

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM VE UYUM BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE
NİTELİKLİ GÖÇ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aizat İBRAEVA

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Pınar Yazgan HEPGÜL

MAYIS – 2020

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM VE UYUM BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE
NİTELİKLİ GÖÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aizat İBRAEVA

Enstitü Anabilim Dalı : Sosyoloji

“Bu tez sınavı 29/05/2020 tarihinde online olarak yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Pınar YAZGAN HEPGÜL	Kabul
Doç. Dr. Sevim ATİLA DEMİR	Kabul
Dr. Öğr. Üyesi Kenan GÖÇER	Kabul

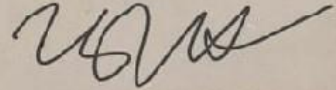
 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLIK BEYAN FORMU	Sayfa 1/1
--	---	-----------

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Aizat IBRAEVA
Öğrenci Numarası	:	Y176013020
Enstitü Anabilim Dalı	:	Sosyoloji
Enstitü Bilim Dalı	:	Sosyoloji
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	Eğitim ve Uyum Bağlamında Kırgızistan'dan Türkiye'ye Nitelikli Göç
Benzerlik Oranı	:	%4

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihali içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

03/06/2020
İmza

☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere sbtezler@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

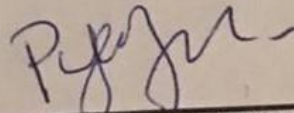
...../...../20.....
İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Pınar Yazgan Hepgül

Tarih: 03/06/2020

İmza:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	15
1.1. Göç ve Göç Biçimlerinin Yeniden Kategorilendirilmesi	15
1.2. Göç Kuramları	18
1.3. Öğrenci Göçü Olgusunun Kuramsallaşması	24
1.4. Nitelikli Göç ve Sermaye Biçimleri	26
1.5. Bourdieu'nun Sermaye Biçimleri ve Göç	27
1.6. Göç Davranışı, Mekân ve Beşeri Sermaye	33
1.7. Göç Sürecinde Kültürleşme ve Kültürel Sermaye.....	36
1.8. Göç Sürecinde Kültürleşme Modelleri, Stratejileri ve Aşamaları.....	38
1.9. Kültürleşme Modelleri.....	40

BÖLÜM 2: KIRGIZİSTAN'DAN GÖÇ VE KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE ARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ.....	45
2.1. 1990 Sonrası Kırgızistan'ın Toplumsal Yapısı	45
2.2. Kırgızistan'da Eğitim Sistemi	49
2.3. Bağımsızlık Sonrası Kırgızistan'da Göç Olgusu.....	52
2.4. Kırgızistan'dan Yurtdışına Öğrenci Göçü	58
2.5. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Uluslararası Eğitim Diplomasisi	64
2.6. Türkiye ile Kırgızistan Arasında Eğitim İlişkileri.....	66

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMA BULGULARI.....	70
3.1. Yöntem: Karma Yöntem Yaklaşımı	70
3.1.2. Veri Toplama ve Analiz Çerçevesi	71

3.1.3. Araştırmacının Rolü ve Pozisyonu	74
3.1.4. Alan Araştırmasının Düzenlenmesi ve Alanın Nitelikleri	76
3.1.5. Nicel Yöntem. Hipotezler ve Örneklemen Özellikleri.....	77
3.1.6. Nitel Veriler. Katılımcıların Nitelikleri.....	82
3.1.7. Verilerin Toplanması.....	84
3.1.8. Verilerin Çözümlemesi ve Analiz Prosedürleri.....	84
3.2. Araştırma Bulguları	85
3.2.1. Öğrenci Göçü Çerçevesinde Kültürleşme Sürecinin Temel Faktör Kategorileri.....	86
3.2.2. Göç Kararını Etkileyen Faktörlerin ve Sermaye Biçimlerinin Değerlendirilmesi	89
3.2.3. Göç Etmeden Önce Öğrencilerin Sahip Olduğu Kültürel Sermaye	91
3.2.4. Göç Öncesi Karar Alma ve Hedefler: Neden Türkiye?.....	96
3.2.5. Göç Davranışı: Göç Sonrası Faktörler	101
3.2.6. Türkiye'de Eğitim ve Kültürleşme	104
3.2.7. Türkiye’de Kırgızistanlı Öğrencilerin Çalışma Hayatı ve Sermaye	110
3.2.8. Göç Sonrası Edinilen Sermaye Biçimleri (Beşeri, Kültürel, Sosyal).....	113
3.2.9. Alıcı Toplumun Benimsediği Kültürleşme Stratejisi	115
3.2.10. Öğrenci Göçmenlerin Kültürleşme Sürecindeki Kurumsal Faktörler	120
3.2.11. Öğrencileri Mezuniyet Sonrası Göç Planları ve Hedefleri.....	121
3.2.12. Öğrencilerin Gelecekle İlgili Göç Planları ve Onları Etkileyen Faktörler	123
3.2.13. Kırgızistan’lı Öğrencilerin Türkiye’deki Kültürleşmesinin Model ve Stratejileri	128
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	145
KAYNAKÇA.....	156
EKLER	169
ÖZGEÇMİŞ	176

KISALTMALAR

- BDT** : Bağımsız Devletler Topluluğu
- BM** : Birleşmiş Milletler
- Çev** : Çeviren
- Diğ** : Diğerleri
- P** : Anlamlılık Düzeyi (significance)
- SSCB** : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- Vb** : Ve benzeri
- Vd** : Ve diğerleri
- Vs:** : Vesaire
- YTB** : Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : 2014-2018 Yılları İçin Kırgızistan’da İstihdam Oranları.....	47
Tablo 2 : 2018 Yılı İçin Ülkelere Göre Kırgızistan’da Göç	56
Tablo 3 : 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı İçin Türkiye Yükseköğretim Kurumlarında Kayıtlı Kırgızistan’lı Öğrencilerinin Eğitim Aşamasına ve Cinsiyetine Göre Genel Sayısı.....	78
Tablo 4 : Mülakat Katılımcıların Özellikleri	83
Tablo 5 : Öğrencilerin Türkiye’yi Seçme Nedenleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	101
Tablo 6 : Katılımcıların Türkiye’deki Günlük Hayatını Geçirdiği Sosyal Ortam Değerleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	104
Tablo 7 : Katılımcıların Türkiye’deki Sınıf Ortamında Tercih Ettiği Sosyal Çevresi Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	104
Tablo 8 : Katılımcıların Türkiye’ye Gelmeden Önceki Akademik Ortalaması	105
Tablo 9 : Katılımcıların Türkiye’yede Eğitim Aldığı Süreçteki Akademik Ortalaması	106
Tablo 10: Katılımcıların Türkçe Konuşmayı Sevme Seviyesi Değişkeni İle Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	108
Tablo 11: Katılımcıların Türkiye’de Sosyal Aktiviteyi Düzeyi Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	110
Tablo 12: Türkiye’deki Yerli Halkın Katılımcılara Olan Davranış Biçimlerinden Memnuniyeti Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	116
Tablo 13: Katılımcıların Türkiye Vatandaşları ile Yakın Arkadaşlık Kurma Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	118
Tablo 14: Katılımcıların Türkiye Üretimi Şarkı, Film, Haber ve Diğer Medya Ürünleri Tercih Etmesi Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	119

Tablo 15: Eğitiminizi Tamamladıktan Sonra Turkiyede Kalmayı Düşünüyor Musunuz?	121
Tablo 16: Katılımcıların Türki Dünyaya Aidiyet Düzeyinin Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	122
Tablo 17: Katılımcıların Eğitimi Tamamladıktan Sonra Göç Planları Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	123
Tablo 18: Katılımcıların Kırgızistan’da Yaşama İsteği Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları	124
Tablo 19: Katılımcıların Türkiye’deki Hayattan Memnuniyeti Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	128

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Saha Araştırma Aşamaları. Karma Yöntemler Çalışma Çerçevesi	71
Şekil 2 : Öğrenci Göçmenlerin Göç Davranışını Biçimlendiren Faktörler.....	73
Şekil 3 : Öğrenci Göçmenlerin Kültürleşme Sürecini Etkileyen Faktörlerin Sınıflandırılması	88
Şekil 4 : Kırgız Öğrencilerin Türkiye’deki Yarı Zamanlı İş veya Staj Alanındaki Görevleri ve Pozisyonları	112
Şekil 5 : Kırgız Öğrencilerin Sahip Olduğu Beşeri, Kültürel ve Sosyal Sermayesi ...	113
Şekil 6 : U-eğrisi Modeli Aşamaları	129
Şekil 7 : Dengeli Kültürleşme Modeli	135
Şekil 8 : Seçici Kültürleşme Modeli	139
Şekil 9 : Yanlış Yapboz Modeli	141
Şekil 10 : Kozmopolit Kültürleşme Modeli	144

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1 : Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	78
Grafik 2 : Katılımcıların Eğitim Aşamalarına Göre Dağılımı.....	79
Grafik 3 : Katılımcıların Medeni Durumu	79
Grafik 4 : Katılımcıların Göç Tecrübesi	80
Grafik 5 : Katılımcıların Türkiye'deki Maddi Durumu	80
Grafik 6 : Katılımcıların Gelir Kaynağı	80
Grafik 7 : Katılımcıların Mezun Olduğu Lise Tipine Göre Dağılımı	81
Grafik 8 : Lisanüstü Katılımcılarının Mezun Olduğu Lisans Kurumları	81
Grafik 9 : Katılımcıların Doğum Yerine Göre Dağılımı.....	82
Grafik 10: Katılımcıların Son 10 Yıl İçinde İkamet Ettiği Yerleşim Tipine Göre Dağılımı	82
Grafik 13: Katılımcıların Kırgızca Dil Bilgisi Seviyesi.....	93
Grafik 14: Katılımcıların Rusça Dil Bilgisi Seviyesi.....	93
Grafik 15: Katılımcıların İngilizce Dil Bilgisi Seviyesi.....	93
Grafik 16: Katılımcıların Diğer Yabancı dil Bilgisi Seviyesi	94
Grafik 17: Katılımcıların Dini İnançlarına Göre Dağılımı.....	95
Grafik 18: Katılımcıların Dindarlık Derecesi.....	95
Grafik 19: Katılımcıların Siyasi Görüşlerine Göre Dağılımı	95
Grafik 20: Hayat tarzınız hangi medeniyete daha yakın?	96
Grafik 21: Neden Türkiye?	97
Grafik 22: Katılımcıların Türkiye’de Eğitim Alma İmkanları Hakkında Bilgi Edindiği Kaynaklar Dağılımı.....	100
Grafik 23: Türkiye'de Günlük Hayatınız Daha Çok Kiminle Geçer?	102
Grafik 24: Sınıfta Kiminle Daha Çok Yakınsınız?	103
Grafik 25: Türkiye'de Almakta Olduğunuz Eğitimden Memnun Musunuz?.....	105
Grafik 26: Katılımcıların Türkiye'ye Gelmeden Önceki ve Sonraki Akademik Başarısının Karşılaştırılması.....	105
Grafik 27: Katılımcıların Türkçe Dil Bilgisi Seviyesi	107
Grafik 28: "Türkçe Konuşmayı Severim"	108
Grafik 29: Katılımcıların Göç Öncesi ve Sonrası Sosyal Aktivite Düzeyi	109
Grafik 30: Yerli İnsanların Size Olan Davranışlarından Memnun Musunuz?.....	116

Grafik 31: "Yerli Halk Ayrımcı Davranır"	116
Grafik 32: Yakın Türk Arkadaşlarınız Var Mı?	117
Grafik 33: "Türkçe Film ve Şarkıları Seviyorum"	118
Grafik 34: Türkiye Vatandaşı İle Evlenir Miydiniz?	119
Grafik 35: Neden Türkiye'de Kalmak İstersiniz?	121
Grafik 36: Neden Türkiye'de Kalmak İstemezsiniz?	122
Grafik 37: Türkiyede Eğitiminizi Tamamladıktan sonra Hangi Ülkeye Gitmek İstersiniz?	126

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☒	Doktora	☐
Tezin Başlığı: Eğitim ve Uyum Bağlamında Kırgızistan’dan Türkiye’ye Nitelikli Göç			
Tezin Yazarı: Aizat IBRAEVA		Danışman: Doç. Dr. Pınar Yazgan HEPGÜL	
Kabul Tarihi: 29.05.2020		Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 176 (tez)	
Anabilim Dalı: Sosyoloji			
Dünyada küresel olarak beşerî sermaye yarışı göç olgusu aracılığıyla yetenek dağılımını asimetrik hale getirmektedir. Değerli becerilere sahip olan bireyler, kazanabilecekleri getiriler nedeniyle hem yurt içinde hem de yurtdışına göç etme eğilimindedir. Nitelikli göçün önemli bir payı, yükseköğrenim kurumlarının teşvik ettiği yetenek geliştirme süreci ile gerçekleşir. Bu durumlarda, birinci göç eylemi ve göçmen seçimi, formal yeteneklerden ziyade doğal eğilim ve becerilerin değerlendirilmesi ve elenmesi üzerinden gerçekleşir. Yabancı uyruklu öğrenciler ve akademisyenlerin göç akımı daha gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde yoğunlaşır ve çoğu zaman aynı kişiler mezun olduktan sonra yerli şirketler tarafından işe alınır. Böylece, ilk bakışta geçerli olarak gerçekleşmesi beklenen eğitim bağlamındaki nitel göç, hem sosyo-psilokojik olarak bireysel boyutta, hem de makro boyuttaki aktör-kurum ve kurum-kurum ilişkileri bünyesinde meydana gelen faktörlerin etkisiyle ana ve hedef toplumlarda yeni sosyal olgulara sebep olabilmektedir. Bu perspektiften eğitim göçünün sosyolojik olarak incelenmesi, göç veren ile göç alan ülke arasındaki ilişkilerinin durumunu ve potansiyel değişim dönüşüm yönlerinin siyasi boyutundan ziyade, bireyler arası etkileşim ve göçmenlerin sermaye kullanımı özellikleri perspektifinden ele alınmasına olanak sunar. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı için YÖK tarafından yayımlanmış istatistiklere göre, Türkiye’de toplam 1926 Kırgızistan vatandaşı yüksek eğitim kurumlarında önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde eğitim görmektedir. Bu çalışmada, Kırgızistan’dan Türkiye’ye yüksek eğitim görmekte olan öğrencilerin eğitim sırasında eğitim sürecinde kültürleşme özellikleri ve nitelikli göçmen olarak kültürel, sosyal ve beşeri sermayesini kullanması ve geliştirilmesi araştırılmıştır. Kuramsal çerçeve olarak, Kültürleşme ve Uyum Modelleri, İtme-Çekme Göç Kuramı, nitelikli göç bağlamında Beşeri Sermaye Kuramı ve Bourdeou’nun Sermaye Biçimleri Kuramı kullanılmıştır. Temel araştırma sorusu “Geçici göçmen olan Kırgızistan’lı öğrencilerinin Türkiye toplumunda eğitim aldığı süreçte benimsediği kültürleşme modelleri nelerdir, nasıl sınıflandırılabilir ve öğrencilerin beşeri, sosyal ve kültürel sermayesi arasında ilişki var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın yöntemi, karma saha araştırma yöntemi ile derinlemesine görüşme ve çevrimiçi survey veri toplama teknikleri olarak belirlenmiştir. Nitel yöntem ile derinlemesine mülakat aracılığıyla veri toplamak için İstanbul, Ankara, Konya, Sakarya şehirlerinde yüksek eğitim görmekte olan Kırgızistan’lı öğrencilerinden kartopu örnekleme yöntemi ile her şehirden 5 kişi, toplam 20 öğrenci seçilmiştir. Nicel araştırma yöntemi ile veri toplamak üzere olasılıklı olmayan örnekleme türü olan kotalı örneklem tekniği ile, 9.45’lik güven aralığı, %95’lik güven seviyesi ile toplam 200 kişi seçilmiş, değerlendirmeye uygunluk eleme prosedürü sonucunda ise toplam 102 cevap formu analize tabi tutulmuştur. Elde edilmiş nitel verilerin analizi içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Nicel veri analizinde ise basit yüzdelik değerlendirme ve değişkenler arası ilişkiyel bağ tespit etme yöntemi (Ki-Kare testi) kullanılmıştır. Sahada elde edilmiş bulguların değerlendirilmesi temelinde, öğrencilerin Türkiye’de kültürleşme sürecini etkileyen temel kurumsal, sosyal ve bireysel faktörler tespit edilerek sınıflandırılmıştır. Nitel ve nicel veri analizi sonucunda Türkiye’deki Kırgızistan’lı öğrencilerin 5 aşamadan oluşan Dengeli Kültürleşme Modeli, Seçici Kültürleşme Modeli, Yanlış Yapboz Modeli ve Kozmopolit Kültürleşme Modeli olmak üzere 4 temel kültürleşme modeli tasarlanmıştır. Öğrencilerin Türkiye’de kültürleşme stratejisi olarak en çok entegrasyon ve ayrılma stratejisini tercih edildiği, asimilasyon ve marjinalleşme stratejisinin ise en az benimsendiği sonucuna varılmıştır. Kırgızistan’lı öğrencilerin kültürleşme modellerini şekillenmesinde ağırlıklı olarak kurumsal ve sosyal faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Bireylerin göç öncesi sahip olduğu dil bilgisi, mesleki bilgi, becerileri ve tecrübeleri ile psikolojik özellikleri gibi kültürel ve beşeri sermayesi, sosyal sermayesi ile desteklenerek göç sürecinin ilk aşamalarında uyum sağlamada etkili kullanıldığı, sonraki aşamalarında ise alıcı toplumdan edinilmiş yeni unsurlar ile farklı düzeylerde genişlediği tespit edilmiştir.			
Anahtar Kelimeler: Nitelikli Göç, Kırgızistan’dan Türkiye’ye Öğrenci Göçü, Kültürleşme Modelleri, Beşeri Sermaye, Bourdieu’nun Sermaye Biçimleri Kuramı			

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☒	Ph.D.	☐
Title of Thesis: Skilled Migration from Kyrgyzstan to Turkey In the Context of Education and Integration			
Author of Thesis: Aizat IBRAEVA		Supervisor: Assoc. Prof. Pınar Yazgan HEPGÜL	
Accepted Date: 29.05.2020		Number of Pages: x (pre text) + 176 (main body)	
Department: Sociology			
The global race for human capital makes talent distribution asymmetric through the phenomenon of immigration. People with valuable skills tend to migrate both domestically and abroad because of the income they can earn. An important share of skilled migration occurs through a talent development process supported by higher education institutions. In these cases, the first migratory action and selection of immigrants occurs through the assessment and elimination of natural tendencies and skills, rather than formal skills. The migration flow of foreign students and teachers is concentrated in universities in more developed countries, and often after graduation the same people are hired by domestic companies. Thus, qualitative migration in the context of education, which is expected to be valid at first glance, can cause new social phenomena in the main and target societies due to factors arising in both the socio-psychological individual dimension and such macro-relationships as a subject-institute and institute-institute. From this point of view, a sociological study of educational migration makes it possible to determine the status of relations between an immigrant and a host country and the potential aspects of the potential transformation of changes, interactions between people and the use of capital among migrants. According to the academic year 2017-2018, published by the Higher Education Statistics Institute, a total of 1926 Kyrgyz citizens are educated in Turkish higher education institutions to earn undergraduate, graduate, and doctoral degrees. In this study, the features of acculturation strategies during studying process and of the use and development of the cultural, social and human capital of students from Kyrgyzstan in Turkey as qualified migrants were analyzed. The conceptual framework was based on acculturation and adaptation models, migration theories, human capital theories in the context of skilled migration, Bourdieu's Theories of Capital Forms. The main research question is formulated as "What are the acculturation models of temporary skilled migrants, which are students from Kyrgyzstan, is there a connection between the social, cultural and human capital of students and their acculturation model?" The research method is a mixed method using in-depth interview and online survey data collecting techniques. To collect qualitative data using an in-depth interview, in total 20 students who studied in Istanbul, Ankara, Konya, Sakarya using the snowball selection method were selected. For quantitative research, 200 people were selected using the quota sampling method with a 9.45 confidence interval, a 95% confidence level and after a selection procedure 102 response forms were analyzed. The analysis of the obtained qualitative data evaluated by the content analysis method. In the quantitative data analysis, a simple method for assessing percent and determining the correlation relationship (chi-square test) was used. In result of the qualitative and quantitative data analysis, four main five-staged acculturation models of Kyrgyz students in Turkey were formulated: Balanced Acculturation Model, Selective Acculturation Model, Wrong-Puzzle Model and Cosmopolitan Acculturation Model. It was also concluded that in the process of educational migration, most of the students preferred integration and separation acculturation strategies, and less of them choosed assimilation and marginalization strategies. Institutional and social factors have a significant impact on the formation of student adaptation models. It was found that with the support of social capital, certain forms of cultural and human capital, such as language skills, professional knowledge, skills and experience, as well as individual psychological characteristics were effectively used in the adaptation process, especially in the early stages of the migration process and expanded at different levels with new elements acquired in the recipient society at later stages.			
Keywords: Skilled Migration, Student Migration From Kyrgyzstan to Turkey, Acculturation Models, Human Capital, Bourdieu's Theory of Forms of Capital			

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Tüm toplumlarda farklı boyutlarda karşımıza çıkan göç hareketleri hem toplumsal değişimlerin sonucu ve hem de değişimi yaratan bir olgudur. Göç olgusu, toplumu hem makro, hem mikro düzeyde etkileyerek, sosyal enstitülerin yapısal ve işlevsel bakımından değişimine yol açmakta ve insanlar arasındaki etkileşim ve ilişki kurmanın biçim ve özelliklerini etkilemektedir. İlk bakışta geçerli olarak gerçekleşeceği beklenen eğitim bağlamındaki nitel göç, hem sosyo-psilokojik olarak bireysel boyutta, hem de makro boyuttaki aktör-kurum ve kurum-kurum ilişkileri bünyesinde meydana gelen faktörlerin etkisiyle ana ve hedef toplumlarda değişimlere sebep olabilmektedir. Günümüzde küreselleşme süreciyle hız kazanan beşeri sermaye için yarış, dünyada göç olgusu ile sıkı bağlantılı olarak sürmekte ve dünyadaki yetenekli insan sermayesinin dağılımını da asimetric olarak şekillendirmektedir. Bu bağlamda göçmen, becerilerini daha fazla getiri kazanmak ve/veya sahip olduğu yetenekleri geliştirerek kazanımlarını arttırmak amacıyla yaşadığı yeri tamamen veya geçici olarak değiştiren, herhangi bir coğrafyanın sınırlarını geçerek göç hareketinde bulunan bireydir. Yüksek vasıflı göçmenler ve göçmen öğrenciler, yaşadığı göç sürecinde hükümet politikalarına ek olarak, formal yeteneklerden ziyade doğal kapasite ve göç etmeden önce edindiği birtakım özelliklerin değerlendirilmesi ve elenmesi üzerinden göç sürecinde başarılı olabilir. Yabancı uyruklu öğrenciler ve akademisyenlerin göç akımı daha gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde yoğunlaşır ve çoğu zaman aynı kişiler mezun olduktan sonra çeşitli etkenlerin altında ülkesine dönmeden göç ettiği ülkede ya da diğer ülkelere farklı kanallar aracılığıyla yerleşerek faaliyetlerine devam etmeye karar verebilir (Varghese, 2008, s. 26). Bu noktada, araştırmanın ana çerçevesi öğrenci göçü kategorisi temelinde göçmenin sahip olduğu beşeri, kültürel ve sosyal sermayenin göç öncesi, uyum süreci ve göç sonrası davranış ve kararlarını şekillendirme biçimleri oluşturmaktadır.

Öğrenci göçü, 12 ay veya daha fazla bir süre boyunca, doğduğu ülke veya yurttaşlık dışında öğrenim gören öğrencilerin hareketidir (Spring, 2009, s. 34). Küreselleşme döneminde, yükseköğretimin uluslararasılaşması çarpıcı bir şekilde artmış ve piyasa odaklı bir faaliyet haline gelmiştir. Uluslararası eğitimin hızla artmasıyla birlikte, daha fazla öğrenci yabancı ülkelerde yükseköğrenim görmekte ve birçok uluslararası öğrenci

artık denizaşırı ülkelerde bir ülkede sürekli ikamet için bir adım atmayı düşünmektedir (Gribble, 2008, s. 26).

“Beyin göçü” ve “vasıfsız işçi ithalatının yan kapısı” – bu iki söylem farklı ulusal bağlamlardaki uluslararası öğrencilerin spesifik emek sonuçlarını açıklayan, eğitim yoluyla gerçekleşmiş emek göçüne ilişkin literatürü temsil etmektedir. “Beyin göçü”, İngiliz Kraliyet Cemiyeti tarafından 1950’lerde İngiltere’nin ve Avrupalı mühendislerin ve profesyonellerin ABD’ye göçünü tanımlamak için oluşturulmuş bir cümledir. Daha yaygın olarak “yetenekli ve profesyonel personelin gelişmekte olan ülkelere gelişmiş sanayi ülkelerine ve özellikle ABD’ye göçü” anlamına gelmektedir (Miyagiwa, 1991, s. 743). Akademisyenler ve bilim adamları, göç etme hedefleri bakımından öğrencilere en yakın kategoridedirler. Bununla yanı sıra, bazı akademisyenler özellikle beşeri sermaye çekimi için özel olarak tasarlanmış yurtdışı burs programlarından yararlınsalar da, temel olarak iş bulmak veya sahip olduğu bilgiyi ve ideolojiyi ev sahibi kurumlardaki akademisyen ve öğrencilere yaymak için göç ederler. Akademik iş göçünden farklı olarak, öğrenci göçünde bireyler birincil hedef olarak beşeri sermayelerini artırmak için göç eden ve belli zaman dilimleri içinde geçerli olan “yabancı öğrenci” göçmen statüsüne ve haklarına sahip olarak göç eden tek alt kategoridir. Her ne kadar “yetenekli ve profesyonel işçi” kategorisine gizlenmiş olsalar da, uluslararası öğrencilerden oluşan nitelikli göçmenlerin sayısı oldukça büyük rakamlara sahiptir. Öğrenci göçü, diğer “beyin göçü” biçimlerinin aksine “beyin eğitimi” olarak adlandırılabilir. “Beyin eğitimi” kavramı, bireyin göç öncesi sahip olduğu eğilim ve yeteneklerinin (beşeri sermaye), sosyalleşme sürecinde kazandığı bütün sembolik, davranışsal, duyuşsal ve bilişsel tutumlarının (kültürel sermaye) ve sosyal bağ ve ilişkilerinin (sosyal sermaye) bazında göçmenin alıcı toplumla uyum sağlaması, kapasitelerin geliştirmesi ve yeni niteliklerin kazanması içerir (IMR, 2009, s. 178–204).

Beşeri sermaye, Kırgızistan gibi görece daha az miktarda doğal kaynaklara sahip olan bir ülkenin sosyal ve ekonomik refahı için önemli bir unsurdur. Yurtdışında eğitim görmek ve yaşamak, bireyin profesyonel alanda bilgi ve becerilerini geliştirmekle birlikte, uluslararası ticari, kültürel vs ilişkilerde önemli olan dil, iletişim ve yönetim becerileri gibi gizli bilgileri de geliştirir. Kırgızistan hükümeti, vatandaşlarını dış dünyayla temaslarını teşvik ederek yurtdışında okuyan öğrencilerinin eğitimlerine başarıyla devam

etemesine önem verir. Fakat eğitimini tamamladıktan sonra mezunların sadece bazıları Kırgızistan'a geri döndüklerinde iş bulmada veya özel işletmeler kurmada başarılı olabilse, birçoğu ise kişisel ilişkilerin beceri ve bilgiden daha önemli bir rol oynadığı bir ülkede aldığı mesleki eğitime uygun bir iş bulmakta zorluk çekmektedir (Thieme, 2014, s. 121). Devlet kurumları ve enstitülerinde iş bulmak özellikle zordur ve bununla birlikte uluslararası mezunların bilgi ve becerilerinden yararlanabilen ve istihdam sağlayabilen özel işletmelerin sayısı da fazla değildir. Kendi girişimlerine başlamak isteyen mezunlar bürokratik engellerden şikayet ederler. Yurtdışında okuyan Kırgız öğrencilerin birçoğu, daha ileri çalışmalarına devam etmek için eğitim aldıkları ülkelerde kalmayı tercih eder. Diğerleri ise başka ülkelere giderek daha iyi iş fırsatları bulmaktadır (Samançina, 2012, s. 264).

Türkiye, Kırgızistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur. Kırgız-Türk devletlerarası ilişkiler, eğitim alanında da dahil olmak üzere, 24 Aralık 1991'de iki devlet arasında diplomatik ilişkiler kurulduğu andan itibaren başlamıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) 1990'lı yıllarda dağılmasından sonra Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığına kavuşmasının ardından uluslararası eğitim diplomasisi Türkiye'nin öncelikli bir politika alanı olarak gündeme gelmiştir. 1992'den başlayan Büyük Öğrenci Projesi ile özellikle Türk cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklardan ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkileri eğitim alanında arttırmak amacıyla çok sayıda uluslararası öğrenci Türkiye'de yükseköğrenime kabul edilmiştir. Bu proje bünyesinde her yıl binlerce öğrenci Türkiye'ye gelerek devlet burslusu olarak yüksek eğitimi almaktadır. Bununla birlikte, devlet burslusu olmayan, kendi harcıyla Türkiye'nin yükseköğretim kurumunda eğitimine devam eden uluslararası öğrencilerin sayısı da önemli rakam kazanmaktadır ve bu sayının yüzdelik rakamları da Orta Asya cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerinden oluştuğu belirtilmiştir (YÖK, 2018, s. 3).

Nitelikli göç konusu hem göç veren hem de göç alan ülke ve ülkelerarası ilişkiler alanında aktüel hale geldiği için, araştırmanın Kırgızistan'dan Türkiye'ye olan öğrenci göçü, uyum ve sermaye bağlamında derinlemesine veri analiz sunması oldukça büyük önem kazanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrenciler iki kategoride değerlendirilebilir; bunlardan ilki, Türkiye’deki bir üniversiteden kabul alıp öğrenimini kendi hesabına sürdüren öğrencilerdir, ikincisi ise Türkiye Cumhuriyeti bursu ile bir yükseköğrenim programına yerleşip öğrenimini devam ettiren öğrencilerdir. Çalışmanın temel amacı, bu iki kategorideki Kırgız öğrencilerinin benimsediği kültürleşme (topluma uyma) stratejilerini, Kültürleşme Modelleri üzerinden inceleyerek ve sınıflandırarak beşeri sermaye ve Bourdeou’nun sermaye sınıflandırması bağlamında ilişkisel analizini yapmaktır. Araştırmanın bir diğer amacı, Kırgız öğrencilerinin hem önceden sahip olduğu hem de Türkiye’de eğitim aldığı süreçte edindikleri beşeri, sosyal ve kültürel sermayesinin öğrenim sürecini tamamladıktan sonra hedef ve beklentilerinin şekillenmesindeki nitelikli göç bağlamında etkisi ve rolünü incelemektir.

Bu konuda aynı bağlam ve düzeyde çalışmaların neredeyse alanyazında bulunmadığı için (Samançina, 2014, s. 156) bu tez konusunun sosyolojik perspektifle özgün bağlamda yeni verilerle araştırılması ile hem bilimsel hem de uygulamalı politikaların tasarlanmasına gerekli bilgi kazandırarak katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Tez araştırmasının diğer alt amaçları ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Türkiye’deki Kırgız öğrencilerinin Türkiye toplumuna uyma özelliklerinin ve uyum sürecinin aşamalarını kültürleşme kuramlarına göre kategorileştirmek;
- Kırgız öğrencilerinin Türkiye’yi seçme nedeni ve göç sırasında ilk, orta ve sonuncu aşamada hedef ve beklentilerini, Türkiye hakkında düşüncelerini, duygularını Türkiye’ye göç etme öncesi ve sonrası sahip olduğu beşeri, sosyal ve kültürel sermayesi ile ilişkilendirerek nitelikli göç bağlamında bir model tasarlamak;
- Türkiye’nin hem eğitim, hem de çalışma platformu olarak Kırgız öğrencileri için hem itici hem de çekici faktörlerini katılımcıların görüşlerini analiz etme aracılığıyla ortaya çıkarmaktır.

Tezin Araştırma Sorusu:

Çalışmanın alan araştırması sırasında seçilen veri toplama araçları ana araştırma sorusunu cevaplandırmak üzere belirlenmiştir:

Geçici göçmen olan Kırgızistan'lı öğrencilerinin Türkiye toplumunda eğitim aldığı sürecinde benimsediği kültürleşme modelleri nelerdir, nasıl sınıflandırılabilir ve öğrencilerin beşeri, sosyal ve kültürel sermayesi arasında ilişki var mıdır?

Alt araştırma soruları ise aşağıdaki gibidir;

- Kırgızistan'lı öğrencilerinin Türkiye toplumunda eğitim aldığı sürecinde benimsediği kültürleşme stratejisini etkileyen temel faktörler nelerdir, nasıl sınıflandırılabilir?
- Kırgızistan'lı öğrenciler, Türkiye'de eğitim aldığı süreçte sahip olduğu beşeri, kültürel ve sosyal sermayesini çalışma alanında nasıl kullanır?

Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın kuramsal ve analitik çerçevesi temelinde araştırmanın ana ve alt hipotezleri oluşturulmuştur:

Ana hipotez. Türkiye'de insanların Kırgızistan'lı öğrencilere olumlu yaklaşımı öğrencilerin Türkiye'deki genel hayatından memnuniyetini artırır.

Hipotez 1. Katılımcının eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye'de kalma isteği ve göç planları öğrencinin Türkiye'de yerli halk ile kaynaşma seviyesi ile ilişki vardır.

Hipotez 2. Öğrencinin Türkiye'deki hayattan memnuniyeti akademik başarısını etkiler.

Hipotez 3. Eğitim ve yaşam hedefi olarak Türkiye'yi seçme nedeni ile doğum yeri arasında ilişki vardır.

Hipotez 4. Eğitim ve yaşam hedefi olarak Türkiye'yi seçme nedeni ile öğrencinin dil bilgi seviyeleri arasında ilişki vardır.

Bu hipotezleri test etmek için, nicel verilerin çevrimiçi anket aracılığıyla toplanarak kodlanmasından sonra SPSS veri analiz programı aracılığıyla Ki-Kare ilgileşim (korelasyon) testi yapılmış, sonuç değerleri ise Pearson ölçeğine göre analiz edilerek, Bölüm 3'te sunulacaktır.

Araştırmanın Özgün Değeri

Yurtdışında eğitim almakta olan yetenekli gençlerin geri dönmeyi reddetmesi durumunda ülkenin beşeri sermaye potansiyeli kaybı meydana gelebilir. Aynı zamanda, yetenekli öğrencilerin ülkesine geri göndüğü durumunda ise, yerel bilimin ve ekonomik büyümenin uluslararası deneyimlerle zenginleştirilmiş güçlü beşeri sermaye sayesinde gelişme imkanları artacaktır. En başarılı öğrenciler, bilimsel kuruluşlarda ve üniversitelerde veya özel sektörde, ulusötesi kurumlarda, uluslararası kuruluşlarda vb. öğrendiklerini pratik faydaya çevirebilirler. Fakat Kırgızistanda'ki ekonomik durumun zor olması gençlerin geri dönüşü için pek de çekici değildir, üstelik ülkede mesleki faaliyetlere başlamak, özellikle yurtdışında eğitim alanında açık değildir ve vasıflı işler bile genellikle yüksek bir yaşam standardı sağlayamaz. Dolayısıyla, ilk olarak ülkenin gelişimi ve ikinci olarak uluslararası istihbaratın iki yönlü fayda sağlanması perspektifiyle öğrenci göçü, göçmen öğrencilerin yabancı ülkede uyumu, başarısı, eğitim süreci sonunda hedef ve beklentilerinin tasarımı ile yetenek ve özelliklerinin ilişkisel bağının incelenmesi gelecekteki çalışmalara katkı sağlayabilir.

Bireyselleştirilmiş yaşam yollarını inşa etmenin bir parçası olan öğrenci göçü, kişinin geleneksel olarak kabul edilen akademik değer ve ulusal kimlik tanımlarından daha fazla, bireyin kişisel, dilsel ve kültürlerarası becerilerine, diğer deyişle kültürel ve -mikro anlamdaki- beşeri sermayesine önem verir. Ayrıca öğrenci göçü, bu değerleri daha başarılı ve yaratıcı kariyere dönüştürmeye altyapı sunabilir. Yükseköğrenim, özellikle yurtdışında gerçekleşiyor ise, bireyin kendini daha iyi anlamasına ve kişisel olarak daha fazla gelişmesine katkıda bulunur ve bununla beraber, dikey sosyoekonomik mobilite ve gelecekteki uluslararası mobilite ile ilgili beklentilerini de pekiştirebilir (King and Ruiz-Gelices, 2003, s. 234). Bu aşamada, Kırgızistan'da bu konuda bilimsel araştırmanın yapılmadığından bu konuda bilgi eksikliğinin olduğunu belirtmek gerekir. Göç süreci, özellikle günümüzde küreselleşmiş dünya koşullarında durdurulamaz ve bu nedenle, yurtdışında edinilen göçmenlerin bilgi ve becerilerinin bir ülkenin sosyal, ekonomik, politik, kültürel ve uluslararası ilişkiler alanlarında kalkınması sürecinde oynayabileceği rolü anlamak önemlidir. Dolayısıyla, bu konuda derinlemesine araştırmanın yapılmasına ihtiyaç vardır.

Kırgızistan'da öğrenci göçü, öncelikle Kırgızistan hükümeti ile diğer ülkeler arasında imzalanan uluslararası anlaşmalara dayanmaktadır. Kırgız gençleri arasında eğitim göçü

edilen en popüler ülkeler, ABD, İngiltere, Almanya, Rusya, Türkiye ve diğer gelişmiş ülkelerdir. Ancak, bu ülkelere yapılan akademik göçün yıllık payı, ülke başına kazanılan burs sayısı, diğer ülkelere kıyasla oldukça azdır. Rus üniversiteleri, en itibar olanlar da dahil olmak üzere, teknik bilimler sunan departmanlardan eğitim almaya geniş imkanlar sunar. Kırgızistan ve Rusya arasındaki hükümetler arası anlaşma, her yıl 50 ile 100 arası Kırgızistan vatandaşı sayısının (etnik kökenleri ne olursa olsun) Rus üniversitelerinde eğitim almaya izin vermektedir. Ürdün, Kuveyt ve Pakistan gibi pek çok İslam ülkeleri de Kırgız gençlerine eğitim olanakları sunmaktadır, ancak bu ülkelerde eğitim temel olarak dini disiplinlere dayanmaktadır. 1992'den beri, Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında eğitimi için öngörülen burs sayısı yılına 200–300'e kadar ulaşmıştır (Elebayeva, 2008, s. 47). Kırgızistan'daki öğrenci göçü genellikle daha geniş göç süreçleri kapsamında değerlendirip, özgün bir alan olarak çok az sayıda ele alınmış durumundadır. Kırgızistan'daki göç yasası hala yeni bir alan niteliğindedir. Örneğin, “Dış Göçü” üzerine oluşturulmuş yasa sadece 2000 yılında kabul edilmiştir. Bugüne kadar Kırgızistan'da öğrenci göçü ile ilgili temel yasalar kabul edilmemiştir. Bu noktada, öğrenci göçünün ülke bazında yasal olarak daha düzenli hale getirmeye yönelik çalışmaların tasarlanması adına, öncelikle bilimsel altyapının hazırlanması önem arz etmektedir.

Özetle, çalışmanın özgünlüğü temel olarak aşağıdaki gibi değerlendirilebilir:

- Bu çalışmada konunun hem kuramsal, hem de analiz düzeyi açısından farklı perspektiften ele alınması bilimsel yazında yeni bilgi kazandıracaktır. Literatür taranması sonucunda, ele alınan konunun daha önce betimsel analiz yöntemi ile farklı kuramsal çerçeveden farklı bilim alanlarında çalışıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla alanda yeni bilgi ve katkı kazandırmak amacıyla önerilen araştırma kapsamında Türkiye'deki Kırgız öğrencilerin örneğinde, öğrenci göçü mevzusunun beşeri sermaye ve Bourdeou'nun sermaye sınıflandırmasına göre kültürleşme bağlamında derinlemesine analiz edilmesi ve yorumlanması gerçekleştirilecektir.
- Öğrencilerin geçici göçmen olma özelliğiyle benimsediği kültürleşme modelleri klasik kültürleşme modelleri ile karşılaştırılacaktır ve farklılık gösterdiği durumda, öğrenci göçüne özgün kültürleşme modelleri geliştirilecektir.

- Öğrenci göçü, nitelikli göç ile sıkı bağda olması özelliğiyle, hem göç veren, hem de göç alan ülke ve ülkelerarası ilişkiler alanında aktüel hale geldiği için, araştırmanın bu konuda derinlemesine veri analizini sunması, ülkeler arası göç, göç ve uyum, beşeri sermaye alanlarında çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Yöntemi, Organizasyonu ve Modeli

Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve: Çalışmada benimsenecek kuramsal yaklaşım, Kültürleşme ve Uyum Modelleri, Orta Düzey Göç Kuramları, nitelikli göç bağlamında Beşeri Sermaye Kuramı ve Bourdeou'nun Sermaye Biçimleri Kuramı üzerinde şekillendirilecektir. Araştırmada veri toplama aracı olarak karma yöntemle derinlemesine mülakat, katılımcı gözlem ve çevrimiçi survey araştırma teknikleri seçilmiştir.

Araştırma Sınırları: araştırmanın pratik kısmının analizi için veri kaynakları, 2018-2019 akademik yılında Türkiye'nin yüksek eğitim kurumlarında eğitim almakta olan farklı akademik basamakta olan Kırgız öğrenciler ile sınırlandırılmıştır. Öğrencilerin yaş sınırı ölçütüne önem yüklenilmeyecektir. Derinlemesine mülakata katılacak olanların örnekleme, Türkiye'nin İstanbul, Ankara, Konya ve Sakarya şehirlerinin yükseköğretim kurumlarında eğitim almakta olan Kırgız öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Analitik çerçeve ise göç kuramları, nitelikli göç, öğrenci göçü, kültürleşme modelleri ve sermaye kuramları ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın modeli, saha araştırma modeline göre karma yöntem ile veri toplama temelinde şekillenmiştir.

Veri toplama teknikleri: Derinlemesine görüşme ve çevrimiçi anket.

Araştırmanın Örnekleme: nitel yöntem ile veri toplama kısmı olan derinlemesine mülakat için İstanbul, Ankara, Konya, Sakarya üniversitelerinde eğitim gören Kırgız öğrencilerinden her şehirden kartopu örneklem seçim yöntemi ile her şehirden 5 kişi, toplam 20 öğrenci seçilmiştir. Nicel araştırma yöntemi ile toplanacak veri için örneklem ise olasılıklı olmayan örnekleme türü olan kotalı örneklem tekniği ile, 9.45'lik güven aralığı, %95'lik güven seviyesi ile seçilmiştir.

Veri Analiz Yöntemi: Nitel verilerin analizi içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Nicel veri analizi veriler ise basit yüzdelik değerlendirme ve değişkenler arası ilişkisel bağ tespit etme yöntemi kullanılmıştır.

Literatür Taramasının Sonuç ve Değerlendirilmesi

Literatürdeki bu alandaki çalışmalar iki noktada değerlendirilmiştir. Öncelikle öğrenci göçünün teorikleştirilmesi üzerine yapılan teori ve kuram önerilerinde bulunan uluslararası düzeydeki çalışmalar, ardından dünya çapında farklı ülkelerde öğrenci göçü vakaları örneğinde geliştirilen analitik yazılar ve son olarak Kırgızistan'dan öğrenci göçü konusunda yapılmış araştırmaların bulguları kısaca özetlenerek değerlendirilecektir.

Uluslararası Öğrenci Göçünün kuramsallaşması üzerine literatür. Öğrenci hareketliliğini bilgi göçü olarak ele alan Findlay, öğrenci göçünde karar verme bağlamını incelemenin önemini vurgular ve uluslararası öğrenci hareketliliği üzerine araştırma yapan önceki teorisyenlerinin yeterliliğini sorgular. Fayda-maliyet/ekonomik perspektifi genişleterek, Findlay kültürel sermayelerini geliştirmek için yurtdışına çıkmayı düşünen öğrencilerin seçimlerinin özelliklerini inceleyen “talep” teorilerine ve uluslararası öğrencileri çekmekle akademik kurumların finansal çıkarlarını araştırmak için “arz” teorilerine araştırmacıların daha fazla dikkat etmesi gerektiği önerisinde bulunuyor (Findlay, 2011, s. 164-165).

Madge, Clare, Parvati Raghuram ve Pat Noxolo'nun “Conceptualizing International Education: From International Student to International Study” başlıklı makalesinde kavramsal bakımdan uluslararası öğrenciliğin uluslararası eğitime geçişin iki temel nedeni olduğunu gösteriyor. Birincisi, uluslararası öğrencilerin çeşitliliği göz önüne alarak “uluslararası öğrenciyi” tekil bir kategori olarak ele almanın vakti geldi. İkincisi ise, uluslararası öğrencilerin finansal ve beşeri sermayeyi artırdıklarını ve aynı zamanda akademik bilgiyi ürettiklerini de kabul etmek üzere bu yöndeki araştırma odağını daha da genişletmek gerektiğini öne sürer (Madge, Clare, Raghuram ve Noxolo, 2014, s. 1–21.)

Raghuram (2013), öğrenci göçünün iş ve aile göçüne de dahil olduğunu savunarak, öğrenci göçünü bilgi göçünün kilit bir bileşeni olarak ele alıyor ve öğrenci göçmenleri diğer göçmen kategorilerinden nasıl ayırt etmek gerektiği sorusunu gündeme getiriyor. Bu makale, öğrenci hareketliliği teorilerini özetleyerek gözden geçirmekte ve çalışmasının

temel kapsamını, öncelikle göçün mekan bağlamında analiz etmekle başlayarak, akademik bilginin oluşumu, itibar ve güç kazanması ve sürdürülebilirliğinin yapılanmasında öğrencileri araç aktör olarak ele alarak incelemeyi genişletmeyi önermektedir (Raghuram, 2013, s. 138–154).

Öğrenci Hareketliliğinin Belirleyicileri, Göç Nedenleri ve Amaçları. Efionayi ve Piguet, Senegal, Fildişi Sahili ve Nijer'den üniversite öğrencileri tarafından ifade edilen uluslararası göç planlarını incelemek üzere Afrikalı öğrencilerin göç etme niyetlerini ele almış ve aile bağları, daha yüksek bir eğitim seviyesi ve kendi ülkelerinin geleceğine duyulan güven eksikliği olmak üzere temel motive edici faktörler belirlemiştir (Efionayi vd., 2014, s. 186). Bu sonuçlar, beşeri sermayenin teorik çerçevesinin genişletilmesi gerektiğini göstermektedir.

Brooks ve Waters, yükseköğrenim için yurtdışına taşınan 85 İngiltere vatandaşının hareketlilik deneyimlerinin analizine dayanarak, hareket edip etmeyeceğine ilişkin kararların yalnızca bireye bağlı olmadığı, aile, arkadaş gibi yakın sosyal ilişkilerin göç kararı üzerinde güçlü bir etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Çalışma, göç bağlamında insanlararası bağların sosyal olarak yeniden üretilme niteliğine işaret etmekte ve “hareketlilik sermayesi” nin geliştirilmesindeki etkilerini tartışmaktadır (Brooks ve Waters, 2010, ss. 22-24).

İngiltere'de yaşayan Kazakistanlı öğrencilere odaklanan Holloway ve ark. öğrenci hareketliliğinin kilit faktörlerinden biri olarak, öğrencilerin kendi yerel işgücü piyasasındaki diğerlerinden öne çıkmasını sağlayabilecek yabancı ülkede edinen nitelikleri elde etme isteği olduğunu ve böylece orta sınıf statüsünü koruduğu sonucuna varmıştır. Çalışmada, öğrenci hareketliliğinde sınıfsal yeniden üretimini incelemenin cinsiyet, cinsellik ve din gibi diğer sosyal farklılık kategorileriyle kesişimleri anlama çalışmaları düzeyinde olduğunu öne sürmektedir (Holloway vd.2012, ss. 2278–2294).

Kırgızistan'dan Öğrenci Göçü. Samançina, 2014 yılında savunulan “Öğrenci göçünün Kırgızistan ve Türkiye arasında ülkeler arası ilişkilerin gelişmesindeki rolü” konulu uluslararası ilişkiler anabilim dalı doktora tez çalışmasında Kırgızistandan Türkiye'ye olan öğrenci göçünün sebepleri, faktörleri, hedef ve beklentilerinin betimsel araştırma sonuçları sunulmuştur. Kırgızistan ve Türkiye arasındaki öğrenci değişimi için

düzenlenen eğitim programlarının devletlerarası ticari ve sosyo-kültürel ilişkilerin kurulması üzerindeki etkisine odaklanmıştır. Kırgız öğrencilerinin Türkiye’de eğitimle beraber yarı zamanlı çalışma hayatı, Türkiye’de bulunma avantajının gelecekteki girişimlerinde kullanım biçimleri anlatılarak, iki ülke arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerindeki rolü analiz edilmiştir. Ayrıca eğitim sürecinde evlenen ve uluslararası ticaret girişimlerinde bulunan öğrencilerin durumlarını betimlenmeye çalışılmıştır (Samançina, 2014, ss. 147-150).

Thieme (2014), yurtdışında edinilen bilgilerin, mezun olduktan sonra Kırgızistan'a dönen altmış beş öğrencinin mesleki hayatları için nasıl faydalı olabileceğini incelemiştir. Thieme, işgücü piyasasında başarılı bir şekilde entegre olmasında sadece yurtdışında elde edilen kültürel sermayenin değil, aynı zamanda öğrencilerin menşe ülkesindeki “mekan-bazlı sosyal sermayenin” önemli olduğunu ve ülkenin sosyoekonomik ve politik ortamının becerileri uygulamada kullanma şeklini önemli ölçüde etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Çalışmada, akademik derecelerini elde ettikten sonra ülkesine dönen öğrencilerin iş hayatına ve gittikçe artan ulusötesi ağlara bağlı profesyonel yaşamlarının karakterini vurgular, göçmenlerin sadece fiziksel varlıklarını değil, aynı zamanda bilgi transferinin değerini ele alır. Ulusaşırılık, fiziksel olarak hareket etmeden, örneğin ülkedeki uluslararası donör kuruluşlarla etkileşim yoluyla veya yurtdışında edinilen bilginin derinlemesine uygulanmasıyla sağlanabilir. Bununla birlikte, yurtdışındaki eğitim veya kültür sermayesi değil, bu öğrencilerin başarılı bir geri dönüş yapmalarını ve kendilerini işgücü piyasasına yerleştirmelerini, aynı zamanda onların ağlarını veya “yer tabanlı sosyal sermayeleri” sağlar. Çalışma aynı zamanda beceri ve bilginin uygulanma şeklini etkileyen yapısal ortamları ve sosyo-ekonomik ve politik ortamların rolünü ve yerini vurgulamaktadır (Thieme, 2014, ss. 115-127).

Ayyılmaz ve diğ. (2015), “Atatürk Üniversitesinde Öğrenim Gören Kırgız Öğrencilerin Türkçe ve Türkiye’ye Yönelik Görüşleri” konulu makalesinde Atatürk Üniversitesinde lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören 15 Kırgız öğrenci ile yapılan görüşme sonuçlarını sunmuştur. Kırgız öğrencilerin Türkiye’ye yönelik yaklaşımları başlığı içerisinde yer alan Türkiye’de eğitim görmenin nedenleri, Türkiye’nin avantajları ve Türkiye’de karşılaşılan sorunlar kategorilerine göre elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin Türkiye’deki eğitim imkânlarının ve yaşam şartlarının iyi

olması, rüşvetin olmaması ve yurt dışında eğitim görme isteği ve dinî faktörler çekici olarak belirtilmiştir. Türkiye'nin avantajları kategorisinde yeni bir dil öğrenme, yurt dışında eğitim görme, gelişmiş ekonomik koşullarda deneyim kazanma, farklı kültürlerle tanışma, kaliteli eğitim alma, gelişmiş bir ülkede yaşama ve yaşanılabilirlik gibi konular Türkiye'ye gelme nedenleri arasında yer almıştır. Bu çalışmanın analizinde kaliteli eğitim ve yurt dışında eğitim görme faktörlerinin daha fazla belirtilmesinin Türkiye'nin Kırgızistan'a göre daha iyi eğitim şartlarına sahip bir ülke olduğunu gösterdiği sonucuna varılmıştır. Kırgız öğrencilerin Türkiye'de karşılaştığı sorunlar kategorisinde ekonomik sorunlar, oturma izninin olmaması ya da elde etme sürecinde yasal zorluklarla karşılaşılması, kültürel farklılıklar, ön yargılı yaklaşım, iklim şartları konularında sorunlarla karşılaştıkları belirtilmiştir. Bunlarla beraber, ekonomik sorun yaşadığını belirten öğrenci sayısının fazla olduğunu da çalışmada göstererek, araştırmacılar ileride daha fazla maddi desteğin sağlanmasının öğrencilerin Türkiye'de daha rahat öğrenim görmelerine katkıda bulunacağını söylemektedir (Ayyılmaz vd., 2015, ss. 333-337).

Kıroğlu ve diğ. (2010), "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları" adlı çalışmada Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Moğolistan, Yunanistan, Özbekistan ve Gürcistan'dan gelen öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda öğrencilerin kendi kültürleriyle Türk kültürünün benzerlik göstermesi nedeniyle Türkiye'de önyargı ya da dışlanma ile karşılaşmadıkları ve dolayısıyla bu faktörler, öğrencileri Türkiye'ye çeken etkenler olarak belirlenmiştir (Kıroğlu vd., 2010, s. 34).

Gündüz, "Uuslararası Burslu Öğrencilerin Türkiye'de Eğitim Görme Beklentileri ve Kariyer Hedefleri" konulu çalışmada (2012), Orta Asya ülkelerinden gelen öğrencilerin kaliteli eğitim alma beklentisine "Türkiye mezunu" olma statüsünün etkisine dikkat çekmiştir. Bununla beraber, Türkiye'nin siyasi ve ekonomik açıdan güçlü bir ülke olması ve Türki cumhuriyetlerle kültürel açıdan benzerlik taşıması ve ortak tarihi geçmiş noktalarına sahip olaması, Türkiye toplumunun baskın biçimde İslam dinine göre yaşaması sebebiyle Orta Asya ülkelerinde gelen öğrencilerin kendilerini rahat hissetmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Türkiye okullarından mezun olan öğrencilerin ülke hakkında genel olumlu izlenimleri ve bunlara ek olarak ev toplumuna geri döndükten sonra kariyerinde ve sosyal hayatta yüksek statüye ulaşması gibi faktörler,

yeni gelecek öğrencilerin eğitim için yurtdışına göç kararını alma sürecinde önemli referans noktası işlevini görmektedir. Türkiye'nin yurtdışı eğitim diplomasinin bir parçası olan farklı ülkelerdeki Türk okullarında ortaokul, önlisans, lisans eğitim imkanlarının sunulması, Türkçe ve Türk kültürü ile tanışarak gelen öğrencilerin Türkiye'de eğitimini devam etme kararını vermesine ve tercihlerini yaparken Türkiye'ye öncelik tanımaları noktasında önemli bir işlevselliğe sahip olduğu da çalışmada ortaya konulmuştur. Gündüz, aynı çalışmasında, uluslararası burslu öğrencilerin eğitimlerinden sonra ülkelerine dönüşü üzerine etkenleri değerlendirmesinde, öğrencilerin ülkelerine dönüp kendi toplumlarına hizmet etme duygusunun çok yüksek seviyede olmadığını belirtmiştir. Bunun sebeplerinin biri olarak, öğrencilerin mezun olduktan sonraki çalışma planlarının daha çok kişisel gelişim perpektiflerine ve mesleki alanında edindiği bilgi ve deneyimlerini kullanabilecek bir iş bulma imkanlarına göre belirledikleri ortaya konulmuştur. Öğrenciler genel olarak eğitimlerini tamamladıktan itibaren 5 ile 15 sene arasında değişen süre içinde Türkiye'de kalıp iş deneyimi kazandıktan sonra ülkelerine dönmeyi planladıklarını belirtmişlerdir. Orta Asya ülkelerinden gelen öğrenciler genel olarak akademik kariyer yapmak, ülkesine geri dönerek faaliyetlerine devam etmek veya Türkiye'de kalmak istediklerini söylemişlerdir (Gündüz, 2012, s. 71). Öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimden sonra hemen ülkelerine dönme konusunda çok istekli olmamalarını araştırmacı birkaç değişkenle açıklamıştır. Birinci ve önemli sebeplerden biri, öğrencilerin ülkelerinden uzun bir süre içinde ayrı kalmaları ve ülkeleri ile olan sosyal bağlarının gittikçe zayıflamasıdır. Öğrenciler döndükleri zaman beklentileri ve karşılaşacağı iş ve sosyal hayattaki belirsizlikler nedeniyle dönme kaygılarını yaşadıklarını ifade etmiş ve bu gibi risklerden kaçınmak adına Türkiye'de mezuniyet sonrası 1-2 sene de olsa kalıp deneyim kazanma ve bu süreçte kendi ülkesi ile iş ilişkisi kurma düşünceleri ifade edilmiştir. Bunlara ek olarak, Türkiye'de aldıkları eğitimin ne kadar kaliteli olsa da, ülkelerinde mesleğine göre bir iş sahibi olma ve önemli pozisyonlarda çalışabilme olanağının öğrencilerin sahip olduğu diplomayla pek bağlı olmadığı da ifade edilmiştir. Mezuniyetten sonra öğrencilerin Türkiye'de kalmak istediklerini açıklayan bir başka neden, sosyal sermaye ve uyum faktörleriyle ilgilidir. Bireylerin Türkiye'ye ilk geldiklerinden sonra ortalama 7-10 yıl boyunca ev toplumundan ayrı kalması ve dolayısıyla sosyalleşme süreçlerinin önemli bir parçası Türkiye'de tamamlandığı için ülkelerine geri döndükleri zaman karşı karşıya gelecekleri yeni

toplumsal gerçeklik ve sosyal yaşam dinamiklerine alışmaları zor olduğu da önemli bir itici faktör olduğu saptanmıştır (Gündüz, 2012, s. 91). Ve bu noktada Beşirli'nin (Beşirli, 2010, s. 53) de elde ettiği sonuçlar da öğrencilerin yurtdışında kaldıkları süreçte Türkiye'de oluşturdıkları iş ve arkadaşlık ağlarının genişlemesi ve aynı zamanda kendi ülkelerinde eski sosyal bağların giderek zayıflaması durumunu önemli bir düzeyde etkilediğini göstermektedir.

Tezin Çerçevesi

Bu tez çalışması, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, göç türleri, nedenlerini ve sürecini açıklayan kuramlar, beyin göçü modelleri, göçmen kavramının sınıflandırılması ve öğrenci göçmenlerin tanımlanması, açıklanması, öğrenci göçü olgusunun kuramsallaşması, Bourdeou'nun sermaye biçimleri üzerine teorisi ile göç olgusu ve mekanın ilişkilendirilmesi, göç davranışı kavramının açıklanması, kültürleşme kuramları ve göç sürecinde kültürleşme modelleri, stratejileri ve aşamaları üzerine kuramlar araştırmanın temel teorik çerçevesi ve altyapısı olarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. İkinci bölümünde ise, 1990 Sonrası Kırgızistan'ın toplumsal yapısı, eğitim sistemi ve bağımsızlık sonrası göç eğilimlerini açıklayan sınıflandırmalar ele alınarak, ardından Kırgızistan'dan yurtdışına öğrenci göçü olgusu tartışılmıştır. Ek olarak, çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye'nin toplumsal yapısı, uluslararası kamu diplomasisi genel çerçevede özetlenerek, Türkiye ile Kırgızistan arasındaki eğitim ilişkileri özellikleri anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise, araştırmada kullanılan yöntem ve veri toplama ve analiz teknikleri detaylı bir şekilde sunulmuş, sahada toplanmış nitel ve nicel verilerin analizi tablo, şekil, şemalar ile desteklenerek açıklama ve değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu bölümde, nicel araştırma hipotezleri test edilerek, nitel bilgiler yardımıyla açıklanmıştır. Bu analiz ve değerlendirme sonuçlarına dayanarak, Türkiye'deki Kırgızistan'lı öğrencilerin kültürleşme model ve stratejilerini özetlendiren yeni dört temel model tasarlanmıştır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise, araştırmanın teorik çerçevesinin ve sahada edinilmiş veri değerlendirilmesi özeti ve araştırma konusu ile ilgili ileri çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç ve Göç Biçimlerinin Yeniden Kategorilendirilmesi

Göç, hem küresel değişimin bir sonucu, hem de göç veren ve alan toplumların daha fazla değişimlerin meydana gelmesine koşul sağlayan itici bir güçtür. Göç olgusu, ulus-devletlerde etno-kültürel çeşitliliğin artmasına, kimlik dönüşümlerine ve ulusal sınırlarının netliğinin kaybetmesine yol açmaktadır. Günümüzde göç araştırmacıları, yalnızca göç sürecinin kendisini değil aynı zamanda göç olgusunun hem bireysel hem de bir bütün olarak toplumsal düzeyde yol açtığı dönüşümleri de analiz eder. Göçün ekonomik düzeydeki etkisi empirik olarak daha kolay tespit edilerek öneminin seviyesi daha net ortaya çıkarılabilse de, göçün sosyal, kültürel ve politik ilişkiler üzerindeki etkisi karmaşık ve derin düzeylerde gerçekleştiği için, bu alanlardaki araştırmalar da hem metodolojik hem de yorum bakımından önem arz eder (Kurekova, 2011, s. 6).

XX. yüzyılın başlangıcı, bölgesel değişimler ve yeni devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte birçok ekonomik, siyasi ve sosyal kriz ve çatışmalarla karakterize edilmiştir. Bu olayların arasında güçlü bir göç akışına neden olan İkinci Dünya Savaşı'nın sonucu (Polonya, Yugoslavya, Romanya ve Baltik ülkelerinden Almanların göçü, Doğu Avrupa ülkelerinden siyasi göç); Afrika ve Asya'daki milli kurtuluş hareketlerinin neden olduğu göç dalgaları; Çin'deki iç savaş; Vietnam Savaşı gibi olayların tümü, insanların kitlesel hareketlerine yol açmış ve tüm dünya topluluğunu etkileyen sosyal ve ekonomik sorunların büyümesine neden olmuştur (Pohlebayeva, 2003, s. 3).

Aynı zamanda, XX. yüzyıla kadar göçmenlerin çıkarlarını koruyan evrensel normlar geliştirilmiş durumda değildi. Göçle ilgili sorunların düzenlenmesi iki taraflı gerçekleştirilerek, göç anlaşmaları çoğunlukla komşu veya benzer politikalara sahip ülkeler arasında yapıldı (Appleyard, 2001, s. 9). Bu anlaşmalar, işlevsel uygulamalarında sınırlıydı ve genel olarak göçmenlerin iadesi (extradition), ülkede kalması ve uyumu gibi belirli konuların ele alınmasını amaçlıyordu. Daha sonra, bu tür anlaşmalar alt bölgesel ve bölgesel seviyelerde kabul edilmeye başlamış ve bu, o dönemdeki göç sorunlarının henüz tüm dünya topluluğunu ilgilendiren bir olgu haline gelmediğini ve yalnızca yerel özelliğe sahip olduğunu kanıtlamıştır. XX. yüzyıla kadar göçmenlik sürecinin olumsuz sonuçlarını uluslararası düzeyde doğrudan hissetmeyen

dünya topluluğu, artık birçok ülkenin göçle ilgili ciddi durumları çözme çabalarını koordine etme ihtiyacı ile karşı karşıya kalmış ve göç sorunlarını çözebilecek bir mekanizma oluşturma önemini fark etmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen süreçler, göç işlemlerinin aktivleşmesi ve göçmen türlerinin çeşitliliğinin artması ile karakterize edilmiştir. Göç kavramı, belirli göçmen kategorileri tanımları olmasına rağmen 1976 yılına dek belirli açıklama kazanamamıştır. 1976'da BM, göç ve ülkedeki daimi ikamet kavramları arasındaki yakın ilişki ile ilgili hükümler içeren yeni bir öneri paketi teklif etmiş ve bu nedenle göçmen kavramının sadece uzun ve kısa vadeli göç terimleri üzerine odaklanmaları söz konusu olmuştur (Pohlebayeva, 2003, ss. 3-4).

Rusya hukukçusu Totsky'ye göre göç, insanların kalıcı veya geçici olarak ikamet etmeleri için çeşitli nedenlerle belirli bölgelerin farklı sınırlarındaki hareketleridir (Totsky, 1999, s. 12). Bu terim, göçün özelliği olan bir dizi unsuru içerse de, göçün yasal düzenlemesinin ve göçmenlerin yasal statüsüne ile ilgili en önemli konuları kaçırır. Kazakistan'lı araştırmacı Sadovskaya ise, göçü, ikamet değişikliği ile ilişkili olan ülke içi ve devletlerarası düzenleme gerektiren insanların ülke sınırlarını aşan hareket olarak değerlendirir (Sadovskaya, 2001, s. 20). Göçün açık formüle edilmesine rağmen, önerilen bu tanım, yalnızca belirli göçmen kategorilerine odaklanarak, göçün motivasyonunu ve zamanlamasını yansıtmayan dar odaklı açıklama vermektedir. Piskun (Ukrayna), göçün yalnızca coğrafi, bölgesel değişkenler ile değil, aynı zamanda ilgili toplumsal, sosyal, siyasal ve yasal koşulların da keskin bir değişime uğraması ile de ilişkili olduğunu savunuyor. Bu görüngünün özgüllüğü, Piskun'un görüşüne göre, olgunun ülkeler arası özelliğini taşıdığı için oluşur (Piskun, 1998, s. 40). Belarus hukukçusu Vasilyeva, göçü karmaşık bir ulusötesi fenomen ve toplumda meydana gelen etno-siyasal ve sosyo-ekonomik süreçlerin yansımasının en önemli göstergelerinden biri olarak görür (Vasilyeva, 2001, s. 11). Belarus Cumhuriyeti Göç Komitesi çalışma grubunun üyeleri olan Lemeshev, Bubich, Zinkevich ise, göç alanında bir terminoloji geliştirmek üzere uluslararası göç ve genel göç kavramlarını birbirinden ayırmaktadır. Uluslararası göç kavramı altında, insanların devlet sınırlarını aşan hareket olarak; genel göç terimini ise, ikamet değişikliği eşliğinde nedensel bakımdan çeşitlilik gösteren nüfusun bölgesel hareketleri olarak belirlemiştir. Fakat önerilen tanımlamalar, göç fenomeninin uluslararası yasal niteliğini yansıtmamaktadır (Lemeshev vd., 2000, s. 24).

Göçün özünü ve yönlerini anlamak için, göçün türlerini sınıflandırılması önem arz eder. Göç, genel olarak aşağıdaki kriterler kullanılarak sınıflandırılabilir (Pohlebayeva, 2003, s. 4):

1. Yasal statüye göre - yasal ve yasal olmayan;
2. Bölgesel temelde - uluslararası ve iç göç;
3. Motiflere göre - isteğe bağlı göç (emek göçü: ekonomik, profesyonel, aile birleşimi) ve zorunlu göç (mülteciler ve yerinden edilmiş insanlar);
4. Süresine göre - devamlı ve mevsimlik göç;
5. Hedeflere göre – sığınma arama, mülteci statüsü kazanmak, aile birleşimi, “beyin göçü”, çalışma, emek ve öğrenci göçüdür.

Uluslararası göç, göçmenlerin bir devletin topraklarından diğerine hareketidir ve iç göç ise, bir ülke içinde gerçekleşen yer değiştirme sürecidir. Uluslararası göçün ana unsurları, devlet sınırını geçme gerçeği ve sınırın ötesindeki alıcı ülkede kaldığı sürece göçmenin eylemlerinin ev sahibi devletin yasaları ve uluslararası hukuk normlarıyla düzenlenmesidir. Göçün yasal ve yasadışı olarak sınıflandırılmasında, yasal göçte vize, yasal statü, oturma izni gibi yasal yükümlülükler uyulduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Söz konusu koşullar yerine getirilmediği müddetçe, göç eylemi yasadışı göç kategorisine girer (burada, yasadışı göç bir suç unsuru ile yüklenen illegal göçle karıştırılmamalıdır). Zorunlu göçün nedenleri arasında iç savaşlar, etnik çatışmalar, siyasi veya etnik azınlıklar üzerinde uygulanan zulüm, fiziksel yıkım tehdidi, doğal afetler gibi çeşitli faktörler olabilir. Zorunlu olarak göç edenler sınıfına mülteciler ve yerlerinden edilmiş kişiler gibi göçmen kategorileri dahil edilebilir (Pohlebayeva, 2003, s. 4). 1951 Sözleşmesinin 1. Maddesine göre, bir mülteci, ırk, din, vatandaşlık temelli bir zulüm kurbanı olma korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkeyi terk eden bir kişidir (BM, 1996, s. 284). Yerinden edilmiş kişiler ülke içinde yerinden edilmiş ve yurtdışına yerinden edilenler olmak üzere ikiye ayırt edilmektedir. İlk kategori, acil durumlar, silahlı çatışmalar sonucu ülkenin diğer bölgelerine yerlerinden edilmiş kişileri içerir; bunlara bazen iç mülteciler denir. İkinci kategori ise, belirli nedenlerden ötürü vatandaşlık ülkelerinden çıkarılmış kişileri içerir, bunlar, fiili (de facto) mültecilerdir (Perruchoud, 1992, ss. 207-208). Gönüllü göç, kişisel sebeplerden dolayı insanların kendi istekleriyle göç etmesidir. İşçi göçü türü, 1990'da Göçmen Çalışanların ve Ailelerinin Haklarının

Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmede yorumlanmıştır ve burada işçi göçünün açık bir tanımını verilmiştir. Aile göçü ailenin yeniden birleşmesini hedefler ve aile üyelerinden birinin başka bir ülkeye yasal olarak göç ettikten sonra ailesinin geri kalan üyelerinin onunla yeniden birleşmek amacıyla peşinden göç etmesi ile gerçekleşir. İşgücü göçü, işgücü kaynaklarının kıtalar, bölgeler, ülkeler arasındaki dengesiz dağılımı ve insanların daha kolay işler yaparak daha yüksek ücretler alma, daha fazla kar elde etme arzusu ile güdülenen ve bunun sonucunda aşırı iş gücünün oluşmasından kaynaklanmaktadır. İki tür işçi göçü ayırt edilmektedir: gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşen vasıfsız göç ve yüksek nitelikli uzmanların göçü - nitelikli göç veya “beyin göçüdür” (Pohlebayeva, 2003, s. 5).

Beyin göçü, üç farklı düşünce okulu tarafından tartışmalara konu olmuştur. Birincisi, nitelikli göçü en parlak zihinlerinin kaybindan kaynaklanan gelişmekte olan ülkeler üzerindeki son derece zararlı etkiler perspektifinden incelerse, ikincisi ise sorunun aşırı abartıldığını ve vasıflı insanların kaybeden ülkeler için göçün faydalı sonuçlarına da dikkatin çekilmesi gerektiğini savunur. Üçüncüsü, gelişmiş ülkelere daha az gelişmiş ülkelere göç eden profesyoneller, ev sahibi ülkede cöğunlukla vasıfsız ve düşük ücretli işlerde çalıştığı için, vasıf geliştirme veya akademik başarılarıyla alakası olmayan ve uzun vadede yeteneklerini yerine getirememe sonucunda onları kaybetme nedeniyle hem gönderen, hem de alıcı ülkeye herhangi bir yüksek vasıflı katkı sağlayamayacaklarını, neticesinde yüksek vasıflı göçmenliğin anavatandaki beşeri sermaye seviyesinin yükselmesine neden olabileceği ihtimali olduğu ortaya koyulmuştur (Odhiambo, 2012, s. 267). Bu fenomen genellikle beyin kazanımı olarak adlandırılır. Bazıları az gelişmiş ülkelerin yüksek vasıflı göçlerden elde edebileceği faydaların, göçmenlerden ülkeye geri dönen gelir, yatırım ve uzmanlık dönüşleri açısından görülebileceğini savunmuştur. Bununla birlikte, eğitimle nitelikli göçün ülkelerin ekonomik, politik, insan kaynakları ve sosyal yönlerden gelişimi için en etkili araçlardan biri olduğunu ve dolayısıyla akademik beyin göçü konusunu bir sorun olarak ele almamız gerektiğini savunulmaktadır (Odhiambo, 2011, s. 313).

1.2. Göç Kuramları

Massey'nin uluslararası göç üzerine geliştirmiş sentetik teorisinin bazında altı klasik teori oluşturulmuştur. Massey, uluslararası göçlerin, kapitalist pazar ilişkilerinin pazar-öncesi

ve pazar topluluklarına yayılmasının eşlik ettiği sosyal, ekonomik ve politik dönüşüm sürecinde gerçekleştiği sonucuna varmıştır. Massey'nin araştırmaları, uluslararası göçmenlerin, dünya pazarlarından ayrılmış yoksun ve yalıtılmış yerlerden değil, küresel ticaret, bilgi ve üretim ağına dahil olmaları nedeniyle hızlı değişimler yaşayan bölgeler ve ülkelerden geldiğini göstermektedir. Dolayısıyla, uluslararası göç, pazarın yetersiz gelişmesinin bir sonucu değil, pazarların gelişiminin bir sonucudur (Samançına, 2014, s. 56).

Ulusötecilik teorisinin kurucusu Glick Schiller'e göre ulusöteci göç, göçmenlerin uluslararası sınırları aşarak yeni bir ülkeye yerleştikten sonra, menş e ülkeleriyle sosyal bağlantısını kaybetmeden ilişkisini devam ettirdiği bir göç modelidir. Bu teori, göçmenlerin ulusötesi faaliyetlerini motive eden ana hedefler olarak göç ile ailenin hayatta kalmasının ve üremesinin garanti edilmesi ve anavatandaki sosyal statüyü yükseltmenin önündeki engelleri belirler. Ulusötecilik teorisine göre, toplumların küreselleşmesi ve çokkültürlüleşmesi onların kontrol edilebilirliğini azaltmakta ve nüfusun çeşitliliği ve hareketliliğinde artışa yol açmaktadır. Sonuç olarak, karmaşık ve çok katmanlı bir kimliğ e sahip gruplardan oluşan yeni bir milliyetçilik düzeyi ortaya çıkar. Göçmenler, ailelerinin hayatta kalmasını ve üremesini güvence altına almanın yanı sıra memleketlerinde sosyal statüsünü yükseltmenin önündeki engellerce de motive oluralak daha iyi ortama göç ederler, ancak aynı zamanda memleketlerine de bağlı kalırlar (Glick Schiller, 1992, ss. 1-5).

Ulusötecilik ve multilokallik teorisi, göçmenlerin hem kendi ülkelerinde hem de ev sahibi ülkede büyük bir ekonomik ve sosyal getiri sağladığını, bunun yanında bir sosyal transfer ve bilgi alışverişı kaynağı olduğunu öne sürerler (Samançına, 2014, s. 58). Mikro düzey göç teorileri işgücü arzı ve talebindeki coğrafi farklılıkları vurgulamaktadır. Bu teoriler, bireylerin, potansiyel kayıpları ve kazanımlarını karşılaştırarak, göç lehine rasyonel bir seçim yaptıklarını iddia eder. Castles'ın (2008) tarihsel-yapısal yaklaşımı, göçün temel nedeninin kapitalizmin küresel yayılımı olduğunu savunur. Massey'nin göç ağları teorisi (1989) ve Boyd'un (1989) göç yaklaşımı, ağların kendine özgü bir sosyal sermaye biçimi oluşturduğunu, bununla beraber maaliyet ve riskleri azaltmaya ve göçten elde edilen karları artırmaya yardımcı olduğuna işaret eder (Samançına, 2014, s. 34).

Ulus-devletin rolünün tanınmasına dayanan klasik yaklaşım, sınır kontrollerinin uygulanması, kültürel homojenleşme süreçlerinin ve azınlıkların yönetilmesi yoluyla etnik çeşitliliği yönetme konusunu incelemiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından bu yana, çokkültürlü toplumların kitlesel göçleri devletin bu özelliğini zayıflatmıştır. Ulusötecilik teorisi, farklılıkların kontrol edilebilirliğinin azaltılmasının, bireylerin birden fazla ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal “mekanlarına” ait grupların yayılmasının homojenleşmeye müdahale ettiğini ve nüfus çeşitliliğinin ve hareketliliğinin artmasının yanı sıra, karmaşık ve çok katmanlı bir kimliğe sahip gruplardan oluşan yeni bir milliyetçilik düzeyinin ortaya çıkmasına yol açtığını vurgular Aynı zamanda, ulusöteci aktiviteyi uluslararası ve çokuluslu aktivite biçimlerinden ayırmak gerekir. Uluslararası faaliyet, hükümetler ve devlet iktidarının diğer kurumları tarafından gerçekleştirilen yönetimi ifade ederken, çokuluslu aktivite ise BM’nin alt birimleri, dini yönetim merkezleri ve şirketlerin faaliyetleri ile bağlantılıdır. Ulusöteciliğe gelince, göçmenler de dahil olmak üzere sivil toplum aktörlerin aktiviteleri söz konusudur (Massey vd., 1999, s. 309). Yazgan (2016), ulusötecilik çerçevesinde kimlik inşası, hareketlilik, mekân ve aidiyet değişkenleri ilişkisel olarak ele alınarak yapılan analitik çalışmada, bireylerin hareketlilik noktaları ile olan ilişkilerine odaklanarak göçmenlerin gündelik hayatları içerisinde yer alan gündelik rutinleri ve törensel edimlerinden yola çıkarak, çeşitli seviyelerdeki aidiyetlerinin ve buna bağlı olarak onların ulusöteci şartlarda sosyal kimliklerinin tanımlanmasını öne sürmektedir. Bu çalışmada Yazgan, en az iki ulus devlet arasında hareketli bir biçimde hayatını sürdüren göçmen bireylerin, siyasi vatandaşlıklarının tanımları ile kimlik ve sosyal aidiyet tanımları farklılıklar gösterebildiğini, böylelikle ulus-devletler kimlik politikaları uygulamalarında ve onların tanımlanmasında gerek siyasi düzlemde gerekse toplumsal olarak bu konunun önem arz ettiğini öne sürmektedir (Yazgan, 2016, s. 292).

Rus bilim insanı Panarin'e (1999, s. 95) göre, post-sovyet alanda gerçekleşmekte olan bir dizi göç akışı ayrı bir kategoride birleştirilebilir; bu kategori için Panarin etnik göç terimini kullanır. Etnik göçmenler gönüllü ve zorlanan olarak sınıflandırılabilir. Zorlanan göçmenler kategorisinde şiddet ve tehlikeli koşullardan kaçan insanlar ve eski SSCB'de yaşayan Ruslar veya aşırı ruslaşan insanlar (Sovyet döneminin iş göçmenleri) yer alabilir. Gönüllü etnik göçmenler ise, Panarin göre, esas olarak post-sovyet alanın dışına çıkmakta

olan ülkelerine geri dönenler (repatriates) ve Sovyet ve post-sovyet pazarların sayesinde ortaya çıkmış etno-sosyal gruplar olan ticaret azınlıklarıdır (Panarin, 1999, s. 96).

Tacikistan göç araştırmacıları, SSCB'nin dağılmasının ardından Orta Asya'da yeni göç eğilimlerinin ortaya çıkmaya başladığını belirtmiştir. Etnik göç, geri göç (repatriation) ve silahlı çatışmaların yol açtığı zorunlu göç gibi post-sovyet göç akımları yavaş yavaş çoğunlukla kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru gerçekleşen iş ve ticaret göçü, yasadışı göç gibi post-sovyet bölgedeki bağımsız devletlerin gelişmesi ve dünyadaki süreçlere dahil olmalarıyla ilişkili olan diğer göç türlerine yol açmaya başlamıştır (Olimova ve Olimov, 2005, s. 29). Kazakistanlı araştırmacı Sadovskaya'ya göre ise, göçün temel nedeni sosyo-ekonomik sorunların çözümü olmuştur. İlk aşamalarda, göç akımları son derece önemli sosyo-ekonomik işleve sahip olmuş ve nüfusun oldukça büyük kısmının fakirlikten kurtulmuş ve refah düzeyini artırmıştır. Bugüne kadar göçün bu özelliği hala etkin olmaya devam ediyor (Sadovskaya, 2001, s. 21).

Uluslararası göç ve beşeri sermaye tartışması, beyin göçü veya beyin atığı ile ilgili ndişelerden beyin dolaşımı ve beyin değişimi sorunlarına doğru kaymıştır (Regets, 2001, s. 245). Bu, kalifiye işçi göçünün artan önemi ve yeni kısa vadeli hareketlilik biçimleriyle ilgilidir. Bununla birlikte, vasıflı işçi göçü bilgisi, Salt ve Findlay ve diğerlerinin etkili öncü çalışmalarını yansıtan profesyonellerin ve yöneticilerin şirket içi hareketliliğine odaklanma eğilimi oldukça seçicidir. Buna karşılık, uluslararası öğrenciler de dahil olmak üzere diğer birkaç yetenekli göçmen grubunu anlamamız oldukça zayıftır (King, 2002, ss. 98-99).

Bourdieu, ulus-devlet çerçevesi içindeki sosyal sınıf oluşumunu ele almıştır, ancak modeli, birden fazla ülkede üretilen ve kullanılan sermaye kaynaklarını da içerebilmesi anlamında potansiyel olarak evrenseldir. Daha yakın zamanlarda, bazı yazarlar Bourdieu'nun teorisinin küresel ya da ulusötesi bağlamda seçtikleri unsurları kullanmış ve ulusal sınırların ötesinde sermaye kesişimlerine yönelik bu tür açıklıkların nasıl mümkün olduğunu göstermiştir (Erel, 2010, s. 5). Örneğin, Weiss (2005, ss. 708-723) ulusötesi sınıf oluşumu olasılığı ile ilgilenmektedir ve sosyal sınıfların kurulmasına yol açabilecek bir grup oluşum süreci olarak ulusötesi yaşam biçimleri ve kariyer üzerine odaklanmaktadır. Lingard ve diğ. (2005, s. 3), küreselleşmiş eğitim biçimleri açısından, bir alan kavramının öncelikle metaforik ve sosyal olduğunu, coğrafik olmadığını ve

dolayısıyla ulusal sınırların ötesine geçen alanlara uygulanabileceğini vurgulamaktadır. Kelly ve Lusi (2006), ekonomik, sosyal ve kültürel sermayenin basitçe yeni bir ortama geçmediğini, yerleşim yeri oluştuktan hemen sonra, varış yerleri arasında bir değerlendirme ve değişim sürecinin sürdüğünü açıklamak için habitus kavramını seçmiştir (Kelly ve Lusi, 2006, s. 831).

Göç analizlerinde kullanılan Kurumsal Teoriye göre göçmen ağları (network) kendilerini kurumsallaşma yoluyla devam ettirmekte, ancak aynı zamanda dışsal faktörlerden (örn; işgücü piyasasında yaşanan değişimlerden) de etkilenmektedir. Bir göçmen ağının kurumsal kısmı, o ağı yöneten ve göçmenlerin işlem ve göç maliyetlerini azaltan kural ve normları temsil ederken, ağın örgütsel çevresi ise o ağ içindeki öncü göçmenlere pratikte yapılan yardımları temsil etmektedir. Uluslararası Göç Teorisi, hem gönderen hem de alıcı ülkelerdeki siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel çevrelere aktif bir şekilde bağlı ve katılımcı olan göçmenleri vurgulamaktadır. Uluslararası göç araştırmaları, göçün nedenlerini açıklamaktan ziyade, alıcı ülkelere göç etme ve bu ülkelere entegre olma tarzındaki yeni gerçekliği tarif etmeye çalışmaktadır. Teori, özellikle, siyasi sınırlar arasında sosyal ve ekonomik gelişme arayışında olan göçmenlerin sıkı ilişki ağları üzerinde durmaktadır (Kurekova, 2011, s. 5). Sosyal Sermaye Teorisine göre hanehalkları, mahalleler, topluluklar ve daha formel organizasyonlar içindeki sosyal ilişkiler ve sosyal sermaye, göç kararı alınmasında ya da göçmenlerin uyum sürecinde yardımcı niteliklere sahiptir. Sosyal sermaye hem kaynaklık etme hem de bütünleştirme işlevi olan bir tür araçtır. Farklı sosyal ilişkiler farklı birer sosyal sermaye sunmalarının yanında, birbirlerinden farklı yükümlülükler ve sonuçlar doğururlar. Sosyal sermaye, farklı ilişki çeşitleri sonucunda elde edilmiş bir kaynak olarak görülebilmekte ve başka çeşitlerdeki bir sermayeye de dönüşebilmektedir (Vershina vd., 2011, s. 104). İtme-Çekme Kuramına göre, hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde, itici ve çekici faktörler vardır. İtme ve çekme faktörleri kişisel ve görelidir ve bu faktörlerin birliği bir bütünlük oluşturmaktadır. Göç, bireylerin üstlendiği rasyonel karar alma süreçlerinin bir etkisi olarak görülmektedir. Kararlar stratejik olarak ele alınır ve bu kararlar, bir yerden bir yere taşınmanın maliyet ve faydalarını (doğrudan ve dolaylı) hesaplayarak alındığı varsayılır; böylece, kalmak ve taşınmak arasındaki karşılaştırma göç için itici güç olmaktadır. Lee, bu kuramında göçün belirleyenleri olarak iki boyut ortaya koymaktadır. Bu belirleyenlerden ilki, kişisel

(mikro) faktörler, diğeri ise kişisel olmayan (makro) faktörlerdir (Çağlayan, 2006, ss. 6-9).

Öğrenci göçü ile ilgili çoğu araştırma, ülke içi hareketliliğe odaklanmıştır. Bu alandaki ilk önemli makale muhtemelen Tuckman'ın (1970) ABD'deki öğrenci göçünün belirleyicileri üzerine yaptığı çalışmadır (Balaz ve Williams, 2004a, s. 3). Gorbacheva (2007), öğrenci göçünü, sosyal alan içindeki “göç davranışı” terimini kullanarak Sorokin'in yorumuna göre her bir göçmenin sosyal konumunu bu sosyal alan çerçevesinde analiz etmeye odaklanmaktadır. Gorbacheva, sosyal alan “Dünya nüfusunun oluşturduğu belli bir evrendir”, insanlığın temsilcisi olarak bireyin sosyalleşme sınırlarını genişletir. “Sosyal alan” kavramının bu yorumu, küreselleşmenin modern dünyanın ayırt edici bir özelliği haline geldiği günümüzde oldukça önemlidir ve göç, en önemli sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik süreçlerden biridir. tezahürünün en önemli yönleridir (Gorbacheva, 2007, s. 10). Metodolojik olarak, Sorokin, bu alandaki her bir bireyin, bireyin diğer bireylerle veya bireylerle olan gruplarıyla bağlantılarının toplamı olarak tanımlanan “sosyal bir pozisyon” un yer alması temel olarak önemlidir (Sorokin, 1992, s. 96). Sorokin'e göre, iç sosyal dünyanın temeli, bu toplumda bütünsel ve sağlam bir şekilde ortaya konan temel değerler sistemi ve buna karşılık gelen davranış normlarının varlığıdır. Bütün bunlar, hem bireyin hem de bir bütün olarak toplumun, temel davranışlar sisteminin ve ilgili davranış normlarının göç davranışını etkileyen en önemli faktör olarak ele alınmasını gerektirir (Sorokin, 1992, s. 97).

Uluslararası öğrenci göçü kendine özgü bir mekansallığa sahiptir (Raghuram, 2013, s. 142). ABD'deki yabancı öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi Asya'dan, Almanya ve İngiltere'deki öğrencilerin neredeyse yarısı diğer Avrupa ülkelerindendir (Phillips ve Stahl, 2001, s. 281). Öğrenci göçü akımının, çoğunlukla gelişmiş ve İngilizce konuşulan ülkelerde, özellikle ABD, Avrupa ülkeleri ve Avustralya'ya belirgin bir şekilde yönelmesi söz konusudur (Tremblay, 2002, s. 50). Bu, dünya dil hiyerarşisinin "zemin katının" bir kısmını oluşturan İngilizceyle ilgilidir (Parijs, 2000, s. 10). İngilizcenin uluslararası ticaret dili olarak baskın rolü, bu ülkelerdeki üniversitelerin genel olarak yüksek itibarları, personel ve öğrenci değiş tokuşları için aktif programlar, tüm masrafları karşılayan burslar ve etkili pazarlama ile güçlendirilmiştir (Phillips ve Stahl, 2001, s. 288).

1.3. Öğrenci Göçü Olgusunun Kuramsallaşması

Vasıflı göçmenler hem ekonomik büyümenin itici güçleri hem de daha sosyal olarak bütünleşmiş göçmenler olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, beceri ve bilgi, tüm göçmenler arasında arzulanan nitelikler haline gelmiştir ve sonuç olarak, aile ve işçi göçmenleri, hem göç öncesi hem de sonrasında yeni beceriler edinmeye zorlanmaktadır. Beceriler göçmen yelpazesinde proleterleşmeye başladıkça, çalışma için hareketlilik öğrenci göçmenler arasında daha geniş bir yaşam kursu hareketliliğinin bir parçası haline gelmiştir. Bu, farklı göçmen türleri arasındaki sınırların bulanıklaşmasına neden olur. Bir dizi ülke, öğrencilerin değerini, yeni bilginin işgücü piyasasına nispeten düşük ücretlerle sağladığı faydaları sunan yeni vasıflı göçmen kategorisi olarak kabul etmektedir (Ziguras ve Law, 2006, s. 60; Hawthorne, 2010, s. 1; Böhme, 2015, s.1).

Uluslararası öğrenciler genel olarak menşe ülkelerini terk etmiş ve eğitim amacıyla başka bir ülkeye taşınmış olarak tanımlanır ve genellikle iki gruba ayrılır: bir dereceyi tamamlamak için yurtdışına taşınanlar (bir dereceye kadar hareketlilik) ve kısa süreli öğrenim değişimi (kredi hareketliliği). Bir kişinin uluslararası eğitim almak amacıyla yurtdışına taşınması kararı geleneksel olarak beşeri sermaye teorisi perspektifinden açıklanmaktadır. Bu bakış açısına göre, birey gelecekteki kazancı artıracak bir deneyim veya diploma (= beşeri sermaye) kazanmak için göç etmeyi seçer. Öğrencilerin neden yurtdışına taşındıkları konusundaki çok yönlü soru son yıllarda araştırmacılar için büyük ilgi çekmiştir ve bu soruyu cevaplamak için üç ana neden öne sürülmüştür. İlk olarak, pek çok ülkedeki üniversiteler yükseköğretime girişimci bir yaklaşım benimsemektedir ve birçoğu uluslararası öğrencileri artan gelir çıkarlarına çekmek için küresel stratejiler kullanmaktadır. Bu görünüşü, uluslararası eğitimin küreselleşmesi olarak bilinir. İkincisi, birkaç hükümet uluslararası öğrencileri gelecekteki değerli yetenekli göçmenler olarak görmekte ve çalışmalarını tamamladıktan sonra kalmaları için teşvik edici önlemler almaktadır. Son olarak, öğrenciler ve aileleri, yabancı nitelikler elde etmenin işgücü piyasasında değerli olduğunu kabul eder (King ve Raghuram, 2013, s. 4-5).

Uluslararası öğrenci hareketliliğini anlamak için sağlam bir deneysel temel sağlama çabaları son yıllarda artmıştır. Bununla birlikte, teori geliştirme çabaları daha az miktarda bulunmaktadır. Son zamanlardaki teorik gelişmeler, üniversite politikalarının ve devletin öğrenci hareketliliği üzerindeki rolünü kabul etmenin yanı sıra daha bağlamsal bir

yaklaşım benimsemeyi içerir. “En parlak ve en iyi” öğrenciler, böylece rekabet avantajı kazanırlar. Öğrenciler sadece ders çalışmak için göç etmekle kalmıyor, aynı zamanda aile hareketi yoluyla, iş için vb. Bu nedenle çalışmaya devam etmek, hareketliliğin daha genel olarak sürdürüldüğü bir yaşamın sadece bir yönüdür (Findlay ve diğerleri, 2012, s. 122). Findlay vd. (2012), öğrenci hareketliliğinin ulusötesi sınıfın yeniden üretimi sürecinin bir parçası olarak anlaşılması gerektiğini savunarak sosyal sınıfın yeniden üretimi yaklaşımını öne sürmüştür (Findlay vd., 2012, s. 120). Raghuram (2013, s. 150) ve Madge, vd. (2014, s. 5-24), uluslararası öğrencileri sadece fiziksel konumlar arasında hareket eden bireyler olarak değil, aynı zamanda akademik bilginin yeni küresel alanlarını dönüştürmede ve oluşturmada anahtar ajanlar olarak anlamada küresel bilgi teorisini önermektedir.

Öğrenci göçü konusundaki çalışmaların çoğu, istihdamın öğrenci göçmenlerin yaşamlarının giderek daha önemli bir parçası olduğunu vurgulamaktadır (Liu Farrer, 2009, s. 179). Becerilerin kazanılması, birçok farklı göçmen kategorisi için (sadece öğrenciler için değil) göçmenlik rejimlerinde avantajlı konuma gelmek için önemli olduğu gibi, arketipik beceriler arayıcılar olan öğrenci göçmenlerin de kolayca kategorize edilmesi kolay değildir.

Sadece üniversite yapılarının değil tüm göç sürecinin metalaşması, göçmen öğrencinin yurtdışına taşınma harçlarını, üniversite öğrenim ücretlerini ve alıcı ülkedeki konaklama ücretlerini ödemek için çalışmak zorunda olduğu anlamına gelir. Bu gibi mali yükler, göçmen öğrencileri farklı işlerde çalışarak eğitimlerini finanse etmesine neden olur. Bu nedenle, eğitim almak öğrencilerin uğraştığı yalnızca bir çalışma şeklidir – diğerleri ise örneğin kafe ve dükkanlarda, ya da dil kurslarında çalışma faaliyetlerini içerir. Bununla birlikte, uluslararası eğitim diploması pratiğinde, öğrencilerin yurtdışında eğitim aldığı sürecindeki tüm standart maliyet listesini kapsayabilecek tam burslu, devlet destekli veya özel burs programları da yaygın hale gelmiştir (Liu Farrer, 2009, s. 186). Dolayısıyla, uluslararası eğitim hareketliliğinde ekonomik boyutu, öğrenci göçmenlerin ev sahibi ülkedeki öznelliklerinin çoğalmasına ve uyum stratejilerinin kategorilendirilmesine ihtiyaç yaratmaktadır.

Göçün öğrenciler için faydaları (çekici faktörler olarak işlev görmesi), ev sahibi ülkede dünya piyasasında gerekli olabilecek yabancı dilleri öğrenme olanakları (Balaz ve

Williams, 2004b, s. 8), istihdam edilebilirlik veya kariyer gelişiminin artması, kariyerleri bünyesinde maaş yükselmesi (Rosenzweig, 2006, s. 79), vatandaşlık güvenliği (Hazen ve Alberts, 2006, s. 213) gibi daha geniş hedeflere kadar uzanmaktadır. Uluslararası eğitim talebini, yalnızca beşeri sermaye teorilerinin temelini oluşturan işgücü piyasası zorunluluklarında değil, aynı zamanda uluslararası eğitimin getirdiği sosyal ve kültürel sermayede de kullanılmaktadır. Göçmenlerin, göç sırasında edindiği önemli aktarılabılır beceriler ve bilgiler, ülkeye döndüklerinde hem ev toplumundaki sosyal hareketliliği, hem de aynı zamanda küresel ekonomideki coğrafi hareketliliği artırdığını savunur. Daha da önemlisi, bu becerilerin kazanılması için olan arzunun var olması, uluslararası hareketliliğin değeri ve bu tür bir hareketi finanse etme becerisi hakkında bilgi sahibi olmanın önemini bilindiğinin de altını çizer. Bu nedenle, kültürel sermaye kazanılmaz, daha çok göç yoluyla genişletilir ve geliştirilir (King ve Raghuram, 2013, ss. 11-12).

Hareketlilik ayrıca öğrencilere yeni yerler ve bunun gerektirebileceği heyecan ve macerayı yaşama fırsatı sunar. Waters ve Brooks'a (2010, ss. 16-17) öne sürdüğü gibi,, eğlenmek, heyecanlanmak ve aşına olduklarından kaçmak öğrenci hareketliliğinin önemli nedenleridir. Dolayısıyla turizmi karakterize eden faktörler öğrenci göçünü açıklamada anlamlı hale gelmiştir. Öğrenci göçünün faydaları, sadece bireysel öğrencilere yönelik değil, aynı zamanda kurumlara da yönelik analiz edilmiştir. Örneğin, Findlay (2011), uluslararası referanslar veren kurumların, süreç içerisinde yalnızca önemli finansal sermaye sağlama değil, aynı zamanda öğrencilerin kendi ülkelerinden getirdikleri somutlaşmış kültürel sermayeden de kazanç sağlama fırsatına sahip olduğunu savunuyor. Bu, alıcı ülkelerin hükümetlerinin kendi ideolojileri, siyasetleri ve politikaları ile kurumlarının göç içinde oynadıkları rolün farkına varmak için canlandırıcıdır. Bununla birlikte, ülkelere göç edenleri göçü şekillendiren aktif aktörler olarak göstermek de merkezi öneme sahiptir (Findlay, 2011, ss. 164-165). Ülkedeki eşdeğer yüksek öğrenim fırsatlarına erişememe gibi itici faktörlerin analizinde, öğrenciler “stratejik ve bilinçli bir şekilde “avantajın” peşinde koşarlar” ve burada “avantaj” yerler arasındaki karşılaştırma ile ölçülür (Waters ve Brooks, 2010, s. 218).

1.4. Nitelikli Göç ve Sermaye Biçimleri

Kavramsal olarak, beceriler ve bilgi edinme en kolay şekilde öğrenci göçüyle ilişkilendirilir ve son birkaç on yıl içinde, beceriler diğer göçmen kategorilerinin

seçilmesinde, kabul edilmesinde ve entegrasyonunda da önem kazanmıştır. İstenen göçmenleri tespit etmede ölçüt olarak becerilerin baskınlığı, becerilerin tüm göçmenlerin yaşamlarının önemli bir unsuru olduğu anlamına gelir. Beşeri sermaye birçok ülkede göçmenlerin seçiminde temel olmuştur (Williams, 2007, s. 4). Bu, işgücü göçmenleri için en belirgin olanıdır. Son yıllarda, bazı ülkeler vurgusunu, becerilerin belirli işgücü piyasası gereksinimlerine, insan sermayesine veya bilgisine bağlı kaldığı şemalara becerilere genel bir odaklanmadan uzaklaştırmış, göçmenlerin kabul edildiği sektörlerin seçiminde rol almaya devam etmektedir. Bu nedenle, göçte sürekli bir faktör olarak becerilerin sorgulanması değil arzulanan becerilerin filtrelenmesidir. Aynı zamanda, öğrenci göçmenler de hem ücretli emeğe hem de aile bağlarına katılabilirler. Bu, farklı göçmen türleri arasındaki sınırların bulanıklaşmasına neden olur (Vershina vd, 2011, s. 102).

On altıdan fazla farklı biçimdeki sermaye, akademik literatürde duygusaldan dijital sermayeye kadar farklılık göstermektedir (Rankin, 2002, s. 413). Bourdieu'nun sermaye şekilleri anlayışı böyle bir çerçeveyi inşa etme girişimi olarak görülebilir. Analizdeki temel varsayımlardan biri, sermayenin bireyler arasında eşit olmayan bir şekilde dağılmasıdır, böylece bir bireyin eylemlerinin başarı şansını belirlemektedir. Sermayenin bireyler tarafından araçsal kullanımı, Bourdieu'nun çalışmalarının merkezidir (Öztürk, 2011, s. 254).

1.5. Bourdieu'nun Sermaye Biçimleri ve Göç

Bourdieu (1983), “sermayenin üç temel klavuzda sunulabileceğini belirtir: hemen ve doğrudan paraya çevrilebilen ve mülkiyet hakları formunda kurumsallaştırılabilecek ekonomik sermaye; belirli koşullar altında ekonomik sermayeye çevrilebilen ve eğitim nitelikleri formunda kurumsallaştırılabilen kültürel sermaye; ve sosyal sermaye olarak, bazı durumlarda ekonomik sermayeye çevrilebilen ve asalet unvanı biçiminde kurumsallaştırılabilen sosyal yükümlülüklerden (“bağlantılardan”) oluştuğu olarak açıklamıştır. Bu formların her biri, dönüştürülebilirliklerini ve girişimcilik faaliyetleri bağlamında kullanımlarını göz önünde bulundurmak amacıyla ilerideki gibi kısaca genişletilmiştir (Bourdieu, 1983, s. 243):

1. Ekonomik sermaye karlı bir varlıktır. Miras alınan veya satın alınan para depolanabilir ve parasal forma dönüştürülebilir. Parasız olan veya varlıkları yeni yerleşim

yerinde değere dönüştüremeyen bireyler, genel kredi piyasalarına erişememektedir (Bourdieu, 1983, s. 47).

2. Sosyal sermaye, bir grubun ilişkilerinin kalıcı ağları içinde tutulan toplu kaynakların bir ürünüdür. Değeri, sosyal normların korunmasından ve karşılıklı yardımdan doğar. Bu süreç genellikle aile içinde meydana gelir ve aileleri olmayanlar, sosyal ağlardan değer kullanma ve bunu gerçekleştirmede zorluklarla karşılaşabilirler. Her ne kadar sosyal sermaye etnik gruplara münhasır olmasa da, dezavantajlı grupların bu sermaye biçimine diğerlerinden daha fazla erişebilmeleri veya bu imkanlardan yararlanmaları daha muhtemeldir (Bourdieu, 1983, ss. 51-53).

Kültürel sermaye, üç boyutta ortaya çıkar: bedenlenselleşmiş, kurumsallaşmış ve nesnelleşmiş. Kurumsallaşmış kültürel sermaye, örgün eğitimi içerir. Bireyler, toplumun kültüründe yetkinlik kazanmışlarsa kültürel sermayeye sahip oldukları söylenebilir. Bu kültürel bilgi sonuçta sahibinin sosyo-ekonomik avantajına katkıda bulunur. Eğitim nitelikleri, kurumsallaşmış durumunda kültürel sermayenin temsilcisidir. Bedenli haliyle, “zihin ve beden için uzun süredir devam eden eğilimleri” (Bourdieu, 1983, s. 47) içerir; bu, dil yetkinliği ile toplumun norm ve değerlerinin yorumunu ifade edebilir. Nesnelleştirilmiş halde, resim ve kitaplar gibi kültürel malların yanı sıra, kişinin kültürel niteliklerinin diğer sembolik temsillerini de içerir. Ancak kültürel sermaye, aile, siyasi partiler, kültürel gruplar vb. yoluyla aktarılan yaygın eğitimden de oluşur. Kültürel sermaye, diğer sermaye biçimlerine (ekonomik, sosyal, sembolik) dönüştürülebilirlik özelliğiyle kültürel kaynaklardan farklıdır. Diğer deyişle, yalnızca kültürel kaynakları kültürel sermayeden ayıran şey, ikincisinin diğer sermaye biçimlerine dönüştürülebilir olmasıdır. Göçmenler, aktif olarak ikamet eden toplumun etnik olarak baskın kültürüne uyacak şekilde kültürel sermayelerini oluşturmaktadır. Dil bilgisi, aksan veya açık ten gibi kaynaklar ve varlıklar, ait olmaları meşrulaştırmak için “sembolleştirilmiş ulusal/etnik sermayeye” dönüştürülebilir. “Ulusal/etnik sermaye” müzakeresi, göçte kültürel sermayeyi anlamak için önemlidir. Göçe özgü kültürel sermaye, var olan farklılıkları müzakere eder ve göçe özgü bir alanda yeni ayrım kategorileri oluşturur. Bu anlamda, göçte kültürel sermaye, ikamet ve menşe ülke devletlerinin onayladığı “ulusal sermayeye” alternatif veya muhalif olan değerlendirme sistemlerinin ayrıntılandırılmasının bir yoludur (Hage, 1998, s. 53).

Bourdieu için, somutlaşmış devlet, “kültürel sermayenin özelliklerinin çoğunun, temel durumunda, bedele bağlı olduğu ve düzenlemeyi öngördüğü” gerçeğinden düşülebildiğini belirterek önemlidir (Bourdieu, 1983, s. 244). Kültürel sermaye bireyci bir kavramdır ve kurumsallaşmış biçimiyle ekonomi alanındaki beşeri sermaye kavramıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte, Bourdieu yüksek kültürel bilginin insan sermayesi olmadığını, çünkü kişisel üretkenliği doğrudan desteklemediğini savunur. Bourdieu’nun tanımı, kültürel sermayenin değerinin, etnik girişimcinin faaliyet gösterdiği sosyoekonomik koşullar ve sınıf konumundan kaynaklandığı şekilde görülebileceği şekilde korunmaktadır (Vershina vd, 2011, s. 104).

Dönüşüm açısından, kurumsallaştırılmış kültürel sermaye biçimleri bir yatırım olabilir ve ekonomik değeri gerçekleştirebilir, ancak aynı şekilde iade edilemeyen de şekilde de olması mümkündür. Bedenlenmiş devlette kültürel sermaye, aile içinde üretilen bir yatırımdır. Kültürel sermayenin toplum içindeki diğer bireylere bulaşması sosyalleşme süreci içinde zamanla gerçekleşir. Nesnelleştirilmiş devlette ise, yeterli ekonomik sermaye olsa bile malların yasal mülkiyeti maddi olarak aktarılabilir, ancak değer sadece mal sahibinin sahip olduklarını nasıl "tüketeceğini" bilirse gerçekleşir. Bireyler, çeşitli somutlaştırılmış ve kurumsallaşmış kültürel sermaye seviyelerine sahiptirler ve yeni yerleşim yerlerinde “işlerin nasıl yapıldığına” daha fazla aşina olduklarında birikmeye devam ederler ve bu nedenle ana ekonomik olanaklardan yararlanabilirler. Kültürel bilgi, etnik sosyal ağlara ve dolayısıyla etnik ekonomi içindeki öğelere de erişim sağlayabilir (Bourdieu, 1983, ss. 53-55).

Sermaye biçimleri, depolama ve dönüştürülebilirlik kapasitesine bağlıdır. Depolamanın olumsuz sonuçları olabilir. Örneğin, belirli bir bilgiyle temsil edilen kültürel sermaye, eskime ya da hafıza kaybı yoluyla azalabilir. Ayrıca, etnik girişimcilik bağlamında, bir ülkede elde edilen eğitim başka bir ülkede tanınmayabilir ve bu nedenle aktarılabilir değeri ihmal edilebilir düzeydedir. Sosyal ilişkilerin depolanması, ölüm veya boşanma sonucu parçalanabilecekleri veya göç bağlamında bir kırılma noktasına kadar gerilebilecekleri için sorunlu olabilir. Yeniden üretilmezse sosyal sermaye de değerini kaybedebilir ve bu da sosyal değişime sürekli yatırım yapılmasını gerektirir (Bourdieu, 1983, s. 55).

Sermaye biçimlerinin hepsine özgü özellik olan dönüşüm, her biçimin “varlığında devam etme eğilimi” içerdiğinden karmaşık ve zaman alıcıdır (Bourdieu, 1983, s. 46). Dahası, sosyal sermayeden tahakkuk eden değer, bireyin kültürel sermayesi ile ekonomik sermayesiyle orantılı olarak artar: yeni memleketlerinin dilini konuşmayı öğrenmenin bir sonucu olarak, daha fazla bağlantı ve fırsata erişebilir (Vershina vd., 2011, s. 105). Bourdieu'ya göre (1983), çeşitli sermaye biçimleri farklı değerlere sahiptir ve farklı bağlamlarda anlam kazanmaktadır. Öznel algılar, somutlaştırılmış kültürel sermaye biçimi olarak anlaşılabilir. Yaşam durumlarının tutumları, yorumları ve tanımları, değere dayalı öncelikli ihtiyaç veya hedefler (örneğin, ekonomik zenginlik yerine getirme) modern toplumların sosyal yapısını şekillendirmede önem kazanabilir veya kaybedebilir. Bazı bilim adamları, göçmenlerin öznel algılarının, yukarı veya aşağı sosyal hareketliliğin “nesnel” veya “resmi” tanımlarıyla nasıl çeliştiğini göstermiştir (Bourdieu, 1983, s. 46).

Göç konusunda nitelik ve “vasıflılık” kavramları tarihsel ve coğrafi olarak spesifikler. Göç rejimleri, mesleki düzenlemeler ve ulusal politikalar, 'yetenekli göçmen' kategorisinin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır ve gerçekten de birçok göçmen yeteneklerini değerlendirmede bir değer düşüklüğü ya da tanınmadığı bir durum yaşamaktadır. Becerilerin geçerliliği hem göçmenlerin yaşam süreleri içinde hem de daha geniş sosyo-ekonomik gelişmelerle birlikte değişmektedir (Erel, 2010, s. 643).

Sermaye kavramı, nitelikli göçü anlamak için geniş ölçüde odak konusu olmuştur. Beşeri ve etnik sermaye yaklaşımları, “farklı etnik grupların, anavatanında oluşturulan ve yeni topraklardaki göçmenler tarafından küçük değişikliklerle nakledilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan ve sürdürülen kültürel değerler, uygulamalar ve sosyal ağları kapsayan, tanımlanabilir özelliklere sahip olduğunu” varsaymaktadır (Zhou, 2005, s. 134). Bu yaklaşımlar, etnik azınlık kültürünü, grubun bütünleşme ve sosyal hareketlilik ölçütlerine göre nasıl yönettiğini açıklayıcı bir faktör olarak kabul eder. Etnik ve beşeri sermaye yaklaşımları, etnik grup sınırlarının basit bir şekilde verilebileceğini varsaymaktadır. Ancak birçok bilim adamı, bir grubun içeriğini ve sınırlarını tanımlayabilen mücadelelerde grup sınırlarının tartışıldığını savunmuştur. Etnik grup adına gelişmiş veya meşrulaştırılmış farklı sosyal ve politik projeler için kültürel uygulamalar ve formlar çağrılabilir (Erel, 2010, s. 645).

Göçe olan beşeri ve etnik sermaye yaklaşımları, kaynakların dönüştürülebilir hale getirilme sürecini incelemekten sermaye oluşturmak için bir etnik grubun “kültürel unsurlarını” alır; bu nedenle Bourdieu’cu yaklaşımlarının kültürel “sermaye” oluşumunun açıklaması önemli görülür. Beşeri-kültürel sermayenin birbirinin yerine kullanılabilirliği, menşe ülkesinden gelen kültürel uygulamaların ve formların, ikamet toplumunun kültürel ve kurumsal bağlamında sosyal hareketliliğe ne kadar iyi hizmet ettiğine bağlıdır (bkz. Zhou, 2005, s. 135). Bu, ikamet toplumunun, göçmenlerin kültürel kaynaklarının kültürel değerini tarafsız olarak değerlendirdiğini varsayar. Ayrıca, beşeri ve kültürel sermaye kavramlarının birbirinin yerine kullanılabilirliği fikri, göçmenlerin potansiyel olarak birbiriyle çelişen başarı ölçütlerinden ziyade “başarı”nın etnosentrik bir görüşüne dayanmaktadır. Bourdieu, göçmen sosyal hareketliliğine yeni yaklaşımların yanı sıra, belirli bir sosyal ve mekansal bağlamda belirlenen sosyal konumlanmanın koşullu doğasını vurgulamaktadır. Bu durum özellikle menşei ve varış ülkesindeki iki veya daha fazla bağlam arasında “geçiş” yapan göçmenler için özellikle görülür. Bunun nedeni, örneğin etnik bağ ve bağlara bağlanan iki değer sistemi arasında hareket etmeleridir (Erel, 2010, s. 646).

Bourdieu ve Wacquant, kültürel, ekonomik ve sosyal sermayeden oluşan bir bireyin genel sermayesinin kompozisyonunun önemini vurgulamaktadır. Buna bireylerin “pozisyon alma” sı aracılık eder (Bourdieu ve Wacquant, 2007, s. 99); yani kişi, sermayelerini nasıl kullanacağı konusunda bir strateji geliştirir. Sermayenin yapısı ve hacmi, bir kişinin “sosyal yörünge” ile sermaye ve değer kazanmasıyla bağlamsallaştırılmalıdır. Bu, göçmenlerin sermaye kullanımlarını anlamak için özellikle önemlidir, çünkü zamansal ve coğrafi yörüngeler ve sermaye oluşturma ve seferber etme boyutları, göçmenlerin bunlardan nasıl faydalandığını anlamak için bir anahtardır (Bourdieu ve Wacquant, 2007, s. 99). Bourdieu’nun teorisindeki temel vurgu, farklı sermaye biçimlerinin (sosyal, kültürel, ekonomik ve sembolik) birbirine bağlı olduğu yönündedir.

Bourdieu’nun “Ayrım”daki (1996) 'daki analizi, kültürel sermayenin ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermayenin mevcut hiyerarşik yapılarını nasıl yeniden ürettiğine odaklanmıştır. Fakat insanların konumlarındaki karmaşık çelişkileri ve uyumsuzlukları reddettiği için eleştirilmiştir (Erel, 2010, s. 647). Göç hareketi, kültürel sermayenin doğrusal yeniden üretimi fikrini bozuyor, çünkü göç, “habitus üretim koşulları”nın

“işleyiş koşullarına homolojik olmadığı” anlamına gelir. Devlet sembolik iktidarın tekeline sahipse, ırksallaştırılmış ve etnikleşmiş göçmenler, kültürel sermayelerinin yaşadıkları devletin meşru sembolik sermayesiyle uyumsuz olarak daha fazla bir süreksizlik yaşarlar (Bourdieu ve Wacquant, 2007, s. 131).

Bourdieu’cu bir kültürel sermaye yaklaşımı, eğitim ve mesleki kurumların yurtdışında edinilen nitelikleri, yani kurumsallaştırılmış kültürel sermayeyi tanıyarak ulusal temelli korumacılığın nasıl kullanıldığını açıklamaya yardımcı olur (Bauder, 2003, s. 710). “Yabancı” niteliklerin resmi olarak tanındığı yerlerde bile, işverenler yerel mesleki deneyim eksikliği gibi kriterleri kullanırlar. Bu, ilk bakışta tarafsız olan iş spesifikasyonlarını “ulusal sermaye” ye dönüştürür ve göçmen değil, ülkenin bir parçası olarak kabul edilenler için vasıflı işlere ayrıcalıklı erişim sağlar (Bauder, 2003, s. 713). Göçmenler, bir politik ortamda edinilen ekonomik ve sosyal pozisyonu bir diğerinde politik, sosyal ve ekonomik sermayeye dönüştürerek ulusötesi mekanları kullanmaktadırlar (Glick Schiller vd, 1992, s. 12). Grzymala-Kazłowska (2005, s. 694), kültürel sermaye (özellikle yabancı dil bilgisi), bireylerin ve tüm grubun piyasadaki konumunu belirleyen önemli bir faktör haline geldiğini iddia etmektedir.

Beşeri sermaye teorisyenlerinin kültürel sermayeyi göçmenlerin “sırt çantasına koydukları anahtar özellikleri” olarak kavramlaştırır ve insanların göç ülkesine girdikten için sonra bu “sırt çantalarını” açıp ev sahibi ülkenin kültürel sermaye sistemine uygun gelen öğeleri aradığını ifade eder. Burada, Bourdieu’cu bilim adamları göçmenlerin kültürel sermayesini dil becerileri, gelenekler ve yaşam tarzları hakkında bilgiler, mesleki nitelikler, vb. içeren bir hazine sandığı olarak ele alırlar. Bu hazineler sırt çantasına konulur, ancak Bourdieu’cu yaklaşıma göre göçmen, “uygun bir şeyi aramak” yerine göç ülkesinde bu hazinelerin değeri hakkında kurumlarla (meslek kuruluşları veya üniversiteler gibi) ve insanlarla (işverenler veya yöneticiler gibi) pazarlık faaliyetlerinde bulunur. Pazarlık sürecinde, göçmenlerin hazineleri, oyunun kuralları üzerinde sınırlı bir güce sahip olduğu için, genellikle değersizdir (Erel, 2010, s. 649). Bununla birlikte, göçmenin göç ettiği ülkede edindiği sıradan olarak görülen, ancak menşe ülkesinde çok değerli sayılan yeni beceriler ve tecrübeler ekleyebilir, böylelikle farklı değişim değerinden müzakere edip iki ulusal bağlamda kazandığı kültürel kaynaklar, uygulamalar ve formlardan faydalanabileceği söz konusudur (Bauder, 2003, s. 710).

Göç araştırmaları bağlamında, kültürel sermayenin analizinin göçmenlerin kendileriyle birlikte getirdikleri kaynakları ve yerinde geliştirdikleri diğerklerini oldukça farklı düzenlemeler oluşturmak için kullandığı mevzusuna da odaklanması önemli bilgileri üretmeye katkı sağlayabilir. Bunu destekleyici bir diğerk açı olarak da, göçmenler kültürel sermayeleri için tanıtma mekanizmalarını oluşturmaya çalıştığını ve bunların sadece baskın kurumlara ve insanlara değil, aynı zamanda göçmen ağlarına da dahil olduğunu değerlendirmeye katmaktır (Sumption, 2009, ss. 8-10).

Göçmen ağlarının sosyal sermayenin oluşumundaki rolü hakkında önemli tartışmalar yapılmıştır. Sosyal sermaye, bağ sermayesi ve köprü sermaye olmak üzere iki şekilde ele alınabilir. Köprü sermaye, genellikle etnik gruplar, aile üyeleri, yakın arkadaşlar ve üyeler arasındaki güçlü sosyal bağlarda oluşturulan bir kaynaktır. Bu güçlü bağlar, bireylere geçinme ve çeşitli sorunlarla başa çıkma ile motive eden önemli bir duygusal ve maddi destek kaynağıdır. Bağ sermayesi ise normalde, arkadaşlar veya dolaylı tanıdıklar gibi bireyler arasındaki zayıf sosyal bağlardan oluşur. Bu sosyal sermaye biçimi, göçmenlerin, diğerk sosyal çevrelerdeki kaynaklara kendi kaynaklarından erişerek, fırsat yapılarını değiştirmelerine ve dolayısıyla başarının farklı şekillerine ulaşmasını sağlar (Kleinhans vd., 2007, s. 7).

1.6. Göç Davranışı, Mekân ve Beşeri Sermaye

Iontsev (1999), göç davranışını, bireyin (ya da bir ailenin) sosyal mekandaki konumunu devam ettirmeye veya değiştirmeye yönelik gerçekteştirdiğı yer değiştirme hareketleriliğı ve onun ardından gelen olası uyum sağlama sırasında gösterilen birbiriyle bağlantılı olan eylemlerinin bir sistemi olarak tanımlamaktadır. Nüfusun göç davranışı, bir yerleşim alanının yaşam kalitesini, ekonomik, sosyal ve kamu alanlarının durumu hakkında bilgi sunabilen göstergelerin birisidir. İnsanlar, genellikle yaşadıkları coğrafi bölgedeki genel hareketlilik ve diğerk yerlerdeki yaşam koşulları hakkında göç kararı almadan önce haberdar olarak, belli bir karara varırlar. Mekanlar, bu formülasyonda, bireysellik ve ayrımla işaretlenmiş bağımsız varlıklar olarak algılanır. Örneğin, bir ülkedeki eğitim fırsatları ve sunduğı kariyer açıklıkları diğerk ülkelerle karşılaştırılır ve öğrenci buna karşılık olarak hareket etmeye karar verir. Bu nedenle göç, ayırt edici yerleri birbirine bağlayan olarak kavramsallaştırılmıştır; göçmenler de, hesaplama ve hareket etme yoluyla bu yerler arasındaki farklılıkları dikkate alarak, hesap yaparlar. Buradan yola

çıkarak, göç davranışı kavramı sosyal ve fiziksel mekânda hareketlilik ile ilgili bireyin belirli eylemlerini içeren bir sosyal davranış olarak ele alınarak, göç etme eyleminden (yer değiştirme faaliyetinden) daha ziyade, göç davranışının anlamsal çerçevesi kişinin yeni mekana taşınma kararını alma, göç sonrası yerleşme sonrası süreçte gösterilen uyum eylemleri ve geleceğe ilişkin göç planlarının tasarlanması olmak üzere üç aşamakategoriden oluşmaktadır (Iontsev, 1999, s. 291). Bu noktada, göçmen öğrencinin sahip olduğu niteliklerinin onun göç ettiği topluma uyum sağlama biçimini nasıl belirlediğini ve kazandığı bilgi ve deneyimlerin sonraki göç kararlarını ve davranışlarını ne yönde etkilediğini, diğer deyişle, öğrencinin beşeri, sosyal ve kültürel sermayesinin onun göç davranışını nasıl şekillendirdiğini araştırma önem kazanmaktadır.

Göç, taşınma kararının benimsenmesi ve uygulanmasına bağlı olarak ve dolayısıyla, bir bireye veya bir başkasına, bireysel ve potansiyel ve gerçek göçmenlerin tüm itiraz sistemindeki değişikliklerle ilişkili olarak, bir veya birden fazla göç eyleminden oluşur. Bununla birlikte, belirli bir bölgeye taşınmaya karar verirken, bir kişi, ulusal çıkarlar tarafından değil, kendi ikamet ettiği yer ve onun memnuniyeti ile yeni ikamet ettiği yerle olan memnuniyeti ile karşılaştırır. Göç etmeye iten faktörler, büyük ölçüde öznel etkenlerin (bireysel ihtiyaçlar) göç niyetlerinin ortaya çıkmasına, gelişmesine ve yönlendirilmesine yol açan nesnel faktörlerle etkileşimi ile belirlenir. Bu nedenle, nüfusun göç davranışının oluşum mekanizmasının çalışılması, bu davranıştan ve dolayısıyla göç süreçlerinden faydalanmak için gereklidir. Genellikle göç davranışını incelemek için kullanılan metodolojik temel, yeni bir yerde yaşamının beklenen toplam faydaları göç masraflarını ve toplam kayıpları aşarsa, hane halkının (bireysel) taşınmaya karar verdiğine göre beşeri sermaye teorisi etrafında oluşmaktadır. Ve burada, kazanç ve kayıp kavramları çok geniş bir şekilde yorumlanmaktadır. Gerçek gelir bileşenlerine ek olarak (yeni yerde beklenen gelir ve önceki ikamet yerinde gelir kaybı), yeni yere taşınmanın psikolojik etki sonuçlarını da içerir. Örneğin, normal sosyo-kültürel bağların kopmasından kaynaklanan sosyo-psikolojik zararın yanı sıra daha yüksek yaşam kalitesine sahip bir yere taşınmanın beklenen faydaları hesaba katarak göç kararının verilmesidir (Kuznetsova ve Fedorets, 2006, ss. 86-87).

Gorbaçeva (2006), öğrencilerin göç niyetleri ile belirli bir yaşam tarzı arasında ilişki olduğunu öne sürmektedir. Göç kararını etkileyen faktörler aşağıdaki gruplara ayrılabilir:

yerleşim yerinin özellikleri; hanehalkın özellikleri ve kişinin bireysel özellikleri. Bu bağlamda, göç süreçlerinde öznel faktörü ve her şeyden önce, göç sürecinin farklı aşamalarındaki bireysel ve grup seviyelerinde göç davranışının sosyo-psikolojik mekanizmalarını anlamak ve netleştirmek gereklidir. Bu ilişki, öncelikle, bölgedeki genel göç hareketliliğinin özellikleri, ikincisi olarak da, kendi göç biyografilerinin özellikleri ve üçüncüsü, bir yerleşimde yaşamının memnuniyet derecesini belirleyen maddi refah düzeyi ile belirlenir (Gorbaçeva, 2006, s. 7).

Aktif göç davranışı genellikle geçmiş göç deneyimleri ve genel göç hareketliliği ile belirlenir. Potansiyel göç olayının aksine, göç hareketliliğini, bireyin birikmiş göç deneyimlerinin sonucunda oluşan, göç etme yeteneği olan nesnelleştirilmiş bir hali olarak açıklar. Korel'e göre bu, başarılı bir göç biyografisinin şeklidir. Burada göç biyografisi, araştırmanın yapıldığı andan önceki bir dizi hareketin toplamıdır. Bu, esasen nüfus hareketliliği düzeyinin ifadelerinden biridir. Böylece, belirli bir gösterge sistemini kullanarak, belli bir bölgedeki nüfusun göç hareketliliğini, bir bütün olarak bireysel gruplarını farklı parametrelerde farklılaştırarak değerlendirmek mümkündür (Rıbakovski, 2009, s. 35).

Öğrenci göçü araştırmaları için ulus-devletler her ne kadar örtük bir mekansal çerçeve olsa da, öğrenci göçmenler arasında yapılmakta olan karşılaştırmalı analizlerin birçoğunun yerler/mekanlar ile ilgili olduğu görülmektedir. Örneğin, öğrenciler genellikle şehirler arasında karşılaştırılır ve bu araştırmaların sonucunda bazılarının küresel şehirlere, diğerlerinin ise küçük kasabalara çekildiği görülmüştür. Bugünlerde, dünyanın farklı yerlerinde mekansal birimleri bir araya getiren, giderek daha karmaşık hale gelmeye başlayan analizler çoğalmıştır. Öğrencilerin değişen yerlerdeki rolü çoğunlukla dikkate alınmamaktadır. Uluslararası öğrenci göçmenlerin yerler arasında 'canlı bağlantılar' olarak etkili bir şekilde nasıl etki yaptıkları daha az çalışılmaktadır. Öğrencilerin yerleştirilmesinin önemi dikkat çekse bile, öğrencilerin gittiği yerler ayrı bir obje olarak görülmektedir. İtme-Çekme teorisinin bir ilerlemesi olarak, mekanlar mutlaka birbirine bağlı olarak ele alınır ve böylece göçü sürükleyen bağlantıların niteliğini taşır (Raghuram, 2013, s. 144).

Öğrenci hareketliliğinin uluslararasılığı belirli bağlamlarda analiz edilmiştir. Öğrenci uluslararasılığının en eski tezahürlerinden bazıları, ailenin bir üyesinin, çocukların eğitim

olanaklarını geliştirmek için başka bir ülkeye taşınan ulusötesi ailelere ilişkin literatürde ortaya çıkmıştır. Araştırmaların bazıları, uluslararası öğrencilerin, öğrenim sürecini tamamladıktan sonra bile, gönderen ve alan ülkeler arasında hareketliliğini devam ettirdiğini savunurken, diğerkleri ise, ğrenci hareketliliğinin kendisinin bu uzun ulusaşırı bağlantı süreçlerine sıkı bağlandığının bir sonucu olduğunu öne sürmektedir (Raghuram, 2013, ss. 149-150).

Öğrencilerin g alanlarını kuramlaştırmanın yollarının her biri, g olgusu hakkındaki anlayışımıza büyük katkı sağlamıştır. Bununla birlikte, bu kuramlar, mekansal analiz etme biçimlerini, belirli ampirik zorunluluklardan nceliklendirmiş durumundadır. Bu nedenle neoklasik teoriler, işçi göçü analizlerine yönelmişken, ulusötesi teoriler g bağlamında ampirik olarak gözlenen aile ilişkilerini analiz etmeye çalışmıştır. Bunun bize bıraktığı sorular, ğrenci göçüne özgü olan özellikleri ortaya çıkarmak ve ğrenci hareketliliğinin teorileştirilmesini hangi mekansallıklara doğru yöneldiğini incelemeye yönlendirmektedir.

1.7. G Sürecinde Kültürleşme ve Kültürel Sermaye

Modern bilgi toplumları büyük ölçüde kültürel sermayeyi korumaya ve kullanmaya bağımlıdır. Uluslararası arenada, yüksek vasıflı göçmenler için rekabet açısından kültürel sermayenin önemi görülebilir. Devletlerin yüksek vasıflı göçmenleri cezbetme ve kültürel sermayelerini kullanmadaki başarısı (en azından göçmen toplumları perspektifinden) ekonomik inovasyon ve refah üretmede merkezi bir unsur olarak algılanmaktadır. Kurumsallaştırılmış kültürel sermaye, eğitim prosedürleri ile tanınarak resmileştirilebilir. Örneğın, yabancı diplomalardan sorumlu ulusal meslek örgütleri, göçmenlerin işgücü piyasasına ve özellikle eğitim sistemine dahil edilmesinin risk altında olması için "ulusal kimlik bilgileri" veya ulusal olarak yapılandırılmış taşıyıcılar ve özel dil becerileri beklemektedir. Birleştirilmış kültürel sermaye (zihinsel planlar ve eylem yönelimi, dil, değer, yeterlilikler), bunları uzun sosyalleşme ve eğitim süreçleri yoluyla edinen belirli bir kişiye bağlıdır (Bauder, 2003, s. 713; Grzymala-Kazłowska, 2005, s. 694). Göçmenlerin sahip olduğu kültürel faktörlerin ve aile geçmişinin etkisi göçmenler için özellikle önemli olabilir. Eėer göçmen bireyin sahip olduğu ve kurumsallaşmış kültürel sermaye yerli doğumlu nüfus içinde uyuşmuyorsa, ifade edilen tutarsızlıklar göçmen nüfusta daha da artabilir. Kültürel sermayenin kullanıldığı veya tanındığı "evre"

arasındaki ilişki, sermayenin değerini belirler. Kültürel sermayenin ulusaşırı olarak tanınmaması ve göçmenlerin birleşik kültürel sermayesinin ev sahibi ülkede kurumsal olarak tanınmaması durumunda, göçmenler ile yerli doğmuş nüfus arasındaki sermayenin değerlendirilmesinde sembolik mücadeleler meydana gelebilir. Göçmenlerin ekonomik, sosyal ve politik sermaye kazanmada başarılı oldukları zaman, sembolik mücadelelerdeki müzakere pozisyonlarının geliştiği ve dolayısıyla kültürel sermayelerinin değerlendirilmesinin kendi yararına olacağı varsayılabilir (Nohl vd., 2006, s. 3).

Dil, göçmenlerden istenen en yaygın beceridir. Dilin imtiyazı, dilin özellikle sosyal ve kültürel olarak entegrasyonu sağladığı görüşü tarafından vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, dil becerileri, ekonomik entegrasyonu kolaylaştırdığı ve becerilerin sağladığı bu ekonomik katkı şüphesiz öğrenci göçmenler arasındaki becerilerin arzusunu etkilediği için daha geniş çağrışımlara sahiptir. Ev sahibi ülkenin dilinde uzmanlaşma anlamında kültürel sermaye, bu toplumda yerleşme amacı ve süreci ile ilgilidir. Grzymala-Kazłowska (2005, s. 695) kültürel sermayenin, yerli konuşulan dile ve diğer yabancı dillere hakim olmanın istihdam pozisyonu sağlama ihtimalini arttırdığını öne sürmektedir. Fakat bazı süreli göçmen kategorileri alıcı toplumun diline hakim olmayı yararlı bulmadığını, bunun nedeni muhtemelen bu tür göçmenlerin sınırlı etnik ekonomileri içinde çalışması, ya da eğer öğrenci göçmenler ise, eğitim sürecinde yerli toplumun dili olmayan diğer yabancı dilinin kullanılması yeterli olduğu durumlarda meydana geldiği tespit edilmiştir (Van Meeteren vd., 2009, s. 892).

Göçmenler, aile, arkadaşlar veya tanıdıklardan oluşan sosyal sermayeleri nedeniyle bilgi ve becerileri dahil diğer kültürel sermaye kalıplarını etkin bir şekilde kullanabilirler. Göçmenlerin ağlarının ve öz örgütlerinin inşasının yanı sıra çoğunluğun dışlanması ve ayrımcılığı, kültürel kaynakların (potansiyel) değeri hakkında müzakereler olarak görülebilir. Etnik ayrımcılık, sembolik sermayenin olumsuz bağlantılı bir bileşeni olabilir ve bu nedenle kültürel sermayenin sembolik değerini kesin olarak şekillendirebilir. Sembolik mücadeleler sadece kültürel sermayenin devalüasyonunda değil, aynı zamanda göçmenlerin menşe ülkesinde kullanılmamış olabilecek ve göç sürecinde değerli hale gelen bilgi ve yeteneklerin tanınmasında da bulunabilir (Weiss, 2005, s. 713).

1.8. Göç Sürecinde Kültürleşme Modelleri, Stratejileri ve Aşamaları

1954 yılında Sosyal Bilimler Araştırma Konseyi tarafından yapılan formülasyonda kültürleşme, “... iki veya daha fazla özerk kültürel sistemin bir araya gelmesiyle başlatılan kültürlerin kaynaşmasıdır. Kültürleşme sürecinin dinamikleri ise, değer sistemlerinin seçici adaptasyonu, entegrasyon ve farklılaşma süreçleri, gelişim dizilerinin üretilmesi ve rol belirleyicileri ile kişilik faktörlerinin işleyişidir” olarak tanımlanmıştır (Lakey, 2003, s. 104). Kültürleşme, iki ya da daha çok sayıdaki etno-kültürel grubun etkileşimi ve sürekli ilişkide bulunma sürecidir. Kültürleşme, azınlık grup tarafından baskın gruba ait kültürel ve siyasi-sosyal öğelerini kabul etmesi, benimsemesi ve ortaya yeni bir kültür sisteminin ortaya çıkışı olarak da tanımlanabilir (Güvenç, 2010, ss. 121-125). Berry vd. (2006, s. 306) göre ise, kültürleşme, kültürlerarası etkileşimin sonucunda meydana gelen söz konusu etkileşime dahil olan bütün grupların sosyal, kültürel ve psikolojik bakımdan değişim sürecidir. Bu tanımların vurgusu, hem göçmenlerde hem de ev sahibi toplumun üyelerinde meydana gelen değişimi açıklayan kültürleşme sürecinin etkileşimli bakış açısı üzerinedir. Bazı araştırmacılar, kültürleşme sürecini “monistik” olduğunu, diğer deyişle, kültürleşme sürecinde öncelikle göçmenlerin değişiklikleri daha fazla yaşadığını savunurlar. Yani, hem ev sahibi toplum hem de göçmenler uzun vadeli olarak değişim yaşayacak, fakat en büyük değişim göçmenler arasında gerçekleşecektir. Bu yaklaşıma göre, iletişim, kültürleşme sürecinin merkezi olarak görülmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar, göçmen etnik yayınların kullanımı, ev sahibi dilindeki yeterlilik, televizyon ve radyo mülkiyeti, kişilerarası ilişkiler gibi değişkenleri ele almışlardır. Kültürelleşme sürecinin merkezinde yer alan iletişim yetkinliği ile iletişim kurarak ev sahibi toplumda iletişim kurmayı öğrenilir. Kültürleşme süreci, bir göçmenin yeni sosyokültürel çevre ile iletişimi ve iletişimiyle gelişen sürekli etkileşimi içeren bir süreçtir. Edinilen iletişim yetkinliği, sırayla, göçmenlerin kültürleşmesinin derecesini yansıtabilmektedir. (Lakey, 2003, s. 105).

Multidisipliner literatürdeki farklı yaklaşımlara ve vurgulara karşılık gelen kültürlerarası kültürleşme sürecinin tanımlandığı en az iki yol vardır. Bunlardan biri, ya kısa ya da uzun süreli ev sahibi toplumun kültürüne maruz kalma açısından araştırma konusunun özelliği olarak özetlenebilir. Diğeri ise, hem mikro (bireysel) ve makro (veya grup) düzeyinde sınıflandırılabilir. Ekonomik, politik ve sosyal yapı üzerindeki sosyolojik vurgunun

aksine, bireysel kültürleşme psikometrik ölçekler aracılığıyla nicel metodlarla kültürleşme ile bireysel düzeydeki değişikliklerin tanımlanmasına odaklanmıştır. Kültürelleşme konusundaki araştırmalar, odak bakımından iki tür olarak sınıflandırılabilir. Bunlardan birisi, kültürü bir yaşam boyu deneyimi olan göçmenler ve mülteciler gibi ev sahibi kültürüne uzun süre maruz kalmadır. Diğer genel olarak kısa süreli veya ev sahibi kültürüne anında maruz kalan kişilerin durumları ele alınabilir. Bir süre, yeni bir yerde geçici bir konaklama olarak tanımlanır ve bitiş tarihi bazen tam belli olmasa da, kısa bir süre için gönüllü olarak gerçekleşir. Bir yerleşimde süreli göçmenin kalma süresini tanımlamak için sabit bir kriter bulunmamasına rağmen, 6 aydan 5 yıla kadarki zaman dönemi sık kullanılan parametredir. Pek çok süreli göçmen türü vardır: yabancı iş adamları, diplomatlar, silahlı kuvvetler üyeleri, öğrenciler, gönüllüler, yardım görevlileri, misyonerler vs (Fu, 2015, s. 124).

Berry'ye göre, kültürleşmede merkez faktörler arasında olan psikolojik değişkenlerin bazıları bilişsel tarz, kişilik, kimlik, tutumlar, kültürel stres ve dildir. Dil gelişimi ve akıcılık, gruptaki tek iletişim odaklı değişkendir (Berry, 1992, s. 3). Berry, kültürleşmeyi uyum sağlama, ya da çatışmayı azaltıcı bir araç olarak görür ve bunu ayarlama, tepki verme ve geri çekilme olarak üç biçimde kavramsallaştırmaktadır. Kültürelleşme için temas, çatışma ve uyum olmak üzere üç aşamalı bir sürecin olduğunu savunur. Birincisi, kültürleşmekte olan bireyin ticari işletme, eğitim veya göç yoluyla ev sahibi kültürüyle bir tür iletişim kurma aşamasıdır. İkincisi, bu iletişim sırasında birey, yemek tercihi, giyim tarzı ve dil gibi farklılıklar nedeniyle çatışmalarla karşılaşır. Üçüncüsü, bu anlaşmazlıkları önlemek için, bireyin egemen kültüre uyması gerekir. Temas, kültürleşme sürecinin temel bir kavramıdır. Berry, kültürleşmenin, en düşük seviyesiyle, herhangi bir amaç olmayan (temasın yanlılıkla olduğu), ticaret veya temasın kısa sürdüğü yerlerde gerçekleşebilir; derin bir seviyede gerçekleşen kültürleşme ise, amacın bir toplumun (örneğin istila yoluyla) kasıtlı olarak ele geçirilmesi veya becerilerinin ya da inançlarının (örneğin, uzlaşma yoluyla) ele alınması söz konusu olduğunda gerçekleştiği ifade etmiştir (Berry, 1997, s. 18).

Furnham ve Brochner, 1982'de yayınlanan “Yabancı Kültürde Sosyal Zorluk: Kültür Şokunun Ampirik Bir Analizi” adlı makalesinde, kültürlerarası uyum sürecini yaşayanların sosyal zorluklarının doğasını ve kapsamını araştırmış, kültürel fark, bireysel

fark ve geçici göçmenlik olmak üzere üç kavramın temelinde kültürlerarası uyum süreci üzerindeki konularda çok kullanılan teorik çerçevelerini sunmuştur. Yine de, diğer bazı bilginler “ayarlamayı” oldukça dar bir anlamda kullanmışlardır; bunları U-Eğrisi teorisinin kurucusu Lysgaard da temsil etmektedir. Buradaki düzenleme, ilk dönem alışma kriz sonrası ve bikültürlülük öncesi kültürlerarası uyumun üçüncü aşaması olarak tanımlanmaktadır. Bu, göçmenlerin yeni kültürü takdir etmeye, saygı duymaya ve kültürel farklılıklara karşı duyarlılık geliştirmeye başladığı dönemi ifade eder (Fu, 2015, s. 123). Forman ve Zachar (2001), kişilik özellikleri (esneklik, güven, mükemmeliyetçilik, sağlamlık) ve kültürleşme arasındaki bağlantıyı test etmenin yanı sıra klasik U-Eğrisi uyum modelini de kullanmışlardır (Lakey, 2003, s. 109).

1.9. Kültürleşme Modelleri

Temel olarak, adaptasyon ve uyum araştırmalarında teorik çerçeve olarak kullanılan perspektifler iki kültürleşme modeli olarak sınıflandırılabilir (Fu, 2015):

Tek Yönlü Kültürleşme Modeli. Kültürel uyum ilk olarak, denetleyici öznenin hedef kültürün kurallarını ve kavramlarını takip edeceğini öngören tek yönlü bir kavram olarak kabul edilir. Demek ki, “eritme potası” yaklaşımı, konu için en uygun kültürleşme prosedürünün hedef kültüre uyum sağlamak olduğunu varsayar. Bireylerin özümsemediklerini varsayıldığı durumda, aşırı yalnızlık, endişe ve gerginlikten muzdarip olduğu sonucuna varılmıştır. Bazı kültürleşme modellerinin tek bir indeks veya standart uygulamanın uygun olduğunu, örneğin, bireyin hedef dilde sadece bireyin yeterlilik veya dört dil becerisinin yeterliliğini veya yeteneklerini ölçeklendiren meseleleri değerlendirmekte olduğunu göstermiş, böylece hedef kültüre uyumunu, birkaç tek yönlü yolun çok boyutlu önlemleri kullandığını iddia edilmiştir. Çok boyutlu ölçütler, göçmenlerin hedef kültürde yer alma, yemek kültürü, gelenek ve giyinme stiline katılma kapasitelerine ilişkin konulardan oluşur. Tek yönlü model, toplumun ne kadar karmaşık olduğunu, tek kutuplu ve özümsemediğini varsayar.

İki Yönlü Kültürleşme Modeli. Diğer araştırmacılar, tek yönlü kültürleşme modelinin, göçmenlerin kendi kültürel geleneklerini ve yeni çevreye adapte olmalarındaki kültürel etkilerini değerlendirmek için uygun olduğunu iddia etmişlerdir. Bu uzmanlar ayrıca, göçmenin zihinsel durumu üzerindeki kültürel etkilerinin üzerinden de değerlendirilmesi

gerektiğini de savunmuştur. Ramirez (2003, s. 107) tarafından, göçmenlerin hem alıcı toplumun hem de kendi toplumuna ait kültürlere uygun sosyal ortamlarda veya etkinliklerde önem kazanması ve bunlara katılmasının mümkün olması gerektiği önerilmektedir. Kültürleşmenin farklı meselelerden oluşma özelliğiyle çok yönlü olduğunu dikkate alacak araştırmacılar, göçmenlerin iki kültürün etkilerine bağlı olarak ev sahibi kültüre adaptasyonunu değerlendirmek için tüm tur kanallarından oluşacak bir model kullanmayı önermektedir. Aynı zamanda, farklı azınlıkların adaptasyon sürecini araştırmak için iki yönlü modellerin uygulandığı belirtilmektedir. Berry (2006), Kültürleşme Tutum Ölçeğinde iki yönlü bir yaklaşım kullanarak dört çeşit kültürleşme taktiği tanımlar. Berry ve meslektaşları, göçmenlerin, 1-5 arasında değişen standartlaştırılmış bir ölçekle önerecekleri sözel iletişimsel yetenek, din, gelenekler, çocuk yetiştirme ve beslenme alışkanlıkları gibi konuları ele almıştır. Araştırmacılar, aynı zamanda, denetleyici konuların hem hedefe hem de kendi kültürlerine katılım derecesini değerlendirmek için diğer tamamlayıcı önlemleri uygulamıştır. Kültürelleşme modelinin dönüşümü ile birlikte, kavramın üniter yaklaşımı da değişmektedir. Bir bireyin dil yetkinliğini denetleyen üniter ölçme yaklaşımı, örneğin, ev sahibi toplumda konuşulan dilse konuşma, okuma ve yazma becerileri, göçmenlerin kültürleşmelerini değerlendirmenin tek kriteri olarak deneysel çalışmalar ile birlikte bir araya getirilmiştir. Bunların arasında, Berry (2006), dört kültürleşme stratejisinin temel temelinin oluşturarak bunları ölçmek için bir dizi anket taslaklarını sunmuştur (Fu, 2015, ss. 124-125).

Kültürleşme stratejisi kavramı, kültürleşme araştırmaları alanının ayrılmaz ve vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

Berry vd (2006), hem ev sahibi toplumun, hem de o topluma dahil olmakta olan azınlık gruplarına dört kültürleşme stratejisini ayırt etmektedir. Bütünleşme, hem kültürel bakım hem de gruplar arası ilişkilere değer veren bireyleri ifade eder. Ayırma stratejisi, kültürel bakımı savunan ancak gruplararası ilişkilere değer vermeyen savunmacı, ayrılıkçı olarak tanımlanır. Asimilasyon ise, kültürel kimliğin reddedilmesini ve ev sahibi kültürün benimsenmesini ifade eder. Marjinalleşme, ne kültürel bakıma ne de gruplar arası ilişkilere önem verenleri tanımlar Berry vd (2006, s. 18). Kültürleşmenin baskın toplum tarafından benimsenen dört tane politika sınıflandırması, yani kültürleşmede dominen

toplumun azınlık topluma karşı uyguladığı davranış türleri ise aşağıdaki gibi ayırt edilmektedir:

- 1) Kültürel çeşitlilik, kültürleşme sürecinde hem baskın, hem de azınlık toplumun kültürel özelliklerinin benimsenmesi azınlık toplum tarafından sürdürülüyorsa ve buna baskın toplum tarafından destek sağlanıyorsa (ya da en azından, nötr tepki veriliyorsa) – “çok kültürlülük” modelidir;
- 2) Azınlık grubun kendi kültürel kimliği yerine baskın toplum kültürünü benimsettirmeye eğilimli kültürleşme politikası, diğer deyişle, asimilasyon modeli olan “eritme potası”;
- 3) Azınlık grubun sadece kendi kimliğini koruma temelli kültürleşme eğilimi mevcut ise ve bu eğilimi de baskın toplum desteklediği zaman “ayırma” modeli, ve
- 4) Kültürleşme stratejisinin “dışlama” modeli ise – azınlık grubun hem kendi kültürel sürekliliğini sağlama, hem de baskın grupla etkileşime geçme isteği düşük ise ve bu stratejiye baskın toplum tarafından destek gösterildiği durumda meydana gelmektedir (Berry, 1997, s. 17).

Çoğul topluluklarda ve nispeten tek kutuplu kültür topluluklarında, entegrasyonun göçmenler ve deniz aşırı öğrenciler için en uyarlayıcı tür olduğunu ve marjinalleşmenin en az olduğunu göstermiştir (Berry, 1997, s. 8). Entegrasyon politikalarını izleyen çoğul toplumlarda yaşayan göçmenler ve reşit olmayan kişilerin daha iyi psikolojik adaptasyona sahip olmaları önerilmektedir. En çok tercih edilen kültürleşme stratejisinin belirlenmesine ek olarak, Berry ve meslektaşları, dil yeterliliği, milliyet, zihinsel stres ve birkaç azınlığın kültürleşme tutumu gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi de araştırmıştır (Berry, 1997, s. 12).

Ward ve Rana-Deuba'nın (1999, s. 429) Nepal'deki 104 yabancı uyruklu kişi üzerinde yaptığı bir araştırmada, ev sahibi ülke ve menşe ülke boyutları arasındaki psikolojik ve sosyo-kültürel uyum ile insanlar arası ilişkilerin kültürleşme modellerini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, güçlü eş-ulusal kimlik, psikolojik iyilik halini artırırken, güçlü ev sahibi ülke kimliği daha iyi sosyokültürel uyumla ilişkilendirilmiştir. Psikolojik ve sosyokültürel uyum arasındaki ilişki, kültürleşme koşullarına, en çok ev sahibi kültürün benimsediği stratejiye göre değiştiği ortaya koyulmuştur. Bütünleşme stratejisini benimsemiş olanlar, diğerlerinden daha az psikolojik sıkıntı yaşadığı,

asimilasyon stilini tercih eden katılımcılar daha az sosyal zorluk çektiği sonucuna varılmıştır (Ward ve Rana-Deuba, 1999, ss. 432-433).

Kültürleşme motivasyonu, ev sahibi kültürü hakkında bilgi edinme, ev sahibi üyelerle arkadaşlıklar geliştirme ve ev sahibi ülkenin sosyal ve kültürel çevrelerini keşfetme isteği olarak tanımlanmaktadır. Eğer kültürleşme yeni bir kültür hakkında öğrenme süreci olarak kabul edilirse, kültürleşme motivasyonu bu sürece dahil olma arzusudur. Bu nedenle, kültürleşme motivasyonu üzerine yürütülen araştırmaların sadece uluslararası öğrenci uyumunu değil, aynı zamanda kalıcı oturma niyetlerini de tahmin edebileceği varsayılmaktadır (Dentakos vd., 2016, ss. 29-30). İkamet niyetleri ne olursa olsun, uluslararası öğrenciler başlangıçta geçici bir çalışma iznine göç ederler ve bu nedenle geçici göçmen olarak kabul edilirler: belirli bir akademik, kişisel veya istihdamla ilgili hedefi gerçekleştirmek için yurtdışında gönüllü olarak belli bir zaman dilimi içinde kalırlar (Berry, 1997, s. 8; Pedersen vd., 2011, s. 1). Geçici göçmenleri kalıcı göçmenlerden iki temel özellik ayırır. İlk olarak, geçici göçmenler ikametle ilgili olmayan hedefler tarafından motive edilir. Uluslararası öğrenciler için yurtdışında eğitim alma motivasyonları öncelikle akademik ve öğrenmeye yöneliktir. İkincisi, geçici göçmenlik, öz itibarıyla kalıcı değildir. Göçlerinin geçici yapısının tamamen farkında olan uluslararası öğrenciler, ev sahibi ülke ortamına ilişkin öğrenmeye değer bulma veya daha az değer kazanma ihtimalinin düşük olması nedeniyle kültürlerarası başarı pahasına akademik başarı endişelerine öncelik verme eğilimindedir. Kalıcı göçmenlere kıyasla, ev sahibi ülke entegrasyon çabalarının geçici göçmenler için gerekli veya zorunlu olmadığına inanılmaktadır. Diğer bir deyişle, geçici göçlerin zaman sınırlı ve durgunluğa bağlı olmayan özellikleri dikkate alındığında, uluslararası öğrenciler entegrasyon kaygıları pahasına akademik kaygıları önceliklendirme eğilimindedir (Dentakos vd., 2016, s. 28).

Balaz vd. (2004b), bazı geçici göçmenler için geçici göçün, aslında farklı bir göç olgusundan ziyade kalıcı göç sürecinde bir aşama olabileceğini öne sürmüştür. Bu nedenle, bazı uluslararası öğrenciler için birincil amaç, ev sahibi ülkede oturma veya vatandaşlık statüsü kazanmak olabilir ve eğitim bu hedefe ulaşmanın en iyi yolu olarak kabul edilir. Dolayısıyla, kalıcı ikamet peşinde koşmak için önceden belirlenmiş bir niyetle göç eden uluslararası öğrenciler, bu nedenle, tipik, geçici göçmenlerin aksine,

“sürekli kalıcı göçmenler” olan bir öğrenci grubunu temsil edebilir (Balaz vd., 2004b, s. 18).

Uluslararası öğrencilerin geçici göçmen statüsü, bireylerin üniversiteye geçişi başarıyla yönlendirmekle kalmayıp, bu geçişi yeni bir kültür içinde uyumunu çoğunlukla yalnızlık, depresyon, kültür şoku ve kültürel stres gibi artmış psikolojik, sosyo-kültürel ve dil öğrenme ile ilgili zorluklarla yüz yüze gelmektedir (Ward ve Kennedy, 1993, ss. 423-424). Gelişmekte olan yetişkin göçmenlerin gelişimsel sonuçları üzerine yapılan araştırmalar, hem gelişimsel hem de göçmenlik görevlerini aynı anda yönetmek zorunda kalmanın, yetişkin erişkin göçmenleri kişisel ve sosyal uyumdaki zorluklara karşı savunmasız hale getirebileceğini göstermiştir (Walsh vd., 2005, s. 423). Özellikle, Walsh ve diğ. (2005, s. 423), göçmen olmayan gelişmekte olan yetişkinlere kıyasla, göçmen gelişmekte olan yetişkinlerin daha az sosyal ağ ve daha düzensiz bir benlik duygusu bildirdiğini bulmuştur. Psikososyal sonuçların ötesinde, kültürlerarası maruz kalma uluslararası öğrencilerin değerlerini ve inançlarını da etkileyebilir (Walsh vd., 2005, s. 421). Özetle, yurtdışında okumak sadece kişisel gelişim dönemlerinin geçiş aşamalarına özgü yönleri değil aynı zamanda kültürel zorluklarla başa çıkma ve yeni bir dil öğrenme gibi değiş tokuş durumuna özgü yönleri de içerir.

BÖLÜM 2: KIRGIZİSTAN'DAN GÖÇ VE KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE ARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

2.1. 1990 Sonrası Kırgızistan'ın Toplumsal Yapısı

Kırgız Cumhuriyeti, Orta Asya'nın kuzey-doğusunda yer alan bağımsız bir ülkedir. 2019 yılı için istatistik verilere göre, Kırgızistan'ın nüfusu 6 381 393'tür. Toplam nüfusun %50.7'si kadınlar, %49.3'nü ise erkekler; % 75'ini müslümanlar ve % 20'sini ortodoks (çoğunlukla Ruslar) oluşturmaktadır (KC MİK, 2018, s. 1). Kırgız Cumhuriyeti, yedi bölgeden oluşmaktadır: Kuzey diliminde Çüy, Isık-Göl, Narın yer alır, Güney kısmında ise Oş, Jalal-Abad, Talas, Batken bölgeleri yerleşmektedir. Kırgızistan, demokratik ve egemen bir devlet olarak kapitalist piyasa ekonomisine dayanan laik ve küresel bir entegrasyon sürecine açık nitelikteki sosyo-ekonomik ve siyasal modele sahip bir toplumsal yapıdır. Fakat bugünkü Kırgızistan'da, geçmişten kalan güçlü göçebe gelenekleri özellikle kırsal alanlarda hala etkin olduğunu da belirtmek lazım. Kırgızların çoğu kısmı Rus Çarlık İmparatorluğu'na 1876'da katılmış, 1936'da bir Sovyet cumhuriyetine dönüşmüş ve Sovyetler Birliği çökünce 1991'de bağımsız bir devlet statüsünü elde etmiştir. Ülke, büyük ölçüde kırsaldır: nüfusun sadece % 35,7'si kentsel alanlarda yaşamaktadır (KC MİK, 2018, s. 2).

Son zamanlarda, Kırgız Cumhuriyeti'nin politik ve sosyo-ekonomik sisteminde önemli değişiklikler meydana gelmiştir ve önemli konulardan biri olarak, ülkenin sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yönlerdeki gelişme yolunun seçimi gündemde yer almaya devam etmektedir. Son 20 yıl için, bu süreç karmaşık ekonomik ve sosyal krizlerle karakterize edilmektedir. Bu da gelir ve tüketim yapısı açısından nüfusun kutuplaşmasına neden olmaktadır. Böylece, Kırgızistan Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi'nin 1999 yılına göre, özgül ağırlık ve mutlak sayıya göre, yoksul kesimin çoğunluğu, gelirleri kasaba halkınınkinden en az 2 kat daha düşük olan kırsal alanlarda yaşamıştır (KC MİK Raporları, 2011, s. 47). Sovyetlerin dağılmasından sonra Kırgızistan'ın bağımsızlık statüsüne geçişinden sonra bölgelerdeki ekonomik reformlar, toplu çiftlik mülklerinin özelleştirilmesi ve toplu çiftlik sığırlarının ve diğer mülklerin mekanik olarak sürüklenmesi şeklinde yapılan köylüler arasında arazi tahsislerinin dağıtılmasıyla başlamıştır. Günümüzde ekonominin tarım sektörü kır kesimlere belirli bir yaşam

standardı sağlayan tek alan olmaya devam etmektedir. İşsizlik, arazi tahsislerinin uygun şekilde işlenmesi için işletme sermayesi eksikliği, arazi eksikliği (özellikle Kırgızistan'ın Oş ve Jalal-Abad bölgelerinde), agroteknik bilgi eksikliği, tarımsal ürünlerin pazarlanmasındaki zorluklar ve diğler nedenler birlikte, toplu işlerin fakirleşmesini hızlandırmıştır. Bugünlerde, komşu ülkelerin finansal piyasaları da dahil olmak üzere dış finansal takviyelere dayanan Kırgızistan ekonomisinde komşu ülkeler de dahil olmak üzere küresel krizin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisi artmaktadır (Schmidt ve Sagynbekova, 2008, s. 1). 2019'un ilk yarısında, Kırgız Cumhuriyeti'ndeki (küçük işletmeler hariç) bir çalışanın aylık ortalama maaşı 16 287 som, ya da 233 dolar olarak belirlenmiştir. En yüksek maaş oranları, Bişkek (21 133 som = 303 dolar), Naryn (15 472 som = 222 dolar), Jalal-Abad (15 136 som = 217 dolar) ve Chui (14 984 som = 215 dolar) bölgelerinde çalışanlar arasında kaydedilmiştir. 2019 yılının ilk çeyreğinde Kırgızistan'da ortalama yaşam maliyeti 4681 som olarak belirtilmiş, 2018 yılının aynı dönemine göre % 4,2'ye azaldığı ifade edilmiştir ve bu düşüş, ülkenin tüm bölgelerinde kaydedilmiştir. Modern Kırgız Cumhuriyeti koşullarında işgücü kaynaklarının oluşumunun içsel faktörleri, bir yandan sanayi sonrası ekonominin işgücünün niteliği ve rekabet ortamı parametrelerindeki değişimler ve diğler taraftan, demografik durumun karmaşıklığı, kırsal nüfus arasında yüksek doğum oranının korunması, kırsal kesimde güçlü nüfuslu nüfusun kente çıkışı, iş gücünün fazlalığı, işsizlik, bölgedeki işgücü kaynaklarına talep eksikliği ile ortaya çıkmaktadır (KC MİM, 2018, s. 4).

Kırgızistan genç devletler kategorisindedir, dolayısıyla çalışabilen nüfus artmaya devam etmektedir. Kırgızistan Milli İstatistik Komitesi'nin raporuna (2018, s. 1) göre, 2018 yılı için ülkede çalışabilen çağda olan nüfus sayısı 3 701,9 milyon, çalışma dönemine henüz gelmeyen vatandaşların sayısı 2 188,5 milyon ve çalışma çağında olmayan yaşlı nüfusun 499,1 bin olduğu tespit edilmiştir. Ülke nüfusunun yaş ve cinsiyet yapısının piramidi, çalışma çağından daha yaşlı olanların oranının çalışma çağındaki kişilerin oranına göre izlendiği bazı ülkelerle karşılaştırıldığında az ya da çok tatmin edici olmaya devam etmektedir. Kırgızistan'da durum, yukarıdakilerin tersidir: burada nüfusun sağlam bir kısmı “hakim bir pozisyonda” yer alır ve işsizlik ve talep yetersizliği nedeniyle emek kaynaklarının kullanımı açısından olumsuz bir eğilim belirleyen emek fazlalığı ile karakterize edilir. Bu süreç özellikle Güney Kırgızistan'ın bölgelerinde ve ilçelerinde belirgindir. 2014-2018 yılları için Kırgızistan'da istihdam oranları (KC MİM, 2019, s. 2)

üzerine istatistiksel verilere göre (bkz. Tablo 1), istihdam oranı 2018 yılında 2014'e göre 1.1 değerinde düşüş göstermiştir. Yaşam pratiğinin gösterdiği gibi, işgücü kaynaklarını kullanma sürecindeki bir sonraki olumsuz eğilim, sebebi yaşam koşullarının bozulması, işsizlik olan nüfus göçüdür.

Tablo 1: 2014-2018 Yılları İçin Kırgızistan'da İstihdam Oranları

	2014	2018
Nüfusun ekonomik faaliyet düzeyi	62,4	59,8
Erkekler	75,0	75,4
Kadınlar	50,4	45,1
İstihdam oranı	57,3	56,2
Erkekler	69,7	71,1
Kadınlar	45,6	41,9
Genel işsizlik oranı	8,0	6,2
Erkekler	7,0	5,7
Kadınlar	9,5	6,9
Resmi işsizlik oranı	2,3	2,8
Erkekler	1,9	2,3
Kadınlar	2,9	3,6

Kaynak: Kırgızistan Milli İstatistik Komitesi. (2019, s. 1).

<http://www.stat.kg/ru/statistics/download/dynamic/439/08.10>. 2019 tarihinde erişilmiştir.

Ekonomik göç, hem ülkeler arasında hem de bir ülke vatandaşlarının kendi aralarında emeğin bölgesel olarak yeniden dağıtılması ile yakından ilgilidir. Bu, ülkedeki ve kendi bölgelerindeki ekonomik durumdaki bir değişiklik, üretici güçlerin dağılımının dinamikleri ve nüfusun sosyal ve emek hareketliliğinin büyümesiyle ilişkili karmaşık bir sosyal süreçtir. Sovyetler sonrası alanda üretim ilişkilerinde yaşanan bozulmaya rağmen, piyasa dönüşümleri sayesinde BDT ülkelerinin işgücü piyasalarının etkileşim ve karşılıklı etki düzeylerinde bir artış olmuştur. Orta Asya ülkelerinin ve diğer BDT ülkelerinin işgücü piyasaları üzerindeki belirleyici etkiye, en büyük Rus işgücü piyasasında meydana gelen süreçler uygulanmaktadır. Sovyet sonrası dönemde, göç aşaması, çoğunlukla şehirlerde yaşayan ve yerli sanayilerde kullanılan Rusça konuşan nüfusun çıkışıyla başlamıştır. Rusça konuşan nüfusun hareketi, ürünlerin üretimi ile uğraşan ve oldukça yüksek mesleki eğitime sahip olan nüfusun bir parçası olduğu için yerel sanayiye ciddi zararlar vermiştir. Göç hareketlerinin niteliğinin, önceki 10-15 yıllara göre değiştiğine dikkat edilmelidir. 1990'larda Kırgızistan nüfusu, esas olarak, BDT ve Baltık ülkeleri

dışındaki Rusya, Almanya ve diğer BDT ülkelerine kalıcı olarak ikamet etmek için göç etme eğilimindeydi. 1992-2003 dönemi için resmi rakamlara göre, Kırgızistan'dan 500 binden fazla insan göç etmiştir. Bu dönemlerde negatif denge yaklaşık 350 bin kişiye ulaşmış, göç işlemlerinin yoğunluğu dalgalar halinde değişmiştir, çünkü SSCB'nin çöküşünü izleyen dönemde cumhuriyetten çıkışlar artmış ve 1993'ten sonra 90'ların sonuna kadar reddetme eğilimi göstermiştir. 1999'dan 2002'ye kadar, Kırgızistan'ın Batken bölgesinin güney sınırlarını 1999-2000 arasında geçmesiyle ilgili ekonomik istikrarsızlık ve yeni güvenlik tehditleri koşulları yer almıştır. Terörist unsurlar, göç tekrar arttırmıştır. 2005'teki Mart olaylarından (devrimden) sonra göç süreçleri yoğunlaşmıştır. Bunun temel nedenleri sosyo-ekonomik kalkınmadaki belirsizlik, düşük yaşam standartları, kitlesel mitingler ve istikrarsız siyasi durum idi. Bu nedenler yalnızca Rusça konuşanların ayrılmasına değil, aynı zamanda yerli nüfusun (Kırgızların) yurtdışına, yakın ve uzak ülkelere, daha uygun ekonomiye ve daha yüksek yaşam standartlarına sahip ülkelere, özellikle de Kazakistan ve Rusya'ya, aile gelirlerini artırmak için para kazanmaları ve aile yaşam standartlarının iyileştirilmesi güdüsüyle göç etmesiyle cereyan etmiştir (Kuluyeva, 2011, s. 240).

İnsanların eğitim seviyesi, bireyin doğuştan gelen zihinsel yetenekleri, yetenekleri, iradeleri ve liderlik niteliklerinden büyük ölçüde etkilenir. Entelektüel yeteneklerin artırılması, bireysel bireyleri işbölümü ve yüksek organizasyonu ile bir ekip halinde birleştirerek elde edilir. İşgücünün ve nüfusun eğitim potansiyeli doğrudan eğitim seviyesindeki verilerle karakterize edilir. Bu göstergeler her ülkede ve uluslararası karşılaştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Kırgızistan örneğinde, 2018 yılında erkeklerde mesleki eğitim düzeyi yüksek olanların oranı % 19,4, kadınlar arasında ise % 27,2' ye ulaşmıştır. Orta mesleki eğitimi olan kişilerin payı bir miktar azalmış, temel genel eğitimi olan ve temel genel eğitimi olmayan kişilerin payı önemli ölçüde azalmıştır. Toplam çalışan sayısının % 35,6'sı yüksek veya orta mesleki eğitim görmektedir. İşgücünün büyük bir kısmı orta öğretime sahip kişiler tarafından tutulmaktadır (% 51,6). Kadınların daha yüksek eğitim seviyesi dikkat çekicidir. Bunlar arasında, 2018 yılında yüksek ve orta mesleki eğitim alan pay % 45,2 olmuştur (KC MİM, 2019, s. 1). Kadınların eğitim seviyelerini yükseltmedeki yüksek aktivitelerine rağmen, Kırgızistan'ın, özellikle Güney bölgesi bölgelerinin (Batken, Celalabad, Oş) bölgelerinin kadın emek kaynakları, rekabet gücünü düşüren işgücü piyasası reformu sürecinde ayrımcı eğilimlerle karşı

karşıya kalmaktadır. Uygulamada görüldüğü gibi, sosyal amaçlar için ek masraflar gerektiren kadın işçiliği işveren için genellikle kârsız hale gelmektedir. Sonuç olarak, kadınlar işgücü piyasasında daha az rekabetçidir ve işsizlerin saflarına daha yoğun şekilde katılırlar. Ülkedeki kadın işsizliğinin yüksek olmasının temel nedenleri, işçilerin tekrar tekrar dahil edilmeleri için bir mekanizma olmadan işçilerin iş dünyasından çıkarılması durumunda ekonomik krizin sorunları nedeniyle ekonominin yapısal yeniden yapılanması sorunlarından çok da kaynaklanmamaktadır (Kuluyeva, 2011, s. 243). Entelektüel potansiyelin ayrılmaz bir parçası, çalışanın niteliklerine yansıyan birikmiş deneyimdir. Reform öncesi dönemde, yeniden eğitime, ikinci uzmanlıkta eğitim, ileri işçi eğitimi ve mühendislik uzmanlıklarına çok dikkat edilmiştir. Çalışanların profesyonel eğitimi ve yeniden eğitilmesi, işletmelerde, kurumlarda ve kurumlarda ileri eğitim, özellikle de işçilerin eğitimi büyük ölçüde azaltılmıştır. Şu anda, ileri eğitim ve yeniden eğitim işlevi için merkez ve enstitüler, temel olarak ekonomik ve yasal alanlarda uzmanların eğitimi ile eğitim hizmetleri pazarında büyük talep görmektedir (Ergeşbayev vd, 2016, s. 97).

2010-2014 yılları arasında Kırgızistan sosyo-ekonomik, sosyo-politik, etnik alanlarda yaşanan problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Ülkedeki uzun vadeli istikrarsızlık son yıllardaki olayların göç süreçleri üzerinde güçlü bir etkisi vardır ve bu etkileri, 90'ların sonunda ortaya çıkan göç faktörlerini yine vurgulamıştır. Göç sorunları arasında önemli bir yer, etnik çatışmalar ile donanmış sosyo-politik durumun istikrarsızlaştırılmasının neden olduğu zorunlu göç nedeniyle tekrar edilmiştir (Ergeşbayev vd, 2016, ss. 97-98).

2.2. Kırgızistan'da Eğitim Sistemi

Kırgızistan'daki mevcut yükseköğretim sistemi, Sovyet eğitim sisteminin bir parçası olarak kurulmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, eski sistem otomatik olarak çalışmaya devam etmiş ve hala büyük ölçüde etkilenmeye devam edmektedir (DeYoung, 2008, s. 5). Bununla birlikte, piyasa ekonomisinin tanıtılması, kötüleşen ekonomik koşullar ve merkezci sovyet mirası yükseköğretim sektöründe birçok sorun yaratmıştır. Kötüleşen ekonomik durumun birçok nedeni vardır ve bunlardan birincisi, Sovyetler Birliği Kırgızistan'dan çekildiğinde, sanayi üssünün büyük bir bölümünü,% 40'a varan bir işsizlik oranı ile ekonomiyi geride bırakmıştır (Tolbaeva ve McLean, 2004, s. 48).

Kırgızistan Cumhuriyeti'ndeki resmi hükümet eğitim bildirileri ve politikaları, demokrasiyi ve piyasa ekonomisini inşa etme genel stratejisinin önemli bir parçası olarak yükseköğretime daha geniş erişim ve katılım çağrısında bulunmuştur. Yükseköğretim kurumlarının sayısı Sovyet dönemi sonunda yaklaşık 10 iken, şu anda 200 binin üzerinde öğrenci sayısının katıldığı 50 kuruma yükselmiştir. Bazı uluslararası istatistiksel kaynaklar, yükseköğretim kayıtlarının 1990'ların başında ortaokul mezunlarının % 70'inin üzerine çıktığını göstermektedir. Son 15 yılda, bu rakamlar daha düşük ancak yine de önemlidir: UNDP ortaokul mezunlarının % 53 ile 63 arasında, Dünya Bankası ve UNESCO ise % 41 ile % 45 arasında olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, bu hesaplamaların herhangi birinde, Kırgızistan'daki yükseköğretim kayıtları, en azından üç katına çıkmıştır. Bir yandan, artan yükseköğrenim kayıtları, çağdaş Kırgızistan için olumlu bir adım gibi gözükebilir. Sovyet döneminde, Kırgız ortaokul mezunlarının sadece küçük bir kısmı (% 14) üniversite çalışmalarına devam ederken, şu anda genç nüfusun yaklaşık yarısı yükseköğrenime devam etmektedir (UNDP, 2005, s. 45). Martin Trow'un tipolojisine, Kırgızistan'da yükseköğretim neredeyse bir gecede seçkinlerden kitleye, evrensel katılımlara geçmiştir. Bunun, Kırgızistan durumu için bir paradoksu vardır, çünkü bir ülkenin yükseköğrenime katılımın artması ve tamamlanması tipik olarak genişleyen bir ekonomi ve daha karmaşık bir iş bölümü için gerekli beceriler açısından açıklanır. Yükseköğretime katılımdaki artış, ekonominin yeni ve farklı sektörleri için beceri kazanımı ile ilgilidir ve daha önce üniversitelerin beşeri bilimler ve teorik bilimlerdeki bilgileri için genel olarak uygulanan teknik evrensel ve uygulamalı alanlara genişletilmiştir (Trow, 2005, s. 24). 2018 yılı istatistiksel göre, yüksek ve orta eğitim seviyede eğitimli vatandaşların işsizlik oranı 2014'te 29.9 iken, 2018'de ise 36.6'ya kadar yükselmiştir (KC MİM, 2018, s. 2). Bunlara ek olarak, çoğu Batı ülkesinde artan yüksek eğitim talebiyle ilgili teknolojik ve sınai işlerin Kırgızistan'daki en fazla düşüş alanlarından biri olması da gözlemlenmektedir. Son on beş yılda doğa bilimleri ve uygulamalı bilimler fakültelerinden yükseköğretim mezunların toplamı yalnızca %5 ile %7 arasındadır (UNDP, 2015, s. 8).

Ülkenin ekonomik sorunları, ciddi işgücü göçüne neden olmuş ve orta öğretim altyapısının, öğretmen maaşlarının ve diğer okul kalitesi göstergelerinin krize uğradığını kabul etmiştir. Uluslararası gözlemciler daha sonra, ortaöğretimde okul başarısının düşük olmasına yol açan çeşitli verimsizlik ve yolsuzluk olgusuna dikkat çekmiştir (UNDP,

2000, s. 34). Kırgızistan'daki üniversiteler, 2012 yılı itibariyle öğrenciler için müfredat fırsatlarını genişletmek için Avrupa “Bologna Süreci” ne katılımını sağlamıştır (Dzhaparova, 2006, s. 97).

Kırgızistan bağımsızlık kazandıktan sonra, Kırgızistan yükseköğrenimine politik ve ekonomik yaşamdaki geniş değişikliklerle ve yükseköğretimin gelişimini şekillendiren ideolojik değerlerin yıkımı ile meydan okumak zorunda kalmıştır. Ekonomik ve politik süreçler eğitim kurumlarının bütün yapısını etkilemiştir. Bu arada, yükseköğrenim ülke genelinde yaşamın uluslararasılaşmasından da etkilenmiştir. Kırgızistan Cumhuriyeti'nin küresel sisteme entegrasyonu süreci, yükseköğrenim sektörüne görünür ve pek görünmeyen sosyal taleplerle sonuçlanmıştır. Genel olarak, Kırgızistan'daki yükseköğrenim her zaman büyük Sovyet eğitim sisteminin bir parçası olmuştur. Dolayısıyla, eğitim sonrası iş piyasası ile ilgili algılanan paradoksların ve analiz edilmek üzere yükseköğretimin öğeleri, eski Sovyet eğitim modelinin miraslarına, Kırgız geleneğindeki bilgi değerlerine ve çeşitli sosyal amaçlara değinilerek açıklanmalıdır. Entelektüelcilik ve bilgiye saygı, etnik Kırgızistan'daki Sovyet öncesi ve Rus dönemlerinin bir parçası olduğu ifade edilebilir. Modern post-Sovyet Kırgızistan'da, yükseköğretim kurumunda eğitim alabilmesi için çoğu öğrenci harç ödemek zorundadır. Bu durum, yükseköğretimde girişimci bir fırsat yaratmıştır ve sonuçta kar amaçlı olarak birçok eğitim kurumları kurulmuştur. Bazı ülkeler (Rusya, ABD, Türkiye, Almanya) uluslararası eğitim diplomasisi gereği ortak eğitim kurumlarını desteklemişlerdir ve bu kurumlar, bugünlerde Kırgızistan'ın en başarılı ve yüksek performanslı üniversiteler arasında yer almaktadır. Bu faktörlerin tümü yükseköğretim kurumlarının sayıca patlamasına katkıda bulunmuştur. Son olarak, yükseköğretim kurumlarında akademik kalitenin bozulması olmuştur. Bunun birçok nedeni olmasına rağmen, iki ana faktör, bu sayıdaki kuruma personel vermek için yeterli sayıda fakülte bulunmaması ve ülkenin azalan ekonomisinin sürekli olarak azalan kaynaklara yol açmış olmasıdır (Deyoung, 2006, ss. 24-25).

Yukarıda bahsedilmiş Kırgızistan yüksek eğitim sistemindeki sorunlar, büyük ölçüde, üniversitelerin küresel eğitim topluluğuna bütünleşme sürecini etkilemekte ve bir dereceye kadar uluslararasılaşma sürecini ve hedeflerini bir ölçüde şekillendirmektedir. Mevcut değişiklikleri etkileyen faktörler arasında piyasa ekonomisine geçiş ve "açılan

kapılar" politikalarının bir parçası olarak yükseköğretimin uluslararasılaşması yer almaktadır. Kırgızistan'da şu anda uluslararasılaşma sadece yabancı kolejler ve ağ kurma ile bağlantı kurma süreci değil, aynı zamanda uluslararasılaşmaların yükseköğretimin gelişimine entegrasyonu yoluyla iç yükseköğretim yapısını yeniden biçimlendirme sürecidir (Djanaeva, 1999, s. 131).

2.3. Bağımsızlık Sonrası Kırgızistan'da Göç Olgusu

Göç olgusu, Kırgızistan'da da sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik hayatın şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. 19. yüzyıl öncesi Türkistan bölgelerindeki uluslar, aşiretler arası farklı nitelikli (savaş, din, ticaret, Büyük İpek yolu vs.) ilişkilerden meydana gelen yüzlerce yılın ötesine uzanan son derece hareketli, zengin ve o ölçüde de çok yönlü, çok kültürlü sonuçlar yaratan göç süreçleri, bugünkü Kırgızistan'ın göç tarihinin resminin şekillenmesinde büyük katkıda bulunmuştur. 20. yüzyılda Soviyetler Birliğine dahil olması ile yüzyıllarca sürdürdüğü yarı göçebe hayat tarzından yerleşik hayat tarzına geçen Kırgızlar, hem jeopolitik ve siyasi açıdan, hem de sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yönden yeni boyuttaki yapıyı benimseyen bir ulus-toplum olarak göçün demografik ve gerçekleşme mekanizmaları niteliklerine göre daha farklı göç süreçlerini yaşamaya başlamıştır. 1991'de erişilen bağımsızlıktan bu yana Kırgızistan'da meydana gelen göç ile ilgili sınıflandırmaların farklı şekillerde aşamalandırıldığı dikkati çeker. Buna göre, göçün iki ana nedeni ve iki dönemi vardır. Birinci dönem demografik göç olarak adlandırılır ve esas göç nedeni ise etnik nedenlere dayanır. İkinci dönem ise, iktisadi nedenlere dayanır ve yurtdışına yüksek maaş veya kazanç elde etmek için yapılan ekonomik göçtür. Bu zaman dönemleri bünyesinde, göç sonucunda ülkenin etnik yapısı da değişimlere uğramıştır (Kıdıkeeva vd., 2016, s. 26).

2000 yıllarda bu yana Kırgızistan'da ekonomik gerekçeli göç hacmi hızla artmaktadır. Halihazırda yurtdışında çalışan işgücü göçmenlerinin sayısı yaklaşık 600 bin kişi veya Kırgızistan nüfusunun yaklaşık % 10'udur (KC Göç İdaresi Raporu, 2018, s. 1). Göç hareketi, esas olarak Rusya Federasyonu ve Kazakistan olmak üzere iki ülkeye yönelmiştir. İşçi göçü hareketinin artmasıyla birlikte, havale miktarı da artmıştır. Dünya Bankası'nın 2003'ten bu yana Kırgızistan'a para transferi 2003'te 28,7 kat artarak 78,16 milyon ABD dolarından (GSYİH'nin% 4,07'si) 2014'te 242,83 milyon ABD dolarından Tacikistan'dan sonra 2014 yılında GSYİH'ye havale payı % 41,7 olmuştur (Göç ve havale

bilgi defteri, 2016). 2005-2016 dönemleri için havale yapan ülkeler, Rusya Federasyonu (% 93,6) ve Kazakistan% 1,4'tür. Rusya Federasyonu'nun 2012, 2014 ve 2015 yıllarında meydana göç yasalarındaki gelen değişiklikler, Kırgızistan'dan dış göçü önemli ölçüde etkilemiş ve sonuç olarak alınan havale hacmini etkilemiştir. Özellikle, Kırgızistan hükümetleri ile Rusya Federasyonu arasındaki ikili anlaşmanın, Rusya vatandaşlığını 2012 yılında tercihli şartlar altında edinme konusunda ihbarda bulunması, göç akışını % 71,5 oranında azaltmıştır. Rusya Federasyonu'ndaki ekonomik kriz ve 2015 yılında Rus Rublesi'ndeki hızlı kur ayarlaması, alınan havale miktarını önemli ölçüde azaltmış, böylece göçmen ailelerin satın alma gücü artmıştır. Bu faktörler, Kırgızistan göç sürecinin, dolayısıyla demografinin ve ekonominin, göç eden ülkenin ekonomik durumuna ve göçmenlik yasası değişikliklerine bağlı olduğunu göstermektedir (Sulaimanova ve Jasoolov, 2017, s. 96).

Kırgızistan'ın bağımsızlığından bu yana, ülkenin dış göçü birçok yapısal değişiklikle karşı karşıya kalmıştır. Genel olarak, Kırgızistan'da ilk göç dönemi, 1990'ların başından başlar ve 1990'ların ortasına kadar sürer. Bu dönemde çoğunlukla Rusça konuşan nüfus, Rusyaya geri göç hareketinde bulunmuştur. İkinci dönemde (1994-1998) göç çıkışı azalmış ancak yine de çoğunlukla siyasi nedenlerden kaynaklanmış ve göçmenlerin yurtdışında kalıcı bir yeniden yerleştirme isteklendirmeye nitelenmiştir. 1999'dan itibaren yurtdışı yönündeki göç hareketleri çoğunlukla işçi göçmenleri tarafından yürütülen geçici nitelikte olduğundan, yeni bir göç dalgası başlamıştır (Kumskova, 2015, 110).

Kumskova ise, “Kırgızistan’daki Dış Göç” çalışmasında (2015) göç eğilimini 5 aşamaya ayırır:

1. Birinci aşama 1990 - 1994 yıllarını kapsar
2. İkinci aşama 1995-1999 yıllarını kapsar
3. Üçüncü aşama 2000–2006 yıllarını kapsar
4. Dördüncü aşama 2007–2011 yıllarını kapsar
5. Beşinci aşama 2012–2014 yıllarını kapsar

Birinci aşamanın özelliği ülkedeki göç genel olarak etnik ve siyasi sebeplerle ilişkilidir. Göç edenlerin geçmişteki vatanlarına geri döndükleri gözlenebilir. Ayrıca 1990 yılların

başında büyük ekonomik sıkıntılar ve pek çok fabrika ve tesisin kapanması, işsizliğin artması gelecek kaygısıyla insanların ülkeyi terk etmesine neden olmuştur. 1991 yılı Merkezi Asya’da yer alan ülkeler bağımsızlığını ilan etmiş, siyasi ve ekonomik özgürlüğe kavuşmasına rağmen vatandaşlarının yurt dışına göç hareketi gözlemlenir. Diğer ifadeyle Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte Merkezi Asya ülkelerinde göç süreci başlamış ve temel sebepleri olarak şunlar ifade edilebilir. Sovyet sübvansiyonlarının durması ekonomik ilişkilerin açık vermesi, enerji giderlerinin yükselmesi ve diğer kaynaklarda yaşananlar Kırgızistan’ın sosyal ekonomik durumunu olumsuz etkiledi. Kırgızistan’da ekonomik kriz meydana geldi. Küreselleşmenin etkisi, sınırların açılması, ekonomik gelir ve beklentiler göçleri de beraberinde getirdi. Kırgızistan’ın bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktığı ilk dönemde ulus merkezli bir yapı oluşturulmaya çalışılır. İkinci aşamada ülkeden ayrılanların sayısı gerilemiştir. Bu aşamada göç geçici karaktere sahiptir. İlk etapta halklar gittikleri yerlerde yerleşmeyi düşünürken ikinci etapta kendi vatanlarına tekrar geri dönmeyi amaçlamıştır. İşgücü göçünün sebebi yüksek seviyedeki işsizlik gösterilebilir. Üçüncü aşama 2000–2006 yıllarını kapsar. 2000’li yıllarda Bağımsız Devlet Topluluğuna olan göç geleneği bozulmuş, farklı ülkelere de göçler ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu zamana kadar Rusya, Kazakistan ve Özbekistan ile olan ilişkiler daha sonra Batı’ya doğru eğilime de evrilmiştir. Dördüncü aşama 2007–2011 yıllarını kapsar. Bu yıllarda göçün esasını ekonomik getiri amaçlanır. Dış ülkelerdeki yüksek maaş ve hayat seviyesi etkilidir. Beşinci aşama 2012–2014 yıllarını kapsar. Bu dönemdeki göç ekonomik anlamda araştırılması gereklidir. Yurt dışına giden göçmenlerin aile üyelerine ve akrabalarına para gönderdiği veya para toplamak amaçlı gittiği görülür. Kırgızistan’ın iç ekonomisine büyük bir katkısı olduğunu belirtmek gerekir. Sovyetler Birliği’nin dağılması sonucunda yeni kurulan on beş devletten biri olan Kırgızistan da farklı bir yapılanma içerisine girmiştir. Bağımsızlığın ilk yıllarında politik ve etnik çatışmalar nedeniyle ortaya çıkan dış göç eğiliminin sonraki yıllarda ekonomik bir ivme kazandığı söylenebilir (Kumskova, 2015, ss. 111-113).

Kırgızistan'dan ayrılanların milliyetlere göre istatistiksel dağılımı, Rus halkının (1991 - % 1991 -% 44.92,% 1998 -% 50.80), Almanlar (% 1991 - 20.02 -% 1998 -% 12.34) ve Özbekler (1991 -% 10.29) %, 1998 -% 7.12) en büyük paya sahip olduğunu göstermektedir. 1991-1998 döneminde, hedef göçmen ülkeler BDT ülkeleri ve BDT ülkeleri dışındaki ülkeler olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Göçlerin % 81,7'sinin BDT

lkelerine, % 59,56'sının ise Rusya Federasyonu'na gönderildiği; gçmenlerin% 18,3' BDT dışındaki ülkelere ve çoğunlukla Almanya'ya gittiği gözlemlenmiştir. Kırgızistan Ulusal İstatistik Komitesi'ne (KC MİK, 2018) göre, BDT dışı ülkelere göç edenlerin ortalama payı % 22,24 civarında, bunun % 18,90'ı Almanya'ya yöneldiği ve bu rakamın çoğu BDT dışında kalan Alman olduğunu gösterilmektedir. Böylece 1989-1995 döneminde Kırgızistan'da yaşayan Almanların sayısı % 74.23 oranında azalmıştır (Omarov ve Mahnovskiy, 1998).

1990'larda gç hem BDT hem de BDT dışı ülkelere yönelikken, 2000'den sonra gç, başta Rusya Federasyonu ve Kazakistan olmak üzere BDT ülkelerine yönelmiştir. Ayrıca, 1999'dan sonra yerel halk, Kırgız gç sürecine aktif olarak katılmaya başlamıştır. Bu nedenle, bu gç ekonomik olarak motive olmuş, özellikle gç daha fazla maaş kazanmak ve yurtdışında daha iyi olmak için emek göçmenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Ekonomik olarak motive olmuş göçün temel özellikleri, kısa veya orta vadeli bir süre boyunca yürütülen göçün, yurtdışında ailelerini ayrı bir ülkede bıraktıkları, göçmenlerin para kazanmış olan akrabalarına gönderdikleri paralar ve bir süre sonra geri gelmek istemeleridir (Sulaimanova ve Jasoolov, 2017, ss. 97).

1991 Oş olaylarından sonra, Kırgız nüfusu ülkenin güney bölgesinden ayrılmaya başlamıştır. İnsanlar daha istikrarlı bir bölge olan ülkenin kuzey kısmına taşınmıştır. Yurtdışında alışan işgücü göçmen sayısındaki artışın da birçoğunun Rusya, Türkiye, Kazakistan ve Dubai'ye gönderildiği belirtilmiştir (Demoscope, 2013). İ ve dış göç sonucunda, ülkenin güneyinde Kırgız nüfusu azalmaktadır. Bu, zbek nüfusunun güney bölgesindeki payında artışa neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, Güney Kırgızistan nüfusunun etnik yapısı hızla değişmekte, eyaletlerarası bölgesel anlaşmazlık tehdidi artmakta ve ayrımcılık duyguları ortaya çıkmaktadır. Böylece, sosyo-ekonomik, politik, etnik açıdan dengesizlik, Kırgızistan nüfusunun tüm etnik grupları arasında gç ruh hallerinin korunmasına yol açmaktadır. Sosyo-ekonomik alandaki akut kriz bağlamında, dış işgücü göçünün olumlu rolü çok önemlidir, enflasyonu emer, gelirdeki düşüşü telafi eder ve işsizlik koşullarında cumhuriyet nüfusunun kitlesel katmanlarının bozulmasını önler ve işsizlik koşullarında keskin bir artıştan kaçınır (Demoscope, 2013).

Uzman değerlendirmelerine göre, 2014 yılında yurtdışında yaşayan işgücü göçmen sayısı 600 binden fazla kişi (Kırgızistan nüfusunun % 10'undan fazlası) göstermiştir. Kırgız

Cumhuriyeti Hükümeti altındaki Devlet Göç İdaresi, yurtdışında çalışan vatandaş sayısını 682 557 olarak açıklamaktadır, bu rakamlar Kırgızistan'ın diplomatik amaçla ve konsolosluk ofislerinden toplanan bilgilere dayanarak tahmin edilmektedir (Kırgızistan Göç Raporu, 2015, s. 1). Kırgızistan Milli İstatistik Komitesinin 2018 yılı için ülkelere göre Kırgızistan'dan ve Kırgızistana doğru göç kayıtlarının genel çizelgesi Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2: 2018 Yılı İçin Ülkelere Göre Kırgızistan'da Göç

BDT Ülkeleri	Gelenler sayısı	Gidenler sayısı	BDT Dışı Ülkeler	Gelenler sayısı	Gidenler sayısı	Gelenler sayısı	Gidenler sayısı
Kazakistan	176	1 219	Almanya	10	138		
Rusya	637	4 972	Kanada	1	16		
Tacikistan	428	16	Çin	20	4		
Özbekistan	357	548	Türkiye	8	52		
Diğer	10	33	Diğer	15	45		
Toplam	1 608	6 788	Toplam	79	289	1 687	7 077

Kaynak: KC MİM (2018). <http://www.stat.kg/ru/opendata/category/2474/> . 15.09.2018 tarihinde erişilmiştir.

İontsev'e (1999) göre, yurtdışındaki yerli nüfusun işgücü göçünün olumsuz yönü aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

- 1) Ev sahibi ülkede gayri safı yurtiçi hasıla üretme konusunda Kırgız vatandaşları, Kırgızistan'ı değil, ev sahibi ülkenin milli servetini arttırır. Yurt dışında para kazanan göçmenler bu paranın önemli bir kısmını aynı ülkede harcar;
- 2) Nüfusun en iyi, en rekabetçi ve girişimci kısmı, Kırgızistan'dan ayrılmakta, böylece ülke ekonomisini zayıflatmakta, çalışma çağındaki nüfus azalmaktadır;
- 3) gençlerin kitlesel olarak ayrılması, Kırgızistan'daki demografik durumu, aile ilişkilerini ve ulusal geleneklerin sürekliliğini olumsuz yönde etkileyebilir;

4) Göçmenlerin para ve sermaye hacmini belirlemek ve tahmin etmek çok zordur. Ne kadar çok göçmen yurtdışında yaşarsa, gelirleri o kadar azalır ve anavatanlarıyla bağları giderek zayıflar (İontsev, 1999, s. 21).

Modern işgücü göçünün, özellikle de Kırgızistan'ın yerli halkının olumlu yönleri arasında, aşağıdakiler ayırt edilebilir:

1) yerli işgücü göçmenlerinin ayrılması ülkedeki fazla işgücü sorununu çözmeye yardımcı olmaktadır. 1 Ocak 2001 itibariyle, Kırgızistan'da emek arzı 40 kat fazla talep aşmıştır (Ulusal Yoksulluğu Azaltma Stratejisi, 2001, s. 12). İşgücü göçü işsizlikte bir azalmaya yol açmaktadır, sosyal yardımların maliyetinde azalma, işsizlerin yeniden eğitilmesi, onlar için kamu işlerinin organizasyonu, ailelerine bir yardım olarak dönmektedir;

2) yurtdışında çalışmak, göçmen işçiler becerilerini geliştirmek, üretim ve organizasyon becerilerini kazanmak anlamına geldiği söylenebilir. Bu nokta, Kırgızistan için özel bir önem taşır, çünkü ulusal vatandaşlık nüfusunun önemli bir kısmı düşük bir yeterlilik seviyesine sahiptir. Daha ileri teknolojilerin, daha yüksek gereksinimlerin, iş standartlarının, Kırgızistanlı göçmenlerin bulunduğu bir ülkede olmak genel eğitim ve kültür seviyelerini yükseltebilmektedir. Göçmenler iş bağlantıları kuruyor, diğer eyaletlerden ortaklarla kişisel bağlarını genişletmektedir. Göçmenler menşe ülkelerinde onlar için faydalı olacak değerli deneyim ve bilgi kazanırlar;

3) yurtdışında çalışırken, göçmenler Kırgızistan'a döndükten sonra küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturmak için başlangıç sermayesi toplarlar. Böylece, orta sınıfın oluşumu desteklenir;

4) emek göçmenlerinin Kırgızistan'a olan dövizleri, önemli bir döviz kaynağıdır. Kırgızistan'a aktarılan işçi göçmenlerin gelirleri, nüfusun yaşam standardını arttırmakta, devlet vergilerinin ödenme dengesini iyileştirmektedir. Bir döviz kazancı kaynağı olarak göçmen transferleri, ulusal para biriminin konumunu önemli ölçüde güçlendirir; Anavatanlarına döndüklerinde, göçmen işçiler yanlarında değerler ve tasarruflar getirirler. Bu değerlerin ve tasarrufların değeri, emek ihraç eden ülkenin milli gelirindeki gerçek makbuzları hesaplarken, havale miktarını ikiye katlamayı sağlar.

Göçmen gelirleri, yurt içi talebi arttırmakta ve böylece üretim ve istihdam artışını teşvik etmektedir. Transferler nedeniyle, tüm toplum olmasa da en azından bir kısmı yaşam standardında gözle görülür bir artışın olduğu söylenebilir. Dünya Bankası raporuna göre, Kırgızistan'ın GSYİH'nın yaklaşık % 10'unu, ödemeler dengesi payının bir parçası olarak işçi göçmenlerinden elde edilen gelirler oluşturmuştur.

5) Kırgız halkının uzun zamandır diğer ülkelerde bulunmasının bir sonucu olarak, Kırgızistan ile bu ülkeler arasında ticari ve ekonomik bağların derinleşmesi, genişlemesi göçlemlenmektedir. Kırgız göçmenlerin diğer ülkelerdeki uzun süreli kalışlarının bir sonucu olarak iş bağlantıları kurulmaktadır, dolayısıyla çeşitli ortak girişimler ortaya çıkmakta ve ülkeler arasındaki ticaret artmaktadır;

6) ekonomik krizin bir sonucu olarak, çoğu işletme çalışmıyor ve bu da emeğin yeniden üretilmesinin aksamasına neden olmuştur. İşgücü göçü bu ihlalleri düzeltmemize ve sonuçlarını düzeltilmesine fırsatlar sunabilmektedir (Segni, 2007, s. 4).

Dolayısıyla, dış işgücü göçü, dikey ekonomik hareketliliğin modern kanallarından biridir. Mevcut sorunların çoğuna rağmen, bu zor koşullara uyum sağlayan bir genç kategorisi vardır. Göçmenlerin yaşı ve bununla ilişkili kişisel potansiyel, emek göçü sırasında alınan feci fiziksel, psikolojik ve ahlaki yükleri telafi etmelerini sağlar. İşgücü kaynaklarının değişimi, devletlerarası ekonomik ilişkiler, devletler arasındaki sosyo-ekonomik ve politik entegrasyonun temel göstergelerinden biridir. Bununla birlikte, göç akışlarının uygun bir şekilde yönetilmemesi durumunda, bu tür ilişkiler istikrarsızlaştırıcı bir faktörün kalitesini kazanabilir. Böyle bir olumsuz senaryoyu önlemek için, göçmen konuların medeni haklarını ve yükümlülüklerini ve devletlerin gönderilmesi ve alınmasının çıkarlarını göz önünde bulunduran devlet düzeyinde düzenleyici ve yasal bir göç alanı oluşturulması gerekmektedir.

2.4. Kırgızistan'dan Yurtdışına Öğrenci Göçü

Sosyoloji açısından, göçmenlerin demografik özellikleri bilimsel olarak ilgi çekmektedir. Kırgızistan nüfusu demografik olarak gençtir: % 39'u çocuk ve ergen, % 51'i çalışma yaşındaki (çoğunluğu 30 yaşın altında) ve % 10'u çalışma yaşından büyüktür (KC MİM, 2018, s. 1). Bugünün genç nüfusu, niteliksel olarak farklı sosyal tutumları ve davranış

türlerini belirleyen Sovyet sonrası ya da piyasa sosyalleşmesi ile karakterize edilebilir. Sosyal sistemin şekilsizliği ve kitlesel yoksulluk, yeni bir neslin tam teşekküllü bir yetişkin yaşama ahenkli biçimde verilmesi için yalnızca devletten değil, ebeveynlerden de bazı garantilerin verilmemesine yol açmıştır. Aynı zamanda, gençlerin omuzlarındaki sorumluluk yükü (sadece kendisi ve akrabaları için değil, ülke için de: ekonomik ve politik sorumluluk), gençlerin omuzlarında önceki ve Batı ülkelerinin modern gençlerinden çok daha ağırdır. Böyle yeni ve zor koşullarda, emek göçü, sosyo-ekonomik kriz koşullarında zayıflatıcı ve yumuşatıcı bir etkiye sahip bir mekanizmadır (Djamangulov, 2001, s. 2).

Gençlerin köylerden bölgesel kasaba merkezlerle, kasaba merkezlerden bölgesel şehirlere, başkente ve ülke dışına ortak bir geçişi gözlemlenmektedir. Bireylerin fiziksel durumlarındaki değişiklikler fiziksel mekanda hareket sırasında meydana geldiğinde sosyal hareketlilik hakkında söz edilebilir. Sorokin'e göre, sosyal hareketliliğin ölçülmesindeki kriter şiddeti ve evrenselliği olabilir. Modern göç süreci, yukarı doğru yoğunluğu olan sosyo-ekonomik bir hareketliliklerdir. Bir köyden bir şehre veya başka bir ülkeye geçişle birlikte, göçmenlerin ekonomik statü düzeyi yükselir, maddi kaynaklar birkaç kez artar, bu da yoğunluğunun yüksek olduğunu gösterir. Evrensellik gelince, sosyal alanda hareket eden bireylerin sayısı anlamına gelir. Göçmen gençliğin bu kohortun temsilcilerinin tüm nüfusu içindeki oranı, yukarıda belirtildiği gibi çok büyüktür. Buna dayanarak, modern göç sürecinin gençliğin sosyo-ekonomik hareketliliğinin yüksek gösterge ve kanallarından biri olduğu not edilebilir.

Bireyselleştirilmiş yaşam yollarının inşasının bir parçası olan öğrenci göçü, kişisel, dilsel ve kültürlerarası becerilere, geleneksel olarak kabul edilen akademik değer ve ulusal kimlik tanımlarından daha fazla değer verir. Yükseköğrenim, özellikle yurt dışında kalmayı içeriyorsa, kendini daha iyi anlamaya katkıda bulunur ve dikey sosyoekonomik mobilite ve gelecekteki uluslararası mobilite ile ilgili beklentileri güçlendirir (DeYoung, 2008, s. 2). Kırgızistan'dan giderek daha fazla sayıda öğrenci Kırgızistan'ın gelişimi ve refahı için hayati olan bilgi ve becerileri kazanabilecekleri yabancı üniversitelerde okumaktadır. Ancak çoğu, geri döndüklerinde yeni becerilerini uygulama fırsatlarını bulmakta zorlanmaktadır (Thieme, 2011, s. 6). Kırgızistan'da öğrenci göçü, öncelikle Kırgızistan hükümeti ile yabancı ülkeler arasında imzalanan hükümetler arası

anlaşmalara dayanmaktadır. Kırgızistan'daki öğrenci göçü genellikle daha geniş göç süreçleri bağlamında görülmektedir. Kırgız Cumhuriyeti'nde Dış Göç Yasası sadece 2000 yılında kabul edilmiştir. 16. Bugüne kadar Kırgızistan'da öğrenci göçü ile ilgili temel yasalar, ne yazık ki, yoktur. Böylece, Kırgızistan ve diğer devletler arasındaki öğrenci değişimi, ilgili Eğitim Bakanlıkları tarafından düzenlenmektedir (Samançina, 2012, s. 265). 2017-2018 eğitim-öğretim yılının başında Kırgızistan yükseköğretim kurumlarında 162 binden fazla öğrenci okumaktaydı; bu sayı bir önceki yıla göre yüzde 7,6 azalmıştır (KC MİM, 2018, s. 1). Kırgızistan'daki yabancı üniversitelerde öğrenci sayısı son yıllarda artmıştır, ancak bu istatistiklere dair yalnızca seçici sayılar mevcuttur ve bunlar kaynağa bağlı olarak değişmektedir. Alman Akademik Değişim Hizmeti (DAAD, 2012), Kırgızistanlı tüm öğrencilerin % 1,5'inin yurtdışında okuduğunu göstermiştir. En çok tercih edilen yerler arasında Rusya, Türkiye, Kazakistan, Almanya ve ABD yer almaktadır. Şu anda Kırgızistan Cumhuriyeti vatandaşı olan 15.8 bin kişi Rus üniversitelerinde eğitim almaktadır, bunların arasından 6.6 bin öğrencinin eğitimi federal bütçeden finanse edilmektedir (Akipress, 2018). Rus üniversiteleri, en prestijli kurumlar da dahil olmak üzere öncelikle teknik uzmanlıklar sunmaktadır. Kırgızistan ve Rusya arasındaki hükümetler arası bir anlaşma, 50-100 Kırgız vatandaşının (etnik kökenleri ne olursa olsun) yıllık olarak Rus üniversitelerinde çalışmaya gitmesine izin verir. Pek çok İslam ülkesi (Ürdün, Kuveyt ve Pakistan gibi) eğitim olanakları da sunmaktadır, ancak bu ülkelerdeki eğitim temel olarak dini disiplinlere dayanmaktadır. Türkiye'ye baktığımızda, Kırgızistan'dan öğrencilerin izlenmesini sağlayan resmi bir rakam bulunmamaktadır - yalnızca kısmi istatistikler mevcuttur: Kırgızistan Türk Büyükelçiliği, 1991 ve 2012 yılları arasında Türkiye'ye 3,286 öğrenci göndermiştir; Kırgızistan Eğitim Bakanlığı, 1991-2010 yılları arasında Türkiye-Kırgızistan eyaletler arası anlaşmasıyla gönderilen 1.800 ila 2.000 öğrenciyi kaydetmiştir; Türkiye'de mezun olan Kırgız öğrenciler derneği "Egemendik" (Bağımsızlık), şu ana kadar Kırgızistan'dan gelen 6.500 öğrencinin Türkiye'de eğitim aldığını göstermektedir. 1992'den beri, Kırgızlı öğrencilere Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında eğitim vermek için verilen burs sayısı yıllık 200-300 sıraya ulaşmıştır. 15. 2012'den bu yana da, Türkiye, burs sayısında önemli bir artış, büyüklüğünde bir artış ve hatta öğrenci biletlerinin ödenmesini sağlayan yeni bir uluslararası burs programı başlatmıştır (Samançina, 2012, s. 264). Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüksek Öğretim Kurulu istatistiksel verilerine (2018) göre ise,

Türkiye’de 2018-2019 eğitim-öğretim yılı için 1926 Kırgızistan vatandaşı kayıt yaptırmıştır. Yurtdışında bir bilimsel derece kazanma arzusunun ana sebepleri arasında, yüksek eğitim kalitesi, daha iyi iş olanakları ve Kırgızistan’da öğretilmeyen belli disiplinleri inceleme fırsatlarıdır. Ayrıca, bazıları için yurtdışında okumak başka yerleri ziyaret etmek ve erken evlilik gibi yerel normlardan kaçmak için bir olanaktır. Birçok öğrenci, uluslararası derecenin yurtdışında bir kariyer için ya da Kırgızistan’daki uluslararası iş piyasasına giriş fırsatı olacağını düşünür. Mezunların vatanına geri dönmesi bu nedenle işgücü piyasası ve kalifiye işçi kaybı veya potansiyel kazancı ile yakından bağlantılıdır (Thieme, 2014, s. 125).

Yurtdışında eğitimlerini tamamlayan birçok mezunlar için, evde uygun bir iş bulmak, kişisel temasların genellikle beceri ve bilgiden daha önemli bir rol oynadığı bir ülkede zor olabilir. Devlet kurumları ve kurumlarla iş bulmak özellikle zordur. Ayrıca, sadece birkaç özel işletme uluslararası mezunlara istihdam sağlayabilir ve bilgi ve becerilerinden yararlanabilir. İşletmelere başlamak isteyen iade mezunları bürokratik engellerden şikayetçidir. Yurtdışında okuyan birçok Kırgız öğrenci, daha ileri çalışmalar veya çalışmalar için eğitim aldıkları ülkelerde kalmayı (veya geri dönmeyi) tercih etmektedir. Diğerleri üçüncü ülkelerde daha iyi iş fırsatları bulmaktadır. Genç, yetenekli uzmanlar için, daha yüksek bir maaş, Kırgızistan’dan tekrar ayrılmak için büyük bir teşviktir. Genel siyasi istikrarsızlık ve hükümet ve mevzuatta sık sık görülen değişiklikler, yeni iş girişimlerini ve uluslararası yatırımları teşvik etmeyen diğer faktörler arasındadır (Thieme, 2011, s. 12).

Genel bir bakımdan, Kırgızistanlı öğrencilerin yurtdışı eğitim alma yolu 4 farklı biçim ile gerçekleşebilmektedir: yurtdışı eğitim kurumların tarafından sunulan burslar, hükümetler arası anlaşmalar kapsamında geliştirilen programlar, Kırgızistan hükümetinin finansmanı ve kendi kendini finanse etme aracılığıyla Kırgızistan vatandaşları yabancı ülkede eğitim alabilmektedir. Yabancı burs programlarının çoğu çalışmayı yalnızca belirli disiplinlerde desteklerken, hükümetler arası anlaşmalarda ev sahibi üniversiteler her disipline yönelik kotaları Kırgızistanlı öğrencilere tahsis etmektedir. Şu anda, yurtdışında eğitim alan Kırgızistan vatandaşlarının eğitim alanları ve disiplinlerine dair özel bir bilgi yoktur. Burs programlarının çoğu, bir ülkenin ihtiyaçlarına katkıda bulunmak ve bunlara hitap etmek

için işbirliğine açıktır. Ancak Kırgızistan'ın hükümetinin bu tür bir işbirliği için etkili bir prosedürü bulunmamaktadır (Taşmatova, 2017, s. 86).

Şu an Kırgızistan (ve çoğu diğer post-Sovyet ülkeler dahil) iki eğitim sistemi aynı anda işlem görmektedir: Bologna sistemi: Lisans (Bachelor) - Yüksek Lisans (Master) - Doktor (Philosophie Doctor – Ph.D) ve ikincisi de Soviyet bilimsel derecelendirme sisitemidir: uzman - “Kandidat Nauk” (Candidate of Sciences) - Bilim Doktoru (Doctor of Sciences). Uzun yıllar boyunca, Kırgızistan'da yabancı üniversitelerden edinilen derecelerin (özellikle Ph.D) tanınması sorunlu olmuştur. Kırgız Cumhuriyetinin Eğitim ve Bilim Bakanlığı, şu anda tüm yabancı lisans ve yüksek lisans derecelerinin artık Kırgızistan'da otomatik olarak tanındığını belirtmektedir. Ph.D halen değerlendirilmede sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır: bir hükümet yönetmeliği bu dereceleri tanımak için temel sağlar, ancak bir doktora derecesinin “Kandidat Nauk” (Candidate of Sciences) ve Bilim Doktorunun (Doctor of Sciences) yerel nitelikleri ile karşılaştırıldığında hangi statüye sahip olacağı hala açık değildir. Bu belirsizlikler (finansal kaygılarla birlikte), doktora sahiplerinin akademi dışında veya Kırgızistan merkezli uluslararası üniversiteler için çalışmayı seçmelerinin ana nedenleridir. Sonuç olarak, özellikle devlet eğitim sektörü, güncel, etkili bir müfredat geliştirebilecek, uluslararası ağlar kurabilecek ve yerel eğitimin kalitesini artırmak için en son bilgilere erişebilecek potansiyel çalışanları kaybetmektedir (Adamkulova, 2015, s. 5).

Kırgızistan'daki yüksek eğitim kurumlarında bazı bölümler- ve özellikle yüksek lisans derecesi için- henüz mevcut değildir ve öğrenciler belirli bir sosyal, ekonomik, politik ve doğal bilim alanını incelemek için yurtdışına gitmeyi tercih etmektedir. Eğitim ilgisinin yanı sıra, öğrenciler yurtdışında eğitim alma imkanını dünyanın farklı ülkelerini, kültürlerini ziyaret etme şansı olarak gördüğünü ifade ederler; ayrıca bazı bireyler için eğitim amaçlı yurtdışına gitmek, aslında muhafazakar evlilik anlayışlarından kaçmak veya daha konforlu sosyal hayat arayışları ile herçekleşmektedir. Genel olarak, bu insanlar önceki nesiller için mevcut olmayan artan seçenek ve teşviklerden yararlanmaktadır. Yurtdışında olma deneyimi, “kendin yap - biyografisi”ni inşa etmelerini sağlamıştır (King ve Ruiz-Gelices 2003, s. 232).

Uluslararası eğitimin yüksek maliyeti, onu yalnızca azınlıklara ulaştırmaktadır. Bu nedenle, kendi mali kaynakları olmayan öğrenciler için tek gerçekçi seçenek hibe

başvurusu yapmaktır. Kırgızistan'da yurtdışı eğitim imkanlarını sunan burs programları ve başvuru işlemlerinden bahsedecek olursak, bu konuda farklı eğitim amaçları ve çeşitli destinasyonlar için çeşitli fırsatlar vardır. Kırgızistan'dan yurtdışında yüksek lisans derecesi için dört ana finansman kaynağı vardır: uluslararası eğitim kuruluşları, devlet bursları, iki taraflı üniversite anlaşmaları ve yabancı üniversitelere doğrudan başvurulardır; bunlar, genellikle dil kursları veya eğitim programları gibi kısa süreli ileri eğitim için finansman planlarını içermemektedir. ABD, Fransa, İngiltere, Almanya, İsveç, Macaristan, İsviçre, Türkiye, Çin, Hindistan, İran, Kore, Mısır, Rusya, Ukrayna, Kazakistan ve Belarus gibi ülkelere burs verilmektedir. Uluslararası eğitim için başlıca örgütler Amerikan İşbirliği ve Eğitim Konseyi (ACCELS), Asya Kalkınma Bankası (ADB), Alman Akademik Değişim Hizmeti (DAAD), YTB Türkiye Bursları, Uluslararası Araştırma ve Değişim Kurulu (IREX), George Soros Vakfı ve Açık Toplum Enstitüsü gibi programlar örnek olarak gösterilebilir. Hükümet bursları Kırgızistan Eğitim Bakanlığı tarafından verilmektedir. Standart testler, hak temelli rekabet ve şeffaf uygulama prosedürleri, yurtdışındaki yükseköğretime mümkün olan en yüksek eşit erişimi garanti etmelidir. Belli farklılıklar ile kuruluşlar için genel seçim prosedürü ve uluslararası üniversitelere doğrudan başvurular mevcuttur. Tüm programlar, bir lisans derecesi veya eşdeğeri, başvuru formu, programın dilinde niyet mektubu, özgeçmiş, referanslar ve dil sınavı sonuç belgesini gerektirir (örneğin, İngilizce için TOEFL, Goethe Enstitüsü'nden Almanca sertifikası vs.). Bazı programlar öğrencileri belirli üniversitelere tahsis eder, diğerleri ilgili üniversiteden davet mektubu ister. Adaylar bir dil sınavından (örneğin, TOEFL, Yabancı Dil Olarak İngilizce Sınavı) ve / veya bir akademik performans sınavından (GRE, GMAT) geçmek zorundadır (Thieme, 2014, s. 115).

Öğrencilerin geri dönüşü göçü ile ilgili ulusal istatistikler mevcut değildir ve organizasyonlar da geri dönenlerin ayrıntılı kayıtlarını tutmadığı bilinmektedir. Program yöneticilerine göre, yurtdışına giden bilim adamlarının yaklaşık % 50'si yüksek lisans derecesini tamamladıktan sonra kendi ülkelerine dönmemektedir. Şimdiye kadar yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, geri dönenlerin arasından erkeklerin maaş ve iş gereksinimlerini ve sorumluluklarını kadınlardan daha fazla vurguladıklarına rağmen, Batı ülkelerinde düşük değerli bir yabancı işçi olmak yerine ortalamanın üzerinde bir maaşla saygın bir iş sahibi olmayı umduğunu belirtmişlerdir. Kadınların çoğu önemli bir sosyal sınırdan bahsetmişlerdir, örneğin, henüz evlenmeyen kadın öğrenciler yurtdışında

eğitimlerini tamamladıktan sonra toplumsal ve ailevi sorumluluklar gereği evlenmek için döndüklerini belirtmişlerdir. Bunun aksine, erkeklerin maaşları yüksek bir iş pozisyonuna sahip olmaları beklendiği ve uygun bir maaş kazandıkları sürece yerine getirebilecekleri ebeveynlerinin ve geniş ailelerinin çeşitli ihtiyaçlarından sorumlu olduğu için yurtdışında çalışmanın daha avantajlı olduğu sürece vatanlarına dönmeyeceğini belirtmişlerdir (Thieme, 2011, s. 10).

2.5. Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Uluslararası Eğitim Diplomasisi

Türkiye Cumhuriyeti, Orta Doğu'da Asya'nın güneybatı kesiminde bulunan bağımsız bir devlettir. Doğuda Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve İran'la, batıda Yunanistan ve Bulgaristan, güneyde ise Irak ve Suriye komşularıdır. Yüzölçümü toplam 785.347 kilometrekaredir. Türkiye'nin toplam nüfusu 82.003.882 kişidir. Bunların çoğu Türk, yaklaşık 7 milyonu Kürt, bir milyondan beş milyona Kırım Tatarları, 4 milyon Kafkasyalı - Çerkes, Abhaz, Karaçay, Dağıstan, İnguş, Osetliler, Çeçenler, Abazinler, Güneydoğu'da bir milyondan fazla Arap kökenli vatandaşları bulunmaktadır. Türkiye'nin başkenti Ankara olmak üzere, ülkenin en büyük şehirleri arasında İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Antalya, Konya bulunmaktadır. Güneyini Akdeniz, batısını Ege Denizi ve kuzeyini Karadeniz çevreler. Marmara Denizi ise İstanbul Boğazı ve Çanakkale Boğazı ile birlikte Anadolu'yu Trakya'dan yani Asya'yı Avrupa'dan ayırır. Türkiye, Avrupa ve Asya'nın kavşak noktasında yer alması sayesinde önemli bir jeostratejik güce sahiptir. Bölgesel olarak, Türkiye 81 il'e ayrılmıştır. Türkiye Cumhurbaşkanı, 5 yılda bir halkoyuyla seçilir. Yasama Meclisi - Büyük Millet Meclisi, 4 yılda bir yeniden seçilir. Yürütme yetkisi, Genel Sekreter başkanlığındaki Bakanlar Kuruluna verilir. Türkiye laik bir devlettir ve ülkede din özgürlüğü korunmuştur. İbadet edilen dinlerden en yaygını İslam'dır (çoğunlukla Hanafi mezhebi ve Maturidizm). Türkiye nüfusunun %99,2'si Müslümandır. Diğer dinler Hristiyanlık ve Yahudiliktir, ancak takipçilerinin sayısı çok daha küçüktür (Eurydice, 2019, ss. 1-3).

21.yüzyılda ülkeler artık birbirlerini ordu, silah gibi sert gücün yerine yumuşak güç potansiyelleriyle (bilim, sanat, kültür, spor, eğitim vb.) etkileme yöntemlerini kullanmaktadır. Türkiye'nin yumuşak gücü, şekli ve içeriği bakımından diğer ülkelerinkinden farklıdır. Türkiye'nin, Balkanlar ve Orta Doğu'dan Orta Asya'nın iç kısımlarına kadar uzanan yumuşak güç potansiyeli miras aldığı kültürel ve tarihi

deneyimlerden ortaya çıkar. Türkiye'nin temsil ettiği değerler, tarihçesi ve kültürel derinliği ile birlikte, bölgesel dinamikleri harekete geçirmiş ve yeni etki alanları yaratılması için fırsatlar sağlamıştır (Kalın, 2009, s. 94). Birçok kamu kurumu Türkiye'nin kamu diplomasisindeki iki tarafın iletişimini sağlayan rolünü doğrudan veya dolaylı olarak yerine getirir. TİKA (Türk Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), Kızılay (Türk Kızılayı), Turizm ve Kültür Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, TRT (Türkiye Ulusal TV), Yunus Emre Vakfı, Yatırım ve Destek Ajansı Basın Bilgilendirme Ofisi ve diğer kurumların tümü, kamu diplomasisinde politik, diplomatik, ekonomik ve kültürel faaliyetlerle aktiftir (Özkan, 2012, s. 90).

Eğitim ve dil unsurları, kamu diplomasisinin önemli araçlarıdır. Bu iki unsurdan yararlanan ülkeler, dillerini yabancı toplumlara öğretmek ve eğitimde değişim programları uygulayarak tanıtmak, ve ortak değerleri paylaşmak için bir zemin oluşturur (Sancar, 2012, s. 170). Yaklaşık 200 Türkiye üniversitesi kamu diplomasisi için stratejik potansiyele sahiptir (Özkan, 2013, s. 11). 1992'den beri, Türkiye, ikili anlaşmalar çerçevesinde Orta Asya'da Türkiye kültürünü yayarak küreselleşme sürecinde katkıda bulunmaya başlamıştır. Bu adımlar, Büyük Öğrenci Projesi ve yurtdışındaki kültür politikası bünyesinde açılan okullar gibi temeller üzerine kurulmuştur (Ergin ve Türk., 2010, ss. 35-41). Bugüne kadar, Türkiye'nin uluslararası eğitim diplomasisi çerçevesinde Fransa, Kazakistan, Kırgızistan ve Almanya ile işbirliği yapılarak, Galatasaray Üniversitesi, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Türkiye-Almanya Üniversitesi ve Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi kurulmuştur. Üniversiteler, ayrıca kültürel diplomasinin uygulanmasında ve kamu diplomasisi mesajlarının doğru bir şekilde iletilmesinde etkilidir ve bu süreçleri desteklemek için uluslararası konferanslar, seminerler, çalıştaylar ve kongreler düzenler. Özellikle, Türkiye'nin 1990'ların ikinci yarısından bu yana AB uyum sürecine katılımı, çalışmalar ve projelerle mevzuat hem kurumsal kapasiteyi, hem de uluslararası bağlantıları ve yetkinliği arttırmaya başlamıştır. Türkiye'de yükseköğretimin uluslararasılaşma sürecinin önemli bir yönü Bologna Süreci'dir (Çetinsaya, 2014, ss. 166-168). 1999'da başlayan ve Bologna Süreci adı verilen Avrupa Yüksek Eğitim Alanı içinde şu anda 47 Avrupa ülkesi ve AB Komisyonu bulunmaktadır. Türkiye bu alana 2001 yılında katılmıştır. Erasmus Programları bu çerçevede yürütülmektedir. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yükseköğretim alanında verilen

destekler, 2014-2020 arasında Erasmus + Programı kapsamında devam edecektir. Erasmus Programının yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Kurumu, 2009'dan beri “Farabi Değişim Programı” nı başlatmıştır. Programa üniversiteler, devlet, vakıf ve vakıf meslek yüksekokulları dahil yüksek teknoloji kurumları katılabilmektedir. Türkiye Yükseköğretim Kurumu, 2011 yılından bu yana Türkiye'de eğitim veren yükseköğretim kurumları ile yurt dışında eğitim veren yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimini mümkün kılan Mevlana Değişim Programını başlatmıştır. Diğer değişim programlarının aksine, değişim programı içindeki hareketlilik tüm dünyadaki üniversiteleri kapsar (Ünal, 2018, ss. 116-119).

Özet olarak, Türkiye'de gerçekten etkili bir kamu diplomasisi uygulaması kültürel zenginlik, Türkiye'nin tarihi değerleri ve eğitim alanında ciddi potansiyelin varlığını göstermektedir. Özellikle eğitim alanındaki Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamaları, tanıtım ve diğer toplumları ikna edebilme için stratejik bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Eğitim alanındaki kamu diplomasisi uygulamalarıyla birlikte toplumlar Türkçeyi ve Türk kültürlerini öğrenmekte ve benimsemektedir. Kapasite geliştirmeye odaklı eğitim uygulamaları ile yürütülmekte ve politikalar daha kalıcı ve köklü hale getirilmektedir. Kamu diplomasisi bünyesinde meydana gelen işbirliği ve uzun vadeli ilişkiler, toplumlararası göç sürecinde de etkili olmakla yanı sıra hem göçmenlerin hem de alıcı toplumun kültürleşmesinde de önemli faktör olarak yer almaktadır.

2.6. Türkiye ile Kırgızistan Arasında Eğitim İlişkileri

Türkiye ile Kırgızistan arasındaki ilişkilerin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra başlayan kısa bir geçmişi vardır. Bundan önce, Moskova'nın dış politikasına tamamen bağlı olan Kırgızistan dahil neredeyse tüm Orta Asya cumhuriyetleri aslında devletlerarası ilişkilerin konusu değildi. Bu durum, 1991'de bölgedeki siyasi egemenliği kazanmış olan cumhuriyetlerle kökten değişmiştir. O zamandan beri, Orta Asya devletlerinin her biri bağımsız kararlar almak ve onlar için sorumluluk almak zorunda kalmıştır. Türkiye ile bağımsız Orta Asya cumhuriyetleri arasında ilişkilerin hızlandırılması ve başarılı bir şekilde kurulması için elverişli koşullar olarak bir takım faktörler ortaya çıkmıştır. İlk olarak, Soğuk Savaş sırasındaki SSCB'nin kaybetmesi ve çöküşü, biri Türkiye olan Rusya'nın geleneksel jeopolitik muhaliflerinin hemen hemen hepsinde önemli bir yoğunlaşmaya yol açmıştır. İkinci olarak, modern Müslüman

devletlerin en modernize edilmiş olan Türkiye'nin ciddi ekonomik kazanımları ve Orta Asya'da yaşayan Türk halklarıyla Türklerin dilsel, etnik ve dini akrabalıklarıdır. Bu faktörler, dini İslami gelenekleri başarıyla Batı hukuku ve demokrasinin temel unsurlarını içeren seküler bir siyasal sistemle birleştiren “Türk kalkınma modelinin”, en azından ilk kez, Orta Asya'da yeni kurulan cumhuriyetler için bir model haline gelmesine katkıda bulunmuştur. Rusya'nın Orta Asya'daki etkisinin önemli ölçüde zayıflamasından yararlanarak, Türkiye, dil, kültür ve dine yakınlık avantajlarını kullanarak, Orta Asya cumhuriyetleriyle siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel etkileşimlerini geliştirmeye başlamıştır. Türkiye diplomasisi, 1991'den bu yana faaliyetlerini Orta Asya yönünde belirgin bir şekilde artırmıştır. 1991 yılında SSCB resmi olarak sona ermeden önce Türkiye, yeni Orta Asya cumhuriyetlerinin bağımsızlığını tanıyan devletler arasından ilki olmuştur. Bugünlerde, Türkiye'nin Orta Asya cumhuriyetlerindeki etkisinin varlığı ve güçlendirilmesi, öncelikle ekonomi ve eğitim ile bağlantılıdır (Yıldırım, 2017, s. 108).

Kırgızistan'dan devletlerarası anlaşmalara dayanarak yurtdışında okuyan öğrencilerin büyük akışlarının biri, Türkiye Cumhuriyeti'ne gitmektedir (Samançina, 2013, s. 283). Bu durum, büyük ölçüde, tarihi ve kültürel topluluğa ve ortaklığa dayalı olarak, Kırgızistan Cumhuriyeti ile Türkiye arasında çok uluslu ve devletler arası ilişkilerin yanı sıra, eğitim alanında da dahil olmak üzere ekonomik faydalar ile yüksek düzeyde verimlilik ile belirlenir. Eğitim alanındaki Türkiye Cumhuriyeti'nin Orta Asya bölgesindeki politikaları etkilemek ve geliştirmek için temel mekanizmalardan biri haline getirilmesi ve Kırgızistan'dan Türkiye'ye öğrenci göçü sürecine aktif olarak katkıda bulunması, Kırgızistanlı öğrencilerin Türkiye'de ikamet etmeleri ve eğitilmeleri için elverişli koşullar yaratmıştır. Nisan 1992'de, eğitim sisteminde Türkiye ile Kırgızistan arasında bağlantı kuran ilk eylem olan “Kırgız Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı Arasında Anlaşma” yapılmıştır (Yıldırım, 2017, s. 114). 28 Temmuz 1992'de Kırgızistan ile Türkiye Cumhuriyeti arasında eğitim, bilim ve kültür alanında işbirliği konusunda “Kırgızlarla Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uzmanların Eğitimi” protokolü imzalanmıştır (Ormusev, 2004, s. 631). Aynı yılda, kültür ve eğitim alanındaki işbirliğine ilişkin toplam 11 anlaşma imzalanmıştır (Asipova, N. (2004, s. 315). 6 Mayıs 2008'de Türkiye ve Kırgızistan, eğitim sistemindeki ilişkileri daha da geliştirmek için, Türkiye Cumhuriyeti Halk Eğitim Bakanlığı ile Kırgız Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı arasında eğitim ve bilim alanlarında bir Mutabakat Zaptı kabul

edilmiştir. Bişkek'teki eğitim alanındaki ülkeler ve Kırgızistan'ın diğer şehirleriyle olan işbirliğinde, TC Milli Eğitim Bakanlığı'nın katılımıyla, Bişkek Türk İlköğretim Okulu, Kırgız-Türk Anadolu Lisesi ve Kırgız-Türk Kadınları Profesyonel Lisesi, Bişkek Türk Dili Çalışma Merkezi, Kırgız-Türk “Manas” Üniversitesi, İktisadi ve Girişimcilik Üniversitesi, Oş Devleti İlahiyat Fakültesi, "Sebat" (“Sapat”) Uluslararası Eğitim Kurumu ve Uluslararası "Alatoo-Atatürk” (“Alatoo”) Üniversitesi, "Sekom” dil ve bilgisayar merkezi, "İpek Yolu" uluslararası okulu vb. eğitim kurumları açılmıştır (Yıldırım, 2017, s. 114).

Türkiye'deki eğitim kalitesi belirgin bir şekilde artmıştır. Örneğin, her yıl Avrasyanın 16 ülkesinin üniversiteleri arasından belirlendiği Times Higher Education 2017-2018 sıralamasında 2018 yılında, başta Koç Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi olmak üzere en iyi üniversiteler listesine girmiştir (Times Higher Education, 2018). Türkiye'de okuyan öğrenciler genellikle, yasadışı bir fenomen olan çalışma ve çalışmayı birleştirir. Türkiye'de yasal olarak çalışmak için özel bir izin alınması gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına göre, yabancı öğrenciler Türkiye'de çalışmaya uygun değildir. Öğrenci vizesi, çoğu Avrupa ülkesinde ve ABD'de sıklıkla izin verildiği gibi, yarı zamanlı olarak bile kampüste çalışma izni vermediğini açıkça belirtir. Bununla birlikte, Türk işverenleri, farklı diller (Türkçe, Rusça ve İngilizce) bilgileri ve daha düşük maaş gereklilikleri nedeniyle, Kırgızistanlı öğrencileri işlerinde çalışmak üzere işe almaya isteklidir (Samançina, 2013, s. 286).

Kırgız-Türk Manas Üniversitesi ve Ata-Türk Alatoo Üniversitesi'nde geri dönen ve çalışan Türk üniversitelerinin mezunlarının, ayrıca Kırgız-Türk liselerinde, yani eğitim alanında işbirliğine devam etmeye ve öğrencileri yetiştirmeye devam eden mezunlar da mevcuttur. İlginç olan bir faktör olarak, Kırgız öğrencilerin Türkiye'yi AB ve ABD gibi dünyanın gelişmiş ülkelerinde çalışmayı veya çalışmayı mümkün kılan iyi bir sıçrama tahtası olarak görmesi belirtilmiştir. Öğrenciler, Avrupa üniversitelerindeki araştırmalar için Erasmus-Mundus AB programına katılma fırsatına sahiptir. Türk üniversitelerinden mezun olan ve şu anda ünlü firmalarda çalışan Kırgız öğrenciler vardır. Türkiye'de okuyan bir dizi Kırgız öğrencinin, öğrencilerin yaz tatillerini Amerika Birleşik Devletleri'nde, ülke içinde çalışmak ve seyahat etmek amacıyla geçirmelerini sağlayan

Çalışma ve Seyahat programına katıldığı ortaya koyulmuştur. Bu program Kırgızistan'da da mevcut, ancak röportaj sırasında Türkiye'deki Kırgız öğrencilerin ABD'ye vize almaları daha kolay olduğu belirtilmiştir (Samançina, 2014, s. 12). Bu, öğrencilerin Türkiye'yi, diğer ülkelerin entelektüel potansiyelini kullanarak daha iyi bir gelecek inşa etmeyi hedeflediğini göstermiştir. Kırgız öğrencilerin niteliklerinin Türk işverenleri tarafından tanınmasının ve istihdam için oldukça geniş bir yer seçiminin öğrencilerin kısa ve uzun vadede Türkiye'de kalma kararına katkıda bulunduğuna dikkat edilmelidir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM VE ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Yöntem: Karma Yöntem Yaklaşımı

Bu tez çalışmasında, veri toplama yöntemi olarak karma yöntem yaklaşımı seçilmiştir. “Karma yöntem” terimi, tek bir araştırma veya sürekli bir araştırma programı içerisinde sistematik entegrasyonu ilerleten yeni bir araştırma metodolojisi veya nicel ve nitel verilerin “karıştırılmasını” ifade eder. Bu yöntemin temel öncülü, bu tür bir entegrasyonun, ayrı nicel ve nitel veri toplama ve analizlerinden çok, verilerin daha eksiksiz ve sinerjik bir şekilde kullanılmasına izin vermesidir. Öğrenci göçü bağlamında beyin göçü, kültürleşme ve sermaye ilişkisinin derinlemesine incelenmesi ve sonuçlara göre elde edilen teorik bilgilerin nasıl uygulanacağı konusunda en iyi perspektifler hakkında bilgi edinmeye katkıda bulunmak için karışık yöntemler çalışmaları için ideal bir fırsat sunar. Bu yöntem, katılımcılarla görüşmeleri, alandan gözlemler veya anketler gibi çeşitli kaynaklardan gelen içeriği analiz etmek için kullanılır. Böylece araştırılan olgunun hem nesnel hem de sübjektif bakış açılarından edinilmiş bilgi edinilebilir. Göç araştırmalarında iyi tasarlanmış bir karma yöntem çalışmasının temel özellikleri şunlardır (Creswell, Plano Clark, 2011, s. 12):

- Nicel ve nitel analizler için uygun örneklem büyüklüğünü sağlama gibi her yöntemin geleneğine uygun veri toplama ve analizinde titiz prosedürlerin kullanılması.
- Hem nicel (kapalı uçlu) hem de nitel (açık uçlu) verilerin toplanması ve analiz edilmesi.
- Veri toplama, analiz veya tartışma sırasında verinin entegre edilmesi.
- Niteliksel ve niceliksel bileşenleri aynı anda veya sırayla, aynı örnekle veya farklı örneklerle uygulayan prosedürleri kullanılması.
- Prosedürleri felsefî / teorik araştırma modelleri içinde, örneğin bir konudaki çoklu bakış açılarını anlamaya çalışan bir sosyal inşaatçı model ile çerçevelenmesidir.

Bu tezin temelinde gerçekleştirilmiş araştırma, nitel ve nicel veri toplama yöntemleri çeşitlemdirilmesi ile Kırgızistan’dan Türkiye’ye doğru öğrenci göçü çerçevesinde nitelikli göç, sermaye biçimleri ve kültürleşme model ve stratejilerinin incelenmesini hem istatistiksel-sayısal genelleme ile, hem de derinlemesine sebep ve vakaların özelliklerini

tanımlama aracılığıyla toplanan verilerle genel ve bütünsel resmini elde ederek gerçekleştirme amaçlanmıştır.

3.1.1. Veri Toplama ve Analiz Çerçevesi

Çalışma aynı sırada nicel ve nitel yöntemler kullanarak açıklayıcı bir karma yöntem tasarımı benimsemiştir. Dolayısıyla, veri toplama prosedürleri bir yöntemin bulgularını başka bir yöntemle detaylandırıcı veya açıklayıcı şekilde gerçekleştirilmiştir. Analizde kullanılacak verinin elde edilmesi, üç aşamada yapılmıştır. Bu üç aşamanın genel şeması aşağıda Şekil 1’de sunulmuştur:

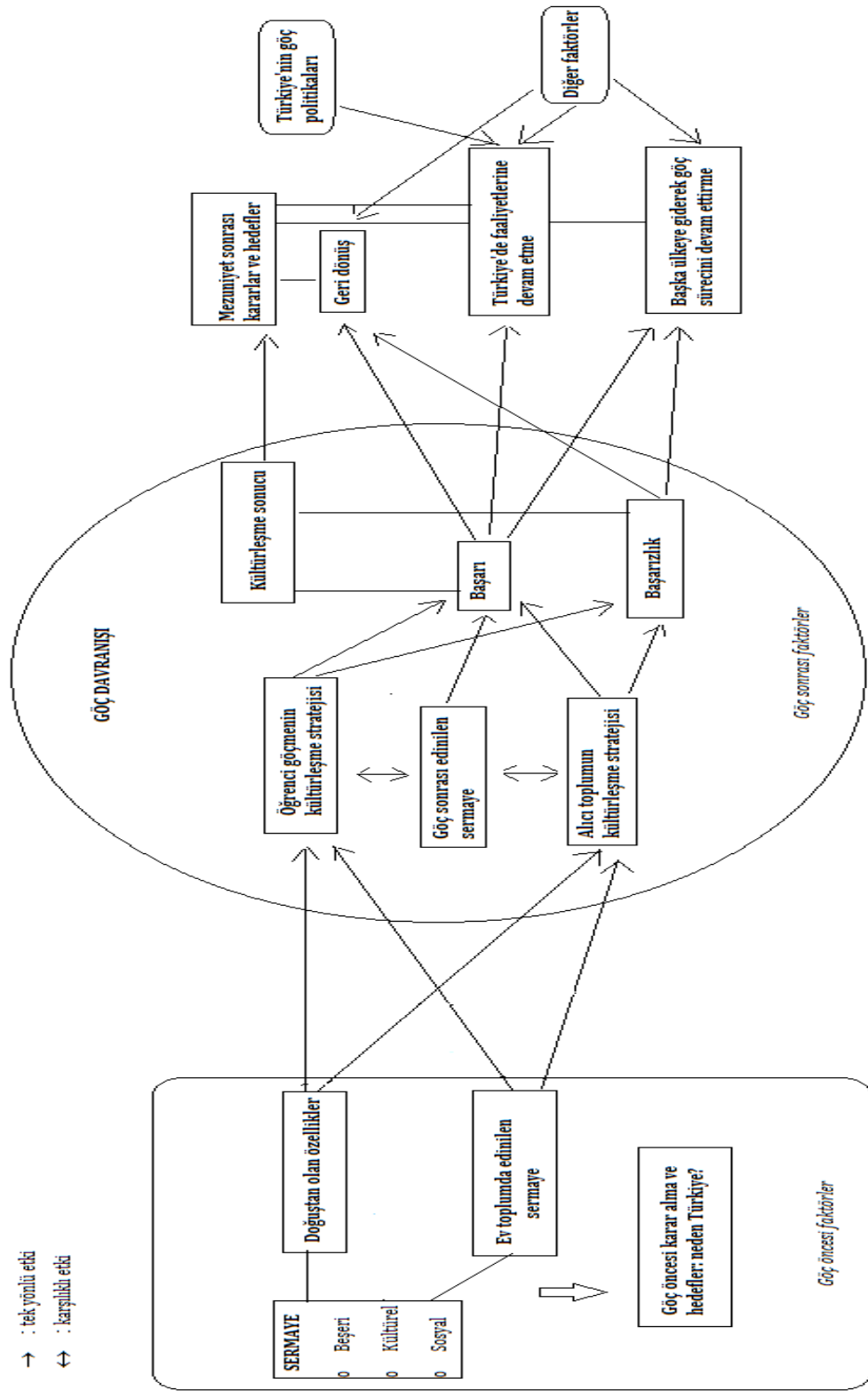
	Prosedürler	Çıktılar
Aşama 1. Nicel	İkincil veri analizi temelinde anket sorularının oluşturulması Google Forms aracılığıyla internet üzerinden anketlerin doldurulması Çevrimiçi anket sonucunda elde edilmiş cevaplar temelinde soruların tekrardan değerlendirilmesi	Frekans istatistikleri. Karma veri analiz yöntemleri kullanarak analitik istatistiklerin geliştirilmesi. Mülakat soru formunun geliştirilmesi.
Aşama 2. Nitel	Çevrimiçi anket sonucunda soru formunun geliştirilmiş şeklini kullanarak bireysel yüz-yüze derinlemesine mülakatın uygulanması Elde edilen ses kaydı biçimindeki verilerin deşifre edilmesi ve metne dönüştürülmesi	Mülakatlar sırasında elde edilen verilerin deşifre edilmiş metni
Aşama 3. Nicel ve Nitel verilerin Entegre Edilmesi ve Analizi	Nitel veri metninde araştırma sorularına ve analitik çerçeve şemasına göre temaların oluşturulması. Oluşturulmuş temaların anket ile toplanmış nicel verilerle destekleyerek ve karşılaştırarak içerik veri analizi tekniğine göre analiz edilmesi	Veri analizi sonuçlarına dayanarak nitelikli göç bağlamında öğrenci göçü, sermaye biçimleri ve kültürleşme ilişkisinin modellerinin geliştirilmesi ve ileri araştırmalar için çıkarımların sunulması

Şekil 1: Saha Araştırma Aşamaları. Karma Yöntemler Çalışma Çerçevesi (Şekil Creswell vd. (2003, s. 30) uyarlanmıştır)

Birinci aşamada, Türkiye’de Kırgızistan vatandaşlarının yüksek eğitim görmesi ile ilgili temel kurumsal bilgiler Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Kurumu ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından geliştirilmiş istatistiksel ve diğer

resmi bilgiler kullanılmıştır. İkinci aşamasında ise, yani nitel aşamasında, öğrenilerin bakış açılarını kullanarak yarı yapılandırılmış görüşmelerle nicel aşamanın sonuçlarını yorumlamak ve açıklamak amacıyla tasarlanacak ve yürütülecektir. Üçüncü aşamada, nicel ve nitel veriler birleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Bu tür karma yöntemler çalışma tasarımı, nitel verilerin nicel bulguları açıklamak veya genişletmek için değerli olduğunda, özellikle gruplar veya beklenmeyen bulguları olan bireyler arasındaki istatistiksel farklar gibi daha fazla açıklamanın gerekli olduğu bağlamda kullanılır (Yazgan, 2010, s. 57). Bu çalışmada nitel kısım, nicel araştırmada tanımlanan öğrenci göçmenlerin alıcı toplumda kültürleşme faktörlerinin sermaye ve beyin göçü modelleri kuramsal çerçevesi temelinde açıklayıcı bir şekilde anlama amacıyla tasarlanmıştır.

Çalışmanın konusunu geniş ve çeşitli faktörler temelinde bütünsel bir biçimde anlayabilmek için, Kırgızistan'dan Türkiye'ye gelip üniversitede okuyan öğrencilerin eğitimi, mekansal/konut ve varsa istihdam organizasyonu ile ilgili sosyal süreçleri ve katılımcıların psiko-sosyal özelliklerini iki ana bakış açısıyla eşzamanlı olarak analiz etmek hedeflenmiştir: yapısal ve bireysel bakış açısı. Türkiye'deki Kırgız öğrencilerinin eğitim, çalışma ve yaşam deneyimlerinin, adaptasyon özelliklerinin ve bu süreçte kullandıkları kişisel ve sosyal yetenekleri arasındaki ilişkileri bulmak amaçlanmıştır. Ayrıca, göçmenlik deneyiminin farklı göçmen gruplarına farklı anlamlarını araştırmak ve sosyo-ekonomik, psiko-sosyal ve mekansal ile ilgili eğitim, işgücü ve sosyal aktivite, dahil olma sürecinde meydana gelen belirli fenomenlerin işleyişinin “neden” ve “nasıl” hakkındaki sorularına cevap aranmıştır. Toplanmak istenilen veriler esas olarak, göç öncesi, göç sonrası ve gelecekle ilgili planlar olmak üzere üç temel zaman-mekan özelliği ile ana etken kategorilerini belirlenmiş, Şekil 2’de gösterildiği gibi, makro ve mikro faktörlerinin tek yönlü ve iki yönlü ilişkisel şeması gösterilmiştir:

Şekil 2: Öğrenci Göçmenlerin Göç Davranışını Biçimlendiren Faktörler

Bu şema, veri toplanması ves analiz çerçevesinin önemli parçasını oluşturmaktadır. Burada, öğrencilerin Türkiye'deki eğitim, sosyal hayat ve çalışma durumlarının

kültürleşme ve sermaye bağlamında göç öncesi, göç sonrası ve gelecekle ilgili göç kararını (bu karar, Türkiye’de kalma, ülkesine geri dönme ya da başka yurt dışı ülkelerinin birine göç etme durumları olabilir), yani genel olarak bu esas üç kategorinin genel adlandırılması ile – göç davranışını etkileleyen ilişkisel faktörlerinin bağlantısı gösterilmiştir. Bu şemanın temelinde veri toplama teknikleri, yani anket ve görüşme formlarının içerikleri ve genel biçimi şekillendirilmiştir. Sermaye, ev ve alıcı toplumların itme-çekme faktörleri (kurumsal etkenler ve sosyal ilişkiler dahil) ve bireysel faktörler şemanın üç ana bölümünün temel unsurlarını oluşturmaktadır. Göç öncesi göç kararı verme aşamasında, esas olarak bireyin başka bir yere taşınmaya güdülendiren sebepler olarak ev toplumun sosyo-ekonomik ve siyasal durumu ve önemli olan bireyin göç etmeye *uygun olma* durumu öne çıkmaktadır. Göç etmeye uygun olmak, bireyin gideceği yerde yerleşmesi ve adapte olması, diğer deyişle yeni toplumda belli bir seviyede başarılı olabilmesi için gerekli olan finans, yabancı dil bilgisi, bilgi ve yetenekler bakımından yeterlilik seviyesinin göç etme ve yerleşme olayını mümkün kılan çeşitli biçimdeki sermayeye sahip olmak demektir. Şemanın ikinci aşamasında, bireyin göç etme eyleminde bulunduktan sonra yeni toplumdaki ilk alışma süresi ve sonraki kültürleşme dönemi olarak değerlendirilen göç davranışı etaplarını alıcı toplumun genel sosyal, siyasal ve ekonomik durumu ve bireyin göç etmeden önce sahip olduğu sermaye biçimlerinin ilk dönemde yeni toplumda önce “ayakta durabilme” için kullanması, sonra da bu toplumun sosyal sistemi bünyesinde ilerleme amacıyla araç olarak kullanmasına ilişkin faktörler öndedir. Üçüncü aşamada ise, ikinci aşamadaki kültürleşme sürecinin gelecekteki mümkün olan yeni göç kararların şekillenmesine göre bireyin göç deneyimini yönlendirilmesi söz konusudur.

3.1.2. Araştırmacının Rolü ve Pozisyonu

Nitel araştırmada araştırmacının rolü ve yansıtmacı özelliği çok tartışılmaktadır. Yansıtmacılık, araştırmacının deneyimleri, akıl yürütmeleri ve araştırma süreci boyunca genel etkileri hakkında düşünceli, analitik kişisel farkındalık ile ilgilidir. Ön anlayış ve açıklık, yakınlık ve mesafe, bilginin birlikte oluşturulması ve konumlandırılması, güvenilirlik ve bütünlük, güç ilişkileri ve etik ikilemler, nitel yöntemde önceliklidir. Etnografik literatürde, araştırmacının görüşmeci ve gözlemci olarak rolünün karmaşıklığının yanı sıra araştırmacı ile araştırılan arasındaki potansiyel karşıt

perspektiflerin bağlamsal olarak anlaşılmasına da dikkat edilir. Hem içeriden hem de dışarıdan biri olmayla ilgili rol çatışması ve araştırma katılımcısının direniş deneyimi, doğal asimetrik ilişkilerin temsillerinin daha fazla nüansını gerektirecek gibi görünen temalarla ilişkilidir. Tartışmalar, araştırmacı pozisyonunda, belirli bir çalışma ortamında içeriden veya dışarıda olmanın ne anlama geldiği ve araştırmacının statüsünün araştırma süreçleri boyunca nasıl müzakere edildiği etrafında dönmektedir (Raheim vd, 2016, s. 12; Burns vd, 2012, ss. 53-54). Denzin ve Lincoln (2011), nicel araştırma yöntem standart aşamalarındakiden farklı olarak, nitel araştırmacıların bir çalışma aşamalarının parçası olarak kendilerinin sosyo-tarihsel bağlamda konumlanması ve bir öz değerlendirme ile açıklanmış araştırma pozisyonunu belirtmesinin önemini vurgular. Araştırmacının araştırmaya yaklaştığı açıyı ve verilerin analizinin dikkate alınması ve buna göre çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi, araştırmacının konunun incelenmesinde nasıl bir bakış açısı benimsediği ve hangi toplumsal benliğin kabul ettiği ile yorumlamacı paradigmanın temel özelliklerine dayanmaktadır (Denzin ve Lincoln, 2011, s. 146).

Bu çalışmada, araştırmacının rolü ve pozisyonu, hem araştırmacı, hem de bir araştırılan olması özelliği ile şekillenmiştir. Araştırmacı, lisansını Kırgızistan'da Türkiye ile ortak olarak kurulan üniversitede tamamlamış ve Türkiye'de 2 sene boyunca lisansüstü eğitim almakta olan bir Kırgızistan vatandaşı, kadın, müslüman ve ılımlı liberalist bakış açısına sahip olan bir bireydir. Bu konuda çalışan araştırmacının araştırma evreninin bir parçası olması, çalışmanın yürütülmesi, verilerin yorumlanması ve sonuçların sunulmasında olumlu ve olumsuz tarafları ile etkilediği tartışılabilir konuma gelmektedir. İlk olarak, bu pozisyon olumsuz tarafı ile değerlendirmeye tabi tutulmuş olursa, araştırma daha çok kuramsal değil, bireysel boyutta analize tabi tutulabilir ve belli bir seviyede araştırmacının araştırılan olgunun doğrudan bir parçası olması, onun bireysel tecrübelerinin ve bakış açılarının sonuçların sunulmuş yönünde yansıyabilir. Fakat bu çalışma, ağırlıklı olarak nitelikli analiz yöntemine dayalı olduğu sebebi ile, konunun daha ayrıntılı ve çok boyutlu bir biçimde gözlemlenmesi ve belli derecede deneyimlenmesini gerektirir. Konuyu araştırmanın kurumsal yönü, kolay ulaşılabilinen resmi istatistiksel verilere ve resmi aktörlerin bildirilerine dayanarak yansıtılabilir, ama bireysel yönü ise daha fazla verimlilik kazanmak için araştırmacının evrenin gündelik hayatına dahil olmasını ve katılımcıların sorulara doğru ve herhangi iletişimsel-psikolojik engellerle karşılaşmadan ayrıntılı olarak cevap vermesini talep eder. İşte bu noktada, araştırmacının

bu çalışma çerçevesinde aynı zamanda araştırılan pozisyonunda da olmasının araştırma süreci için olumlu tarafları değerlendirilebilir. Araştırmacı, bu pozisyona sahip olması ile, konuya bir aktif aktör olarak içinden bakar ve bununla birlikte, araştırmanın odak olgusunu kendi deneyimiyle yaşamakta olduğu için dış faktörlerin ve değişkenler listesini daha verimli bir biçimde oluşturabilme avantajına sahiptir. Bir diğer olumlu tarafı ise, görüşme sırasında katılımcıların görüşmeci ile psikolojik bariyerlerin aşılması daha kolaydır, çünkü görüşmeci “onlardandır” ve dolayısıyla katılımcıların samimi, ayrıntılı ve doğru cevaplarını vermesi, onların gelecekte durumuna yönelik potansiyel “tehlike” oluşturmayacağı düşüncesi temelinde gerçekleşebilir. Ayrıca araştırmacının katılımcılar ile aynı sosyo-kültürel geçmişe sahip olması, hem veri toplama yönteminin prosedürlerini düzenleme ve biçimlendirme sürecinde, hem de veri toplama sırasında daha etkili bir şekilde bu avantajlı konumu kullanmasına olanak verir. Ek olarak, görüşmecinin her katılımcı için düşüncelerini rahat anlatabilmesi için mülakat sırasında her birisine en uygun dilde (Rusça, Kırgızca veya Türkçe) iletişim kurabilmesi, verilerin sonraki analizini de kolaylaştırır, çünkü aynı dilde konuşma, katılımcının ifadelerinin doğru anlaşılmasına imkan sağlar.

3.1.3. Alan Araştırmasının Düzenlenmesi ve Alanın Nitelikleri

Araştırmanın modeli, saha araştırma modeline göre karma yöntem teknikleriyle veri toplama ile şekillenmiştir. Analitik çerçeve ise, nitelikli göç, öğrenci göçü, kültürleşme modelleri ve Bourdieu'nun Sermaye Biçimleri kuramı ile şekillenmiştir. Araştırma evreni, 2018-2019 akademik yılında Türkiye'nin yüksek eğitim kurumlarında eğitim almakta olan farklı akademik basamaktaki Kırgızistan'lı öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş sınırı kriterine önem yüklenilmemiştir. Araştırmanın nüfusu, Türkiyede bulunmakta olan Kırgızistan vatandaşları olarak tanımlanmıştır. Hedef nüfus, 2010-2019 süresi içinde Türkiye'de eğitim almakta olan kız ve erkek öğrencilerden oluşmaktadır; üniversite dışında hergangi kurslar, üniversite öncesi eğitim seviyelerdeki öğrenciler ve değişim programları ile gelenler dışarıda tutulmuştur. İstatistiksel verilerin mevcut olmadı sebebinden dolayı, Türkiye'de üniversitelerde eğitim almakta olan Kırgızistan'lı öğrencilerin yaklaşık %60 oranında Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı'nın Türkiye Bursları programı aracılığı ile gelenlerden oluştuğunu tahmin edilmiştir. Çevrimiçi anket YTB programı ile gelen 57 (%55, 9) kişi, kendi imkanları ile

eğitimine devam edenlerden ise 45 (%44,1) kişiden anket toplanmıştır. Online tarama katılımcıları, olasılıklı olmayan örnekleme türü olan kotalı örnekleme tekniği, 9.45’lik güven aralığı, %95’lik güven seviyesi ile seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak Google Forms tabanı kullanılmıştır.

Derinlemesine mülakat için rnekleme, Türkiye’nin İstanbul, Ankara, Konya ve Sakarya şehirlerinde üniversitede eğitim almakta olan lisans, yüksek lisans ve doktora eğitim aşamalarında olan ve YTB burs programı aracılığıyla gelenler ile kendi imkanları ile eğitimlerine devam etmekte olan Kırgızistan’lı öğrencileri seçilmiştir. Örnekleme, rastlantısal olmayan örnekleme türüne göre kotalı ve kartopu olmak üzere karmaşık birçok aşamalı örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Türkiye Yükseköğretim Kurumu tarafından geliştirilen istatistiksel veri kaynaklarına göre, Türkiye’de 2018-2019 eğitim-ğretim yılında 1926 Kırgızistan vatandaşı eğitim almaktadır ve bu sayı, araştırmanın temel evrenini oluşturmaktadır.

Anket ve mülakat formları, şekil 2’de sunulmuş veri analiz erevesi şemasına göre 4 ana bölümden oluşmaktadır:

- Katılımcıların hakkında genel demografik bilgiler;
- Katılımcının g öncesi eğitim, çalışma ve g deneyimleri;
- Katılımcının göç sonrası deneyimleri, yerli toplum ile kaynaşmaya yönelik ölçüm soruları;
- Katılımcının Türkiye’de eğitim aşamasının tamamladıktan sonraki zaman ile g kararlarının yönü ve sebeplerini tespit etmek üzere biçimlendirilmiş sorulardan geliştirilmiştir.

Nitel ve nicel veri toplama araçlarında soru biçimleri ve soru bilimleri genel hatları ile aynı şekilde tasarlanmıştır. Görüşmeler evrimii anket sonrası gerçekleştirildiği için, mülakat soru formuna bazı sorular ve açıklama amaçlı ekler eklenmiştir (bkz. Ek-1 ve Ek-2).

3.1.4. Nicel Yöntem. Hipotezler ve örneklemin zellikleri

Araştırma soruları ve analiz erevesi temelinde nicel verilerin SPSS ile çapraz tablo analizi aracılığıyla test edilmek üzere aşağıdaki gibi ana ve alt hipotezler geliştirilmiştir:

Ana hipotez. Türkiye’de insanların Kırgızistan’lı öğrencilere olumlu yaklaşımı öğrencilerin Türkiye’deki genel hayatından memnuniyetini artırır.

Hipotez 1. Katılımcının eğitimi tamamladıktan sonra Türkiye’de kalma isteği ve göç planları öğrencinin Türkiye’de yerli halk ile kaynaşma seviyesi ile ilişki vardır.

Hipotez 2. Öğrencinin Türkiye’deki hayattan memnuniyeti akademik başarısını etkiler.

Hipotez 3. Eğitim ve yaşam hedefi olarak Türkiye’yi seçme nedeni ile doğum yeri arasında ilişki vardır.

Hipotez 4. Eğitim ve yaşam hedefi olarak Türkiye’yi seçme nedeni ile öğrencinin dil bilgi seviyeleri arasında ilişki vardır.

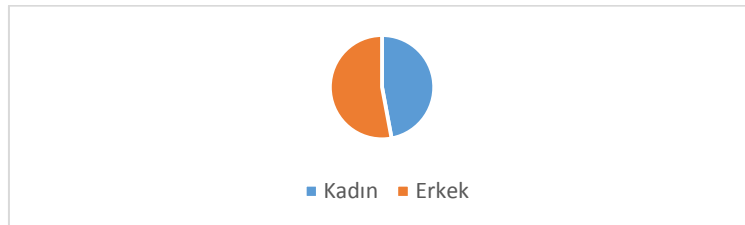
Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında eğitim almakta olan Kırgızistan’lı öğrencilerin okudukları eğitim aşamaları ve cinsiyetlerine göre kategorilendirilmesi Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 3: 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı İçin Türkiye Yükseköğretim Kurumlarında Kayıtlı Kırgızistan’lı Öğrencilerinin Eğitim Aşamasına ve Cinsiyetine Göre Genel Sayısı

Eğitim Aşaması	Kadın	Erkek	Toplam
Önlisans	48	55	103
Lisans	457	764	1221
Yüksek Lisans	231	227	458
Doktora	85	59	144
Toplam	821	1105	1926

Kaynak: YÖK <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 23.09.2018 tarihinde erişilmiştir

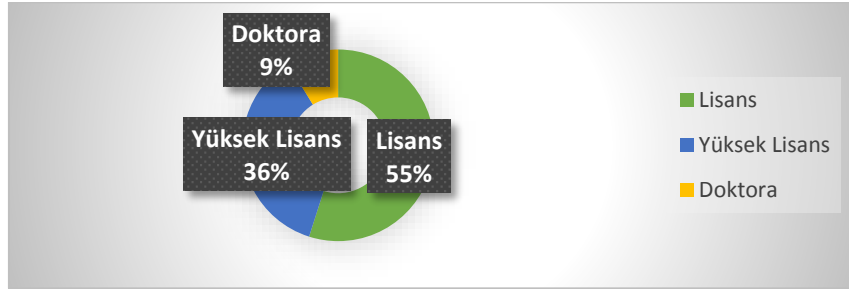
Demografik özelliklere göre örneklem dağılım kategorilerleri aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

Grafik 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

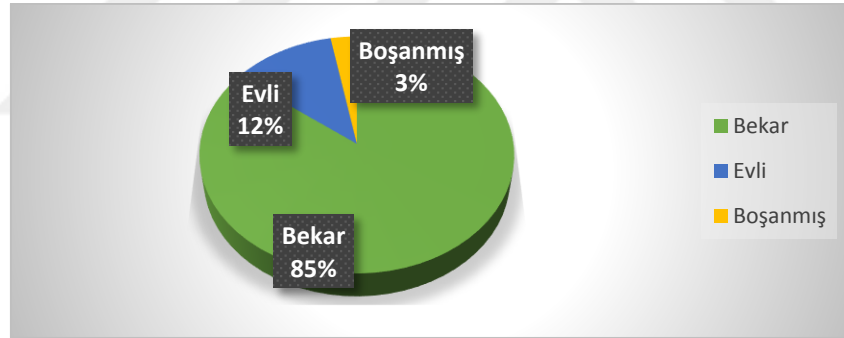
Çevrimiçi anket aracılığıyla gerçekleştirilmiş veri toplama sürecine 54 erkek (örneklemin %52, 94’ü), 48 kız öğrenci (%47,05) katılım sağlamıştır. Örneklemin Türkiye’deki

Kırgızistan'lı öğrencilerin genel evrenin cinsiyet kategorisine göre temsil etme kriteri sağlandığı sonucuna varılmıştır.

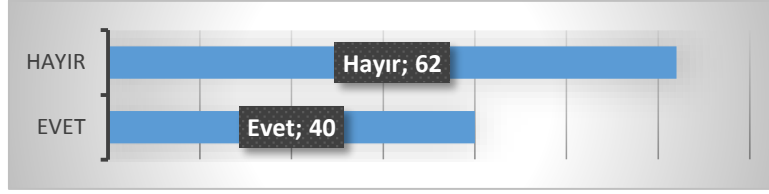
Grafik 2: Katılımcıların Eğitim Aşamalarına Göre Dağılımı

Katılımcıların %54, 9'u (56 kişi) lisans aşamasında, %36,3'ü (37 kişi) Yüksek Lisans, %8,8'i (9 kişi) ise Doktora eğitim kademesinde eğitimlerine devam etmektedir. Örneklem seçim kriterine katılımcıların eğitim aşaması kategorisine göre dağılımı da evreni temsil edebilecek potansyelle sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların 87'si bekar, 12'si evli ve 3'ü de boşanmış medeni haline sahiptir (Şekil5)

Grafik 3: Katılımcıların Medeni Durumu

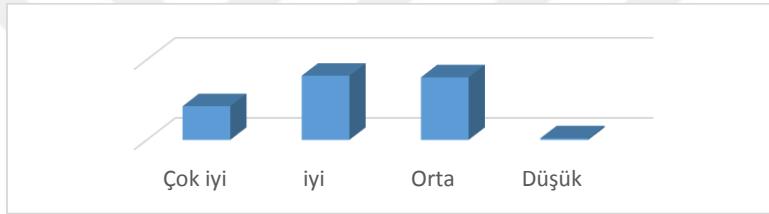
Evli olan katılımcıların ailesinin yerleşim ülkelerine göre dağılıma bakacak olursak, 11'inin (%47,8) ailesi Kırgızistan'da, 10'unun (%43,5) ise Türkiye'de ve diğer 2 kişinin (%2,9) aileleri ise başka ülkede ikamet etmekte olduğu ortaya çıkmıştır. Bu soru temelinde elde edilmiş bilgiler, araştırma çerçevesinde katılımcıların gelecekle ilgili göç kararlarını vermesinde önemli faktör olup olmayacağına ilişkin bir alt hipotezi test etme amacıyla toplanmıştır.

Grafik 4: Katılımcıların Göç Tecrübesi

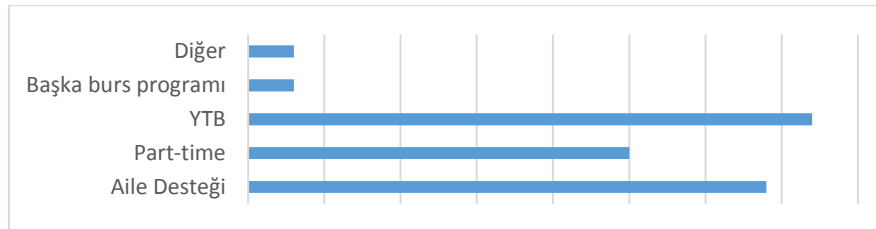
“Türkiye hariç herhangi bir yurtdışı ülkesinde 1 aydan fazla süre içinde bulunmuş muydunuz?” sorusuna, 40 (%39) öğrenci olumlu cevaplamış, 62’si (%61) ise Türkiye dışında başka yurtdışı tecrübesine sahip olmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların okuduğu bölümlerin genel dağılımından en sık uluslararası ilişkiler, ilahiyat, mühendislik, işletme, siyaset ve kanu yönetimi, mimarlık, sosyoloji, iletişim, tıp bölümleridir.

Grafik 5: Katılımcıların Türkiye'deki Maddi Durumu

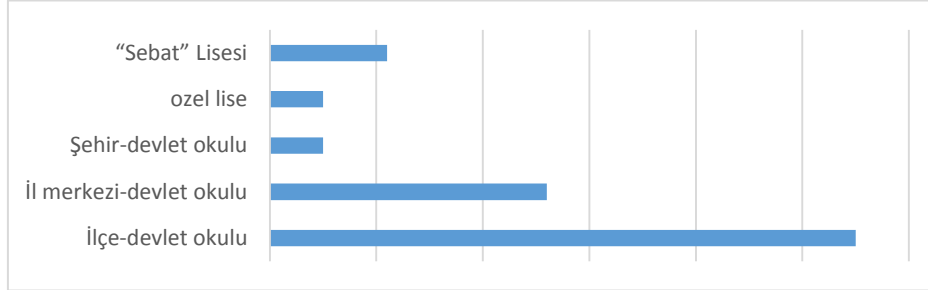
Öğrencilerin, Türkiye’de hayatının maddi durumunun 5’ten (çok iyi) 1’e (çok düşük) kadar ölçeklendirilmiş skalaya göre değerlendirmesine göre, katılımcıların %38,6’sı maddi durumuna “3”, yani “orta” değerini seçmiş, %39,6’sı “4”- “iyi” ve %20,8’i de “çok iyi” – “5” puanını vermiştir. Katılımcıların sadece %1’i gelirin çok düşük olduğunu belirtmiştir.

Grafik 6: Katılımcıların Gelir Kaynağı

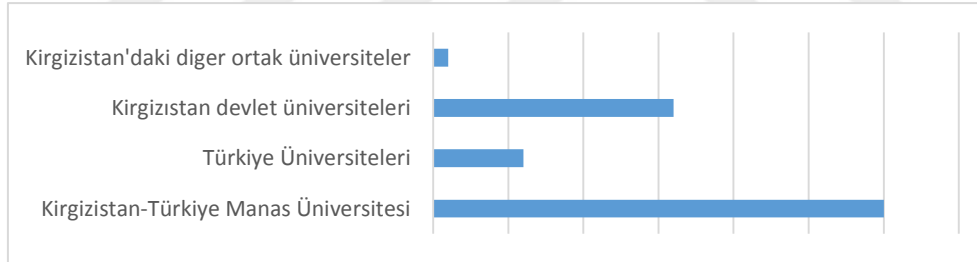
Çevrimiçi anket doldurmuş kişilerin temel gelir kaynakları genel olarak Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) bünyesinde Türkiye Bursları programı tarafından desteklenmektedir (%36,3), ikinci sırada ise öğrencilerin ailesi tarafından

gönderilen paradan oluşan gelir kaynakları yer almaktadır (%33,3). Öğrencilerin %24,5'i eğitimini yarı zamanlı çalışarak devam ettiğini belirtmiştir, %5,8'i ise diğer burs destek programlarından ya da başka kaynaklardan yararlandığını söylemişlerdir.

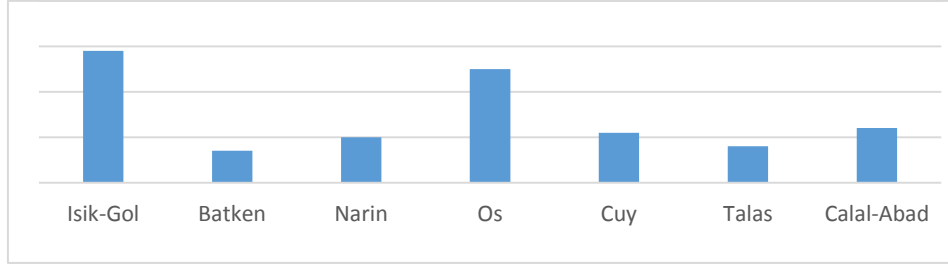
Grafik 7: Katılımcıların Mezun Olduğu Lise Tipine Göre Dağılımı

Öğrencilerin temel eğitim aldığı lise öğretim kurum tiplerine göre örneklem dağılımında, katılımcıların %53,9'ü Kırgızistan'ın kasaba tipi devlet liselerinden mezun olmuşken, %25,5'i ise il merkezi olan şehirlerde ve %9,8'si da ülkenin başkentindeki liselerde veya özel lisede eğitimini tamamlamıştır. 11 öğrenci ise (%10,8), temel eğitimini “Sebat” Türk lisesinde tamamladığını belirtmiştir.

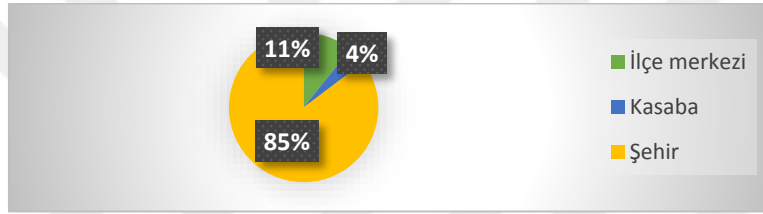
Grafik 8: Lisanüstü Katılımcılarının Mezun Olduğu Lisans Kurumları

Katılımcıların %56, 6'sı Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi olan iki ülkenin ortak okulundan mezun olduğunu, %30,2'si Kırgızistan'ın devlet üniversitelerinde, %11,3'ü lisansını Türkiye'de tamamladığını belirtmiştir. Öğrencilerin sadece %1,9'u ise Kırgızistan'daki diğer ülkeler ile ortaklaşa kurulan eğitim kurumunda lisans eğitimini almıştır.

Grafik 9: Katılımcıların Doğum Yerine Göre Dağılımı

Öğrencilerin çoğu Isık-Göl (%28,4) ve Oş (%24,5) bölgesinde doğmuştur. Sonraki sırada, Calal-Abad (%11,8), Çüy (%10,8) ve Narın (%9,8) bölgelerinden gelen katılımcı sayısı yer almaktadır. Talas (%7,8) ve Batken (%6,9) bölgelerinden en az katılımcı sayısı gelmiştir.

Grafik 10: Katılımcıların Son 10 Yıl İçinde İkamet Ettiği Yerleşim Tipine Göre Dağılımı

Öğrencilerin büyük kısmı, son 10 yıl içinde şehir yerleşim tipinde hayat sürdürdüğünü belirtmiştir, sonraki yüzde ise kasaba yerleşimi olarak belirtilmiş ve en az sayıda katılımcılar yaşamını kasabada geçirdiğini söylemiştir. Araştırma analizinde bu ve yukarıda sunulmuş anket katılımcıların temel demografi bilgilerini edinmenin temel amacı, nicel araştırma hipotezlerin ana bağımsız değişkenlerini oluşturarak, öğrencilerin göç kararı, göç sırasında göç davranışı modellerinin biçimlenmesi ve sonraki göç planlarını etkileyip etkilemediğini test etmek adına tasarlanmıştır.

3.1.5. Nitel Veriler. Katılımcıların Nitelikleri

Mülakat ve çevrimiçi anket teknikleri aracılığıyla toplanmış veriler esas olarak, Türkiye’de eğitim almakta olan üniversite öğrencilerinin göç öncesi, göç sonrası aşamalarda sosyal, ekonomik ve aile durumlarıyla, eğitim, çalışma ve boş zamanlarını geçirmesi ile Türkiye’ye gelmeden önceki, sonraki düşünce ve pozisyonlarını ve gelecekle ilgili planları ile ilgiliydi. Anket ile toplanmış kapalı ve açık uçlu sorulara

cevapların “neden” ve “nasıl” şekillendiğini derinlemesine açıklamak amaçlanmıştır ve bunu başarmanın en iyi yolu bir dizi farklı, birbiriyle ilişkili ve tamamlayıcı niteliksel yöntemlerin uygulanmasıydı (Iosifides, 2003, s. 437).

Nitel yöntem ile verilerin toplanması aşamasında derinlemesine mülakat için Türkiye’nin en kalabalık ve yabancı öğrencilerin yoğun akımına sahip olan İstanbul ve Ankara büyükşehirleri olmak üzere merkez bölgeden ve çevre bölgelerden ise Sakarya ve Konya şehirleri seçilmiş, her şehirden 5’er tane üniversitede eğitim görmekte olan Kırgızistanlı öğrenci yüz-yüze mülakat için seçilmiştir. Görüşmeye katılmış öğrencilerin genel özellikleri Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 4: Mülakat Katılımcıların Özellikleri

	Cinsiyet	Eğitim aşaması	Doğum Bölgesi	Türkiye’de kaldığı süre	YTB	Türkiye’de yaşadığı şehir
Katılımcı 1	Kadın	Lisans	Isık-Göl	5 sene	Evet	Sakarya
Katılımcı 2	Erkek	Lisans	Talas	6 sene	Hayır	Sakarya
Katılımcı 3	Kadın	Yüksek Lisans	Batken	9 ay	Evet	Sakarya
Katılımcı 4	Erkek	Lisans	Batken	3 sene	Hayır	Sakarya
Katılımcı 5	Kadın	Yüksek Lisans	Isık-Göl	5 sene	Hayır	Sakarya
Katılımcı 6	Kadın	Yüksek Lisans	Narın	3 sene	Evet	Ankara
Katılımcı 7	Erkek	Doktora	Oş	10 sene	Hayır	Ankara
Katılımcı 8	Kadın	Yüksek Lisans	Oş	5 sene	Evet	Ankara
Katılımcı 9	Kadın	Yüksek Lisans	Bişkek	3 sene	Evet	Ankara
Katılımcı 10	Kadın	Yüksek Lisans	Narın	2 sene	Evet	Ankara
Katılımcı 11	Kadın	Yüksek Lisans	Bişkek	8 ay	Evet	İstanbul
Katılımcı 12	Kadın	Yüksek Lisans	Isık-Göl	2 sene	Evet	İstanbul
Katılımcı 13	Kadın	Yüksek Lisans	Jalal-Abad	8 ay	Evet	İstanbul
Katılımcı 14	Erkek	Doktora	Isık-Göl	4 sene	Evet	İstanbul
Katılımcı 15	Kadın	Lisans	Isık-Göl	2 sene	Hayır	İstanbul
Katılımcı 16	Erkek	Yüksek Lisans	Oş	8 ay	Evet	Konya
Katılımcı 17	Erkek	Lisans	Oş	8 ay	Evet	Konya
Katılımcı 18	Erkek	Lisans	Batken	8 ay	Evet	Konya
Katılımcı 19	Erkek	Lisans	Oş	8 ay	Evet	Konya
Katılımcı 20	Erkek	Doktora	Jalal-Abad	2 sene	Evet	Konya

Türkiye’de en az 8 ay boyunca eğitim almış Kırgız öğrencileri ile toplam 20 derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşülen kişilerin 35’i Türkiye’deki lisans eğitim

programında iken, %50'si yüksek lisans ve %15' de doktora eğitim çalışmalarının bir bölümünü üstlenmişti. Katılımcılar, çoğunlukla YTB programı çerçevesinde eğitim almaktadır, %20'si ise kendi imkanları ile eğitimine devam etmektedir. Örneğimizde yurtdışında öğrenim süresi ortalama 2,5 seneydi. Dil kursu öğrencileri çoğunlukla 8 ay Türkiye'de iken, üniversite diploması dersleri alan öğrenciler çoğunlukla 2-5 sene yurt dışında kalıyorlardı. Katılımcıların %55'i kadın, %45'i ise erkek öğrenciler idi. Genel katılımcı sayısından 5 kişi (3 erkek 2 kız) YTB burslusu olmayıp, kendi imkanları ile okumaktadır, 15 öğrenci ise YTB burslarından faydalanmaktadır. Öğrencilerin Kırgızistan'ın farklı bölgelerinden geldiği için, araştırma konusunun göç öncesi faktörleri ile ilgili ilişkilendirme unsuru önem kazanmaktadır ve dolayısıyla katılımcıların doğum yerleri de temel özellik kategorisine dahil edilmiştir.

3.1.6. Verilerin Toplanması

Görüşmeler, göç öncesi, sırası ve sonrasında mesleki ve eğitimsel deneyimlerin yanı sıra motivasyonlar, yurtdışında geçirilen zamanın değerlendirilmesi ve gelecek planları hakkında yorumlar gibi geniş bir yelpazedeki konuları kapsamıştır. Mülakat soru formu çoğunlukla yarı yapılandırılmış şeklindeydi, ancak görüşülen kişilere sıralanmış bir ölçekte yanıt vermeleri istenen bir dizi kapalı soru dahil edildi. Bu son sorular, önemli sayıda görüşme için faydalı olan nicel karşılaştırmalar için bir temel oluşturmuştur. Bununla birlikte, analizde ağırlıklı olarak yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulara verdikleri yanıtların nitel analizine odaklanılmıştır. Toplam görüşme sayısını elde etmek için kartopu yöntemleri kullanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze yapılmış ve yaklaşık 60-90 dakika sürmüştür. Yüz yüze görüşmeler genellikle katılımcıların onayı ile ses kaydı aracılığıyla kaydedilmiştir. Mülakatlar Rusça, Kırgızca ve Türkçe dillerinde yapılmış ve bu yazı için tercüme edilmiştir. Görüşülen kişilerin kimlikleri, takma adların kullanılması, kökenlerinin genelleştirilmesi (büyük şehirlerden değilse) ve eğitim aldıkları Türkiye Üniversitelerinin isimlerinin ve bölüm adlarının çıkarılmasıyla korunmaktadır.

3.1.7. Verilerin Çözümlemesi ve Analiz Prosedürleri

Görüşmeler sonucunda elde edilen ses kayıt şeklindeki veriler MS Word programı aracılığıyla metne dönüştürülerek, deşifre edilmiştir. Bir sonraki adımda deşifre edilmiş ham veriler Şekil 2'de özet şema olarak sunulmuş veri analiz çerçevesine ve araştırmanın

temel sorularına göre azaltılmış, araştırma konusu ile ilgili olmayan veriler elenmiştir. Veri azaltma aşamasından sonra araştırma soruları ve analiz çerçevesi temelinde veri temaları kurulmuştur. Genel hatlar ile, analiz sonucunda bireysel arka plan, ev toplumu ve göç öncesi karar alma, göçün sürecinin ilk dönem, alışma, adaptasyon ve geleceği planlama aşamalarında kurumsal, sosyal ve bireysel faktörler olmak üzere ana temalar ortaya koyulmuş, nitel veri analiz sonucunda elde edilen sıklık ve yüsdelik sayılar ve korelasyon analiz sonuçları ile tamamlanılmış ve desteklenilmiştir. Bu aşamadan sonra sonuçların betimlenmiş ve ihtiyaç duyulan bazı kısımlarda mülakat katılımcıların aktardığı bilgiler anlam ve ima kaybına uğramadan gösterilmesi amacıyla doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur.

Çevrimiçi alan taraması aracılığıyla toplanmış nicel verilerin çözümlenmesi, 4 etapta gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, Google Forms tabanı üzerinden toplanmış veriler kontrol edilmiştir. Google Forms çevrimiçi tarama uygulamasının ayarları sayesinde katılımcıların bütün sorulara boşluklar bırakmadan istenilen formatta yanıtlamasını sağladığı için, bütün cevap formları tamamlanmış şekilde elde edilmiştir. İkinci aşamada ise, ham veriler Google Forms'tan Ms Excel programına kaydedilmiş ve bütün cevaplar sayılara dönüştürülerek kodlanmıştır. Kodlanmış veriler SPSS veri analiz programı için uygun biçime getirildikten sonra frekans analiz tabloları oluşturularak genel sayısal ve yüsdelik oranlar elde edilmiştir. Ardından, nicel araştırma kısmı çerçevesinde oluşturulmuş hipotezler, Ki-Kare korelasyon analiz yöntemi ile değişkenler arasındaki ilişki bağı üzerine test edilmiştir.

3.2. Araştırma Bulguları

Bu bölümde, saha araştırması sırasında nitel ve nicel veri toplama yöntemleri ile elde edilmiş ham bilgiler, kuramsal ve analitik çerçeveye göre analize tabi tutulmuştur. Bu çalışmanın analizi, ağırlıklı olarak nitel verilerin nicel veri analiz sonuçlarıyla desteklenerek veya karşılaştırılarak değerlendirilme yöntemi ile temel bulmuştur. Nitel ham bilgilerden, aşağıdaki sorulara uygun olarak temalar bulunmuştur:

- 1- Geçici göçmen olan Kırgızistan'lı öğrencilerinin Türkiye toplumunda kültürleşme modelleri ve benimsediği stratejiler nelerdir, nasıl sınıflandırılabilir?

- 2- Türkiye'ye gelmeden önce Kırgızistan'lı öğrencilerinin sahip olduğu beşeri, sosyal ve kültürel sermayesi Türkiye'yi seçmesini nasıl etkilemiştir?
- 3- Kırgızistan'lı öğrencileri Türkiye'de eğitim aldığı sürecinde beşeri, sosyal ve kültürel sermayesini nasıl kullanır?
- 4- Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de kültürleşme özelliklerini yerli toplumun benimsediği kültürleşme stratejisi nasıl şekillendirmiştir?
- 5- Kırgızistan'lı öğrencilerinin Türkiye'ye geldikten sonra beşeri, sosyal ve kültürel sermayesi eğitim, sosyal ve çalışma hayatını ve genel olarak kültürleştirme stratejilerini nasıl biçimlendirmiştir?
- 6- Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de eğitimini tamamladıktan sonra gelecekteki göç kararlarını etkileyebilecek faktörler nelerdir?

Bunlara ek olarak, analiz sırasında araştırma tasarımında öngörülme, yani saha araştırması sırasında katılımcılardan elde edilmiş ek bilgiler ile veri değerlendirme sırasında yeni temalar ve başlıklar ile model ve şemalar sunulmuştur.

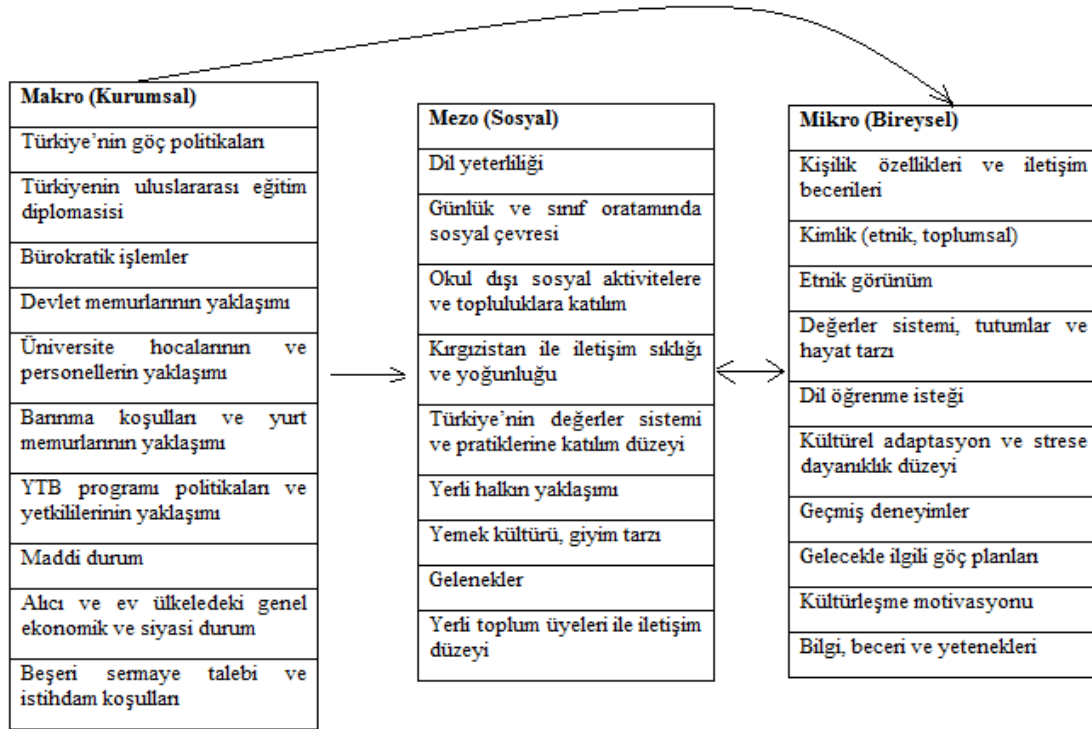
3.2.1. Öğrenci Göçü Çerçevesinde Kültürleşme Sürecinin Temel Faktör Kategorileri

Kültürleşme üzerindeki çalışmalar, genel olarak iki temel faktör sınıfını ele almaktadır. Birincisi, bireyin ev sahibi toplumun kültürüne maruz kalma süresinin ya kısa ya da uzun olması açısından araştırma konusunun özelliği olarak özetlenebilir. Uluslararası öğrenciler için göçmenlik statüsünde olma süreci, yeni bir yerde geçici bir konaklama olarak tanımlanır ve bitiş tarihi bazen tam belli olmasa da, kısa bir süre için gönüllü olarak gerçekleşmesi ile tanımlanır. Yani, uluslararası öğrenciler başlangıçta geçici bir öğrencilik izni ile belirli bir akademik, kişisel veya istihdamla ilgili hedefi gerçekleştirmek için yurtdışında gönüllü olarak belli bir zaman dilimi içinde kalmak için göç ederler ve bu nedenle geçici göçmen olarak kabul edilirler (Berry, 1997, s. 8; Pedersen vd., 2011, s. 1). İkincisi ise, kültürleşmede önemli yer tutan etkenler hem mikro (bireysel) ve makro (kurumsal veya grup) düzeyinde kategorileştirilebilir (Zaker, 2017, s. 80).

Kültürleşme sürecini araştıran çalışmalarda, merkez faktörler arasında dil gelişimi ve akıcılık, bilişsel tarz, kişilik, kimlik, tutumlar ve kültürel stres gibi psikolojik değişkenler

(Berry, 1997, s. 15), kişilerarası ilişkiler, etnik yayınların kullanımı, göçmenlerin ev sahibi dilindeki yeterliliği gibi değişkenler incelenmiştir (Lakey, 2003, s. 105). Uluslararası öğrenci uyumu konusu üzerinde yapılan çoğu araştırmalar, bu süreç, göçmen öğrencilerin yalnızlık, depresyon, kültür şoku ve kültürel stres gibi psikolojik, sosyo-kültürel ve dil ile ilgili stres faktörleri ile bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır (Ward ve Kennedy, 1993, ss. 423-424).

Furnham ve Brochner'ın (1982) konu ile ilgili teorik çerçevesini oluşturan kültürel fark, bireysel fark ve geçici göçmenlik olmak üzere üç kavramın temelinde bu bölümdeki kültürlerarası uyum süreci üzerindeki etkenlerin üzerinden veri analizi yapılmıştır. Bu araştırma analizinde, üç temel faktör kategorileri üzerinden verilerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu kategoriler, kurumsal (makro), sosyal (mezo) ve bireysel (mikro) faktörler olarak sınıflandırılmış ve İtme-Çekme kuramı, Bourdieu'nun Sermaye Biçimleri kuramı çerçevesinde göç eylemi öncesi, süreci, göçün ilk ve sonraki dönemleri ve gelecekle ilgili göç plan ve kararlarını biçimlendirme yönleri ve özellikleri örneklerle anlatılmıştır. Şekil 3'te bu araştırmada değerlendirilecek temel faktörlerin alt etkenler listesi sunulmuştur:

*→ tek yönlü etki; **↔ iki taraflı etki

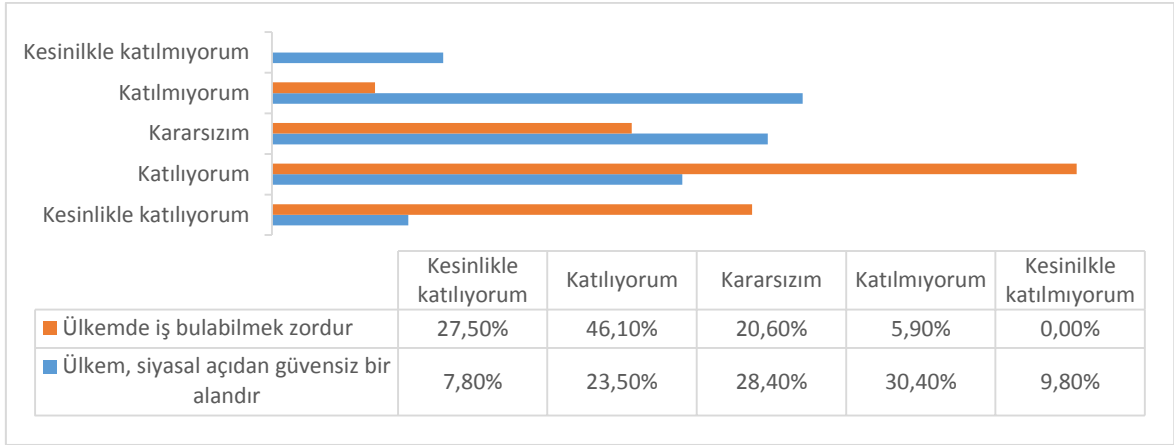
Şekil 3: Öğrenci Göçmenlerin Kültürleşme Sürecini Etkileyen Faktörlerin Sınıflandırılması

Şekilde gösterildiği gibi, makro/kurumsal faktörler öğrenci göçmenlerin alıcı toplumdaki durumunu diğer iki etken kategorisinden farklı olarak bağımsız bir biçimde etkilediği için, bu kategori objektif etkenler olarak da sınıflandırılabilir. Bu faktörleri değiştirme amaçlı etki gücü, bireysel düzeyde çok nadir gerçekleşebilir ve genellikle bu tür değişkenlerin niteliğinin değişime uğraması için kompleks ve yoğun bir şekilde etkinin uygulanması gerekir. Makro faktörler, göç sürecinde aktörlerin davranış kalıplarını ve belli durumlara yönelik aldığı kararlarını önemli bir ölçüde şekillendirerek, yönlendirebilir. Mezo (sosyal, interaktif ya da iletişimsel) etkenler ise mikro/bireysel faktörler ile sıkı karşılıklı ilişkide bulunur ve göreceli olarak bu kategorideki etkenler birbirini aynı güç ve seviyede etkileyerek değiştirebilir, şekillendirebilir ve dolayısıyla göç davranışı ve kararlarda yönlendirici rol oynar. Burada belirtmek gerekir ki, bazı durumlarda, örneğin bireyin alıcı toplum hakkında kurumsal etkenlerce kalıplaşmış olumsuz izlenimleri çok belirgin bir biçimde sosyal faktörler değiştirebilir ve bu fikri desteklemek amaçla ilerideki bölümlerde mülakat sırasında edinilmiş verilerden örnekler sunulacaktır.

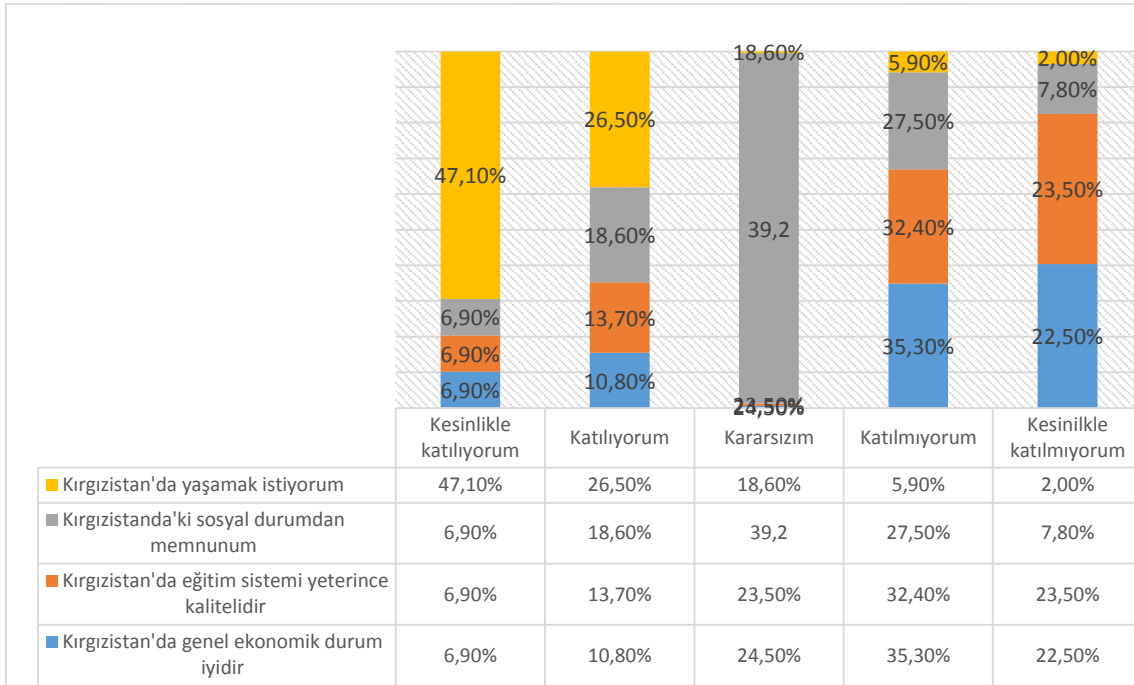
İlerideki altbölümlerde, hem nitel, hem nicel veri toplama süreçleri neticesinde elde edilmiş bilgileri katılımcıların çalışma konucuna göre tecrübelerinin değerlendirilmesi verilmiştir. Bu bölümlerde corelasyon değiken frekans Şekilleri değerleri ile pekiştirilerek araştırmanın temel bileşenleri arasında ilişkisel bağlar gösterilecek ve değerlendirilecektir.

3.2.2. Göç Kararını Etkileyen Faktörlerin ve Sermaye Biçimlerinin Değerlendirilmesi

Göç kararını alma aşamasında bireyin nihai karar belirlemesini etkileyen ana faktörler olarak Kırgızistan'daki ekonomik, siyasi durum, sosyal refah ve istihdam düzeyleri katılımcıların kendi değerlendirmelerine göre ölçülmüştür. Bu ölçek sorular, İtme-Çekme göç teorisine göre katılımcıların yüksek eğitim görmek için neden kendi vatanında değil, yurtdışı eğitim kurumlarını tercih ettiğini açıklamak amaçlı kullanılmıştır. Böylece, anket aracılığıyla elde edilmiş cevaplara göre, Kırgızistan'daki ekonomik durumun katılımcılar genel olarak iyi olmadığını belirtmişlerdir. Eğitim sistemini de, aynı şekilde çoğu yanıtlarla orta değerinden kalitesiz olduğu değerlendirilmesine tabi tutulmuştur. Bireylerin Kırgızistan'daki sosyal refah ve genel durum hakkında düşünceleri ise daha çok “orta” olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılardan “Kırgızistan siyasi durum açısından güvensiz bir alan” ifadesine ne kadar katıldığını orta çıkarmak için sorulmuş soruya ise, 31 kişi “katılmıyorum” ve 10 kişi “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını, 29 kişi kararsız olduğunu, 24 kişi katıldığını ve sadece 8'i siyasi durumun tereddüt yarattığını söylemiştir. Ülkedeki işsizlik durumunu ise öğrencilerin çoğu (47 kişi) kolaylıkla iş bulunamadığını ifade etmiş, 28'i işsizliğin keskin olmadığı düşüncesine kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 21 katılımcı ise iş bulunması zor olmadığını düşündüğünü ve 6'sı da “Kırgızistan'da iş bulmak zor” ifadesine kesinlikle katıldığını söylemiştir (bkz. Grafik 11):

Grafik 11: Katılımcıların Kırgızistan'da Siyasi ve İstihdam Durumlarının Değerlendirmeleri

Grafik 12: Katılımcıların Kırgızistan Hakkında Değerlendirmeleri

Fakat bu değerlendirme sonuçlarına bakarak, Kırgızistan'daki genel durum hakkında katılımcıların fikirlerinin ağırlıklı olarak olumsuz olduğu neticesine varamayız, çünkü ilginç bir şekilde katılımcılar “Kırgızistan'da hayatınızı geçirmek ister misiniz?” sorusuna 48'i, yani çoğunluğu kedinlikle olumlu cevabını vermiş, 27 kişi yaşamak istediğini belirtmiş, 19 katılımcı kararsız olduğunu ve 8 kişi de vatanında hayatını geçirmek istemediğini belirtmiştir.

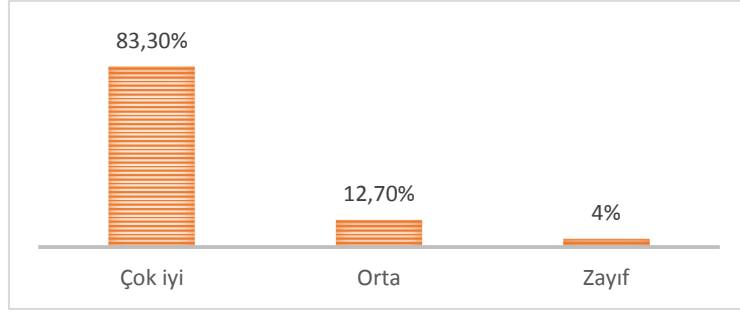
Katılımcıların çoğu, Kırgızistan'dayken vatansever olduğunun yeterince farkında olmadığını, fakat özellikle yurtdışına Türkiye'ye geldikten sonra ülkesinin ne kadar değerli olduğunu anlamaya başladıklarını belirtmişlerdir. Özellikle bu duyguların ülke tanıtım etkinlikleri gibi sosyal aktivitelerde daha fazla belirginleştiğini ifade etmişlerdir. Kırgızistan'da ne kadar yolsuzluk, işsizlik, siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarsızlığı hissetse de katılımcıların neredeyse %90'ı vatanseverliği ve ülkesine faydalı olma arzusu nedeniyle daha gelişmiş ülkelerde bilgi ve becerilerini, gerekli sosyal ilişkilerini geliştirerek Kırgızistan'a dönüp ülkeyi geliştirmek ve katkılarda bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu noktada, öğrenci göçmenleri diğer nitelikli göçmenleri ayırt eden bir faktörü görmek mümkündür: öğrenciler, daha genç olmaları ve dolayısıyla zaman kaynaklarını belli düzeyde geliştirmiş bilgi, yetenek ve sosyal sermayesi ile destekleyerek gelecekte kendi toplumunda yabancılık stresini hissetmeden minimum alışma sarfını gerektiren daha konforlu kendi ülkesinde hayatlarını kurma umuduna sahiptir. Bu sebeple, ev toplumun göç kararı alma sırasında itme etkenleri ne kadar olumsuz olursa olsun, öğrenci bireylerin ülkesine aidiyet, kimlik ve vatanseverlik düzeyinin yüksek olması ile beraber zaman kaynağı avantajı ve gelecekteki hayat perspektifleri değiştirebilme yetki hissine sahip olma faktörleri öğrenci göçmenlerin hem geri dönüş planları, hem de alıcı toplumda kaldığı süreçteki uyum ve davranış biçimlerini etkileyebildiği söylenebilir.

3.2.3. Göç Etmeden Önce Öğrencilerin Sahip Olduğu Kültürel Sermaye

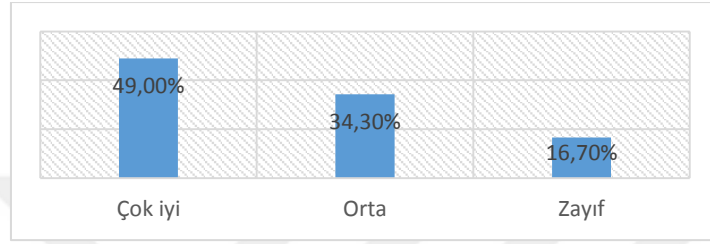
Öğrencilerin yurtdışına belli bir süre için göç edip eğitim aşamalarını tamamlama kararını alma sürecinde önemli rolü olan diğer faktörler ise, bireyin sahip olduğu farklı dil yeterlilikleri, dini inançları, hayat tarzı, tutumları ve siyasi görüş ve ideolojileridir. Bu etkenler, kişinin bir toplumda “yerlilik” veya “yabancılık” düzeyini gösterici ve şekillendirici niteliğe sahiptir. Örneğin, dil, sosyal hayatta en önemli araçlardan biridir. Dil aracılığıyla iletişim araçlarından bilgi edinilir ve dolayısıyla dünya ve çevre hakkında belli izlenim kalıpları edinilir. Bunun sonucunda kişinin iyi/kötü, doğru/yanlış gibi toplumdaki farklı elementleri sınıflandırması gerçekleşir ve böylece, birey kendi pozisyonunu belirler. Kişi, her gün edindiği bilgiyi hangi dilde ve hangi iletişim kanalı aracılığıyla aldığına göre kendi aidiyet kalıplarını, isteklerini, davranış tarzlarını ve ideal toplumsal hayat düzenini resimlendiren bir ideolojiyi benimser ve bunlara göre hayatını

düzenler. Aynı şekilde, dil bilgisi, hayat ve davranış tarzları, siyasi görüş ve tutumlarla beraber, bireyin diğer yerleşime taşınıp taşınmama, taşınacağı yerleşim tipini seçme ve göç motivasyonlarını belirlemede de etkin role sahiptir. Dolayısıyla, bu araştırmada, Kırgızistan'lı öğrencilerin dil bilgisini ölçerek, kimlik ve aidiyet niteliklerinin onların göç kararlarına ve kültürleşme özelliklerine nasıl etki ettiğini değerlendirmek üzere bilgiler edinmiştir. Öğrencilerin kültürleşme sürecinde kültürel sermayenin bir parçası olan ana ve yabancı dil bilgileri ile birlikte, alıcı toplumun dilinde yeterlilik seviyesinin rol ve fonksiyonlarının değerlendirilmesi önemli görülmüştür. Bu altbölümde, dil bilgisi, katılımcıların hayat tarzı, siyasi görüşleri, dini ve dindarlık derecesi faktörlerine ilişkin nicel verilerin temel sıklık sayılarının gösteren Şekiller nitel verilerin değerlendirilmesi ile beraber sunulmuş, ardından da bu değişkenlerin diğer faktörlerle ilişkisini gösteren Ki-Kare analiz sonuçları değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Dil Unsuru. Nicel veri toplama sonucunda öğrencilerin kendi Kırgızca dil bilgisini değerlendirmesine bakacak olursak, katılımcıların 85'i, Kırgız dilini çok iyi seviyede bildiğini belirtmiştir, 13 kişi orta, 4'ü ise Kırgızcasının zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Burada belirtmek önemlidir ki, post-Sovyet Kırgızistan'da Kırgız dilinin statüsü, Sovyet dönemi ideolojisi etki altında ikinci sıraya itilmiş halde kalmıştır. Kırgız dili, bazı durumlarda “köylü olma”, “geri kalmışlık” ve “kültürsüzlük” ile ilişkilendirilerek önyargılara neden olmakla beraber, son 10 yıl içinde milliyetçilik ve küyerelleşme ile beraber yerelleşme etkisi altında milli ideolojinin yeniden canlanması ve ulusal kimliğin sembolü olma şeklinde önemli statü değişiklere uğramaya başlamıştır. Dolayısıyla Kırgızca dil bilgisi hem “bir Kırgızistan'lı” kimliği, hem de Türki dünyanın bir parçası olan Kırgız kimliğinin de sembolik göstergesidir. Şekil 16, 17, 18 ve 19'da katılımcıların dil bilgisi seviyelerinin dağılımı gösterilmiştir:

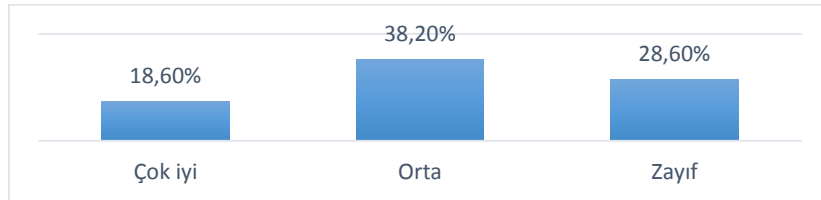

Grafik 13: Katılımcıların Kırgızca Dil Bilgisi Seviyesi

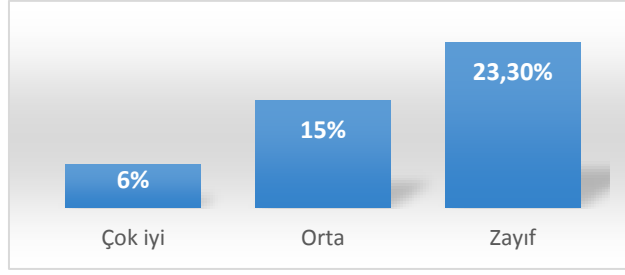
Grafik 14: Katılımcıların Rusça Dil Bilgisi Seviyesi

50 kişi, Rusça diline ileri seviyede hakim olduğunu, 35'i ise orta seviyede bildiğini ve 17 öğrenci de Rusçasının zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Rus dili, Kırgızistan'da resmi dil statüsüne sahiptir ve Soviyet döneminden itibaren temel asimilasyon aracı ve uncuğu olarak rol görmüştür. Bugünlere dek, Rus dili Kırgız dili ile beraber okul, medya, günlük hayat ve resmi dokümantasyon alanlarında yaygın bir biçimde kullanılmaktadır.

Grafik 15: Katılımcıların İngilizce Dil Bilgisi Seviyesi

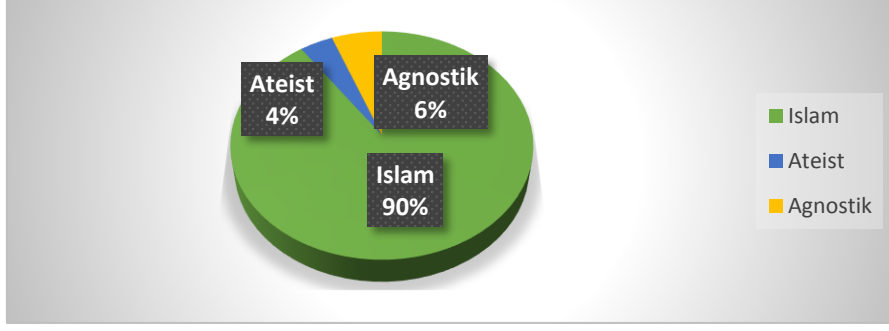
Çevrimiçi ankete katılan 19 öğrenci, İngilizce dil bilgisini çok iyi olarak değerlendirirse, 39 kişi ise İngilizcesinin orta seviyede olduğunu ifade etmiş ve 38 katılımcı da İngilizcesini zayıf olarak değerlendirmiştir. Kırgızistan'da İngilizce, yabancı dil statüsünde normalde devlet ilkokullarında ikinci sınıftan itibaren öğretilmektedir. Kırgızistan toplumunun günlük hayatında kullanımı yaygın değildir, fakat iş, yüksek eğitim ve turizm sektörlerinde bireylerin dikey hareketine avantaj yarattığı için, Kırgızistan vatandaşları tarafından özellikle son 15 yıldır öğrenilmekte ve belli düzeyde kullanımda da yaygınlaşma sürecindedir.

Grafik 16: Katılımcıların Diğer Yabancı dil Bilgisi Seviyesi

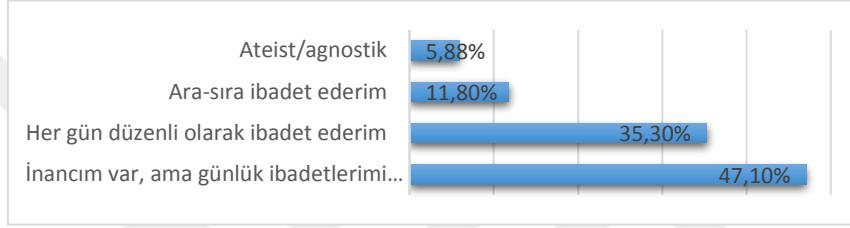
Katılımcılar, yukarıda değinilmiş diller dışında diğer yabancı dil yeterliliği hakkında değerlendirmesinde çoğunlukla zayıf seviyede bildiğini belirtmiştir (31 kişi), 20 öğrenci orta seviyeyi seçmişse, sadece 8 kişi diğer yabancı dil bilgisinin ileri seviyede olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak, Kırgızistan’lı öğrenciler ortalama 4 dile – Rusça, Kırgızca, İngilizce ve Türkçeye ileri veya orta seviyede hakim olduğu tespit edilmiştir. Bu tür kültürel sermaye öğrencilerin kültürleşme modellerini de önemli düzeyde biçimlendirdiğine dair ilgili bölümlerde tartışılacaktır. Bunlarla beraber, öğrencilerin Kırgızca, Rusça, İngilizce ve Türkçe dil yeterliliği değişkenleri ile göç sürecinde öğrencilerin uyum elementleri ve Türkiye’deki hayatın farklı bileşenlerinin değerlendirmesi ile ilişkisel bağ tabloları sunulacak ve değerlendirilecektir.

Psikolojik – Bireysel Unsurlar. Dini inanç, siyasi görüş ve hayat tarzı bireyin kültürel sermayesinin diğer unsurlarındandır. Bu faktörler, özellikle göç edilecek ülkenin seçiminde etkili rol oynar. Çünkü bu tür etkenler, bireyin yer değiştirme motivasyonunu şekillendirme özelliğine sahiptir. Örneğin, öğrenciler eğitim için uygun bir ülkeyi seçerken, hedef toplumun eğitim sistemi kalitesiyle yanı sıra, öğrenoluim sürecinin tamamının toplumsal sistem içinde geçeceği için, alıcı toplumun bütün alanlarını da değerlendirir ve bu ölçümün neticesinde nihai kararını verir. Dolayısıyla, öğrenciler kendi din türü ve dindarlık derecesi, siyasi tutum ve hayat tarzlarına göre en rahat yaşam koşullarını sunabilecek bir ülkeyi seçer. Bu elementlerin ülke kararı ile uyumsuzluğuna rağmen öğrencinin herhangi bir sebeplerle bu ülkeyi seçmesi durumunda ise, kültürleşme sürecinin farklı aşamalarında belli olumsuz etkiler meydana gelebilir.

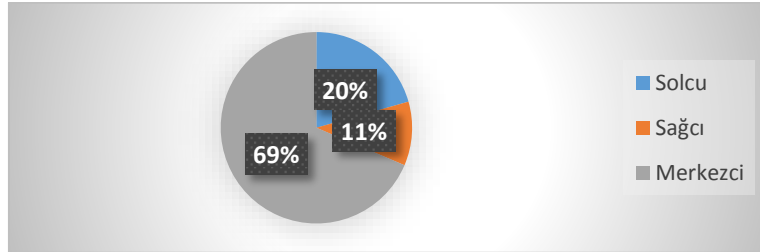
Grafik 17: Katılımcıların Dini İnançlarına Göre Dağılımı

Öğrencilerin 92'si İslam dininde olduğunu, 4 kişi ateist olduğunu ve 6'sı ise agnostic görüşlerine sahip olduğunu belirtmiştir.

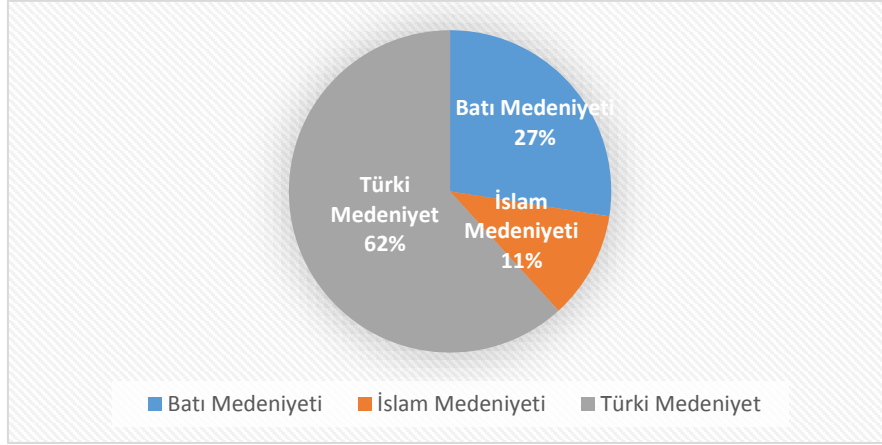
Grafik 18: Katılımcıların Dindarlık Derecesi

Öğrencilerin dindarlık derecesini değerlendirme ile ilgili sorusuna 48 cevap inançlı olup, ama zorunlu ibadetlerin yerine getirilmediğini göstermiştir. 36 kişi ise İslam dininde zorunlu olan ibadetleri düzenli bir şekilde kıldığını, 12 öğrenci de ara-sıra ibadet ettiğini ifade etmiştir. Ve 6 katılımcı ateist veya agnostik olduğu nedeniyle hiçbir dini ibadetlerinde bulunmadığını belirtmiştir.

Grafik 19: Katılımcıların Siyasi Görüşlerine Göre Dağılımı

Ankete katılan öğrencilerin çoğu (70 kişi) siyasi görüşlerinde merkezci fikri desteklediğini söylemiştir. 21 kişi ise solcu siyasi pozisyonda olduğunu, 11 öğrenci de sağcı görüşlere sahip olduğunu belirtmiştir.

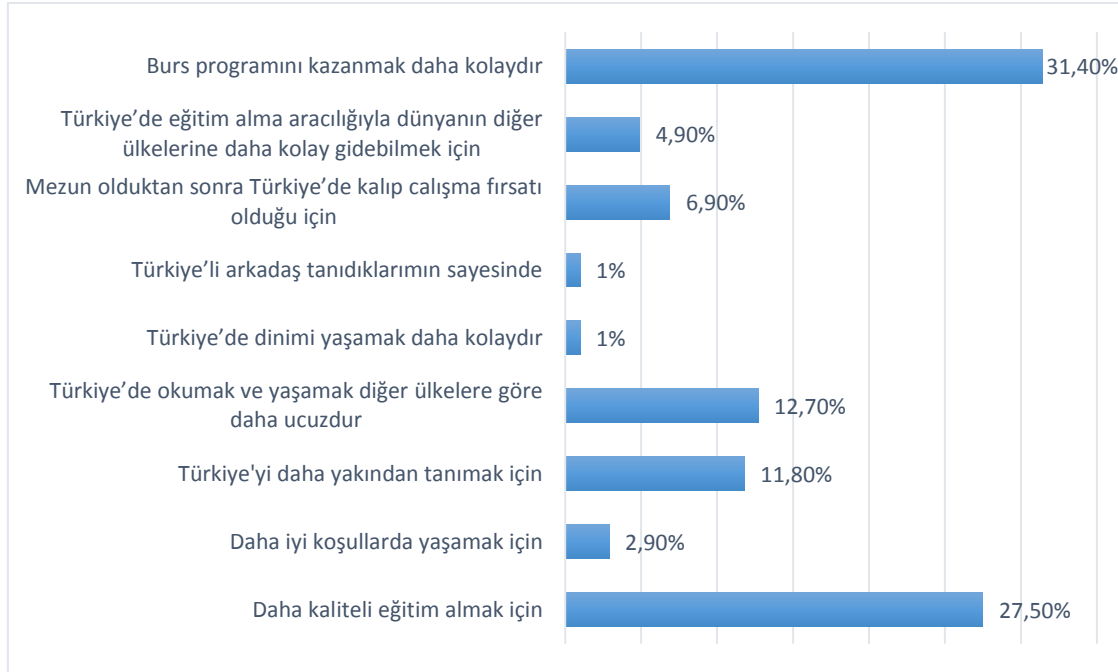

Grafik 20: Hayat tarzınız hangi medeniyete daha yakındır?

Öğrencilerin davranış kalıplarını ve belli tutum ve değerlerini kapsayan hayat tarzı genellikle Türki toplumların kültürel özelliklerine göre olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı öğrencilerin 28'i ise Batı medeniyetine göre hayat tarzı ve davranış kalıplarını sergilediğini belirtmiştir. 11 kişi İslam medeniyeti, yani daha çok Arap kültürü sembolik içeriğine yakın olan hayat tarzında yaşamını biçimlendirdiğini ifade etmiştir.

3.2.4. Göç Öncesi Karar Alma ve Hedefler: Neden Türkiye?

Öğrencilerin göç kararı alma sürecinde hedef ülkeyi seçmede belirleyici faktörleri tespit etmek için sorulan bu madde, aslında bireyleri sermayelerinin özelliklerine göre şekillenir. Aşağıdaki grafikte, anket katılımcıların Türkiye'de okuma isteğini yönlendirmiş temel sebeplerin dağılımı sunulmuştur:

Grafik 21: Neden Türkiye?

Grafik 21’de görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu Türkiye’nin eğitim kurumlarında burslu öğrenim hakkını kazanma süreci ve olanaklarının daha kolay olduğu için bu ülkede eğitimine devam etmeye karar verdiklerini belirtmişlerdir. Türkiye’de okumak isteyen öğrenciler, 2012 yılına kadar anketi doldurma, ardından Kırgız Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından oluşturulan bir komisyonla test ve mülakat yapılmasını içeren programa katılım seçimini geçtikten sonra kazandığı durumda tüm öğrencilere eğitim düzeyleri ne olursa olsun bir yıllık zorunlu Türkçe dil kurslarından başarılı olmaları gerekmektedir. 2012 yılından bu yana Türkiye’de eğitim almak için başvuru süreci belli değişikliklere uğramıştır. Artık tüm belgeler kişisel olarak internet üzerinden öğrenciler tarafından (büyük kısmı YTB bursları programı başvuruları için) veya Kırgızistan’daki Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği aracılığıyla sunulur. Ardından, Türkiye’de belgeler değerlendirilir ve uygun adaylar seçilir; başarılı adaylarla Türkiye’den Bışkek’e özel bir jüri grubu tarafından mülakat yapılır. Öğrencilerin öğrenime kabul edilme garantisi almak için Türk üniversitelerinde 12 farklı dal seçmesi gerekmektedir.

Türkiye’yi bir eğitim platformu olarak seçmenin ikinci sıradaki nedeni olarak öğrenciler kaliteli eğitimi dile getirmişlerdir. Öğrenciler, Çin, Rusya ve Avrupa devletleri gibi diğer ülkelere de başvuru yaptığını veya yapmak istediklerini söylemiş, fakat bu ülkeler için başvuru süreci ve adaylardan istenen kriterler açısından 3 ana zorlaştırıcı nedenlerle

karşılaşılmıştır: birincisi, çoğu yabancı okullar hem burslu hem de burssuz programlara başvurabilmek ve kazanabilmek için genellikle TOEFL, IELTS, SAT gibi dil bilgisi sınav sertifikaları istenmektedir ki bunların geçilmesi her zaman kolay değildir, üstelik bu tür sınavlara girebilmek için belli miktarda ödemelerin de yapılması şarttır. İkincisi, bu ülkelerde eğitim alabilmek için öğrencinin ya tam burslu bir programı kazanması ya da sağlam bir finansal desteğe sahip olması önemlidir, zira özellikle İskandinav ve Avrupa ülkelerinde yeterli düzeyde maddi durumu olmadıkça akademik başarıya ulaşmanın zor olması yanı sıra, bu ilkelere ikamet ve göç politikalarına uygunluk sağlanamaz. Üçüncü sebep ise, bu ülkelerin sunabileceği sosyal yaşam kalitesi, güven ve psikolojik konfor gibi etkenlerine de göç kararı alınırken öğrenci ve ebeveynleri tarafından dikkat edilmektedir. Örneğin, Katılımcı 3 şöyle ifadelerde bulunmuştur:

“Lisansımı Manas Üniversitesi’nde tamamladığım için hem Türkçem iyiydi, hem de Türkiye kültürünü az çok biliyordum, çünkü üçüncü sınıftayken Türkiye’ye 3 aylık staja gelip gittiğim için artık anne babam da Türkiye’yi benim için daha güvenli olduğunu düşünerek izin vermişlerdi. Türkiye’ye gelmek benim için başka ülkelere gitmekten daha kolaydı. Bir de Türkler bize dil, kültür ve din açılarından daha yakın olduğu için tercih ettim.”

Dolayısıyla, öğrenciler göç kararını verirken, gideceği yerde kendi maddi, sosyal ve psikolojik refahının nasıl olacağını düşünerek, minimum stres ve masraf ile maksimum sermaye kazanma amacına yönelirler. Özellikle YTB burs programına bakmış olursak, geliş ve dönüş biletleri ile beraber, Türkiye’ye geldikten sonra öğrencilerin barınma masrafları ve üniversite ücretleri karşılanır. Dil eğitimi dönemi dahil, YTB programı aracılığı ile gelen öğrencilere aylık burs verilir. Bursun büyüklüğü, çalışma seviyesine, yani eğitim aşamasına (lisans, lisansüstü veya doktora) bağlı olarak ayda 700 lira ile 1450 lira arasında değişir. Ek olarak, YTB burs programı Türkçe dil hazırlık kursunun ücretlerini de karşılayarak, adaylara hem başvuru sürecinde kolaylık sağlar, hem de kazandıktan sonra akademik ve sosyal adaptasyon sürecine olumlu altyapı sunar.

Türkiye’yi seçme durumunu etkileyen bir diğer faktörler, öğrencilerin önceki göç tecrübeleri ve Kırgızistan’daki Türkiye ile ortak okullarda eğitim alması gibi geçmişteki tecrübeler veya/ ve Türkiye’de eğitim almakta ya da çalışmakta olan arkadaş ve akraba çevrelerin mevcut olmasıdır. Yürksek Lisans veya Doktora aşamasında olan

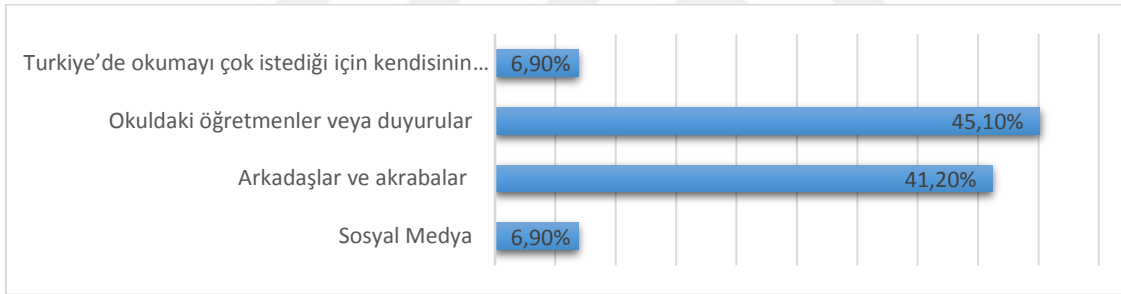
katılımcıların çoğu, Manas Üniversitesi mezunu oldukları için Türkiye’yi seçtiğini belirtmişlerdir. Manas Üniversitesi mezunları, Türkçe dil hazırlık sınıfında öğrendikleri için akademik Türkçeye de sahiptir, üstelik okul tarafından başarılı öğrencilerin 1 ay ile 12 ay arasında Mevlana Değişim Programı ile eğitim ve saı programları ile Türkiye tecrübelerini kazanması da ileride bir sermaye olarak kullanabilir. Bu kategorideki öğrencilerin, dil yeterliliği, Türkiye kültürü ve toplumsal düzeni hakkında bilgisi ve geçmişı, aynı zamanda burs başvuru sürecinde de daha fazla avantaj sağlayabilir. Aşığıdaki mülakat metninden alıntı, Türkiye’yi seçme nedenlerini açıklayan bir özet olarak değeriendirilebilir:

“Türkiye’yi yurtdışında okumak istediğim için seçmiştim. Neden yurtdışı mı? Çünkü başka ülkeye, başka toplumda bir süre içinde yaşayarak ben daha fazla yeni bildiler, deneyimler ediniebilirim, yeni insanlarla tanışarak gelecekte faydalı olabilecek sosyal bağları kurabilirim. Ben Kazakistan, Çin, Rusya’yı da istiyordum, ama babam Türkiye’yi daha çok ısrar etti, çünkü Türkiye hem kültürel, hem de din ve dil açısından bize yakın olduğı için, zorlanmayacağımı söylemişti. Başka ülkelere de başvurmak istemişim, ama onlar için daha çok uğraşmam gererkiyordu, örneğin, TOEFL sınavına girmek gibi. Bu sınav hem pahalı, hem de her zaman istediğin kadar iyi puan alamayabilirsin. Kırgızistan’da çok fazla yolsuzluk ve işsizlik var. Türkiye ise ekonomik olarak iyi bir durumda. Türkiye’de bir kere bile rüşvet olayı ile karşılaşmadım. Türkiye’de okuyan arkadaşlarım olduğı için onlara özenmişim, üstelik babam da “Kırgızistan’da fazla kazanamazsın, git başka ülkeye, kendini geliştir, insanları gör, oradan belki daha fazla para kazanırsın” diye göndermişti. Bir de İstanbul dünyaya meşhur olan şehir diye gelmek isterdim hep buraya. Hem de Türkiye’de eğitim aldıktan sonra Avrupaya geçmem daha kolay olacak diye düşünüyordum. Aynı zamanda Kırgızistan’daki Türkiye okullarındaki Türk hocaların bize iyi davranmaları ve iyi eğitim verdikleri için Türkiye’ye gelip eğitime devam etmeyi istemişim. Kırgızistanın eğitim sistemi zayıf ve yolsuzluk olduğı için orada okumak istemedim. Üstelik anne babama maddi konuda beni okutmaları zor olmasın diye burslu bir programı seçtim. Kırgızistan’daki okulda ücretsiz eğitim alma imkanım olsa dahi, anne babamın bana her ay para göndermesi gerekir, onun için yurtdışına tam burslu bir program ile yurtdışında anne babamdan bir kuruş istemeden eğitim almak daha mantıklıdır. Kırgızistan’da İmam Hatip lisesinde okuduğum için Türkiye Burları hakkında bilgi edinmişim. Başka bir ülkeye de başvurabilirdim, ama İmam Hatip lisesinde öğrendiğim Türkçe %70 iken bırakıp

başka bir yere gitsem Türkçeyi orada kullanamazdım, dil öğrenme sürecim yarıda bırakılmış olurdu. Onun için Türkiye'ye gelip Türkçe'yi %100 öğrenip sonra başka şeyleri öğrenmeye geçerim diye düşünerek Türkiye'yi seçmiştim. Ve de benim yaşam tarzımı, dindar bir müslüman olmamı da dikkate alırsak zaten Avrupa ortamında hayat sürdürmem Türkiye'ye kıyasla benim için daha zor olurdu. Onun için Türkiye en iyi seçenektir”

(Katılımcı 17).

Metinde görüldüğü gibi, bir diğer önemli faktör olan sosyal bağlar da önemli rol oynamaktadır. Mülakat sırasında öğrenciler, Manas Üniversitesinde, Kırgızistan'daki Türk liselerinde veya Türkiye'de eğitim alan ya da çalışan yakın akrabaları, arkadaşları sayesinde Türkiye hakkında daha geniş bilgileri edinerek, bu ülkede eğitim almak istediklerinin ve bu yolla başarıya ulaşabileceklerini düşünerek karar verdiklerini dile getirmişlerdir. Yani göç kararını verme sürecinde, sosyal sermayenin de etkisi önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Grafik 22: Katılımcıların Türkiye’de Eğitim Alma İmkanları Hakkında Bilgi Edindiği Kaynaklar Dağılımı

Türkiye’de eğitim alma imkanları ve burs programları hakkında öğrenciler genellikle okulda öğretmenler veya duyurular sayesinde bilgi edindiğini (46 kişi) ve arkadaş ve/veya akraba çevresinden etkilenecek eğitim imkanları ve başvuru süreçleri hakkında daha fazla araştırmaya devam etmişlerdir (42 kişi). Aynı oranda sosyal medya (%6,99) ve Türkiye’de okuma asıl amaç ve istek faktörleri Türkiye’de eğitim olanakları hakkında bilgi edinmeye güdülemiştir. Öğrencilerin genel kısmı Manas Üniversitesinde eğitim aldığı sırada Türkiye’de eğitim programları hakkında hocalarından duyduğunu belirtmişlerdir, bazıları da kardeşleri veya arkadaşlarının Türkiye okullarında okuduğu için onların anlattıklarından etkilenecek Türkiye’de okumayı istemeye başladığını dile getirmiştir. Dolayısıyla, göç kararında en önemli ve baskın faktör olarak sosyal etkileşim

ve bağlar olduğunu, diğer deyişle, bireylerin sosyal sermayesinin rolünün oldukça etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 5’te sunulan bilgiler, SPSS veri analiz programı aracılığıyla “Türkiye’yi seçme nedeni” bağımlı değişkeni ile araştırma çerçevesinde kullanılmış diğer bağımsız değişkenler arasında ilişkiyel bağının olup olmadığı testi sonuçlarını göstermektedir. Bu korelasyon, Pearson ölçeğine göre hesaplanmış ve sonuç göstergeleri 2-terafli anlamlılık düzeyine göre değişkenler arasında sadece $p \leq 0,005$ değerine uygun olan ilişkiyel bağlar seçilerek, tabloda liste şeklinde sunulmuştur:

Tablo 5: Öğrencilerin Türkiye’yi Seçme Nedenleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare Değeri (p=)
Evliyseniz Aileniz Hangi Ülkede?	0,030
Aile Maddi Durumu	0,048
YTB Bursiyeri Misiniz?	0,001
Mezun Olduğu Lise Niteliği	0,031
Mezun Olduğu Lisans Niteliği	0,013
Doğum Yeri	0,019
Dindarlık Derecesi	0,002
Türki Dünyaya Aidiyet Derecesi	0,000
Türkiye Öncesi Sosyal Aktiflik Düzeyi	0,042
Kırgızistan’ın Siyasi Durumunun Değerlendirilmesi	0,017
Türkçe Dil Bilgisi	0,000
Diğer Yabancı Dil Bilgisi	0,016
Türkiye Hakkında Bilgi Edindiği Kanallar	0,002

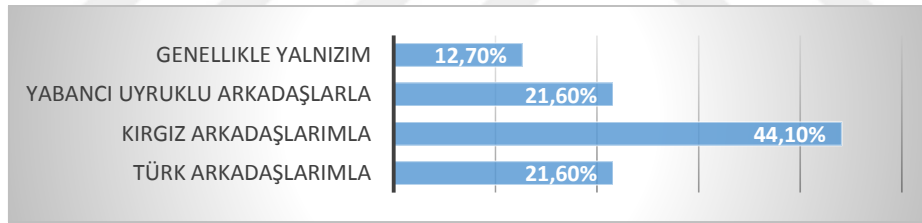
Tablo 5’te görüldüğü gibi, göç kararında belirleyici olan faktörler, bireylerin makro etkenlerle beraber, sahip oldukları sosyal ve kültürel sermaye ile kendi tutum ve değerleri üzerinden belirlenmektedir.

3.2.5. Göç Davranışı: Göç Sonrası Faktörler

Uyum ve Oryantasyon. Kırgızistanlı öğrenciler, İstanbul, Ankara, Sakarya, Kocaeli, Konya, Samsun, Antalya, Bursa, Eskişehir, Kayseri ve diğerler şehirler dahil Türkiye’nin büyük şehirlerinde eğitim görmektedir. Türkçe eğitim merkezleri neredeyse Türkiye’nin tüm büyükşehirlerinde bulunmaktadır ve en yaygın kurum olarak TÖMER dil eğitim

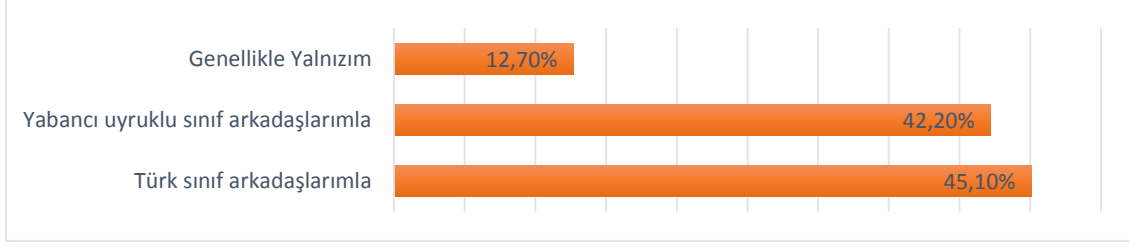
kursları sayılabilir. Dil programı sadece öğrencilere dil öğretmeyi amaçlamakla kalmaz, aynı zamanda kültürel yönelim amaçlarına hizmet eder ve Türk toplumunun ilk izlenimi ve resmini verir, diğer deyişle, öğrenci göçmenlerin çoğu kısmı ilk adaptasyon ve uyum süreçlerini bu merkezler üzerinden geçirir. Öğretim elemanları genellikle piknik, gezi, konser, kutlama programları ve diğer kültürel ve sportif etkinlikler gibi çeşitli sosyal etkinlikler düzenler. Birçok öğrenci için ilk yıl, Türkiye ile ilgili ilk izlenimlerini edindikleri önemli bir andır ve bu izlenim niteliğine göre dil kurslarını tamamladıktan sonra ülkede eğitimine devam etmeye veya ev ülkesine dönmeye karar verirler. Nihai karar, elbette, dil sınavının başarıyla (kurumsal – objektif faktör) tamamlanmasına bağlıdır.

İletişim ve Sosyal Sermaye. Grafik 23'te katılımcıların göç sırasındaki hayatının sosyal ekileşimini oluşturan arkadaş çevresinin uyruklarına göre dağılımı gösterilmiştir. Bu ölçek, öğrencilerin Türkiye’de eğitim aldığı süreçte yerli halk ve yurttaşları ile kaynaşma ve etkileşime geçme yoğunluğu düzeyini ortaya çıkarma yolu ile bireylerin kültürleşme stratejilerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Grafik 23: Türkiye'de Günlük Hayatınız Daha Çok Kiminle Geçer?

Katılımcıların %91'i, sınıfında Türk arkadaşları ile beraber diğer yabancı uyruklu arkadaşların da mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Bundan yola çıkarak, Kırgız öğrencilerin hem genel olarak günlük hayatta, hem de sınıf ortamında (bkz. Grafik 23) hangi sosyal çevre kategorisi ile daha sıkı etkileşimde olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Öğrenciler, Türkiye’de iken sosyal çevresini yine de Kırgız yurttaşlarından oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Sonraki sırada aynı oranlarla Türk arkadaşlarla zaman geçiren katılımcılar ve diğer yabancı uyruklu öğrenciler ile beraber zaman geçirmeyi tercih edenler yer almıştır. En az sayıdaki (13) kişi, gündelik hayatlarını genellikle yalnız geçirmeyi tercih ettiğini belirtmişlerdir.

Grafik 24: Sınıfta Kiminle Daha Çok Yakınsınız?

Sınıf ortamında ise Kırgız öğrencilerin bir kısmı (46 kişi) Türk sınıf arkadaşlarıyla daha fazla etkileşimde olmayı tercih ettiğini belirtmiş, diğer kısmı da (43 kişi) yabancı uyruklu sınıf arkadaşlarıyla daha yakın olduğunu söylemişlerdir. Sadece 13 öğrenci sınıf ortamında genel olarak diğer sınıf arkadaşlarıyla fazla etkileşime girmemeyi uygun gördüğünü dile getirmişlerdir.

Kırgızistanlı öğrencilerin, mülakat sırasında edinildiği bilgilere göre, Facebook ve diğer sosyal ağlar da dahil olmak üzere iletişim teknolojileri aracılığıyla hem Kırgızistan, hem de Türkiye’de eğitim almakta olan diğer Kırgızistan’lı öğrenci ve işçi göçmenler ile çok sıkı iletişim kurduklarını ve bu kanallar aracılığıyla aynı zamanda Türkiye’deki eğitim ve staj bursları, iş ilanları vb. hakkında yoğun bir şekilde bilgi paylaştıkları belirtmişlerdir. Kıdemli öğrenciler, özellikle beraber kurdukları topluluk ve vatandaşlık platformlar bünyesinde, hem bireysel düzeyde hem de tematik konferanslar, piknikler, spor, Nevruz ve Yeni Yıl gibi bayramlar ve diğer kutlamalar gibi ortak sosyal ve kültürel etkinlikler düzenleyerek Kırgızistan’lı öğrencileri bir araya getirerek ve özellikle yeni gelen genç öğrencilere önemli destek sağlamaktadır. Bunlarla birlikte, ayrıca havaalanında öğrencileri karşılamak, ikamet kayıt işlemlerinde yardımcı olmak ve diğer bürokratik işlemlerle ilgili sorunları çözmek, vb. ana sorumluluklarının yanı sıra yeni iş bağlantılarının temellerinden biri olan bir öğrenci konseyi görevini de üstlenerek, Kırgızistan’lı öğrencilerin “sosyal sermaye sinerjisinin” meydana gelmesinde önemli bir araç ve sosyal mekan olarak rol almaktadır. Tablo 6 ve Tablo 7’de katılımcıların Türkiye’deki günlük hayatını geçirdiği sosyal ortam tercihini etkileyen değişkenler listesi sunulmuştur.

Tablo 6: Katılımcıların Türkiye’deki Günlük Hayatını Geçirdiği Sosyal Ortam Değerleri ile Diğer Değişkenler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

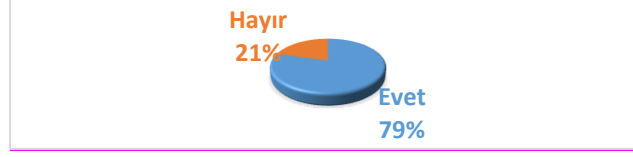
Değişken Adı	Pearson Ki-Kare(2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
DoğumYeri	0,010
Kırgızistan’ın Ekonomik Durumunu Değerlendirmesi	0,037
Kırgızca Dil Bilgisi	0,015
Türkçe Dil Bilgisi	0,004
Sınıf Ortamındaki Sosyal Çevresi	0,000
Türkiye’deki Sosyal Aktivite Düzeyi	0,015
Türkiye’yi Seçme Nedeni	0,043

Tablo 7: Katılımcıların Türkiye’deki Sınıf Ortamında Tercih Ettiği Sosyal Çevresi Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
Göç Tecrübesi	0,029
Türkiye’deki Hayattan Memnuniyeti	0,001
Türkiye’nin Eğitim Sisteminden Memnuniyeti	0,033
Türkiye’nin Yerli Halkından Memnuniyeti	0,059
Yakın Türk Arkadaşınız Var Mı?	0,008
Türkiye’de Gelir Kaynağı	0,016
Mezun Olduğu Lisans Niteliği	0,040
Türkçe Konuşmayı Sever Misiniz?	0,039
Yerli Halk Ayrımcı Daranır Mı?	0,039
Rusca Dil Bilgisi	0,042
İngilizce Dil Bilgisi	0,017
Türkiye Öncesi Akademik Başarısı	0,017

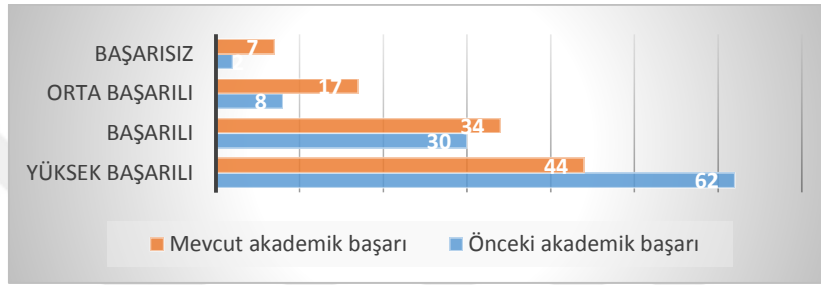
3.2.6. Türkiye’de Eğitim ve Kültürleşme

Öğrenci bireylerin diğer ülkeye göç etmesinin ana sebebi eğitim alma olduğu için, bu araştırma çerçevesinde katılımcılara Türkiye’nin eğitimden memnuniyeti hakkında sorulmuştur. Öğrencilerden 81 kişi Türkiye’deki eğitim sisteminden memnuniyetini olumlu olarak değerlendirmişse, 21 öğrenci ise eğitim durumundan memnun olmadığı belirtmiştir (bkz. Grafik 24).

Grafik 25: Türkiye'de Almakta Olduğunuz Eğitimden Memnun Musunuz?

Bununla birlikte, öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki ve sonraki akademik ortalamalarının karşılaştırılması yapılarak eğitimde başarı oranlarının göç öncesi ve sonrası değişimi ile bireylerin uyum başarısı ve kültürleşme süreci özellikleri arasındaki ilişkiyi tespit etme ve değerlendirme amaçlanmıştır.

Grafik 26: Katılımcıların Türkiye'ye Gelmeden Önceki ve Sonraki Akademik Başarısının Karşılaştırılması

Tablo 8: Katılımcıların Türkiye'ye Gelmeden Önceki Akademik Ortalaması

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yüksek başarılı	62	34,1	60,8	60,8
Başarılı	30	16,5	29,4	90,2
Orta başarılı	8	4,4	7,8	98,0
Düşük	1	,5	1,0	99,0
Başarısız	1	,5	1,0	100,0
Toplam	102	56,0	100,0	

Tablo 9: Katılımcıların Türkiye’de Eğitim Aldığı Süreçteki Akademik Ortalaması

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yüksek başarılı	44	24,2	43,1	43,1
Başarılı	34	18,7	33,3	76,5
Orta başarılı	17	9,3	16,7	93,1
Düşük	3	1,6	2,9	96,1
Başarısız	4	2,2	3,9	100,0
Toplam	102	56,0	100,0	

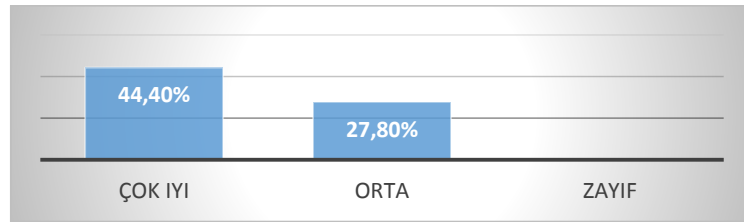
Garfik 25, Tablo 8 ve Tablo 9’da görüldüğü gibi, Kırgızistan’lı öğrencilerin akademik başarıları Türkiye’deki eğitim sürecinde düşüşe uğramıştır, fakat bu ayrım çok yüksek sayılmaz. Bu değişimin açıklanması, mülakat sırasında katılımcılar tarafından açıklanmıştır ve bu açıklamaların bazıları aşağıdaki örnekle gösterilebilir:

“YTB bursunu kazanmak ayrı, ama hangi şehre ve hangi okula gideceğin başka bir meseledir. Neye göre bizi belli okullara yerleştirdiler? Sakarya’yı hiç tercih etmemiştim, buraya geldiğim ilk günden beri bürokratik işlemler konusunda ve birçok konularda zorluklar çekiyorum. Buradaki derslerimden de, hocalarımdan da, hayat düzenimden de memnun değilim. İlk senemde, mesela, sırf ortalama yüksek tutmak için çok çalışıyordum, şimdi ise artık keyfime göre, yani hangi dersler gerçekten ilgimi çekerse, sadece onlara çalışırım. Bu dönem bir derse hiç gitmedim, çünkü o dersin hocası bana taktı ve onu hiç sevmiyorum. Ne kadar çalışsam da ne kadar yaratıcı modelleri yapıp göstermeye çalışıyorsam da hep görmezlikten gelir. Ben de artık akışına bıraktım. Zaten bölümün dersleri zordur. Türkiyeli sınıf arkadaşlarıma bazen anlatıyorum ki, zor, anlamıyorum diyorum, ama onlar da yerli olmasına ve derslerini ana dilinde görmelerine rağmen onlar için de konuların zor geldiğini söylerler.. Yani düşünün, onlara bile zor geliyorsa biz yabancılara onun iki katıdır demek ki. Ben de zaten Türkçeye pek yatkın değilim, kabullenmek istemiyorum nedense. Bir bakıştan benim durumuma mazokizma da denilebilir, çünkü burada her gün istemediğim şeyleri yapmak zorundayım. Bu durum, Türkçeyi yeterince bilmediğim ve hatta sevmediğim için de olabilir. Çünkü öğrenmede dil bilgisi çok çok önemlidir. Bu sebeplerden dolayı şu an ortalamam düşüktür ve bu yüzden de YTB tarafından da bursum kesildi. Artık benim maddi durumum da zorlaştı ve şu an gerçekten bu ülkeden gitmek istiyorum”

(Katılımcı 1).

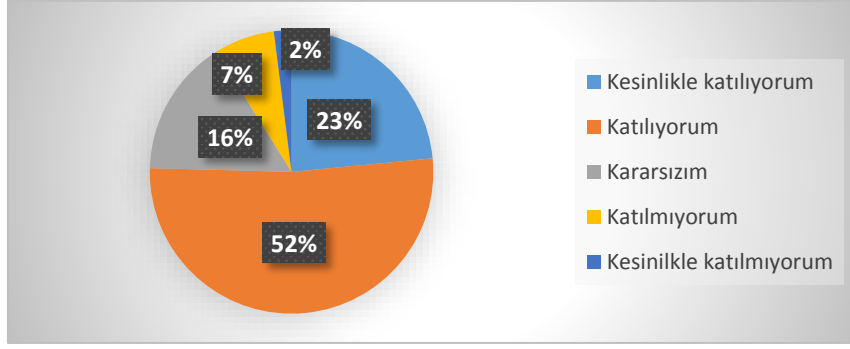
Böylece, bazı öğrenciler göç etmeden önce eğitimde başarılı olmasına rağmen, göç sonrası bu konuda belli bir değişikliğe uğramıştır. Bunun sebepleri olarak, üniversite hocaların öğrenci çalışmalarını değerlendirme sistemi, ilk dönem alışma stresi, Türkçe dil yeterliliği, öğrencilerin göç öncesi beklentilerinin göç sonrası gerçeklikle çatışma düzeyi, bürokratik ve kurumsal etkenler, yerli halkın ve üniversite hocaların öğrencilere yaklaşımı, bölüm derslerinin zor olması gibi etkenler bireylerin akademik başarısını doğrudan etkileyerek, ardından onların kültürleşme modellerini de olumsuz etkilemektedir.

Türkçe dil yeterliliği ve Türkçe konuşmayı sevmeye seviyesi öğrencilerin Türkiye’de kültürleşmenin özelliklerini farklı düzeyde gösteren göstergelerdir. Alıcı ülkenin dilinde yeterlilik, öğrenci göçmenin akademik olarak başarılı olabilmesi için standart bir kriteri olarak geçiyor ise, bu dilin öğrenci tarafından içselleşilmesi, yani öğrencinin Türceyi kullanmayı sevmesi, kişinin Türk toplumunu ve kültürünü olumlu kabullendiğini ve psikolojik düzeyde olumlu kabullendiğini, diğer deyişle, Berry’nin (1997) kültürleşme strateji türlerinin kategorilendirilmesine göre, asimilasyon ya da entegrasyon kültürleşme türüne uygun olarak Türkiye toplumuna uyum sağladığı anlamına gelir. Bu nedenle, araştırma sırasında katılımcılara bu iki konu ile ilgili sorular sorulmuş, Grafik 26 ve Grafik 27’de gösterildiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır:

Grafik 27: Katılımcıların Türkçe Dil Bilgisi Seviyesi

Öğrencilerin 59’u, Türceyi ileri seviyede kullanabildiğini, 37’si orta seviyede olduğunu ve sadece 3 kişi Türce dil bilgisinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların çoğu kısmı, Türkiye’de başarılı olabilmek için en önemli olan Türce iyi konuşabilme, insanlarla iletişim kurabilme, sürekli çalışma ve her konuda kendini geliştirmenin çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

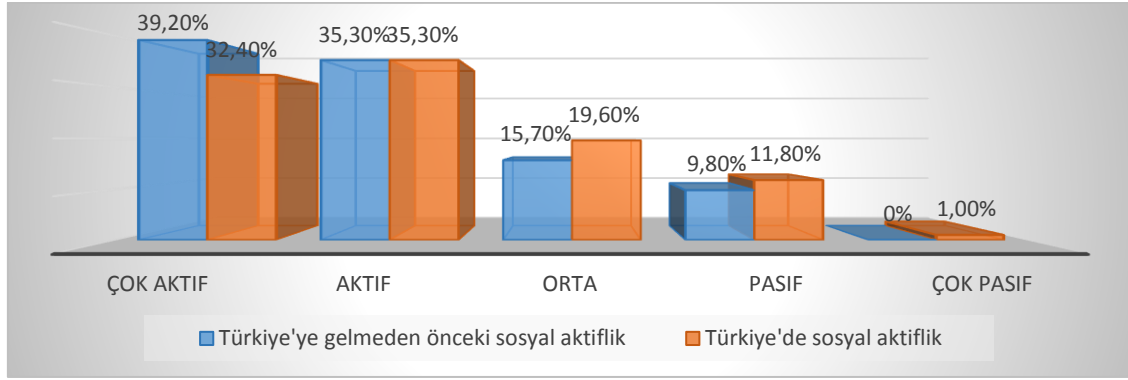
Grafik 28: "Türkçe Konuşmayı Severim"

Öğrencilerin %52'si (53 kişi) Türkçe konuşmayı sevdiğini kesin olarak belirtmiştir, 24 kişi ise "Türkçe konuşmayı severim" ifadesine katıldığını söylemiş, 16 katılımcı kararsız olduğunu, 7'si ve 2'si de "katılmıyorum" veya "kesinlikle katılmıyorum" seçeneklerini seçmişlerdir. Aynı değişkeni Ki-Kare testi ile Pearson değeri açısından diğer değişkenler ile ilişkisel bağının değerlendirilmesi yapılmıştır (bkz. Tablo 10):

Tablo 10: Katılımcıların Türkçe Konuşmayı Sevmeye Seviyesi Değişkeni İle Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare Değeri (2 Taraflı Anlamlılık) (p=)
Türkiye'nin Yerli Halkından Memnuniyeti	0,011
Mezun Olduğu Lise Niteliği	0,042
Dindarlık Derecesi	0,004
Hayat Tarzı	0,048
Türki Dünyaya Aidiyet Derecesi	0,000
Türkiye Üretimi Film ve Şarkıları Sever Misiniz?	0,000
Kırgızistan'ın Eğitim Sisteminden Memnuniyeti	0,008
Türkçe Dil Bilgisi	0,000
Türkiye'de Eğitim Hakkında Bilgi Edindiği Kanallar	0,029
Sınıf Ortamındaki Sosyal Çevresi	0,039
Türkiye'de Kalmak İstememe Nedenleri	0,004

Öğrenci göçmenlerin alıcı toplumda uyum başarısının bir diğer ölçeği, bireylerin sosyal hayatta aktiflik derecesidir. Grafik 28'de, Kırgızistan'lı öğrencilerin Kırgızistan'da iken sosyal aktiflik seviyesi ile Türkiye'de eğitim aldığı dönemde, yani göç öncesi ve sonrası sosyal etkinliklere katılım derecelerinin karşılaştırılması sunulmuştur:

Grafik 29: Katılımcıların Göç Öncesi ve Sonrası Sosyal Aktiflik Düzeyi

Katılımcıların göç öncesi ve sonrası akademik ortalama değerlerinin karşılaştırıldığı grafikteki sonuçlarda gösterildiğine benzer bir şekilde, öğrencilerin sosyal aktiflik derecelerinin de kıyaslandığında Türkiye’ye geldikten sonra bireylerin sosyal aktifliği azaldığı görülmüştür. Katılımcı 1, sosyal olarak pasif hayata geçtiğinin sebeplerini şöyle açıklamıştır:

“Kırgızistan’dayken dans, piyano çalma derslerini almıştım ve sanattan çok zevk alan birisi olduğumu söyleyebilirim. Her türlü etkinliklere katılırdım, konferans, sergi vs. fakat Türkiye’ye, özellikle Sakarya’ya geldikten sonra durumum çok değişti. Burada benim kendimi gerçekleştirebileceğim hiç bir sosyal ortam ya da etkinlik bulamadım. Ve bu yüzden son 3 yıldır bir depresyon içerisindeyim. Çünkü artık kendimi Kırgızistan’daki gibi sanatla ifade edemiyorum. Üniversitenin konservatuarına gitmiştim, biraz piyano çalmaya çalışmıştım, ama orada sürekli dersler yapıldığı için enstrümanlar genellikle boş değildir. Keman kursları pahalıymış, üstelik Türkiye’de müzik kurslarının öğretmenleri aldığı paraya göre öğretmezler. Kırgızistan’a gittiğim zaman bir ay keman kursuna gittim ve bütün temel bilgi ve yetenekleri edindim. Eğer İstanbul ya da Rusya’da olsaydım en azından bu konuda kendimi geliştirebilirdim. Çünkü oralarda bana gerekli olan her şey vardır: dinleyiciler, müzik yarışmaları, geliştirici kurslar mevcuttur. Sakarya’da ise hem sanat hem de dernek etkinlikleri gibi faaliyetlerde daha çok din ağırlıklı konular ele alınır. Bunlar da bana pek çekici gelmediği için gitmek de istemem. Burada bu çeşit etkinlikler bile siyaset temellidir, bizim Kırgızistan’da ise genellikle Rus geleneği ve mirasıyla sanatın tam kendisi için yapılır. Biz sanatı yaşayarak yaparız, burada ise hep siyaseti ya da bir ideolojiyi yanında barındırmaya çalışıyorlar. Dolayısıyla, Türkiye’ye geldikten sonra “sanatçı benliğim öldü” diyebilirim”.

Tablo 11’de ise katılımcıların Türkiye’deki Türkiye’de sosyal aktifliğini etkileyen değişkenler gösterilmiştir:

Tablo 11: Katılımcıların Türkiye’de Sosyal Aktifliği Düzeyi Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare Değeri (2 Taraflı Anlamlılık) (p=)
Aile Maddi Durumu	0,018
Son 10 Yıl İkamet Tipi	0,000
Türki Dünyaya Aidiyet Derecesi	0,002
Türkiye Öncesi Sosyal Aktivite Düzeyi	0,000
Kırgızistan’da Hayatınızı Geçirmek İster Misiniz?	0,007
Kırgızistan’da İstihdam Durumunun Değerlendirilmesi	0,000
Kırgızca Dil Bilgisi	0,001
Türkçe Dil Bilgisi	0,003
Türkiye’de Eğitim Hakkında Bilgi Edindiği Kanallar	0,010
Türkiye’de Kalma Kararının Nedenleri	0,000

3.2.7. Türkiye’de Kırgızistanlı Öğrencilerin Çalışma Hayatı ve Sermaye

Uluslararası eğitim, işgücü göçünün önemli bir kanalıdır. En yaygın olarak, bu emek göçü biçimi, lisansüstü öğrencilerin ev sahibi işgücü piyasasında bilim, mühendislik ve ticaret alanlarında tutulmasıyla temsil edilen “beyin göçü” olarak kabul edilebilir. Kırgızistan’lı öğrencilerin Türkiye’ye göç etmesine ilişkin bu araştırma, uluslararası öğrencilerin yurtdışına göç etmek için farklı kimlik bilgilerine, ilgi alanlarına ve motivasyonlara sahip olduğunu ve sonuç olarak ev sahibi topluma hem vasıfsız hem de vasıflı iş gücü sağladığını göstermektedir. Dahası, Kırgızistan’lı öğrencilerin vasıflı işgücü göçmenleri olarak işgücü piyasası uygulamaları ekonomik küreselleşmede önemli rollerini göstermektedir. Mesleki becerilerinin yanı sıra Kırgızistan’lı öğrenciler dil ve kültürel yeterliliklerini Türkiye ve Kırgızistan arasında aracılık yapmak için kullanırlar. Bu araştırmada, uluslararası emek hareketliliği modeline yabancı bir ülkede uzun bir süre eğitim alan ve ev sahibi işgücü piyasasına okul yıllarında ve mezun olduktan sonra ücretli emek olarak katılan tüm bireyleri dahil edilmektedir.

Okulda edinilen dilsel ve kültürel bilgiye ek olarak, yarı zamanlı ücretli ya da ücretsiz (staj vb. biçimlerinde) kampüs dışı çalışma deneyimi Türkiye’deki Kırgızistan’lı öğrenci

göçmenler için kültürel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Fiziksel ve duygusal sınırlarla zorlansa da, çoğu Kırgızistan'lı öğrenci yarı zamanlı işgücü deneyimlerini sosyal organizasyon anlayışları için kesinlikle gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu bilgi, Türkiye ve Kırgızistan arasındaki ulusötesi ekonomi, sosyal ilişkiler ve öğrencilerin gelecekteki kendi kariyerleri için değerlidir. İki dilli ve iki kültürlü becerileri, öğrencilerin hem kariyerlerini, hem de derin anlamda bütün sermaye biçimlerini geliştiren faktörlerdir.

Kırgızistanlı öğrencilerin çoğu Ankara ve İstanbul'da yoğunlaşmaktadır. Bu iki şehirde yaşama ve çalışma atmosferi çok farklıdır. Ankara, çok sayıda idari kurumun yer aldığı başkenttir ve öğrencilere göre "bürokrat şehir" olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla Ankara'da yabancı uyruklu öğrenciler için daha az iş imkânı bulunmaktadır. İstanbul ise, girişimcilik faaliyetlerinin patladığı en büyük turizm ve ticaret merkezidir ve öğrencilerin beşeri ve kültürel sermayelerini kullanabilecekleri çok çeşitli işler sunmaktadır. Genel olarak, ek gelir için daha az fırsat bulunduğu için Ankara'daki öğrenciler İstanbul'dan daha fazla finansal zorluklar yaşadığı söylenebilir. Ankara'daki öğrenciler, aktif turizm sezonunda Antalya, Alanya, Bodrum ve diğer kıyı bölgeleri gibi yerlerde mütercim tercümanlık işlerini yapar veya rehber, animatör ve otel servis personeli olarak çalışırlar. Bazen bu çalışma yerlerinde asgari maaşın yanı sıra öğrencilere ücretsiz konaklama ve yemek verilir. Bazı öğrenciler, Kırgızistan'a bilet almak ve diğer küçük masrafları için yeterli para kazanmak adına sadece birkaç yaz ayı boyunca çalışırken, diğerleri bir yıl boyunca kendi ve bazen Türkiye ve / veya Kırgızistan'daki aile üyelerine finansal destek sağlamak için yarı zamanlı işe girerler.

İstanbul, pek çok kar amacı gütmeyen ve hayır kurumlarını bulunduran çok hareketli bir şehirdir. İstanbul'da okuyan öğrencilere göre, çeşitli vakıflardan sınırsız burs şeklinde ek finansman için birçok fırsat vardır. Başarılı öğrenciler, temel burs kaynaklarının yanı sıra ayda 400-500 dolara kadar para kazanabilirler. Aynı zamanda, bu şehir birçok ilginç istihdam fırsatı sunmakta ve çoğu öğrencinin eğitim ve çalışma faaliyetlerini birleştirmesine izin vermektedir. Mülakat sırasında, bazı öğrencilerin okulu bırakıp tamamen kazançlara odaklandığı durumlar da olduğu ifade edilmiştir. İstanbul, tercümanların ve rehberlerin hizmetini gerektiren birçok önemli uluslararası konferans ve sempozyumun yapıldığı bir şehir olarak da biliniyor. Çeşitli geliştirilmiş veritabanları

aracılığıyla Kırgız öğrencileriyle temaslarını sürdüren bu tür organizasyonlar konusunda uzmanlaşmış büyük Türk şirketleri bulunmaktadır.

Türkiye'de eğitim sürecinde biriken sermaye biçimleri, Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de dahil olduğu işgücü piyasasındaki pozisyonlarını etkilemektedir. Şekil 4, nitel ve nicel veri toplama sonucunda elde edilen bilgilere göre 2019 yılında Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de yarı zamanlı ya da staj olarak çalıştığı görevlerinin mesleki içeriklerini göstermektedir:

- Rusça-Türkçe-İngilizce mütercim-tercümanlık
- Dil öğretmenliği (İngilizce ve Rusça)
- Hizmet Sektörü (garsonluk, animatör ve çocuk bakıcılığı, resepsiyonist)
- Uluslararası şirkette asistanlık
- Turizm rehberliği
- Belediye bazında yabancı ziyaretçiler rehberliği
- İktisat ve muhasebe bölümlerinde stajyerlik
- Türkiye Merkez Bankasında Stajyerlik
- Organizatör görevi
- Uluslararası öğrenci dernek veya topluluk başkanı görevi
- Tedarik zinciri personeli
- Uluslararası müşteri temsilcisi
- Uluslararası öğrenci gazetesinde gazetecilik
- Satış temsilcisi
- Esnaf
- İthalat-ihracat

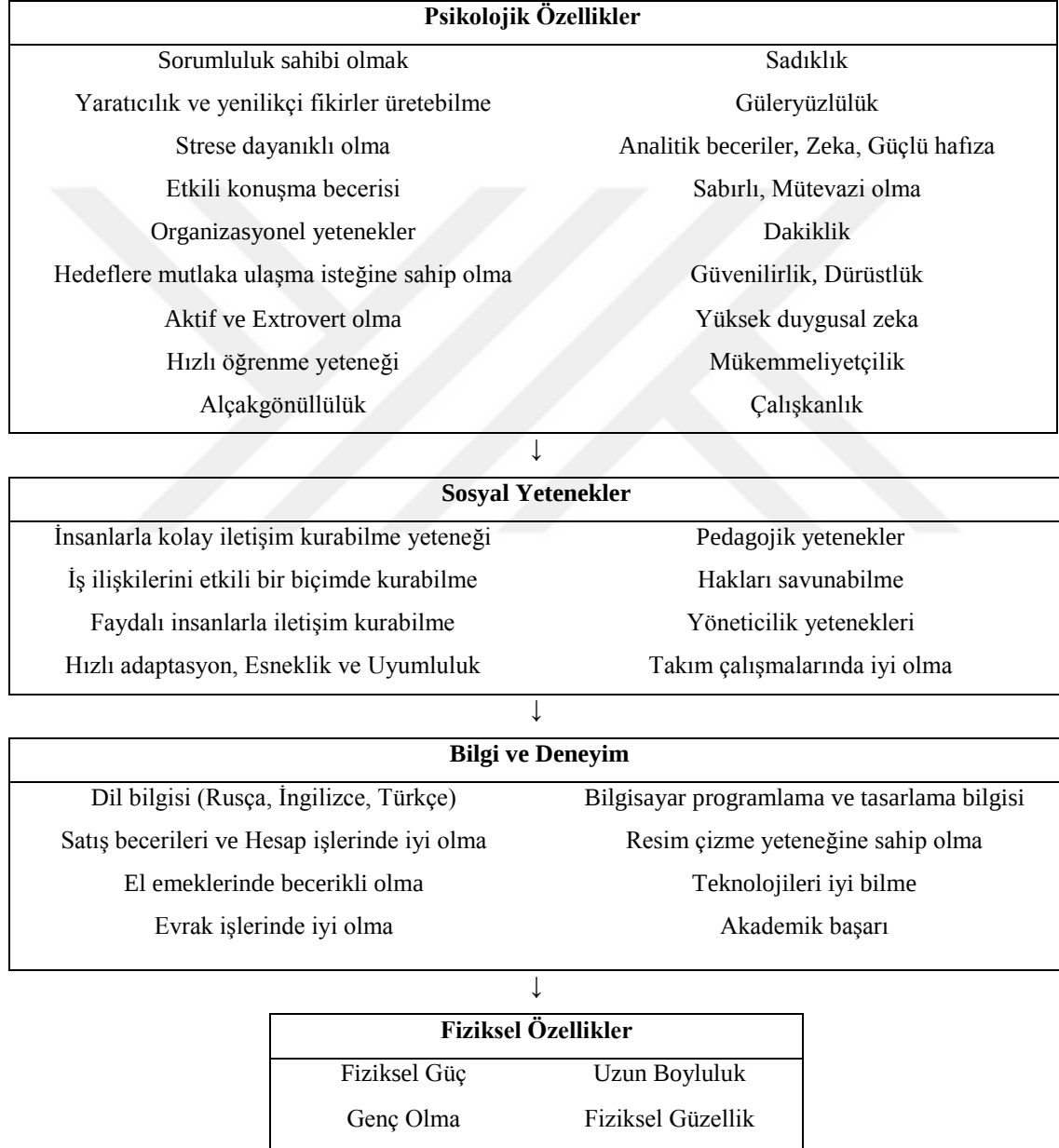
Şekil 4: Kırgız Öğrencilerin Türkiye'deki Yarı Zamanlı İş veya Staj Alanındaki Görevleri ve Pozisyonları

Türkiye'de çalışan Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de çalışma pozisyonların arasında en yaygın olarak Rusça-Türkçe-İngilizce mütercim-tercümanlık, İngilizce ve Rusça dil öğretmenliği, turizm rehberliği, satış, ticaret, hizmet sektörü ve üretim firmalarında uluslararası müşteri temsilciliği görevleri üstlendiği tespit edilmiştir. Burada, Türkiye şirketlerinin bir Kırgız öğrenciyi işe alarak sadece Türkiye yerlisi personeline komuta edebilecekleri bir çalışan kazanmakla kalmadı, aynı zamanda Rusça, İngilizce ve Kırgızca konuşulan ülkelerle dilsel ve kültürel becerilerini ve değerli sosyal ağlarını

kullanarak bir “köprü” fonksiyonundan da yararlanmaktadırlar. Türkiye’de çalışan birçok Kırgızistan’lı, rollerinin yerli çalışanlarla değiştirilemeyeceğini belirtmişlerdir.

3.2.8. Göç Sonrası Edinilen Sermaye Biçimleri (Beşeri, Kültürel, Sosyal)

Mülakat ve anket yoluyla Kırgız öğrencilerin sahip olduğu sermaye biçimlerini oluşturan bilgi, beceri, yetenek ve özellikler listesi özetle Şekil 5’te verilmiştir:

Şekil 5: Kırgız Öğrencilerin Sahip Olduğu Beşeri, Kültürel ve Sosyal Sermayesi

Mülakata katılan öğrencilerin çoğu Türkiye’de geçirdiği zaman sürecinde “ayakları üzerinde durmayı” öğrendiklerini ve Türkiye’de geçirdiği yaşamında sadece eğitime

değil, aynı zamanda yaşam ve mesleki deneyim kazanmasına da katkıda bulunduğunu söylemiştir. Türkiye, özellikle milliyetçilik, Türklük, din gibi düşünce biçimlerinde önemli ölçüde etkilediği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda, bazı öğrenciler edinilen bilgi ve becerileri Kırgızistan'a geri dönmek için uygulayamayacaklarından tereddüt ettiğini belirtmişlerdir. Hatta bazıları, artık kendilerini Kırgızistan toplumuna yabancılaştığını ifade etmişlerdir. Bu yabancılaşma, kültürel düzeyden bakıldığında gelenek ve tutumlarda belli farklılıkların meydana geldiği sonucunda kendini göstermiştir. Bireysel-psikolojik düzeyde ise, öğrencilerin entegrasyon-asimilasyon kültürleşme strateji tipleri arasındaki uyum modelini benimsedikleri durumlarda öğrencilerin artık kendilerini Türkiye’de psikolojik olarak daha rahat hissetmesi ve sosyal ortam olarak Türkiye toplumu üyelerini tercih etmesi, günlük hayat ritüelleri ve konuşma tarzlarının da Türkiye’nin kültürel sembol setine göre uygulaması söz konusudur.

Yurtdışında eğitim alma kararını verirken “Daha iyi eğitim alma imkanları” seçeneğinin sadece resmi akademik bilgi açısından değil, aynı zamanda dil becerileri ve diğer çeşitli yeterliliklerin geliştirilmesi açısından nasıl anlaşıldığı ile açıklanabilir. Birçok katılımcı Türkçe dil becerileri kadar diğer yeterlilikler konusunda da Türkiye’ye göç ettikten sonra sermayelerini zenginleştirdiklerini belirtmişlerdir. Tutumlar ve değerler açısından kendine güvenin yükselmesi, zorluklarla başa çıkma yeteneğini pekiştirdiği söylenebilir. Bunlarla birlikte, öğrenme yeterlikleri ile ilgili olarak, yeni fikirlerin kazanılması ve yeni çalışma yaklaşımlarının öğrenilmesi önemli bulunmuştur. Türkçe, öğrenciler tarafından edinilen yalnız önemli yeterlilik değildir. Sosyal ağlar birçok kişi için önemli olduğu belirtilmiştir. Bireyler bu tür ağları bilgi ve bilgi kaynakları, ortaklık kurmanın temelleri veya pazarlara veya kaynaklara erişim yolları olarak kullanabilirler. Meyer (2001, s. 101) in iddia ettiği gibi, “bireylerin becerileri onları harekete geçiren ağlara bağlıdır” ve bu bakımdan uluslararası göç, genellikle sosyal ağların inşası için önemli bir yol olarak kabul edilebilir, çünkü ulusötesi ağlar önemli ekonomik potansiyele sahiptir. Gerçekten de, mülakata katılan öğrencilerin hepsinin çalışma deneyimleri değerlendirilmiş olursa, staj veya yarı zamanlı iş bulma fırsatlarının bireylerin iş duyurularına başvurarak elde edilmesi vakası neredeyse hiç mevcut değildir: bütün çalışma olanakları öğrencilerin hocaları, arkadaşları veya diğer sosyal çevresinden kişiler aracılığıyla elde edildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla, Kırgız öğrencilerin sahip olduğu beşeri ve kültürel sermayesi, önemli oranda Türkiye’de edindiği sosyal sermaye yardımı ile değer bulduğunu ve

neticede bu sermaye tiplerinin artması ve gerekirse ekonomik sermayeye de dönüştüğü söz konusudur.

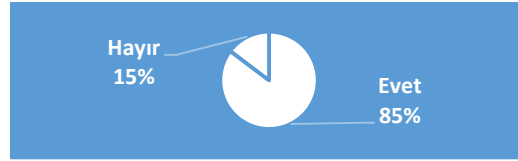
Rusça, Türkçe ve İngilizce dil yeterliliği unsuru ile belirlenen Kırgız öğrencilerin kültürel ve beşeri sermayesi, öğrencilerin Türkiye’de kendini gerçekleştirme ve maddi durumunu yeterli düzeyde tutma aracılığıyla başarılı adapte olmasında ana araç olduğu şüphesizdir. Örneğin, toplumdaki çoğu insanların bir hizmet sektörü görevleri için gerekli olan fiziksel özelliklere sahip olduğu durumda Kırgız öğrencilerin yerli konuşulan dilde yeterliliğine artı olarak yabancı dil bilgisine sahip olması, onları iş başvurularında daha avantajlı pozisyona getirmiştir. “Önce hiç garsonluk tecrübem yoktu ama benim orta seviyede Rusça bildiğim için işe almışlardı”, “alanımda vasıflı olmamla beraber İngilizceyi de ileri seviyede bildiğim için seçilmiştim”, “müşterilerimiz çoğunlukla yabancı uyruklu olduğu için Rusça ve İngilizce bildiğin için diğer adaylar arasından bu pozisyon bana verilmiştir” gibi açıklamalar, öğrencilerin alıcı toplumda kendi beşeri ve kültürel sermayesinin ekonomik sermayeye dönüştürmesine ve başarılı bir şekilde topluma uyum sağlamasına önemli altyapı kurduğuna işaret etmektedir.

Kırgız öğrencilerin eğitim almakla beraber iş hayatında da kendini gerçekleştirmesinde kurumsal faktörlerin ve bireysel-psikolojik özelliklerin etkili olduğu görülmüştür. Katılımcılar, staj veya işe alınması ve başarılı olmasına neden olan nedenler olarak, üniversite ile staj yerlerinin anlaşması, üniversite hocalarının iş yerine öğrenci hakkında olumlu referansta bulunması, yerli veya Kırgız arkadaşlar sayesinde çalışma olanaklarını elde etme gibi kurumsal ve sosyal faktörler dile getirilmiştir. Bireysel-psikolojik etkenlerden ise akademik başarı, aktiflik, ekstrevert ve pozitif olma, kültürlerarası iletişim kurmada yetenekli olma ve müşterilerle etkili iletişim kurabilme becerilerini kullanarak çalışma hayatına başarılı bir şekilde dahil olunduğu belirtilmiştir.

3.2.9. Alıcı Toplumun Benimsediği Kültürleşme Stratejisi

Araştırmanın analiz çerçevesine göre, öğrenci göçmenlerin göç davranışını ve kültürleşme modellerini etkileyen ve biçimlendiren temel faktör olarak alıcı toplumun yabancı ve özellikle Kırgız öğrencilerine olan yaklaşımının analizinin önemli olduğu varsayılmış, ilgili değişkenlerin ölçümü yapılmıştır. Öncelikle, Türkiye’nin yerli halkının yaklaşımının Kırgızistan’lı öğrenciler tarafından değerlendirmesini gösteren Grafik 29’da

görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu (87 kişi) yerli halkın davranışlarından memnun olduğunu, 15 katılımcı ise Türkiye’li insanlardan memnun olmadığını belirtmişlerdir.

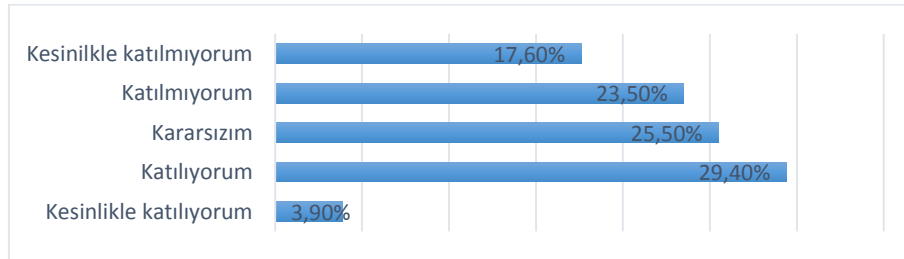
Grafik 30: Yerli İnsanların Size Olan Davranışlarından Memnun Musunuz?

Bundan yola çıkarak, öğrencilerin yerli halkın yaklaşımı ve davranışlarını değerlendirmesini etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak için Ki-Kare testi aracılığıyla korelasyon değerleri bulunmaya çalışılmıştır (bkz. Tablo 12).

Tablo 12: Türkiye’deki Yerli Halkın Katılımcılara Olan Davranış Biçimlerinden Memnuniyeti Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
Yabancı Sınıf Arkadaşınız Var Mı?	0,008
Türkiye’de Maddi Durumu	0,036
DoğumYeri	0,000
Hayat Tarzı	0,031
Türkçe Konusmayı Sever Misiniz?	0,011
İngilizce Dil Bilgisi	0,003

Katılımcıların “Yerli halk ayrımcı davranır” ifadesine cevapları, “katılıyorum”- “katılmıyorum” yanıtları arasında birbirine yakın oranda dağıldığı görülmektedir (bkz. Grafik 30):

Grafik 31: "Yerli Halk Ayrımcı Davranır"

Bu dağılım özelliği, alıcı toplumun Kırgızistan’lı öğrencilere davranış biçimlerinin bazı noktalarda olumlu, bazı durumlarda ise olumsuz niteliklerini taşıdığını belirttiğini

söyleyebiliriz. Fakat daha net bir açıklamaya ulaşmak için, mülakatta öğrencilerden elde edilen bilgilerden bir kaç alıntılara başvurmanın faydalı olacağı düşünülmüştür:

“Türkiye’deki insanların genel olarak bana olan davranışları yine onların sahip olduğu dini ya da milliyetçilik ideolojilerine göre farklılık gösterir. Genellikle müslüman ve Kırgız olduğum için beni iyi karşılarlar, ama bazen yabancı olup da Türkiye’de eğitim aldığım veya Kırgız olup da tüm öğrencilerin temsilcisi, başkanı olmamı kıskanırlar. Öğrencilik statüsümüzün de bizim yerli halk tarafından olumlu karşılanmamızda önemli rolü vardır”

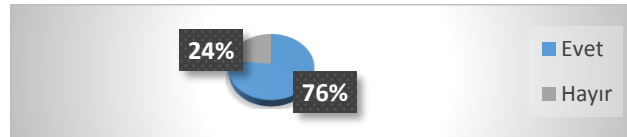
(Katılımcı 2).

“Az da olsa yabancılık hissedirim. Çünkü bazen hissettiriyorlar, örneğin, üniversitede bazı tanıdıklarım ülkesini kıskanırlar, bizim okullarda eğitim alıyorsunuz, bursumuzla yaşıyorsunuz diye açık ifadelerde bulunurlar. Ama bunu yabancı öğrencilerle hiç ilişkisi olmayanlar söylerler. Yabancı arkadaşları olan Türkler ise bize çok iyi davranırlar. Ve şimdi düşünüyorum ki, acaba Kırgızistan’a birkaç sene sonra döndüğüm zaman kendi ülkemde de yarı-yabancı olarak karşılanacak mıyım? Çünkü oranın toplumunda uzun süre olmayacağım ya. Şu an Türkiye’de mesela insanlar ne kadar bana karşı iyi davranırsa davranırsın, ama asla kendimi bu ilkenin tam parçası olarak hissedemem”

(Katılımcı 10).

“Buraya gelmeden önce Rusyadaki gibi dışlama ile karşı karşıya geleceğimi bekliyordum, ama öyle olmadı, Türkiye’nin yerli halkı genellikle çok iyi, yabancılara karşı sıcak davranırlarmış. Buradaki insanlar şehirlere göre farklılık gösterebilir, örneğin, İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde Kırgızlara daha farklı bakarlar. Kırgızistan’lı diğer işçi göçmenlerin yerli halk arasında yarattığı izlenim de önemlidir”

(Katılımcı 4).

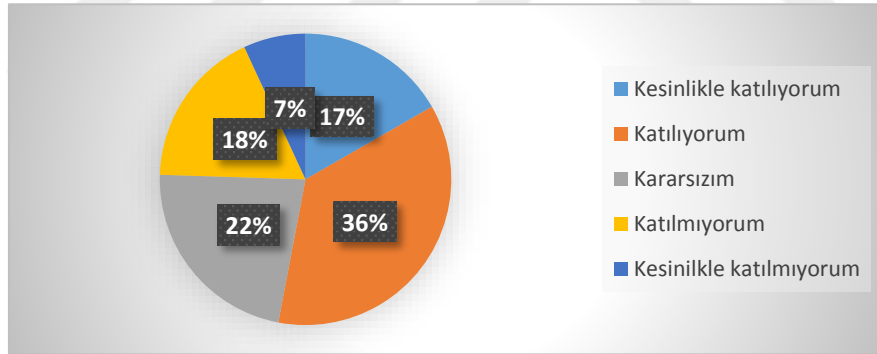
Grafik 32: Yakın Türk Arkadaşlarınız Var Mı?

78 katılımcı, Türkiye vatandaşlarından yakın arkadaşlık edindiğini belirtmiştir. 24 öğrenci ise yakın Türk arkadaşının olmadığını söylemiştir. Katılımcı 10 Türkiye vatandaşları ile kurduğu ilişkilerini aşağıdaki gibi anlatmıştır:

“Manasta 3.sınıftayken Zonguldak’a Mevlana ile geldiğim dönem tanıştığım Türk arkadaşlarımla hala irtibatımızı koparmıyoruz, mesela daha yakın zamanda birisinin nişanına katıldım, bazen de onlar beni evine davet eder, aramız çok iyi.. Ankara’da da yöresel yemek, dans etkinliklerine katılırım, çiğ köfte partisi, kına gecelerine de çok giderim. Bir de Bodrum’da manevi ailem var. Her zaman beni çok iyi karşılarlar, harçlık para bile verirler hediyelerinin yanında. Ben bu ailemle iş aracılığıyla tanışmıştım”.

Tablo 13: Katılımcıların Türkiye Vatandaşları ile Yakın Arkadaşlık Kurma Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
Mezun Olduğu Lise Niteliği	0,024
Kırgızistan’da Hayatınızı Geçirmek İster Misiniz?	0,028
Türkiye Hakkında Bilgi Edindiği Kanallar	0,004
Türkiye’yi Seçme Nedeni	0,043
Türkiye’de Günlük Hayatındaki Sosyal Çevresi	0,050
Sınıf Ortamındaki Sosyal Çevresi	0,008

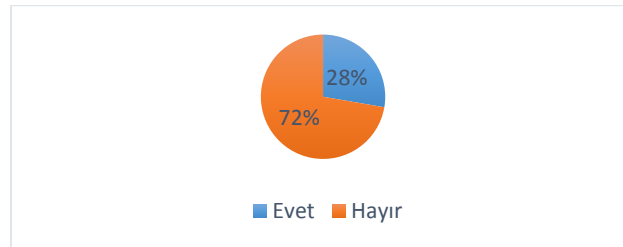
Grafik 33: "Türkçe Film ve Şarkıları Seviyorum"

37 katılımcı, Türkiye üretimi medya ürünlerini beğendiğini belirtmiştir. 23 kişi ise, karasız olduğunu düşünmektedir. 18 öğrenci Türk film ve şarkılarını sevmediğini, 7’si ise sevmediğini kesinlikle ifade etmiştir. 17 kişi ise Türkiye’nin dizi, film ve şarkılarını kesinlikle severek ileyip dinlediğini söylemişlerdir. Mülakat sırasında Türkiye şarkı ve filmlerini neden sevmediğini açıklanması istenildiğinde, öğrenciler genellikle “diziler fazlasıyla uzun”, “içeriği aynı”, “benim tarzım değil”, “filmler sadece aşk konularındadır, eğer bilimsel-dedektif tarzı, kaliteli filmleri çekseler kesinlikle izlerdim” ve “Türkiye

medyası yapmacık, derin bir maanası yok programlara doludur, onun için hiç takip etmemeye çalışırım” cevapları alınmıştır.

Tablo 14: Katılımcıların Türkiye Üretimi Şarkı, Film, Haber ve Diğer Medya Ürünleri Tercih Etmesi Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Taraflı Anlamlılık) Değeri (p=)
Doğum Yeri	0,029
Dini	0,000
Dindarlık Derecesi	0,000
Hayat Tarzı	0,002
Türkçe Konusmayı Sever Misiniz?	0,000
Kırgızistan’ın Ekonomik Durumunun Değerlendirilmesi	0,011
Kırgızistan’ın Sosyal Durumunun Değerlendirilmesi	0,026
Kırgızistan’ın İstihdam Durumunun Değerlendirilmesi	0,047
Rusça Dil Bilgisi	0,030
Türkçe Dil Bilgisi	0,008
Türkiye’de Kalmak İstememe Nedenleri	0,003
Türki Dünyaya Aidiyet Derecesi	0,044

Grafik 34: Türkiye Vatandaşı İle Evlenir Miydiniz?

Alıcı toplumun üyesi ile evlilik kurma potansiyeli, öğrenci göçmenlerin yerli toplumdaki insanlarla hem sosyo-kültürel düzeyde, hem de bireysel-psikolojik açıdan ev sahibi ülkenin değer ve tutumları, hayat tarzını içselleştirdiği, ya da en azından olumlu kabul ettiği kültürleşme seviyesini gösterebilen bir değişken tarzıdır. Anket sonuçlarına göre, Türkiye vatandaşı ile evlenme ihtimalini yüksek tutan öğrencilerin sayısı 28 iken, 73 kişi ise Türk birisi ile evlenmek istemediğini söylemiştir. Bunun nedeni olarak, erkek mülakat katılımcıları “ailede kadın-erkek rolleri bizimkinden daha farklı, ben daha çok ataerkil bir ailenin reisi olmak isterim, Türkiye’deki kadınlar çok fazla kapriz yapar” nedeniyle açıklamışlardır. Katılımcıların çoğu, cinsiyet farkı olmadan Türk vatandaşı ile evlenmek

istemediklerinin asıl nedeninin tutum ve düşünce tarzlarında farklılıklar olduğu nedeniyle evlilik ilişkilerinin kurulmasının mümkün olmadığını dile getirmişlerdir.

3.2.10. Öğrenci Göçmenlerin Kültürleşme Sürecindeki Kurumsal Faktörler

Düşük kültürleşme oranını gösteren Katılımcı 1, uyum ve adaptasyon sürecini negatif etkileyen ana kurumsal etkenleri aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

“Sakarya’ya ilk geldiğim gün beni kimse karşılamadı, iki hafta boyunca Kazaklarla beraber takıldım, bir Kırgızı bile görmedim. Sonra birisini görünce o kadar mutlu oldum ki. Benim geldiğim yıl tam 15 Temmuz darbesine denk gelmişti, belki ondan YTB o sene pek hazırlıklı değildi yeni öğrencilerine. İlk zamanlarda bütün işlerimi tek başıma hallettim, ikamet başvurusunu da kendi başıma bir türlü tamamlamayı başarmıştım. O zamanlar hiç Türkçe bilmiyordum. İkameti izin bilgisini normalde diğer arkadaşlar Kasım ayında almışken, ben ise ancak Şubatta alabildim. Kış tatiline ülkeme giderken havalimanında birtakım problemler yaşadım bunun yüzünden. Kısacası, Türkiye’deki ilk zamanlarım bayağı stresli geçmişti bürokratik işlemler ve bazı çalışanlarının ilgisizliği yüzünden”.

Düşük kültürleşme motivasyonuna sahip olan bir diğer öğrenci ise göç sürecinin ilk döneminde yaşadığı devlet çalışanları tarafından uygulanan olumsuz deneyimini anlatarak, bunun Türkiye hakkında ilk izleniminin oluşmasında ve mevcut yerli halk ile kaynaşma durumunu negatif etkilediğini belirtmiştir:

“Göç idaresinde çalışan adam bana taktı. Hem de onu başka bir görevli ile değiştiremiyordum, çünkü ilk geldiğim gün aldığım numara hangi görevliye denk geldiyse bütün sonraki işlevlerim onun elinden geçmesi gerekiyordu. Buradaki Kırgızlardan sadece Camilya abla bana yardım etmişti, hala da ediyor. İşte Camilya ablamın da göç idaresine gidip sorunumu çözmeye çalışmasına rağmen ikamet uğraşlarımız hiç de ilerlemedi. Bence çalışanın bana böyle davranması Türkiye’deki göç durumuyla bağlıdır. Burada Suryeliler ve benzeri çok sayıda göçmenlerin sayısı arttığı için artık biz de onlarla aynı imaja geldi. Ve idarede çalışanların da göçmenlere karşı nefreti bana da bu türlü yansımış olabilir. Yani hiç bir şey yapamadım o çalışanı yumuşatabilmek için. Görevli her türlü evraklarımda sorun buluyordu ya da erteleme yapıyordu onların değerlendirmeye gönderilmesinde. 2 ay

böyle uğraştım, artık ikametle uğraşarak yurtla ilgili problemim de arka planda kalmıştı”

(Katılımcı 9).

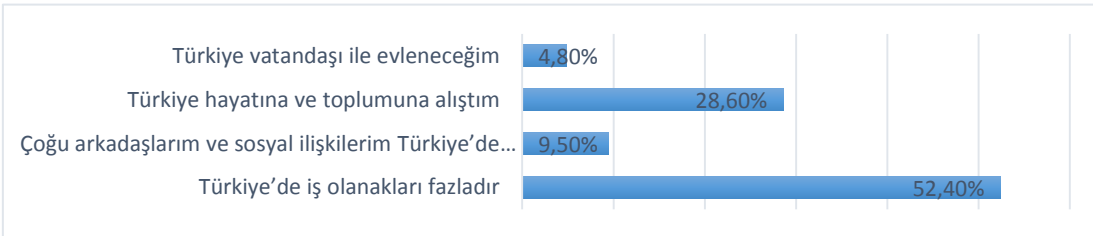
Dolayısıyla, kurumsal faktörlerin özellikle göç sürecinin ilk aşamalarında öğrenciye olan etkisinin niteliği, onun kültürleşme motivasyonunu ve sonraki aşamalarda benimseyeceği kültürleşme stratejilerinin yönünü de önemli düzeyde etkilememektedir.

3.2.11. Öğrencileri Mezuniyet Sonrası Göç Planları ve Hedefleri

Öğrencilerin genel kısmı, Türkiye’de eğitimini tamamladıktan sonra Kırgızistan’a geri döneceğini veya başka yurtdışı ülkelere giderek göç eylemine devam edeceğini belirtmişlerdir.

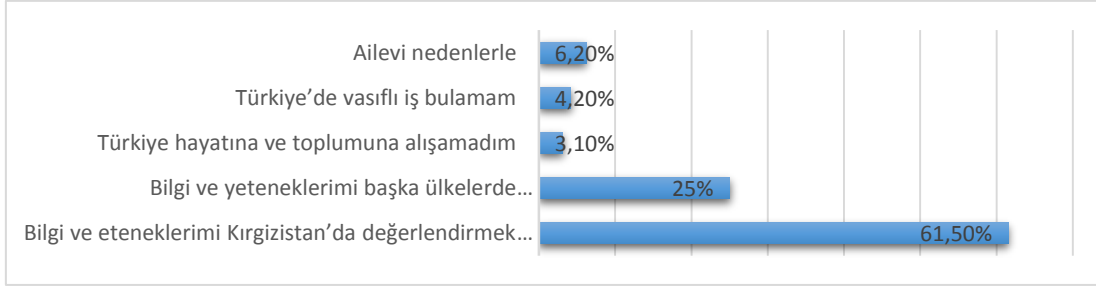
Tablo 15: Eğitiminizi Tamamladıktan Sonra Türkiye’de Kalmayı Düşünüyor Musunuz?

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	39	21,4	38,2	38,2
Hayır	63	34,6	61,8	100,0
Total	102	56,0	100,0	

Grafik 35: Neden Türkiye’de Kalmak İstersiniz?

Türkiye’de kalmayı planlamakta olan öğrencilerin büyük kısmı, Türkiye’de hem iş, hem de akademik ve bireysel açılardan kendilerini geliştirme açısından olanaklara zengin olduğu için kalacağını belirtmiştir. İkinci sıradaki neden ise, bireylerin Türkiye’deki hayat düzenine alıştığı ve uyum sağladığı için yer değiştirmek veya ülkesine geri dönmek istemediğini göstermiştir. Daha az sayıda seçilmiş nedenler olarak öğrencilerin alıştığı sosyal çevre ve ilişkilerinin artık Türkiye’de yoğunlaştığı için veya Türkiye vatandaşı ile evleneceği için Türkiye’de kalma tercihinde bulunduğu dile getirilmiştir.

Grafik 36: Neden Türkiye'de Kalmak İstemezsiniz?

Türki toplumlara aidiyet hissi düzeyi, öğrencilerin Türkiye'deki genel hayat memnuniyeti ve dolayısıyla kültürleşme stratejisini ne önemli şekilde etkileyebileceği öne sürülebilir. Tablo 16'da katılımcıların Türki toplumlara aidiyet düzeyi ile bağlantısı olan değişkenler gösterilmiştir:

Tablo 16: Katılımcıların Türki Dünyaya Aidiyet Düzeyinin Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
Aile Maddi Durumu	0,038
Türkiye'de Gelir Kaynağı	0,003
Türkiye'de Maddi Durumu	0,020
Hayat Tarzı	0,001
Kırgızistan'a Aidiyet Düzeyi	0,000
Türkiye'de Sosyal Aktivite Düzeyi	0,002
Türkiye Üretimi Film ve Şarkıları Sever Misiniz?	0,044
Türkçe Konusmayı Sever Misiniz?	0,000
Kırgızistan'ın Sosyal Durumunun Değerlendirilmesi	0,032
Kırgızistan'da Hayatınızı Geçirmek İster Misiniz?	0,021
Türkçe Dil Bilgisi	0,000
Türkiye'yi Seçme Nedeni	0,000

Hem anket cevaplarından hem de görüşme sırasında elde edilen bilgilere dayanarak, Türkiye'de okuyan öğrenciler şartlı olarak 4 gruba ayrılabilir:

- 1.Grup: öğrenimlerini tamamlamayı ve eve dönmeyi planlayan öğrenciler
- 2.Grup: Türkiye'de öğrenimlerini tamamladıktan sonra diğer ülkelerde öğrenim görmeyi planlayan öğrenciler

3.Grup: Türkiye'de öğrenci vizesi ile çalışmak için uzun süredir üniversitelere kaydını devam ettiren öğrenciler ve son olarak

4.Grup: Türkiye'de çalışma izni veya Türkiye vatandaşı ile evliliğe dayalı olarak çalışmaya devam edecek öğrenciler.

3.2.12. Öğrencilerin Gelecekle İlgili Göç Planları ve Onları Etkileyen Faktörler

Öğrencilerin Türkiye’de eğitiminin tamamladıktan sonra yeni hayat düzeyine geçiş yapması gerekçesi meydana gelmektedir. Bunun için öğrenciler, bütün artı ve eksileri değerlendirerek, yeni göç kararlarını alırlar. Bu kararları, önemli ölçüde Türkiye’nin göç politikaları ile birlikte, bireysel faktörler de şekillendirdiği görülmüştür (bkz. Tablo 17). Genel biçimiyle, öğrencilerin eğitim sonrası göç planları, belli başlı Kırgızistan’a geri dönerek yeni faaliyetlerine başlama, Türkiye’de belli bir süre kalıp eğitime veya çalışmaya devam etme ya da diğer yurtdışı ülkelere geçme gibi üç temel karar türü vardır. Fakat bazı mülakat katılımcıları, Türkiye-Kırgızistan arasında ortak çalışmalarda bulunarak, iki ülkede de ulusötesi faaliyetleri gerçekleştirmeyi planladığını belirtmiştir.

Tablo 17: Katılımcıların Eğitimini Tamamladıktan Sonra Göç Planları Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
YTB Bursiyeri Misiniz?	0,049
Kırgızistan’ın Siyasi Durumunun Değerlendirilmesi	0,039
Kırgızistan’da Hayatınızı Geçirmek İster Misiniz?	0,039
Türkiye’de Maddi Durumu	0,035
Türkiye Vatandaşı ile Evlenir Misiniz?	0,000
Türkiye Hakkında Bilgi Edindiği Kanallar	0,002
Rusça Dil Bilgisi	0,038

Türkiye’nin Göç Politikaları. Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına göre, yabancı öğrencilerin Türkiye’de çalışmaya uygun olmadığını belirtmek burada önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından verilen öğrenci vizesi, birçok Avrupa ve ABD ülkesinde sıklıkla izin verildiği gibi, kampüste yarı zamanlı olarak bile çalışma izni vermediğini açıkça belirtmektedir. Dolayısıyla, Türk işverenler, Kırgız öğrencilerini farklı diller (Türkçe, Rusça ve İngilizce) ve düşük ücret gereklilikleri nedeniyle işlerinde çalışmak üzere

herhangi yasal gerekçeler ile talep edilen vergilerden kurtularak, düşük ücret karşılığında gerekli vasıflara sahip işçileri işe almak istemektedir. Bu nedenle, Türkiye'de çalışan öğrenciler hakkında bahsedildiği zaman, iş vizesi veya Türk vatandaşlığı alan öğrenciler harç hariç, yasadışı faaliyetlerin yer aldığı söz konusudur.

Geri dönüş. Öğrencilerin eğitimi tamamladıktan sonra Kırgızistan'a dönme kararını etkileyen faktörler, Tablo 18'de gösterilmiştir:

Tablo 18: Katılımcıların Kırgızistan'da Yaşama İsteği Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
Eğitim Aşaması	0,031
YTB Bursiyeri Misiniz?	0,016
Türkiye Vatandaşı ile Evlenir Misiniz?	0,009
Doğum Yeri	0,002
Dini	0,000
Dindarlık Derecesi	0,000
Hayat Tarzı	0,035
Kırgızistan'a Aidiyet Derecesi	0,000
Türkiye Öncesi Sosyal Aktivite Düzeyi	0,002
Türkiyede'ki Sosyal Aktivite Düzeyi	0,007
Kırgızistan'ın Siyasi Durumunun Değerlendirilmesi	0,019
Kırgızistan'ın Sosyal Durumunun Değerlendirilmesi	0,001
Kırgızca Dil Bilgisi	0,000
Türkiye Hakkında Bilgi Edindiği Kanallar	0,001
Türkiye'de Kalacak Mısınız?	0,039
Türkiye'de Kalmak İstememe Nedenleri	0,000
Yakın Türk Arkadaşınız Var Mı?	0,028
Türki Dünyaya Aidiyet Derecesi	0,021

Katılımcı 3, Yüksek Lisansını tamamladıktan sonra Kırgızistan'a geri dönüp çalışma faaliyetlerine başlayacağı kararını şöyle açıklamaktadır:

“Kırgızistan'a ve Kırgız Toplumu'na kendimi tamamen ait hissediyorum ve kesinlikle edindiğim bilgi ve tecrübelerimi ülkeme dönüp onu geliştirmek adına kullanmayı amaçlıyorum. Çünkü ben Kırgızistan'da doğdum, büyüdüm, temel eğitimimi aldım, ben ülkeme borçluyum. Ülkemin gelişmesi için ilk olarak

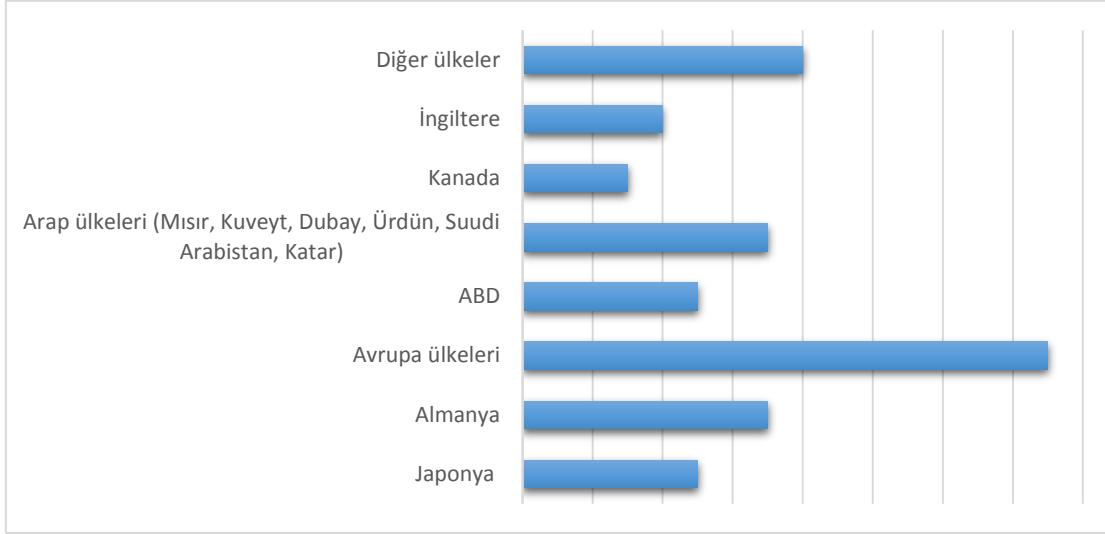
insanların her açıdan gelişmesi lazım. İlk önce iyi bir eğitim alması lazım. Ve bencil olmamak, toplumdaki bütün insanların iyiliği için çalışmak çok önemlidir. Ve ekonomik durumumuz da şu an mükemmel değil, onun için ilk önce yönetim sistemimize yönetimizi temizlememiz lazım. Beşeri sermayemizi zenginleştirmemiz lazım".

Görüldüğü gibi, öğrencilerin gelecekle ilgili göç kararlarını almada sadece bireysel arzu motivasyonları değil, aynı etki gücüyle milli kimlik ve aidiyet gibi bireyin sahip olduğu kültürel sermaye biçimi ve kişisel özellikler geri dönüş seçeneğini seçmesine neden olabilmektedir.

Türkiye’de Faaliyetlerine Devam Etme. Bazı geçici göçmenler için geçici göçün, kalıcı göç sürecinde bir aşama olabileceğini öne sürülmektedir. Bu nedenle, bazı uluslararası öğrenciler için birincil amaç, ev sahibi ülkede oturma veya vatandaşlık statüsü kazanmak olabilir ve eğitim bu hedefe ulaşmanın en iyi yolu olarak kabul edilir (Balaz vd., 2004a, s. 219). Dolayısıyla, hedef ülkede kalıcı ikamet elde etmek olarak belirlenmiş bir niyetle göç eden uluslararası öğrenciler, tipik geçici göçmenlerin aksine, “sürelili kalıcı göçmenler” olan bir öğrenci grubunu temsil edebilir (Kim, 2001, s. 215).

Türkiye’de öğrenim gören Kırgızistan’dan gelen birçok öğrenci lisans seviyesinden Yüksek Lisansa ve Yüksek Lisans doktora çalışmalarına kademeli olarak devam etme şeklinde Türkiye’nin yükseköğretim kurumlarında bir eğitim seviyesinden diğerine geçmeyi amaçlayarak göç ederler. Buna ek olarak, mülakatlar öğrenciler akademik dönemi kasten uzattıklarında uygulamanın yaygın olarak kullanıldığını göstermiştir. Bu, onların öğrenci vizelerini yenilemelerini ve Türkiye’de yasal olarak kalmalarını ve aynı zamanda yasadışı sayılan yarı zamanlı çalışma faaliyetlerine devam etmelerini sağlamaktadır. Bu tür uygulamalar kuşkusuz öğrencilerin aldığı eğitimin kalitesini etkiler ve çalışmaların tamamlanmasını geciktirir.

Başka Ülkede Göç Sürecini Devam Ettirme. Türkiye’de eğitimini tamamladıktan sonra diğer yurtdışı ülkelere gidip eğitim veya çalışma faaliyetlerine devam etmeyi planlamakta olan katılımcıların hangi ülkelere gitmeyi tercih ettiğine dair soruya gelen cevapların dağılımı Grafik 36’da sunulmuştur:

Grafik 37: Türkiyede Eğitiminizi Tamamladıktan sonra Hangi Ülkeye Gitmek İstersiniz?

Bu ülkeleri tercih etme nedenlerinin açıklanması olarak da, öğrenciler Japonya'yı, dil ve kültürü ile ilgilendiği için, Almanya'yı felsefe disiplini daha da gelişmiş olduğunu düşündüğü için, Avrupa ülkelerinde eğitimi daha kaliteli olduğunu düşündüğü için, Kuveyt'i de, Arapçayı geliştirmek için hedeflediğini söylemişlerdir. Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün, Katar gibi Arap ülkeleri - İslam dinini daha iyi öğrenebilme ve İslam dinini daha da derinlemesine araştırma imkanlarını daha fazla sunulduğu sebebiyle yanı sıra, gezme konusunda da çekici ülkelerden oldukları için tercih edildiği belirtilmiştir. İran - dil ve kültürü ile ilgilendiği için, ABD – her bakımdan imkanların daha fazla, eğitiminin daha kaliteli olması ile çekici olduğu, Singapur ise dünyanın en gelişmiş ülkelerinden biri olduğu nedeniyle hedeflendiği açıklanmıştır. İngiltere'de okumak isteyen öğrenciler, bu ülkenin yönetim sistemi ile ilgilendiğini, Dubai'yı ise iş imkanlarının daha fazla olduğu için seçmek istedikleri dile getirilmiştir. Almanya – bu ülke çok taraflı imkanlara sahip olduğu için kolaylıkla iş veya okul bulabileceğini düşünerek göç etmeyi planlandıklarını, Macaristan'a ise mesleki gelişme için en uygun bir sisteme sahip olduğunu düşünerek eğitim için gitmek istediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin gelecekte göç tecrübesini yaşamak istedikleri diğer ülkeler arasında Avustralya, Kanada, Malezya, İsviçre, Rusya, Fransa yer almaktadır.

Bireysel Faktörler. Mülakat sonuçlarına göre, yüksek statülü ve ücretli işlerde çalışmakta olan öğrencilerin çoğunun en azından yakın gelecekte Kırgızistan'a dönmeyi planlamadığını göstermektedir. Sağlam bir mali temel oluşturma gereği bu kararı motive

ederek, Türkiye'de çalışmalarına devam etmeyi ve bir süre daha çalışmayı planlamakta olduğu veya süreleri boyunca Kırgızistan'a geri dönmelerini geciktiren diğer ülkelerdeki çalışmalarına devam etmeyi düşündükleri tespit edilmiştir. Bireylerin Türkiye'de kalma kararını vermelerine neden olan önemli sebeplerden bir diğeri de, öğrencilerin Türkiye vatandaşı ile evlenmesidir. Sakarya'da Uluslararası İlişkiler bölümü Yüksek Lisans öğrencisi olan bir kız öğrenci, durumunu aşağıdaki gibi anlatmıştır:

“Evlendikten sonra hayatım boyunca Türkiye’de yaşayacağım düşüncesini artık kabul ettim. Nişanlıma teklif ettiği zaman “evet” demeden önce bu konu üzerinde çok düşünmüştüm. Önceden Kırgızistan’da kendi bölgemde bir okul açıp, çocukların eğitiminde katkıda bulunacağımı hayal ederdim, ama şimdi ise Türkiye’de yaşayıp da buradan Kırgızistan’ım için iyi şeyler yapabileceğimi ve bunun için çalışacağıma karar verdim”

(Katılımcı 5).

Türkiye vatandaşı ile evlilik bağı nedeniyle Türkiye’de eğitim ve çalışma hayatına devam edecek bir diğer katılımcının da vakası dikkat çekicidir:

“Manas Üniversitesinde eğitim aldığım dönemlerde Türkiye’li tanıdıklarım ve sınıf arkadaşlarım vardı ve onlar kendileri hakkında genel olarak olumsuz izlenim yarattığı için Türkiye’ye geldikten sonra da Türk erkeklerini hiç bir şekilde benimle evlilik yapabilecek bir adaylar olarak bakmamıştım. Eğitimimin en son döneminde dil kurslarında öğretmen olarak çalıştığım zaman iş ortamında bir Türk vatandaşı ile kurduğum samimi arkadaşlığımız, giderek benim onun evlilik teklifini kabul etmem ile sonuçlandı. Nişanım ile tanıştığımdan beri Türkiye halkını daha yakın görmeye, Türkçeyi daha fazla sevmeye başladım ve şimdi Türkiye toplumuna başarılı bir şekilde her açıdan uyum sağlamaya çalıştığım dönemdir. Önceden tezimi savunup hemen ülkeme döneceğim, Türkiye’ye asla dönmeyeceğim diye düşünüyorum, fakat artık bu ülkede kalmak istiyorum, çünkü gelecekteki eşimin kariyeri Türkiye’dedir. Hem de benim için de burada iş olanakları var diye düşünüyorum ”

(Katılımcı 1).

Tablo 19: Katılımcıların Türkiye’deki Hayattan Memnuniyeti Değişkeni ile Diğer Faktörler Arasındaki İlişkinin Ki-Kare Testi Sonuçları

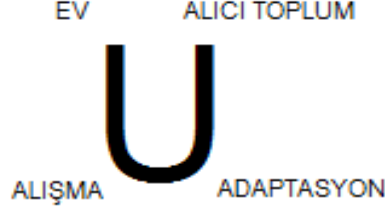
Değişken Adı	Pearson Ki-Kare (2-Tarafli Anlamlılık) Değeri (p=)
Türkiye’deki Akademik Ortalaması	0,001
Türkiye’nin Yerli Halkından Memnuniyeti	0,029
Yabancı Sınıf Arkadaşınız Var Mı?	0,001
Son 10 Yıl İkamet Tipi	0,017
Dindarlık Derecesi	0,046
Kırgızistan’a Aidiyet Düzeyi	0,049
Rusça Dil Bilgisi	0,012
Türkçe Dil Bilgisi	0,000
Türkiye’de Günlük Hayatındaki Sosyal Çevresi	0,056
Sınıf Ortamındaki Sosyal Çevresi	0,001
Türkiye Öncesi Akademik Başarısı	0,001

Tablo 19’da görüldüğü gibi, öğrencilerin Türkiye’deki göç tecrübesi ve genel hayatında memnuniyetinde hem kurumsal faktörler, hem de bireylerin sahip olduğu kültürel ve sosyal sermayesi ile beraber, benimsedikleri kültürleşme stratejisi önemli ölçüde etki etmektedir.

3.2.13. Kırgızistan’lı Öğrencilerin Türkiye’deki Kültürleşmesinin Model ve Stratejileri

Araştırmanın birinci sorusuna göre, öğrencilerin sürekli göçmen olma özelliğine uygun olarak daha önceki bölümlerde bahsi geçen temel kültürleşme modelleri ve stratejileri, ve bunları belirleyen temel toplumsal ve bireysel etkenler üzerinden görüşmeye katılan kişilerin genel ve istisna olarak sayılabilen bilgilerin karşılaştırılması yapılmıştır.

İlk olarak klasik göç süresinde uyum sürecini açıklayan U-eğrisi modeline odaklanılmıştır. U-eğrisi modeli (bkz. Şekil 6), bir kültürden diğerine geçişi gösteren bir analitik çerçevedir (Black ve Mendenhall, 1991, s. 226). Bu model, farklı kaynaklarda farklı isimlerle anılan dört aşamadan oluşur. Fakat çoğu literatürde bu dört aşama ev toplumu, alışma, adaptasyon ve alıcı toplum olarak adlandırılmaktadır ve her aşamanın uzunluğu, bireye ve etkileyen kültürler göre değişiklik gösterebildiği sebebinden, bu aşamalar için zaman sınırına anlam yüklenmemektedir.

Şekil 6: U-eğrisi Modeli Aşamaları

1. Ev Toplumu Aşaması:

Ev, kültürel geçişin başlangıç noktasıdır. Bu aşama, yeni bir başlangıç ve gelecek olanın beklentisi zamanıdır. Genellikle kişi yeni şeyler öğrenmeye ve çeşitli insanlarla çalışmaya açıktır. Birey, minimum önyargılara sahip temiz bir sayfa ve meslektaşları ile saygın bir ilişki kurmak isteğiyle göç etmeye hazırlanır. Bu aşama aynı zamanda kişinin kim olduğu, nerede olduğu ve neyi başarabileceği konusunda psikolojik olarak kendini rahat hissettiği bir dönem olarak tanımlanır.

2. Alışma Aşaması:

Alışma aşamasında, bir kişi kendisi ve yeni kültür arasındaki farkları görmeye ve hissetmeye başlar. Kişi genellikle kalıplaşmış fikirleri şekillendirerek farklılıkları açıklamaya çalışır. Bu aşama aynı zamanda “düşmanlık aşaması” ya da “aşağıya doğru gitme” olarak da adlandırılır, çünkü kişi yeni kültürde mutsuz durumda olabilir, ama aynı zamanda bundan kaynaklanan stresi azaltmak için işlerini ve gündelik pratiklerini önceki konumundakinden farklı ya da tanıdık olmayan bir şekilde yapmaya alışmaya başlar ve dolayısıyla sonraki aşamaya muhtemelen başarılı bir geçiş yapabilir.

3. Adaptasyon Aşaması:

Bu aşama genellikle yeni ülkeye/topluma geçiş yapan kişinin yeni kültüre alışmayı başarmaya başladığı bir dönemi belirtir. Alıcı toplumun kültürel ipuçlarını tanımaya ve yerli toplumun bireyleri ve kültürü ile çeşitli biçimlerde ilişkiler kurmaya başlarlar. Artan tanıdıklık, kişinin üretkenliği artırmasına ve farklı durumlarda sorunların daha kolay çözülmesine olanak tanır. Bu aşama aynı zamanda “yukarı doğru yükselme” olarak da

adlandırılır, çünkü belli bir düzeydeki konfor ve istikrar sağlanır ve kişi geçiş dönemini daha olumlu taraftan değerlendirmeye başlar.

4. Alıcı Toplum Aşaması:

“Ev Toplumu” evresinde, kişi alıcı toplumun kültürü ile özdeşleşmeye başladığında meydana gelir. Artık rahatsızlık ve yabancı olma duygusu neredeyse yok gibi hissedilir. Kişi, örgüt iklimi, çalışma sistemi ve başarı unsurlarını elde etme için gerekli araçları daha iyi anlar ve onları kullanma yöntemlerini hayatına geçirmeye başlar. Bu aşamada kişi kültür şokunu atlatmış ve bir zamanlar göz korkutucu görünen faaliyetlerden ve etkileşimlerden artık hoşlanır durumuna gelir. Fakat ev sahibi kültürün kabulünün bu aşamadaki göçmenin halinin tamamen problemsiz duruma ulaşmakla eşit olmadığı unutulmamalıdır. Bu aşamada göçmen birey, alıcı toplumda sorunlar ile karşı karşıya gelse dahi, artık bu meseleleri ev sahibi kültürle ilişkilendirmez, bunları günlük yaşamın bir parçası olacak görür. Bu modelde adaptasyon, ilk dönem alışma kriz sonrası ve bikültürlülük öncesi kültürlerarası uyumun üçüncü aşaması olarak tanımlanmaktadır. Bu, göçmenlerin yeni kültürü takdir etmeye, saygı duymaya ve kültürel farklılıklara karşı duyarlılık geliştirmeye başladığı dönemi ifade eder (Black ve Mendenhall, 1991, s. 227).

Bu bölümde, yukarıdaki kültürleşme teori ve modellerine dayanarak, mülakat yoluyla edinilen bilgiler temelinde Kırgızistan’lı öğrencilerin Türkiye’deki kültürleşme modelleri tasarlanmıştır. Bu modeller, katılımcıların anlattıkları fikirler bazında oluşturulan vaka temaları üzerinden sınıflandırılarak, U-eğrisi modelinin temelinde araştırmanın konusu ve çerçevesine uygun olarak geliştirilmiş ve genişletilmiş 4 ana model tasarlanmıştır. Bu modeller, 1 ile 5 arasındaki ölçüm noktalarına göre öğrenci göçmenlerin psikolojik, sosyal ve maddi durumları temelinde ev toplumu aşamasından başlayıp, bireylerin yeni toplumdaki hayatlarının belli bir düzen kazanması olarak değerlendirilebilen göç sürecinin ileri aşamasına kadar ele alınan göç döneminin şematik biçimini göstermektedir. Böylece, araştırmanın çerçevesinde öğrencilerin hedef toplumda kültürleşme modelleri, iki yönlü (birey-toplum) kültürleşme model türünü temsil etmekte ve Berry’nin (1997, s. 18) kültürleşme sürecinin etaplarını açıklamak için kullandığı temas, çatışma ve uyum kavramlarına ve U-eğrisi modelinin aşama sınıflandırma mantığına (Black ve Mendenhall, 1991, s. 226) dayanarak, 5 aşamalı kültürleşme dönemlerine göre tasarlanmıştır:

Aşama 1 - Ev Toplumu: bireyin kendi toplumunda iken diğer ülkeye taşınmaya neden olan sosyal, psikolojik ve ekonomik altyapılardan oluşan öğrencinin göç-öncesi aşamasıdır. Bu aşamada birey, çeşitli derece ve niteliklerdeki itme gücüne sahip olan etkenler altında göç kararını verirler ve hedef yerleşim olarak seçtiği ülkedeki gelecekteki durumunu apriori şekilde ev toplumundan daha olumlu nitelikte olacağını beklemekle beraber, bir takım yeni getiriler ve kazanımlar elde edeceğini planlar. Bu planlar, genellikle eğitim kalitesi, arkadaş çevresi, kendini geliştirme ve gerçekleştirme, maddi durumunu iyileştirme gibi hayat kalitesini artırma amacıyla tasarlanır.

Aşama 2 – İlk Dönem: öğrencinin hedef ülkeye göç etmesinden sonrasındaki ilk zamanları kapsayan bir aşamadır. Bu etapta birey, göç etmeden önce tasarladığı beklentilerini hedef ülkenin karşılama potansiyelini ilk izlenim ve karşı karşıya geldiği çeşitli faktörler üzerinden değerlendirir ve böylece o anki durumunun niteliği belirlenir. Bu aşamada temel bileşenler olarak alıcı toplum tarafından gelen etkenler önemlidir, örneğin, ülkenin bürokratik süreçleri, resmi görevli memurların ve yerli insanların öğrencilere karşı davranış ve yaklaşımları, din, tutum ve gelenekleri, iletişim kurma biçimleri vb. Bu etap, temas ve çatışma dönemi olarak da değerlendirilebilir. Çatışma derecesi, öğrencinin göç etmeden önce belirlediği beklentilerle beraber, bireyin sahip olduğu psiko-sosyal özellikleri, kültürel ve beşeri sermayesi, göç tecrübesi ve genel geçmiş deneyimlerine göre farklılık gösterebilir ve dolayısıyla modelin temel biçimini de doğrudan biçimlendirme etkisine sahiptir.

Aşama 3 – Alışma: bu etapta öğrenciler ilk zamanlarda yaşadığı kültür şoku ve çatışma sonrası, göç motivasyonları ile yönlendirilerek artık karşısına çıkan meseleleri, anlaşmazlık ve çatışmaları aza indirmek ve bu yol ile hayat düzenini normale getirmek için birey, alıcı topluma belli bir düzeyde uymak adına çaba göstermeye başlar. Bu aşamada öğrenci, artık alıcı toplumu daha farklı yönler ve düzeylerden tanımaya başlar ve bunun neticesinde İlk Dönem aşamasında edindiği ilk ve yüzeysel izlenimleri ya pekiştir ya da değişime uğramaya başlar. Bu etaptaki elementlerin de modelin biçimlenmesinde anlamlı derecedeki önemi vardır, çünkü bunlar kültürleşme sürecindeki bir sonraki ve sonuncu etabın yönünü belirlemede kullanılacak “malzeme” olarak rol oynayabilir. Diğer deyişle, alışma etabında bireyler kültürleşme motivasyonuna göre göç ettiği yerleşimde, örneğin, olumsuz taraflarını daha belirgin olarak görüyorsa, sonraki

aşamalarda da bu kültürleşme elemenlerini “kartopu seçiciliği” ile fark etmeye devam eder ve daha olumsuz kültürleşme sonucuna ulaşabilir. Bu etap aynı zamanda, göçmen öğrencinin uyumunu ilk niteliklerinin biçimlenmesine yön veren bir aşamadır.

Aşama 4 – Adaptasyon: öğrenci göçmenin göç ettiği ülkede hayatının belli bir düzen kazandığı ve zaman bakımından daha uzun bir süredir. Bu aşamada, öğrencinin bu toplumda yaşam standartlarının belli bir niteliklere sahip olduğu ve artık görece bir istikrar seviyesine gelmiş durumu ön plandadır. Öğrenciler bu etapta hem eğitim, hem sosyal, hem de çalışma alanında mevcut sistemin işleme mekanizmasına ayak uydurmayı belli bir seviyede başarmış olurlar. Bununla beraber, İlk Dönem ve Aşama aşamalarında egemen olan olumlu ya da olumsuz durum algılama kalıpları daha az belirgin olmaya başlar. Örneğin, ilk dönemler yaşanan yurtdışı ve yenilik heyecanı yavaş yavaş sönmeye başlar ve hatta yerine sıkılma durumu gelebilir. Eğitimi döneminin orta ve sonuna yaklaşan yıllarına denk gelen bu etap, bireylerin gelecekle ilgili sonraki göç adımlarının nasıl olacağına dair planlarının tasarlamaya başladığı bir aşamadır.

Aşama 5– Sonuç: bu aşama, **Kültürleşme Sonucu** olarak da adlandırılabilir. Burada öğrenciler aynı ülkede kalma seçeneği dahil yeni göç kararını vermeye hazır olurlar. Bireylerin, ev ülkesine geri dönme, aynı ülkede kalıp eğitim ve/veya çalışma faaliyetlerine devam etme veya başka yurtdışı ülkelere gidip göç sürecini devam ettirme gibi üç temel seçenek arasından makro, mikro ve mezo faktörleri dikkate alarak bir tercihte bulunması gerekir. Resmi göç politikaların oluşturabildiği engeller sayılmadığı halde, öğrencilerin bu üç seçeneğin arasından birisini seçmesinde kültürleşme sonucu belirleyicidir. Bu aşamada, aynı zamanda Berry’nin kültürleşme stratejileri kavramlarının temelinde öğrencilerin alıcı toplum ile sağladığı uyumun genel özeti gösterilebilir.

Modellerde kullanılan “1” ile “5” arasındaki değerler, bireylerin farklı aşamalarda psikolojik, sosyal ve maddi durum açılarından hayat kalitesini yansıtmaktadır. “1” – düşük hayat kalitesi anlamına geliyorsa, “5” değeri ise öğrencilerin ilgili etapta hem psikolojik, hem sosyal ve hem de maddi alanlarda yüksek düzeyde istikrar ve başarıya sahip olduğu durumuna işaret eder. Aşağıdaki kısımlarda, araştırma analizi neticesinde tasarlanmış 4 model şeması mülakat sonucu elde edilmiş bilgilerden ilgili modele uygun olan vakalar ile desteklenerek, açıklanacaktır.

I.Model: Dengeli Kültürleşme Modeli

Bu kültürleşme modelinde, göçmen öğrenci entegrasyon stratejisini benimseyerek, hem kendi kültürel değerlerini hem de Türkiye toplumunun kültürü, değerlerini kabul ederek, dengeli bir şekilde uyum sağlamasını gerçekleştirir. Vaka 1’de, Dengeli Kültürleşme Modelini örnekle açıklamak amacıyla, mülakat katılımcısının (Katılımcı 5) Türkiye’deki kültürleşme sürecinin özellikleri sunulmuştur. Katılımcıların gizliliğinin korunması gereğiyle, ilerideki vaka örnekleri dahil, sunulan metinlerdeki isimler değiştirilmiştir.

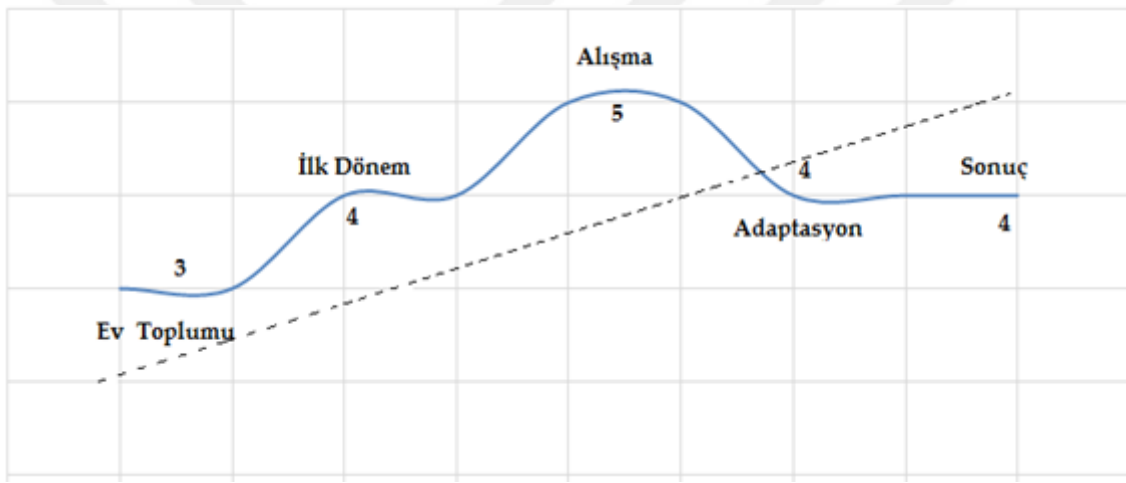
Vaka 1. Dengeli Kültürleşme Modeli
<i>Bireysel Arka Plan.</i> Nurperi, modern Kırgız toplumu özelliklerini taşıyan hayat tarzına sahip, ülkücü ideolojisini destekleyen bir Yüksek Lisans öğrencisidir. Lisansını Kırgızistan-Türkiye “Manas” üniversitesinde tamamlamıştır. Kırgızca ana dili, Rusça, İngilizce ve Türkçe dil bilgisi ileri seviyededir. Geçmiş iş deneyimleri arasında öğretmenlik, uluslararası ticaret şirketinde müşteri temsilciliği ve tercümanlık alanlarında tecrübeye sahiptir. Türkiye’deki eğitim sürecinin 2.senesinde Erasmus + Değişim Programı ile Polonya’da bir dönemlik eğitim ve göç deneyimini edinmiştir. Şu anda Türkiye vatandaşıyla nişanlıdır.
<i>Göç Kararı ve İlk Etaplar.</i> Lisanstaki bölümünün Uluslararası İlişkiler olduğu için yurtdışında eğitimine devam ederse kariyeri için daha avantajlı olacağını düşünerek yurtışında okumayı istemiştir. İlk başta Çin’i tercih etmeyi düşünmüş, ama bunun için dil yeterlilik sınavı sonuçları ve diğer prosedürlerin tamamlanması gerektiği için, Manasta okuduğu dönemde de YTB programına başvuru sürecinin kolay ve neredeyse masrafsız olduğunu duyarak, Türkiye’yi tercih etmiştir. Türkiye’deki ilk adaptasyon döneminin YTB programı sayesinde çok kolay geçtiğini belirtmiştir. Ders aşamasını başarılı bir şekilde tamamladıktan sonra, Polonya’da Erasmus + ile bir dönem sonucunda elde ettiği göç tecrübelerinden izlenimlerini şöyle anlatmıştır: “Polonya’da Türkiye’ye göre yaşamak daha zordur, çünkü burs desteği olmazsa, Türkiye’deki gibi gidip kolay bir şekilde İngilizce öğretmeni olamazdım, çünkü Polonya’da yerliler zaten kendileri de İngilizceyi çok iyi biliyor. Polonya’da hayat da pahalı, ama insanları iyi ve anlayışlıydı. Polonya’da kendimi daha yaratıcı, eğitimde daha istekli olduğumu farketmişim, çünkü oradaki hocalarım bize arkadaş gibi davranıyordu, dersleri de anlattığı zaman çok basit yöntemlerle anlatır, bizim derslere aktif ve neşeli katılımımızı sağlıyordu, ama aynı zamanda onlara karşı çok saygı ve sevgi duyardık, onun için de daha fazla ders çalışmak isterdim. Ama Türkiye’de öğrenci-öğretmen ilişkisi soğuk, çok resmidir, hocalar bir sınır çizerek ve sanki öğrencileri umursamıyormuş gibi ya da uğraşmak istemiyormuş gibi davranırlar”. Nurperi, YTB programının öğrencileri yanlış şehirlere ve yanlış üniversiteye geliş güzel seçim yopluyla gönderdiğini YTBnin bir eksiği olarak görmektedir. Çünkü kendi örneğiyle, çalışacağı tez araştırma konusunu Orta Asya bölgesi üzerine olacağını başvuru aşamasında net olarak belirtmiştir, ama yerleştirildiği bölümünün odaklandığı çalışma alanı da Orta Asya değil, Orta Doğu olduğu için, hem ders sırasında, hem de tez konusuna göre danışman belirlenmesinde

problem yaşamıştır. Fakat derslerde başarılı olmak için Orta Doğu üzerine yoğun okumalar yaparak bu konuda kendini yetiştirdiğini, dolayısıyla yüksek ortalama ve hocaların saygısını kazandığını dile getirmiştir. Kırgızistan'daki akademik ve sosyal aktiflik derecesi, Türkiye'de de aynı seviyede devam etmiştir. Ders dönemindeyken “Siz Yabancı Değilsiniz” programının ilk stajyerlerinden olmuş, Sakarya'da kapı üretici firmada staj yapmıştır. Bu şirkette hiçbir ayrımcılıkla karşılaşmadığını, hatta yabancı olduğu için daha iyi muamele gördüğünü ve şimdiye kadar işverenleriyle iletişimini koparmadığını belirtmiştir.

Alışma ve Adaptasyon. Erasmus + programı ile Polonya'ya gidip geldikten sonra, önceden hazırladığı Yüksek Lisans tezinin danışmanının zamanında okuyup onaylamadığı için bursluluk süresinin son tarihine kadar savunmaya girememiş ve böylece çalışma hayatına dahil olmuştur. Dil kurslarında neredeyse 3 seneden beri çalışmaktadır. İşverenle ilişkilerinin iyi, ama çok samimi olmayan, resmi bir niteliğe sahip olduğunu belirtmiştir. Türkiye'nin insanlarından memnun olduğunu ve bazen yerli halkın Kırgızları çekik gözlü olduğu için, yerli insanlar bizi Japon ya da Koreli sanıp ya da “Kırgızistan bizim ata yurdumuz” diye özellikle Kırgız öğrencilere daha da iyi davrandığını dile getirmiştir. Türk şarkılarını tarzına uyun olursa dinlediğini, dizi ve filmeleri ise sadece ilk zamanlarda Türkçesini geliştirmek amacıyla izlediğini, şimdi ise o kadar izlediğini söylemiştir. Nurperi, Türkiye'deki günlük hayatını genellikle Kırgızlarla geçirdiğini, nişanlısının ise Ankara'da eğitimde olduğu için onunla ancak Sakarya'ya geldiği zaman vakit geçirebildiğini anlatmıştır. En yakın arkadaşları Kırgızdır ve onlarla aynı zamanda aynı daireyi paylaşmaktadır. İş ortamında ise sadece molalarda iş arkadaşlarıyla irtibata geçtiğini, çalışma hayatı dışında hiç muhattab olmadığını belirtmiştir. Türk arkadaşlarının çok olduğu, ama Kırgızlar kadar samimi olmadığını belirterek, Türk arkadaşlarıyla daha çok sadece düğün, nişan gibi etkinliklerde bir araya geldiğini dile getirmiştir. Ders dönemindeyken sınıf ortamında hem türk, hem de yabancı uyruklu sınıf arkadaşlarıyla aynı derecede yakın olduğunu belirtmiştir. Hocalarının yaklaşımlarını ise kişiden kişiye göre değiştiğini söyleyerek, genellikle memnun olduğunu belirtmiştir. Türkiye vatandaşı ile nişanlı olma durumunu şöyle açıklamıştır: “2012 senesinde Kırgızistan'dan yeni geldiğim zaman Kırgız dışında başka milliyetten kimseyle evlenmeyeceğim ve okul bittikten sonra hemen Kırgızistan'a döneceğim diye kendime bir prensip belirlemiştim. Hatta yanımdaki Kırgız arkadaşlarımı da bu konuda sürekli ikna ederdim. 2016 yılında ise gelecekteki nişanlımla Türk Devletleri Öğrenciler Topluluğu toplumunda tanışmıştık ve ilk zamanlarda sadece arkadaştık. Nişanlım ailesi ile Turancılardır, dindar ve çok anlayışlı birisidir. Tanıdıkça onun iyi bir insan olduğunu anladım ve evlenme teklifini kabul etmişim”.

Kültürleşme Sonucu. Eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye vatandaşı ile evleneceği ve Ankara'daki Kırgızistan Konsoloslüğundan iş teklifini kabul ettiği için Türkiye'de kalacaktır. Nurperi, gelecekte imkanı olsa gelecekte ailesi ile Kırgızistan'da da belli bir süre yaşamak istediğini belirtmiştir. Ek olarak, ailesinden uzak kalacağı nedeniyle özlemini gidermek için Kırgızistan'ı sıkça ziyaret etmeyi ve iki ülke arasında ortak projeleri düzenleyerek, katkıda bulunmayı planlamaktadır.

Vaka 1’de gösterildiği gibi, dengeli kültürleşme modeline göre gerçekleşen uyum durumunda öğrenci ev toplumunda edindiği sermaye biçimlerini göç sonrası ilk etaplarda alıcı toplumda başarılı adaptasyon için kullanır ve sonraki aşamalarda da, önceki sermaye elementlerini kaybetmeden, yeni toplumdan alınan yeni sermaye unsurları ile genişleterek, sosyal, kültürel ve beşeri sermayesi ile yanı sıra, ekonomik sermayesini de zenginleştirmeyi başarır. Vaka 1’de, alıcı toplum tarafından öğrenciyi etkileyen faktörler ağırlıklı olarak olumludur, fakat olumsuz etkenler de mevcuttur ve belli bir derecede öğrencilerin kültürleşmesinin farklı aşamalarında kendini göstererek, göç tecrübesi şekillendirmiştir. Şekil 7’de, Dengeli Kültürleşme Modelinin şekilsel betimlenmesi sunulmuştur:

Şekil 7: Dengeli Kültürleşme Modeli

Görüldüğü gibi, Dengeli Kültürleşme Modelindeki kültürleşme sürecinde, bireyin ev toplumunda karar verme aşamasındaki genel hayat kalitesi orta ya da ortalamadan yüksek olduğu durumda, birey kaliteli eğitim, ekonomik, sosyal, siyasi istikrar ya da kendini gerçekleştirme arzusu nedenleriyle eksikleri doldurmak üzere daha çekici yerleşimi seçer ve göç eder. Göç sonrası ilk dönemlerde göçmen öğrenci hedefe ulaşma ve yenilikleri keşfetme gibi olumlu yaşantılarla beraber ilk adaptasyon stresi gibi rahatsız edici faktörlerden etkilenir. Bir sonraki aşamada ise, birey artık yeni yerleşim toplumunda istikrarlı bir hayat düzenini kazanır ve yerli insanların kültürü ve hayat akışına tanık olarak, belli unsurlarını benimseyerek kaynaşmasını gerçekleştirir. Bu aşamada öğrenci, istikrar ve düzene ek olarak, akademik, sosyal ve diğer alanlarda yeni kazanımlar elde etme zevkini yaşar ve bu nedenle bu dönem, kültürleşme sürecinin en başarılı zirvesi

olarak düşünülebilir. Eğitiminin tamamlanması tarihine doğru öğrenci, artık bir sonraki adımlarının planlamaya başlar ve yeniden göç kararlarını alma gerekçesiyle karşı karşıya kaldığı için, mevcut alıcı toplumun olumlu ve olumsuz itici ve çekici faktörlerini değerlendirerek, kalma, geri dönme veya başka ülkeye yer değiştirme seçeneklerinin hangisinin hayat kalitesinin dengesini yüksek tutabileceğini karşılaştırmaya başlar. Artı, ilk iki aşamaya has olan alıcı toplumdaki yenilik heyecanı giderek azalarak, öğrencinin hayatı belli bir anlamda sıkıcı haline gelir ve dolayısıyla modeldeki eğri değeri bir kademeye düşüş gösterir. Genel biçimde ise, bu modelin eğrisinin yönü aşağıdan yukarıya doğrudur, yani bireyin hem kültürleşme başarı derecesi, hem de hayat kalitesi değerlerinin artışı gözlemlenir.

II. Seçici Kültürleşme Modeli

Bu modelde, öğrenciler kendi kültürel değerlerini ve kimliklerini kabul ettiği ve sürdürdüğü, ev sahibi kültürü ile kaynaşmayı sınırladığı veya etkileşimi en aza indirdiği kültürleşme stratejisi, eğrinin ana yönünü belirler. Seçici Kültürleşme Modelini detaylı olarak örnekle açıklamak için, Vaka 2’de Sakarya şehrinde doktora aşamasında eğitim almakta olan öğrencinin Türkiye’deki kültürleşme sürecinin örneği sunulmuştur:

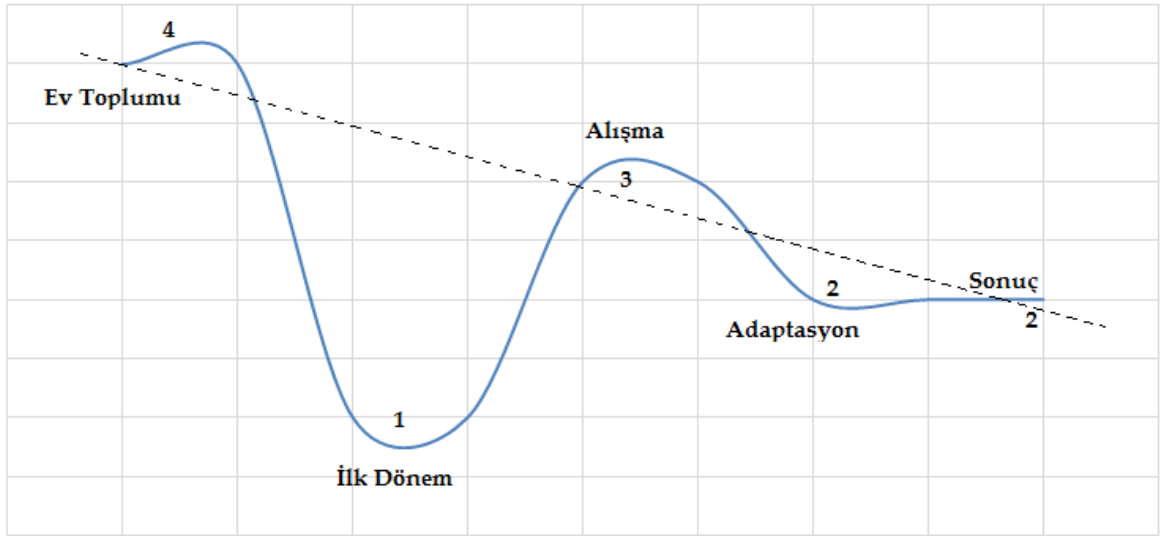
Vaka 2. Seçici Kültürleşme Modeli
<i>Bireysel Arka Plan.</i> Benazir, hem geleneksel Kırgız toplumu hem de modern Batı toplumu özelliklerini taşıyan hayat tarzına sahip, müslüman dindar bir Doktora öğrencisidir. Lisans ve Yüksek Lisansını Kırgızistan-Türkiye “Manas” üniversitesinde tamamlamış ve her iki eğitim aşamasında bir dönemlik Mevlana Değişim Programı aracılığıyla Konya ve Antalya şehirlerinde eğitim deneyimini edinmiştir. Kırgızca ana dili, Rusça, İngilizce ve Türkçe dil bilgisi ileri seviyededir. Geçmiş iş deneyimleri arasında öğretmenlik, tercümanlık, bilgisayar programlama ve sahada sosyal araştırma alanlarında tecrübeye sahiptir.
<i>Göç Kararı ve İlk Etaplar.</i> YTB programının başvuru sürecinin kolay ve tam burslu olduğu için, yeni mesleki deneyimler kazanmak için Türkiye’de eğitimini devam etmeye karar vermiştir. Sakarya’ya geldiğinde Konya ve Antalya’ya göre yerli insanların insanların ve bölümdeki hocalarının soğuk davranmasından dolayı, ilk dönemlerde depresyonda olduğunu, ülkesine geri dönmeyi istemiştir. Türkiye’ye gelmeden önce ilişki hayatında kriz yaşadığı ve yeni ülkeye taşınma ve alışma stresi ile beraber psikolojik durumunu olumsuz etkilemiştir.
<i>Alışma ve Adaptasyon.</i> YTB’nin Türkiye’deki hayatı daha konforlu olmasını sağladığını, ama son zamanlarda aşırı sınırlayıcı kuralları uygulamakta olduğu için gerginlik yarattığını düşünmektedir.

Türkiye’deki hayat düzenini ağırlıklı olarak eğitim süreçlerinde yoğunlaştırdığını ve Kırgızistan’daki gibi eğitim dışı sosyal faaliyetlerde aktif olmaması ile aynı şekilde Türkiye’de de sosyal yaşamda pasif yaşam tarzını tercih ettiğini dile getirmiştir. Bunun yanında, Benazir akademik etkinliklere aktif ve etkili biçimde katıldığını, mesleki alanında çeşitli staj tecrübesini kazandığını ve akademik ortalamasının da yüksek olduğunu belirtmiştir. 2 sene araştırma şirketinde danışman ve İngilizce-Türkçe tercüman olarak ücretli staj yapmış ve bu çalışmalarına fazla zaman ayırdığı için, doktora tezini belirlenmiş süresi içinde tamamlayamadığı için, YTB burs süresi bitmiş ve dolayısıyla maddi durumunu yeterli düzeyde tutmak için Benazir yabancı dil kurslarında Rusça ve İngilizce öğretmenliği işine başlamıştır. Türkiye’de günlük hayatını genellikle Kırgız ya da diğer yabancı uyruklu arkadaşlarıyla geçirdiğini belirtmiştir. Sınıfta ortamında da genellikle yabancı sınıf arkadaşları ile yakın olduğunu ve bunun nedeni olarak yabancı oldukları için daha fazla ortak konularının bulunduğunu ve Türk sınıf arkadaşlarının kendilerini uzak durmak istemesi hissini verdikleri ile açıklamıştır. Manas üniversitesindeki öğretmenlerin öğrencilere olan yaklaşımından farklı olarak, Türkiye’deki bölümdeki hocalarının ilgisizlik gibi soğuk davranış sergilemesi, buna ek olarak, derslerde Manas’taki ile kıyasla pratik uygulamalardan ziyade, teoriye odaklanması, Benazir’in Türkiye’de aldığı eğitimden genel olarak memnun olmamasına sebep olmuştur. KYK yurdunda oda arkadaşının Kırgız olduğu nedeniyle en çok onunla vakit geçirdiğini belirterek, diğer Türk oda arkadaşlarıyla ilişkilerinin iyi farklı ama yeterince samimi olmadığını belirtmiştir. Yurtta yemek kalitesinin iyi olmaması, odaların kalabalık olması ve personelin bazı kaba davranışları, katılımcının barınma koşullarında memnuniyetsizliğine ve strese neden olmuştur. Türkiye’nin yerli insanların yaklaşımından memnun olduğunu, ama düşünce biçimlerinde farklılıklar olduğu için fazla kaynaşmadığını belirtmiştir. Türkçe konuşmayı sevdiğini, fakat yerli gibi konuşmayı asla istemeyeceğini, bunun nedenini de “ne kadar yerli Türk gibi konuşursa, davranırsa da, yerliler asla tam olarak kendi insanı olarak kabul etmeyeceğini”, dolayısıyla “yabancılık” belirtilerim ile özümü gösteren semboller belirgin olarak kalmasını istediğini açıklamıştır. Türkiye üretimi film ve dizilerini hiç izlemediğini, bunların içeriklerinin çekici olmadığını, şarkılarının ise tarzına uygun olmadığını dile getirmiştir.

Kültürleşme Sonucu. Kırgızistan’da doğduğu, büyüdüğü ve özellikle anne babası ve kardeşleri bu ülkede olduğu için göç etmeden önce bilgi ve becerilerini vatanının faydası için kullanacağına karar vermiş ve bu seçimini gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Türkiye’de edinmek istediği eğitim ve iş deneyimleri açısından kazanımları elde ettiğini ve ileride sadece ziyaret için geleceğini düşünmektedir. Aynı şekilde, başka yurtdışı ülkelerini de sadece kısa süreli mesleki amaçlı ziyaret edebileceğini belirtmiştir.

Örnekte anlatılan vakada, öğrencinin Türkiye’ye göç etmesinin temel amacı, akademik açıdan gelişmek ve mesleki deneyimler kazanmak olduğu için, öğrenci yerli halk ile olacak kaynaşma ve yerli kültürü benimseme derecesini belirlediği temel amacına göre sınırlandırarak ve alıcı toplumda göçmenlik durumunun süreli olacağına dair baştan karar vererek, Türkiye’deki kültürleşme sürecini ağırlıklı olarak sadece akademik ve mesleki

gelişmeye yönlendirerek, genel hayat düzenini ev toplumu özelliklerine göre yapılandırmaya çalışmıştır. Ev toplumda edindiği sermaye kalıplarını alıcı toplumda genel olarak akademik ve çalışma alanlarında kullanılmış, alıcı toplumdan edinilen sermaye elementleri de geri dönüşten sonraki ülkesindeki kariyer planlamasına uygun olarak seçilerek özümsemiştir. Göçmenlik süresinin geçici olması nedeniyle, öğrenci yerel halk ile etkileşimini ve kültürel unsurlarını kabul etmesini yüzeysel seviyede tutmuştur. Şekil 8’de gösterilen eğrinin ev toplumu noktasındaki değerinin yüksek olması, öğrenci göçmenin kendi ülkesinde hayat kalitesinden memnun olduğunu, göç kararını ise ek kazanımları elde etmek ve durumunu daha da geliştirmek amaçlı aldığı göstermektedir. Göç sonrası ilk dönemlerde ise, alıcı toplum tarafından yaşandığı genellikle olumsuz nitelikteki deneyimler, öğrencinin bu toplumda geçireceği sürenin mevcut eğitim aşaması ile sınırlı olacağı kararını pekiştirmiş ve sonraki aşamalarındaki kültürleşme sürecinin gelişim yönünü de önemli biçimde etkilemiştir. Sonraki aşamalarda ise birey, alıcı toplumunda ilk aşamadaki stresli durumları atlatarak, istikrarlı bir hayat düzenini kazanır ve hedeflediği akademik ve mesleki deneyim kazanma konularında belli başarılarla ulaşarak, kültürleşmesinin en olumlu noktasına gelir. Bu aşamada, öğrenci başarılı olabilmek ve amaçlarına ulaşmak için sahip olduğu kültürel, sosyal ve beşeri sermayelerini etkin olarak kullanır ve alıcı toplumdan yeni sermaye elementlerini edinir. Eğitiminin tamamlanması tarihine doğru ise birey, göç etme motivasyonu olan temel hedeflerine ulaşarak ve alıcı toplumda önceki ilk dönem olumsuz tecrübelerini dikkate alarak, artık kültürleşme çabalarını aza indirmeye başlar ve bu eğilim, göç sürecinin sonuna kadar devam eder (bkz. Şekil 8):

Şekil 8: Seçici Kültürleşme Modeli

III. Yanlış Yapboz Modeli

Modelin adından da anlaşılacağı gibi, bu tip kültürleşmede öğrenci göçmen ne kendi toplumuna, ne de alıcı toplumda kendi yaşam kalitesini olumsuz olarak değerlendirerek, uyum krizi yaşar. Bu modelin temelini oluşturan kültürleşme stratejisi, bireyin her iki kültürün değerlerini ve kimliklerini benimseme ve kullanmasını sınırladığı anlamına gelen marjinalleşme stratejisidir. Vaka 3'teki açıklama örneğine baktığımızda, Kırgızistan ve Türkiye toplumsal sistemini bir yapboz olarak düşünürsek, öğrencinin sermaye özelliklerini ise belli bir yapboz görüntü ve şekillerini kurmak için parçalar olarak ele alırsak, öğrencinin sahip olduğu parçaları her iki yapboz için de doğru resim oluşturabilecek kadar uygun olmadığını görebiliriz.

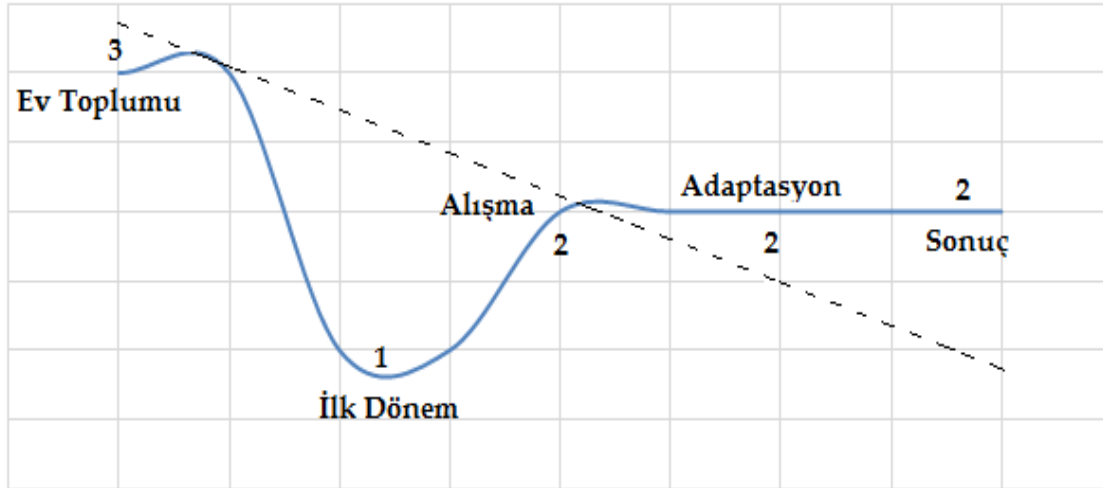
Vaka 3. Yanlış Yapboz Modeli

Bireysel Arka Plan. Aycan, Rusça konuşulan orta sınıf bir aile ve okul ortamında büyüştür. Genel hayat tarzında ağırlıklı olarak batılı özellikler vardır. Din meselesinde, dine fazla önem vermeyen ailede büyüdüğü için dini pratiklerden uzak olduğunu, ama Türkiye'de tanıştığı dindar bir Kazak arkadaşının sayesinde İslama daha sıcak bakmaya başladığını belirtmiştir, fakat aynı zamanda kendini tamamen bir müslüman olarak tanımlayamadığını, din konusunda kendini henüz bulamamıştır. Rusça ana dili, Kırgızca ve İngilizceyi ileri seviyeye kadar orta okulda geliştirmiştir. Piyano ve keman çalabilir, profesyonel dans edebilmesi sanata yakın bir kişiliğe, açıcılık yemek servisini gibi becerilere sahiptir. Rusya ve Kazakistan'da kısa süre için gezi deneyimi olmuştur ve

Rusya'nın Moskova şehrini sanat ve güzellik açısından sevdiğini ve bu nedenle de orada okumak istediğini belirtmiştir.
<i>Göç Kararı ve İlk Etaplar.</i> YTB programı hakkında Kırğızistan-Türkiye “Manas” üniversitesinde eğitim alan ablası sayesinde bilgi almıştır. Asıl hedef olarak Avrupa ülkesine ya da ABD üniversitesine hazırlanmış, ama bu programlara başvuru süreci çok zor olduğu nedeniyle ve Türkiye'nin burs imkanları iyi olduğu için bu ülkeyi tercih etmiştir. Türkiye'ye ilk geldiği gün kimse YTB tarafından yardım olmadığı ve ek olarak, Türkçe bilmediği için ulaşım, barınma kayıtlarında ve sonraki günlerdeki ikamet başvuru işlemlerinde zorluklar çekmiştir. İkameti izin belgesini aynı sene gelen diğer arkadaşlarının Kasım ayında almışken, Aycan ise uzun zaman sonra alabildiği için kış tatili için ülkesine dönerken havalimanında bir takım problemlerle karşılaşmış, bu ve diğer bürokratik işlemlerle beraber bazı devlet memurların ilgisizliği yüzünden Türkiye'deki ilk zamanlarının çok stresli geçmiştir.
<i>Alışma ve Adaptasyon.</i> Türkiye'de günlük yaşamını genel olarak Rusyalı ve diğer yabancı arkadaşlarla geçirdiğini, Kırğızistan'lı öğrencilerle ise farklı ilgi ve konular ve düşünce tarzlarında uyum sağlayamadıkları için onlarla fazla zaman geçirmek istemediğini belirtmiştir. Çok yakın olmasa da, bir Türk arkadaşının olduğunu ve onun dindar, yardımsever, güzel kişiliğe sahip birisi olduğunu dile getirmiştir. Fakat genellikle yerli halk ile çok az etkileşime geçtiğini dile getirmiştir. Sınıf ortamında ise genellikle yalnız olmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Derslerinin zor, Türkçesinin ise zayıf olduğu için, buna ek olarak bazı hocalarının olumsuz yaklaşımları nedenleriyle Aycan'ın ortalaması düşüktür ve bu yüzden de YTB bursunun %75'i kesilmiştir. Bu başarısızlık durumunu birkaç nedenle açıklamıştır: Birincisi, bazı hocalarının ne kadar çalışsa da görmezlikten geldiğini ve dolayısıyla öğrenme motivasyonunu düşürmesidir. İkincisi, ilk geldiği zaman yaşadığı stresli durumlar sebebinden Türkçeyi öğrenme kurslarını aksatması ve dolayısıyla Türkçeye iyi derecede hakim olamadığı için konuşmak istememesidir. Üçüncüsü, Kırğızistan'da iken Türkiye'liler hakkında olumsuz fikir sahibi olan ve dersinde de bunu farklı şekillerde yansıtan bir lise öğretmeninden etkilenmesidir. Dördüncüsü, Türkçenin İngilizce kadar her yerde kullanılabilir bir dil olmadığı için öğrenmek ve bu dilde eğitim almanın gelecekte faydası olmayacağı düşüncesine sahip olmasıdır. Kırğızistan'da iken her türlü etkinliklere aktif bir şekilde katıldığını, fakat Türkiye'ye, özellikle Sakarya'ya geldikten sonra durumunun değiştiğini, kendisini gerçekleştirebileceği için uygun bir ortam buladığını, bu yüzden son 3 yıldır bir depresyonda olduğunu belirtmiştir. YTB bursu kesildikten sonra maddi sıkıntılar çektiği nedeniyle Ermenistan'lı bir arkadaşının yardımıyla bireysel İngilizce öğretmenliği işini bulmuştur. Yurtta bir Albanya'lı ve iki tane Türk oda arkadaşıyla kaldığını ve odada genellikle Albanya'lı kız ile daha iyi anlaştığını belirtmiştir.
<i>Kültürleşme Sonucu.</i> Aycan, YTB burslusu olma hakkında, YTB'nin bir taraftan destek, ama diğer taraftan da gereksiz kontrol ve gerginlik kaynağı olduğunu düşünmektedir. YTB sayesinde çoğu bürokratik uğraşlardan kurtulduğunu, maddi destek bakımından iyi olduğunu düşündüğünü

belirtmiştir. Aycan, Türkiye'ye geldiğinden pişman olduğunu belirtmiştir. Eğitimini tamamladıktan sonra Avrupa'ya gitmek istediğini ve ancak dünyayı gezdikten sonra, belki yaşlanınca Kırgızistan'a dönmeyi planlamaktadır.

Vakada anlatılan öğrencinin kişisel özellikleri, hayat tarzı ve tutumları, yani genel olarak sahip olduğu tüm sermaye unsurları her iki toplumda da olumlu karşılık ya da, diğer deyişle, uygun yerini, kullanımını bulamamıştır. Öğrenci, ev toplumda kendini geliştirme ve gerçekleştirme ihtiyacını duyarak, bunları karşılamak amacıyla yer değiştirmeye karar vermiştir, fakat göç ettiği toplumda ilk dönem karşılaştığı olumsuz kurumsal ve sosyal etkenlere ek olarak, bu toplumun amaçları gerçekleştirmeye uygun olmadığı sebebinden alıcı toplumla da kültürleşme ve kaynaşma yoğunluğunu sınırlamıştır. Yanlış Yapboz kültürleşme modelinin Şekil 9'da gösterildiğine göre, öğrencinin bu ilk aşamalarının negatif eğilimi göç sürecinin son dönemlerine kadar devam ettiği söylenebilir.

Şekil 9: Yanlış Yapboz Modeli

Burada belirtmek önemlidir ki, öğrencinin Kırgızistan'da hayat kalitesi değeri Türkiye'deki haline göre daha yüksektir, ama kendini gerçekleştirme ve kaliteli eğitim açılarından ise eksiklerin giderilmesi bireyin temel amaçları olduğu için, Kırgızistan toplumu bu bireyin sermaye özelliklerine uygun kullanım fırsatlarını sunamayacağı için öğrenci sürekli daha iyi toplumsal sistemi arayışında olacak ve ihtiyaçlarını tatmin edinceye dek hayatını ev ülkesinde geçirmeyecektir. Sonuç olarak, bu modele göre kültürleşme sürecini yaşayan öğrenci göçmenlerin, alıcı toplumda eğitimin

tamamlanmasından sonra başka ülkelerde amaçlarına ulaşma çabasında yeni göç tecrübelerinde bulunacağı öngörüsü yapılabilir.

IV.Model: Kozmopolit Kültürleşme Modeli

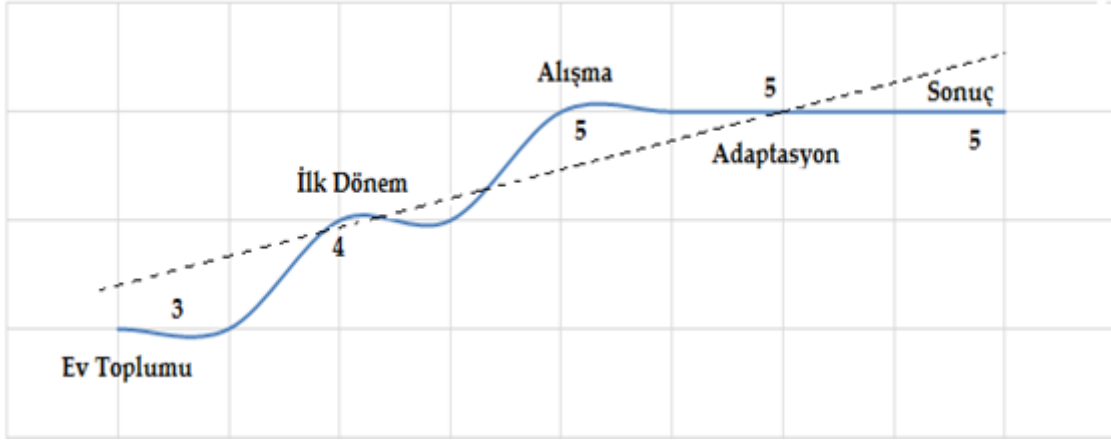
Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'deki kültürleşme özelliklerini açıklayan dördüncü ve son model, kozmopolit tarzı kültürleşme modelidir. Bu modelde merkezi olan kültürleşme stratejisi, alıcı toplum ile tam uyum sağlama niteliğine sahip uyum yolu kategorisindedir ve bu stratejiyi uygulayan bireyler ev sahibi kültürel değerleri özümsemeyi sınırlamadan, kendi toplumu ile alıcı toplum arasındaki toplumsal aidiyet düzeyini aynı dengede tutar ya da alıcı toplumu daha fazla kabul eder. Vaka 4'te Kırgızistan'lı özbek kökenli öğrencinin Türkiye'deki uyum sürecinin özellikleri anlatılmıştır:

Vaka 4. Kozmopolit Kültürleşme Modeli
<i>Bireysel Arka Plan.</i> Şahruh, etnik olarak Özbektir. Kırgızistan'da doğmuş, lise eğitimini başkentte devlet okulundan tamamlamıştır. Lisans ve Yüksek Lisans eğitimi sürecini Türkiye'de ailesinin maddi desteğiyle tamamlamıştır. Şu anda YTB burs programı ile Doktora eğitimine devam etmektedir. Evli, eşi Özbek, Türkiye'de birlikte yaşamaktadır. Türkçe ve Özbekçe temel konuşma dilleridir, Rusça ile Kırgızca da ileri seviyededir. Türki toplumlarının hayat tarzına göre yaşadığını, fazla dindar olmadığını, ama bir müslüman olarak dine önem verdiğini belirtmiştir.
<i>Göç Kararı ve İlk Etaplar.</i> 10 yıl önce Türkiye'nin Kırgızistan'da çok önemsendiği ve bu nedenle Şahruh, Türkiye'de okuyan arkadaşlarına önererek, üstelik babası tarafından da "Kırgızistan'da fazla kazanamazsın, git başka ülkeye, kendini geliştir, insanları gör, oradan belki daha fazla para kazanırsın" diye göndermesi sonucunda 2010 yılında Gazi Üniversitesinde TÖMER'e başlamıştır. İlk geldiğinde insanların sıcakkanlı olması, ülkenin ekonomik ve sosyal refah düzeyinin Kırgızistan'la kıyasla daha yüksek ve istikrarlı olduğu için Türkiye'deki yeni hayatının her açısından memnun olduğunu belirtmiştir. Türk dili de Özbekçeye daha yakın olduğu için kolay öğrenildiği için, yerli insanlarla çok kısa zamanda iyi etkileşime geçebilmiş ve birçok Türk ile samimi arkadaşlık kurabilmiştir.
<i>Alışma ve Adaptasyon.</i> TÖMER'de Türkçe öğrendikten sonra Bartın'da lisansını bölüm dördüncüsü olarak tamamlamıştır. Ardından Gazi Üniversitesine Yüksek Lisansı kazanmış, bitirdikten sonra da, tercüman ve Ombudsmanlıkta kamu görevlisi olarak çalışmıştır. Şu an YTB burslusu olarak Doktora aşamasına devam etmektedir. Türkiye'de başarılı olabilmek için en önemli olan Türkçe iyi konuşabilmek, insanlarla iletişim kurabilmek, sürekli çalışmak ve her konuda kendini geliştirmek

olduğunu belirtmektedir. 10 seneden beri Türkiye’de olduğunu ve eğitim sisteminden memnun olduğunu, başarı ya da eğitim kalitesinin sadece öğrencinin kendisine bağlı olduğunu düşünmektedir. Günlük hayattaki sosyal çevresi genellikle Türkiye’lilerdir. Kırgız tanıdıklarıyla da bazen beraber zaman geçirdiğini, fakat çok fazla yakın olmadığını söylemiştir. Kitap, filmleri genellikle Türkçe okuduğunu ve izlediğini, haber ve yeni bildiler edinmede en rahat olduğu dilin Türkçe olduğunu belirtmiştir. Türkiye’lilerin yaşam tarzı, davranışlarını, geleneklerini çoğunlukla benimsemiş durumunda olduğunu dile getirmiştir. Türkiye’liler gibi olmaya özellikle çalışmadığını, sadece onların hayat tarzı en uygun geldiği için bu derece kabullendiğini belirtmiştir. Türkiye’de hiçbir zaman yabancılık çekmediğini, yerlilerle her zaman iyi anlaşabildiğini, okul ortamında da hem hocalar, hem de okul arkadaşları tarafından ayrımcılıkla hiç bir şekilde karşılaşmadığını vurgulamıştır.

Kültürleşme Sonucu. Doktorayı tamamladıktan sonra, Türkiye’de iş teklifini alırsa kalıp hayatını bu ülkede devam etmeye hazır olduğunu, nedenini de hayatının yarısının Türkiye’de geçtiği için, artık Kırgızistan ile Türkiye arasında seçemediğini, ikisinin de artık bir ev ülke olarak aynı değerde olduğunu belirtmiştir.

Örnekte gösterildiği gibi, öğrencinin ev toplumundaki etnik azınlık kategorisinin temsil ettiği bir birey olması, onun kültürel sermayesi parçası olan kimlik ve milli aidiyet, vatan bağı gibi unsurları Kırgızistan toplumu ile bağlantıyı algılamasını zayıflatmakta olduğu öne sürülebilir. Dolayısıyla, bireyin yeni toplumda adapte olma sürecinde onun kültürel unsurlarını kabul etmede sınırlamalar daha az olur. Kırgızistanda’ki sosyal ve ekonomik durumun Türkiye’ye göre daha zayıf olması gibi itici faktörler, Türkiye’nin ise sosyal, ekonomik, eğitim kalitesi ve gelecekte kendini gerçekleştirme ve çalışma, kariyer fırsatlarının daha fazla olması gibi çekici faktörler, örnekteki öğrencinin ilk ve sonraki kültürleşme sürecini etkileyerek, yerli halk ile kaynaşmasında ve kültürünü ileri seviyede özümsemesinde de olumlu motivasyon sağlamıştır. Şekil 10’da kozmopolit tarzı kültürleşme modeli sunulmuştur. Şekilde gösterilen model eğrisinin göç sonrası ilk dönemden itibaren alışma, adaptasyon aşamalarına kadar hayat kalitesi seviyesinin yüksek ve en yüksek değerini alması, genel eğilimin aşağıdan yukarıya doru, yani pozitif bir kültürleşme deneyimi olduğunu göstermektedir.

Şekil 10: Kozmopolit Kültürleşme Modeli

İlk dönem aşamasında öğrenci göçe neden olan amaçlarına ulaşma ve yenilikleri keşfetme ile pozitif deneyimleri yaşar, ama aynı zamanda, bu aşamada yeni hayat düzenine alışma stresi faktörlerinden dolayı bu etapta hayat kalitesi değeri sonraki aşamalardaki ile kıyasla biraz daha düşük rakamla gösterilmiştir. İleri aşamalarda ise, birey artık yeni yerleşim toplumunda istikrarlı bir hayat düzenini kazanır ve yerli insanların kültürü ve hayat akışına tanık olarak, aktif bir şekilde benimseyemeye başlar ve böylece yerli toplum ile kaynaşması alanında da, akademik, sosyal ve diğer alanlarda başarılı olur ve dolayısıyla kültürleşme motivasyonu daha da artar. Eğitiminin tamamlanması tarihine doğru öğrenci, artık bir sonraki adımlarının planlamaya başlar ve mevcut ev sahibi toplumdaki hayat kalitesini dikkate alarak, ileride bu toplumda eğitim ve çalışma faaliyetlerine devam etmek için kalma kararını alma ihtimalini yüksek tutar.

Sonuç olarak, bulguların değerlendirilmesine göre, Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de kültürleşme stratejisi olarak en çok entegrasyon ve ayrılma stratejisini tercih ettiğini, asimilasyon ve marjinalleşme stratejisinin ise en az benimsendiği görülmüştür. Ev sahibi toplum olan Türkiye toplumunun yabancı öğrencilere yönelik kültürleşme yaklaşım türü ise, genel biçimiyle entegrasyon stratejisine uygunluk gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın çerçevesinde gerçekleştirilen saha araştırması neticesinde elde edilmiş bulguların genel değerlendirmesi, çalışmanın Sonuç ve Değerlendirme kısmında sunulmuştur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında, Kırgızistan'dan Türkiye'ye yüksek eğitim görmekte olan öğrencilerin eğitim sürecinde kültürleşme özellikleri ve nitelikli göçmen olarak kültürel, sosyal ve beşeri sermayesini kullanması ve geliştirilmesi incelenmiştir. Kuramsal çerçeve olarak, Kültürleşme ve Uyum Modelleri, İtme-Çekme Göç Kuramı ve nitelikli göç bağlamında Bourdeou'nun Sermaye Biçimleri Kuramı kullanılmıştır. Saha araştırması çerçevesinde veriler, karma saha araştırma yöntemi ile derinlemesine görüşme ve çevrimiçi anket veri toplama teknikleri aracılığıyla toplanmıştır. Nitel yöntem ile derinlemesine mülakat aracılığıyla İstanbul, Ankara, Konya, Sakarya şehirlerinde yüksek eğitim görmekte olan Kırgızistan'lı öğrencilerinden kartopu örnekleme tekniği ile toplam 20 öğrenci ile görüşülmüştür. Nicel yöntem ile çevrimiçi anket için olasılıklı olmayan örnekleme türü olan kotalı örneklem tekniği ile, 9.45'lik güven aralığı, % 95'lik güven seviyesi ile toplanmış veriler, değerlendirmeye uygunluk eleme prosedürü sonucunda toplam 102 cevap formu üzerinden analize tabi tutulmuştur. Elde edilmiş nitel verilerin analizi içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Nicel veri analizinde ise basit yüzdelik değerlendirme ve değişkenler arası ilişkisel bağ tespit etme yöntemi (Ki-Kare testi) kullanılmıştır.

Yapılmış araştırmanın genel çerçevesi içinde, çalışmanın merkezi argümanı, kültürleşme modelleri ile birlikte, öğrenci göçü sürecinde kültürleşme ve sermaye biçimleri yaklaşımını nitelikli göç çerçevesinde benimseme ihtiyacı olmuştur. Salt'ın (1997, s. 24) iddia ettiği gibi, öğrenci göçü, gelecekteki uluslararası vasıflı işgücü göçü için bir “tohum” sağlar. Bu fikrin doğrultusunda, nitel ve nicel verilerden edinilmiş bilgilere dayanarak, Türkiye'de okuyan öğrencilerin şartlı olarak 4 grubunu gözlemleyebiliriz:

- 1.Grup: öğrenimlerini tamamlamayı ve eve dönmeyi planlayan öğrenciler
- 2.Grup: Türkiye'de öğrenimlerini tamamladıktan sonra diğer ülkelerde öğrenim görmeyi planlayan öğrenciler
- 3.Grup: Türkiye'de öğrenci vizesi ile çalışmak için uzun süredir üniversitelere kaydını devam ettiren öğrenciler ve son olarak

4.Grup: Türkiye'de çalışma izni veya Türkiye vatandaşı ile evliliğe dayalı olarak çalışmaya devam edecek öğrencilerdir.

Bu çalışmada temel araştırma sorusu olarak belirlenmiş **“Geçici göçmen olan Kırgızistan’lı öğrencilerinin Türkiye toplumunda eğitim aldığı sürecinde benimsediği kültürleşme modelleri nelerdir, nasıl sınıflandırılabilir ve öğrencilerin beşeri, sosyal ve kültürel sermayesi arasında ilişki var mıdır?”** sorusunu cevaplandırmak üzere nitel ve nicel veri analizi sonuçlarına dayanarak, bu çalışma çerçevesinde Türkiye’de eğitim almakta olan Kırgızistan’lı öğrencilerin kültürleşme özelliklerinin 4 tane temel modeli tasarlanmıştır. Bu modeller, temel olarak U-eğrisi teorik modeline ve Berry’nin kültürleşme aşamaları ile kültürleşme stratejileri sınıflandırmasından faydalanarak iki yönlü (birey-toplum) kültürleşme model türü olarak geliştirilmiş ve analiz sonuçlarına göre genişletilerek biçim kazanmıştır. Böylece, Türkiye’deki Kırgızistan’lı öğrencilerin temel kültürleşme modelleri, Dengeli Kültürleşme Modeli, Seçici Kültürleşme Modeli, Yanlış Yapboz Modeli ve Kozmopolit Kültürleşme Modeli olarak adlandırılarak, 5 tane ana aşamalardan oluşmaktadır. Modellerin genel şeklini belirleyen bu aşamalar, “1” ile “5” arası değerlendirmeye göre bireylerin psikolojik, sosyal ve maddi durum düzeylerinin göç öncesi ev toplumu etabı, göç sonrası ilk dönem, alışma aşaması, adaptasyon aşaması ve eğitimin tamamlanması nedeniyle gelecekle ilgili göç planların belirlenmesi aşaması olan son etap olmak üzere model eğrisini çizmektedir.

Öğrencilerin kültürleşme modellerinin şekillenmesinde ağırlıklı olarak kurumsal ve sosyal faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Bireyler, göç öncesi sahip olduğu dil bilgisi, mesleki bilgi, becerileri ve tecrübeleri ile psikolojik özellikleri gibi kültürel ve beşeri sermayesi, sosyal sermayesi aracılığıyla göç sürecinin ilk aşamalarında başarılı uyum sağlamak için etkili kullanıldığı, sonraki aşamalarında ise alıcı toplumdan edinilmiş yeni unsurlar ile farklı düzeylerde sermayelerini zenginleştirdiği tespit edilmiştir. Sermayelerini alıcı kültürün unsurları ile genişletme düzeyi, öğrencinin benimsediği kültürleşme stratejisinin Dengeli, Seçici veya Kozmopolit modellerine doğru geliyorsa daha yüksek seviyede olduğu, Yanlış Yapboz modeline göre kültürleşmenin gerçekleştiği durumda ise daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Alt araştırma sorularına cevaplar ise özet olarak aşağıdaki gibidir:

Kırgızistan'lı öğrencilerinin Türkiye toplumunda eğitim aldığı sürecinde benimsediği kültürleşme stratejisini etkileyen temel faktörler ve sınıflandırılması. Araştırma sonucunda oluşturulmuş modellerin ve nicel verilerin analizine dayanarak, Kırgızistan'lı öğrencilerin Türkiye'de kültürleşme stratejisi olarak en çok entegrasyon ve ayrılma stratejisini tercih ettiği, asimilasyon ve marjinalleşme stratejisinin ise en az benimsendiği iddia edilebilir. Kültürleşme stratejilerini biçimlendiren temel faktör kategorileri ise ise, kurumsal (makro), sosyal (mezo) ve mikro etken grubu olan bireysel değişkenlerden oluştuğu sonucuna varılmıştır. Kurumsal faktörler olarak, Türkiye'nin devlet kurumların politikaları, memurların öğrencilere karşı yaklaşım biçimleri, başlıca YTB olmak üzere burs programlarının koşulları ve politikaları, üniversite ve devlet barındırma kurumlarının (KYK vb.) işleyiş sistemi ve personellerinin yaklaşım kalıpları, maddi durum, Türkiye ve Kırgızistan'da genel ekonomik ve siyasi durum faktörleri gruplandırılmıştır. Sosyal faktörler kategorisinde ise, Türkiye'nin genel halkının Kırgızistan'lı öğrencilere yaklaşımı, öğrencilerin Türkiye'deki günlük ve sınıf ortamındaki sosyal çevresi, dil bilgisi seviyesi, önceki göç tecrübesi, Kırgızistan bağlantı kurma sıklığı ile yoğunluğu, Türkiye toplumunda değerler sistemi ve pratikler gibi değişkenler belirlenmiştir. Bireysel etkenler grubunda ise, öğrencilerin kültürleşme motivasyonu, iletişim becerileri, bireysel değerler sistemi ve strese dayanıklılık, iletişime açık olma, hızlı adaptasyon gibi diğer psikolojik özellikler yer almıştır.

Kırgızistan'lı öğrenciler, Türkiye'de eğitim aldığı süreçte sahip olduğu beşeri, kültürel ve sosyal sermayesini çalışma alanında kullanma özellikleri. Türkiye'de hem vasıflı, hem vasıfsız emek, Kırgızistan'lı öğrenci göçmenlerin üç grubu arasında yaratılmaktadır: akademik olarak geniş kapsamlı yabancı eğitimi finanse etmek için yeterli imkanlara sahip olmayan öğrenciler; kültürel, sosyal, beşeri ve finansal sermayelerini geliştirme amaçlı meslek temelli iş dünyasına amaçlı olarak dahil olan öğrenciler; ve uluslararası eğitimin akademik olarak amaçlanmamış, işgücü piyasasına dahil olmak için eğitimin bir bilet olarak gördüğü öğrencilerdir. Düşük ücretli iş gücü olarak hizmet vermenin yanı sıra, Türkiye'deki Kırgızistan'lı öğrenciler de yeni kariyer modelleri ve işgücü piyasası sonuçlarını kalifiye işgücü olarak göstermektedir. Ulusötesi ekonominin genişlemesi ile uluslararası öğrencilerin göç sürecinde edindikleri dilsel, kültürel ve sosyal sermaye artan ekonomik sermayeye dönüşebilir. Bu sermaye biçimleri ile Kırgızistan'lı öğrenciler, ulus ötesi ekonomide stratejik konumlarda yer alarak çoğunlukla post-sovyet ülkelerle

Türkiye arasındaki işletmeleri bir araya getirmeye yardımcı olur. Kırgızistan ve Türkiye arasında ekonomik ilişkilerindeki öğrenci göçmenlerin konumu, onların dilsel ve kültürel becerilerin gelişmesi ve kariyerlerinde dikey hareketliliğin sağlanması için fırsatları sunar. Kırgızistanlı öğrenciler, genellikle mütercim tercüman, İngilizce ve Rusça öğretmeni, uluslararası müşteri temsilcisi, uluslararası satış danışmanı, asistan, rehber, animatör, garson ve otel servis personeli olarak çalışarak, dilsel, kültürel becerilerini ve sosyal ağlarını kullanmaktadır.

Nicel yöntem ile toplanmış verilerle araştırma hipotezlerinin test edilmesi sonucunda aşağıdaki neticelere varılmıştır:

Ana hipotez: “Türkiye’de insanların Kırgızistan’lı öğrencilere olumlu yaklaşımı öğrencilerin Türkiye’deki genel hayatından memnuniyetini arttırır”

Ki-Kare testi sonucunda $p = 0,029$ değeri ile bu hipotez doğrulanmıştır. Nitel veri analizi ile bu sonuçlar desteklenerek, ev sahibi ülkenin kültürleşme stratejisi ile öğrencilerin kültürleşme stratejileri arasında pozitif ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Hipotez 1: “Katılımcının eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye’de kalma isteği ve göç planları öğrencinin Türkiye’de yerli halk ile kaynaşma seviyesi ile ilişki vardır”

Bu değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Fakat öğrencinin Türkiye’de kalma isteği ve göç planları, burslu olup olmama, Kırgızistan’ın siyasi durumunu değerlendirmesi, bireyin Türkiye’deki maddi durumu, Rusça dil bilgisi seviyesi gibi faktörlerden etkilendiği görülmüştür.

Hipotez 2: “Öğrencinin Türkiye’deki hayattan memnuniyeti akademik başarısını etkiler”

Bu hipotez, $p = 0,001$ değeri ile doğrulanmıştır. Buna ek olarak, öğrencilerin Türkiye’deki hayatından memnuniyet düzeyi ile öğrencinin yerli halktan memnuniyeti, sosyal çevresi, dindarlık derecesi, dil bilgisi seviyeleri değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Hipotez 3: “Eğitim ve yaşam hedefi olarak Türkiye’yi seçme nedeni ile doğum yeri arasında ilişki vardır”

Ki-Kare testi sonucunda $p = 0,019$ değeri ile bu hipotez doğrulanmıştır. Türkiye’yi seçme nedeni ile önemli ilişkisi bulunan diğer değişkenler ise, öğrencilerin ailesinin madde durumu, burslu olma, mezun olduğu lise ve lisans eğitim kurumları niteliği, dindarlık derecesi, Türki Dünyaya aidiyet derecesi, Türkiye’ye gelmeden önce bireyin sosyal aktiflik düzeyi, Kırgızistan’daki siyasi durum, dil bilgisi seviyeleri ve göç kararını verirken Türkiye hakkında bilgi edindiği kanallar olarak tespit edilmiştir.

Hipotez 4: “Eğitim ve yaşam hedefi olarak Türkiye’yi seçme nedeni ile öğrencinin dil bilgi seviyeleri arasında ilişki vardır”

Bu hipotez doğrulanmıştır. Öğrencilerin Türkiye’ye gelmeden önce Türkçe bilmesi ($p = 0,000$) ve diğer yabancı dil bilgisi seviyesi ($p = 0,016$) değişkenleri göç kararında önemli sebep olduğu neticesine varılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, aynı zamanda **doğum bölgesinin** ve kendi algıladığı **Türkçe yeterliliğinin ve Türkçe konuşma isteğinin uyum modelleri** ile önemli ölçüde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar, Türkçe konuşma yetenekleri ve kültürel mesafenin Kırgızistan’lı öğrenci uyumuyla ilişkili olduğunu göstererek, araştırma konusu ile ilgili daha önceki çalışmaların neticelerini yansıtmaktadır (Berry, 1997, s. 15; Vershinina vd., 2011, s. 105; Grzymala-Kazłowska, 2005, s. 695). Dil yetenekleri, geçmiş akademik başarının yerine geçen akademik adaptasyonda rol oynayabilir. Öğrencilerin yerel toplumun dilinde konuşma becerilerine duydukları güvenin, hem toplumsal, hem de akademik uyumun arttırdığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin akademik not ortalaması gibi değişkenlerle beraber kültürleşme stratejileri, Türkçe dil yeterliliği, doğum bölgesi ve Kırgızistan’daki Türkiye ile ortak eğitim kurumların eğitim alma tecrübesi gibi sosyokültürel değişkenlerin öğrencilerin akademik uyumunda önemli rolü olduğu sonucuna varılmıştır.

İlginç bir şekilde, literatürde ev sahibi ülkede öğrencilerin cinsiyet gibi değişkenlerinin kültürleşme ve uyum sonuçlarında oynadığı rollerin belirtilmesine rağmen (Berry vd., 2006, s. 31), Kırgızistan’lı öğrencilerin **eğitim aşamaları ve cinsiyeti** etkenleri onların Türkiye’de benimsediği uyum modellerine anlamlı seviyede etki göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle, bireysel uyum belirleyicileri, öğrencilerin uyum sürecinin

özelliklerini değerlendirmede diğer göçmen gruplarındakinden farklı olabileceği sonucuna varılmıştır.

Kırgızistan'lı öğrencilerin, hem göç kararı almada ve Türkiye'de eğitim alma hakkını kazanmasında, hem de göç sonrası kültürleşme aşamalarında aile, arkadaşlar veya tanıdıklardan oluşan **sosyal sermayelerinin** önemli rol oynadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ev toplumunda sahip olduğu ve göç sonrası Türkiye'de zenginleştirdiği sosyal sermayesi, Türkiye'deki göç deneyimi kalitesini iyileştirmesinde ve başarılı uyum sağlamasında bilgi ve becerileri dahil kültürel sermaye kalıplarını etkin bir şekilde kullanmakta olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin sosyal sermayesi, alıcı toplumda kıymetli olarak değerlendirilen bilgi ve yeteneklerinin ve diğer kültürel sermaye bileşenlerinin tanınmasında bir araç olarak işlev gördüğü ileri sürülebilir. Aynı şekilde, öğrencilerin **kültürel sermayesinin** bir biçimi olan etnik sembolik sermayesi, diğer sermaye biçimleri olan bilgi, beceri, deneyim ve olumlu psikolojik özellikleri tamamlayarak, Türkiye'nin yerli toplumunun Kırgızistan'daki öğrencilere yönelik benimsediği kültürleşme stratejisini biçimlendirdiği iddiasında da bulunabiliriz. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin genel halkının yabancılara olumlu yaklaşımına artı olarak, Turancılık gibi milliyetçilik ideolojisinin yaygın olması, Kırgız öğrencilerin hem göç öncesi, hem göç sonrası tüm aşamalarda kültürleşme stratejilerinin olumlu biçimlendirdiği tespit edilmiştir. Böylece, öğrencilerin alıcı toplumdaki kültürleşme stratejisini şekillendiren tüm sermaye kalıpları, birbirini tamamlayarak, bir "sermaye sinerjisini" yarattığı görülmüştür.

Göç kararını şekillendiren faktörler ve sermaye biçimleri. Türk eğitiminin uzun süredir uluslararası eğitim pazarında rekabetçi hale gelmesi, Kırgızistan'lı öğrencilerin çekilmesinin bir diğer faktörüdür. Göç kararında itme faktörleri arasında, Kırgızistan'daki ekonomik durum, eğitim sistemi kalitesi, sosyal refah ve genel durumun Türkiye'ye göre daha düşük düzeye sahip olduğu yer almıştır.

Öğrencilerin kültürleşme sürecinde göç öncesi sahip olduğu kültürel sermayenin bir parçası olan öğrencilerin ana ve yabancı dil bilgisi seviyesi, hayat tarzı, siyasi görüşleri, dini ve dindarlık derecesi faktörleri ile Türkiye'yi seçme kararı arasında önemli ilişki değeri bulunmuştur. Kırgızca dil bilgisi hem "bir Kırgızistan'lı" kimliği, hem de Türkî dünyanın bir parçası olan Kırgız kimliğinin de sembolik göstergesi olduğu için, Kırgızca

iyi bilen öğrencilerin Türkiye’de okuma isteğini önemli ölçüde yönlendirdiği ve kültürleşme motivasyonunun da olumlu olmasını sağladığı sonucuna varılmıştır. Kırgızcası zayıf olup, Rusça ve İngilizcesi iyi olan öğrencilerin ise, kültürleşme motivasyonunun düşük olması ve ayrılma, marjinalleşme kültürleşme stratejilerini benimsediği gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin davranış kalıplarını ve belli tutum ve değerlerini kapsayan hayat tarzı genellikle Türki toplumların kültürel özelliklerine göre olduğu ve bu unsurun hem Türkiye’yi seçmede, hem göç sonrası kültürleşme motivasyonu ve stratejilerin biçimlenmesine olumlu etki gösterdiği tespit edilmiştir. Aynı sonuçlar, İslam medeniyetine göre yaşamını biçimlendiren öğrenciler için de geçerlidir. Batı medeniyetine göre hayat tarzı ve davranış kalıplarını sergileyenler ise, daha düşük kültürleşme motivasyonuna sahip olduğu ve eğitim sonrası hedefleri olarak başka yurtdışı ülkelerini tercih ettikleri görülmüştür.

Göç sonrası edinilen sermaye biçimleri. Türkiye’de eğitim sürecinde biriken sermaye biçimleri, Kırgızistan’lı öğrencilerin Türkiye’de dahil olduğu işgücü piyasasındaki pozisyonlarını etkilemektedir. Okulda edinilen dilsel ve kültürel bilgiye ek olarak, yarı zamanlı ücretli ya da ücretsiz (staj vb. biçimlerinde) kampüs dışı çalışma deneyimi Türkiye’deki Kırgızistan’lı öğrenci göçmenler için kültürel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Çoğu Kırgızistan’lı öğrenci yarı zamanlı işgücü deneyimlerini sosyal organizasyon anlayışları için kesinlikle gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu bilgi, Türkiye ve Kırgızistan arasındaki ulusötesi ekonomi, sosyal ilişkiler ve öğrencilerin gelecekteki kendi kariyerleri için değerlidir. İki dilli ve iki kültürlü becerileri, öğrencilerin hem kariyerlerini, hem de derin anlamda bütün sermaye biçimlerini geliştiren faktörlerdir.

Kırgızistan’lı öğrencilerin düşük ücretli emek deneyimleri, bu tür emek uygulamalarının öğrencileri farklı bağlamlarda hem geliştirdiği hem de bazı açılardan olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bir yandan, kampüs dışındaki yarı zamanlı işler öğrencilere finansal kaynaklar sağlar. Bu pazara erişim, aksi takdirde uluslararası bir eğitim alamayan birçok öğrencinin bir okula devam etmesini sağlar. Yarı zamanlı çalışma alanı aynı zamanda kültürel bir eğitim alanı görevini görür. Yarı zamanlı işlerle, yabancı öğrenciler dil ve diğer sosyal becerilerini geliştirir ve sınıfta bulunmayan kültürel ve sosyal deneyimler kazanır. Bu kültürel beceriler daha sonra kurumsal Türkiye’de resmi istihdam

aradıklarında işgücü piyasası avantajlarına dönüştürülebilir. Olumsuz sonuçlara bakıldığında, kampüs dışı emek uzun vadede uluslararası öğrencilerin göç sonuçlarını etkileyebilir. Türkiye’de eğitim ve yaşam masrafları Kırgızistan’lı öğrencileri yetersiz mali imkanlarla hem fizyolojik hem psikolojik gerginlik yaşamaya itebilir. Bu uygulama sadece uluslararası öğrencilerin fiziksel ve duygusal sağlığına meydan okumakla kalmaz, aynı zamanda akademik çalışmaları için kullanabilecekleri zamanı azaltır. Sınırlı akademik hazırlık nedeniyle, birçok Kırgızistan’lı öğrenciler daha az sosyal aktivitelerde yer alabilir ve/veya ulualararası akademik ve staj değişim programlara başvuruda daha az rekabetçi olabilir. Bunun gibi olumsuz taraflar, öğrencinin ülkeye genel kültürleşme model ve statejilerini de olumsuz yönde etkileyebilir ve eğitim diplomasinin temel amaçlarına yönelik ters sonuçları yaratabilir.

Öğrenci göçmenlerin kültürleşme sürecindeki bireysel faktörler. Kültürleşme motivasyonunun ev sahibi ülke ile ilişki kurma istekliliğini yansıttığı ve hem genel hem de belirli akademik, kurumsal, sosyal ve bireysel-psikolojik alanlardaki adaptasyonunun öngörülmesine önemli ölçüde katkıda bulunabileceği düşünüldüğünde, bulgular mevcut literatürü tamamlamaktadır. Kültürleşme motivasyonu, ev sahibi ülke kültürünü öğrenme arzusunu yansıttığı ve eğitim uygulamalarının belirli bir kültürel özgüllüğü yansıttığı düşünüldüğünde, kültürleşme motivasyonu öğrencilerin ev sahibi ülkenin akademik kültürünü öğrenme isteğini de içerebilir.

Bu nedenle, uyum sağlama motivasyonu, göç deneyiminin kendisinin bir sonucu olmaktan ziyade, göçün başlangıç safhalarından önce veya sırasında daha da belirgin ve etkili olabilir. Bu, mevcut çalışmanın uyum ve ikamet niyetleri arasındaki ilişki eksikliği tarafından daha fazla desteklenmiş gibi görünmektedir. Bununla birlikte, ulusal kimlik, din, değerler ve tutumlar, hayat tarzı ve bireysel – psikolojik özellikler kültürel sermayenin bir parçası olarak düşünüldüğünde, eğitim pratiğinin başarılı olması için kültürel olarak uyumlu olması gerektiğini önerecek şekilde bilginin aktarılma ve değerlendirilme biçiminin doğasında var olan kültürel bir bileşen vardır. Sonuç olarak, bir bireyin akademik başarısı, ana ülke ile ev sahibi ülkeler arasındaki kültürel uyumluluğa bağlı olarak değişebilir.

Türkiye’deki Kırgız öğrencileri diğer göçmen kategorilerinden iki temel özellik ayırır ve onlardan birincisi, öğrenci göçmenlerin ikametle ilgili olmayan hedefler tarafından

motive edilmesidir. Öğrenciler için yurtdışında eğitim alma motivasyonları öncelikle akademik ve öğrenmeye yöneliktir. İkinci özellik ise, Kırgızistan'lı öğrencilerin geçici göçmenlik statüsü, öz itibarıyla kalıcı olmadığı için, göçlerinin geçici yapısının farkında olan öğrenciler, özellikle ayrılma ve marjinalleşme kültürleşme stratejisini benimseyen bireyler olarak ev sahibi ülke ortamına ilişkin bilgi ve pratikleri öğrenmeye değer bulma ve/veya değer kazanma ihtimalinin düşük olması nedeniyle kültürlerarası başarıdan daha çok akademik başarı endişelerine öncelik verme eğilimindedir. Yani, öğrenci göçünün zaman sınırlı ve durgunluğa bağlı olmayan özellikleri dikkate alındığında, düşük kültürleşme motivasyonuna sahip olan Kırgızistan'lı öğrencilerin diğer kalıcı göçmenlere kıyasla, ev sahibi ülke entegrasyon çabalarının gerekli veya zorunlu olmadığını düşündükleri ve entegrasyon kaygıları pahasına eğitim hayatı ile ilgili kaygıları önceliklendirme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Yüksek kültürleşme motivasyonunun ve dolayısıyla, öğrencilerin entegrasyon veya asimilasyon kültürleşme stratejilerini benimsedikleri durumu, akademik uyum ve kurumsal bağlanma gibi eğitimde başarı sonuçlarıyla da olumlu yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bazı öğrenciler için birincil hedef olarak ev sahibi ülkede daimi çalışma statüsü ve ikamet kazanmak olabilir ve eğitim bu hedefe ulaşmanın en iyi yolu olarak kabul edilir. Bu nedenle, daimi ikamete sahip olma amacıyla apriori bir niyetle göç eden öğrenciler, tipik, geçici göçmenlerin aksine "gelecekte kalıcı göçmenler" olan bir öğrenci grubunu temsil edebilir. Yüksek ya da düşük kültürleşme motivasyonu, öğrencilerin sadece göç sırasında Türkiye toplumuna uyumu ve kaynaşma derecesini değil, aynı zamanda kalıcı oturma niyetlerini de, diğer deyişle, öğrencilerin Kırgızistan'a geri dönüşünü/ Türkiye'de kalacağı ya da başka yurtdışı ülkelere giderek göç sürecini devam ettireceğine dair öngörüler yapılabileceği ileri sürülebilir. Düşük kültürleşme motivasyonuna sahip öğrenciler daha sık Kırgızistan'a dönme ya da başka ülkeye gitme kararını alırlarsa, yüksek kültürleşme motivasyonuna sahip öğrenciler ise ev sahibi ülkede belli bir süre kalıp eğitime veya çalışma faaliyetlerine devam edeceğini, ya da Türkiye vatandaşı ile evlenerek daimi ikamet etmek istediklerini bildirmiştir.

Alıcı toplumun benimsediği kültürleşme stratejisi. Ötürkiye yerli halkının Kırgızistan'lı öğrenciler ile temel kültürleşme stratejisi olarak, entegrasyon stratejisi olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin, Türkiye'deki insanların yaklaşımında genellikle memnun olduğunu ve özellikle halkın dindar Müslüman olması ve çoğunun Kırgızlara bir akraba

toplum olarak bakması nedeniyle daha sıcak karşıladığını belirtmesi, “yabancı öğrenci”, “Müslüman”, “Asyalı” ve “Kırgız” gibi sembolleştirilmiş kültürel sermayenin öğrencilerin Türkiye’de başarılı adaptasyonundaki önemini vurgulamaktadır. Alıcı toplumun üyesi ile evlilik kurma potansiyeli, öğrenci göçmenlerin yerli toplumdaki insanlarla hem sosyo-kültürel düzeyde, hem de bireysel-psikolojik açıdan ev sahibi ülkenin değer ve tutumları, hayat tarzını içselleştirdiği, ya da en azından olumlu kabul ettiği kültürleşme durumlarında yükseldiği neticesine varılmıştır. Dolayısıyla, kurumsal faktörlerin özellikle göç sürecinin ilk aşamalarında öğrenciye olan etkisinin niteliği, onun kültürleşme motivasyonunu ve sonraki aşamalarda benimseyeceği kültürleşme stratejilerinin yönünü de önemli düzeyde etkilemektedir.

Öğrenci göçmenlerin kültürleşme sürecindeki kurumsal faktörler. Kültürleşme motivasyonunun düşük ya da yüksek olması ve öğrencilerin kültürleşme modellerini etkileyen baş kurumsal faktörler olarak, ikamet başvurusu sürecinde bürokratik işlemler, memurların davranışları gibi unsurlar, yani göç sürecinin ilk döneminde edinilen olumsuz veya olumlu deneyimler belirtilmiştir. Bu deneyimler, Türkiye hakkında ilk izleniminin oluşmasında ve yerli halk ile kaynaşma düzeyini doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Bir başka kurumsal faktör ise, üniversite hocaların yaklaşım kalıplarıdır. Öğrencilerin en önemli uyum alanı akademik alan olduğu için, hocaların olumsuz davranışları, bireylerin genel kültürleşme sürecini negatif etkileyerek, yerli halk ile kaynaşma ve sosyal aktiflik düzeyini de etkilediği görülmüştür.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası ile ilgili planları ve onları etkileyen faktörler. Kırgızistan ve Rusya’da okuyan öğrencilerin yaşam koşullarına kıyasla, Türkiye’de yaşam standartlarının çok daha iyi olduğunu belirtti. Ayrıca, Türkiye’de eğitimiyle beraber çalışma faaliyetlerinde bulunan Kırgızistan’lı öğrenciler, “beyaz yakalı” uzmanlar olmak için daha fazla fırsata sahiptirler. Türkiye’de daha sonra çalışmaya devam etmeyi düşünen öğrencilerin kararlarını etkileyen temel faktörler, eğitim ve iş ilişkilerinin sonuçlarını ve birçok öğrencinin Kırgızistan’a dönüşlerini veya Türkiye’de kalmalarını erteleme niyetlerini etkilemektedir. Bu faktörlerden biri, Türkiye’deki üniversitelerde okuyan birçok Kırgız öğrencinin, üniversitenin son bir yılındaki zorunlu stajlar nedeniyle iş bulmasıdır. Öğrencilerin staj yaptığı firmalar, yakın gelecekte yükseköğrenim diploması sahip olacak, 3-4 yabancı dil bilen ve Türkiye’de iş bulmak isteyen bu öğrencilere çoğu

zaman iş teklif etmektedir. Kırgız öğrenciler için bir başka ortak istihdam kanalı, Doğu Avrupa da dahil olmak üzere Rusya ve diğer eski Sovyet ve sosyalist ülkelerle iş yapan Türk şirketleridir. Kırgızistanlı mezunların Türkiye’deki kalma nedeni olan önemli bir istihdam kanallarından biri olarak, sosyal ağlar belirtilmiştir. Kırgızistanlı öğrencilerin çoğu, Facebook ve diğerleri de dahil olmak üzere Kırgız vatandaşlarını bağdaştırıcı sosyal ağlar aracılığıyla, açık pozisyonlar ve diğer fırsatlar hakkında birbirleriyle açık bir şekilde bilgi paylaştıkları sosyal ağlar aracılığıyla etkin iletişimi sürdürdüklerini belirtmiştir. Bazı öğrenciler, geri döndüğünde iyi bir iş bulamayacaklarından endişelendiğini, bunun için sosyal bağlantılara ihtiyaçları olduğunu ve ek olarak, çoğu işlerin düşük ücretli olması belirtmiştir. Fakat bu değerlendirme sonuçlarına bakarak, Kırgızistan’daki genel durum hakkında katılımcıların fikirlerinin ağırlıklı olarak olumsuz olduğu neticesine varamayız, çünkü katılımcıların çoğu, vatanseverliği ve ülkesine faydalı olma arzusu nedeniyle daha gelişmiş ülkelerde bilgi ve becerilerini, gerekli sosyal ilişkilerini geliştirerek Kırgızistan’a dönüp ülkeyi geliştirmek ve katkılarda bulunmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu noktada, öğrenci göçmenleri diğer nitelikli göçmenleri ayırt eden bir faktörü görmek mümkündür: öğrenciler, daha genç olmaları ve dolayısıyla zaman kaynaklarını belli düzeyde geliştirmiş bilgi, yetenek ve sosyal sermayesi ile kendi ülkesinde hayatlarını kurma umuduna sahiptir. Bu sebeple, ev toplumun göç kararı alma sırasında itme etkenleri ne kadar olumsuz olursa olsun, öğrenci bireylerin ülkesine aidiyet, kimlik ve vatanseverlik düzeyinin yüksek olması ile beraber zaman kaynağı avantajı ve gelecekteki hayat perspektifleri değiştirebilme yetki hissine sahip olma faktörleri öğrenci göçmenlerin hem geri dönüş planları, hem de alıcı toplumda kaldığı süreçteki uyum ve davranış biçimlerini etkilediği söylenebilir.

Başka ülkede göç sürecini devam ettirme. Bazı öğrencilerin başka yerlerde yeni fırsatlar veya daha avantajlı sermaye dönüşüm yollarını arama kararını belirtmiştir. Bu, beyin dolaşımının nihayetinde beyin göçüne dönüşmesi potansiyeli olduğunu düşündürmektedir. Öğrenciler, Almanya, Macaristan, Fransa gibi Avrupa ülkelerini ve ABD, Japonya, Avustralya, Kanada, Malezya, İsviçre, Rusya’yı çok taraflı imkanlara sahip olduğu için hem mesleki gelişme, hem daha kaliteli eğitim alma imkanına sahip olduğu, kolaylıkla iş bulabileceklerini düşündüğü ve dil, kültürü ile ilgilendiği için göç etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğrencinin Kırgızistan’da ve/veya Türkiye’deki hayat kalitesi değeri yeterince yüksek olmasında rağmen, kendini gerçekleştirme ve

kaliteli eğitim alma ve daha fazla iş imkanlarına sahip olma motivasyonu ile eksiklerin giderilmesi amaçlanarak, Kırgızistan ve Türkiye toplumu bu bireylerin sermaye özelliklerine uygun kullanım fırsatlarını sunamayacağı için öğrenciler daha iyi toplumsal sistemi arayışında olacağı ve ihtiyaçlarını tatmin edinceye dek göç deneyimlerini devam ettirecekleri tahmin edilmektedir.

Öneriler. Araştırma sonuçlarının değerlendirilmesine dayanarak, öğrencilerin Türkiye’de eğitim aldığı deneyiminde kültürleşme sürecini kolaylaştırmak ve adaptasyon stresini azaltmak için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Öğrencilerin akademik ve günlük hayatta daha verimli etkileşimde olması ve dolayısıyla daha başarılı olabilmesi Türkçe öğretim kurslarının daha etkili bir şekilde uygulanması gereklidir. Bunun için dil hazırlık etkinliklerinin daha esnek sosyal faaliyetlerle yerli halk ile kaynaşmasını sağlayarak yeni eğitim yöntemleri geliştirilebilir. Lazımsa dil öğretim sürelerinin uzatılması gerekebilir.
- Başta Göç İdare kurumları, üniversitenin öğrenci işleri dairesi, Kredi ve Yurtlar Kurumları ve özel öğrenci yurtlar olmak üzere öğrencilerin Türkiye’de eğitim hayatı sürecinde en önemli olan birimlerde uluslararası eğitim diplomasisi alanında psikolojik ve yabancı dil konularında özel olarak hazırlanmış profesyonellerin çalışması önemlidir. Her birimde ilgili bölüm belirlenerek ilgili çalışmalar yürütülmelidir. Bu çareler, öğrencilerin Türkiye’deki alışma aşamasında birçok olumsuz deneyimler yaşamasından kurtarabilir ve daha kolay adapte olmasına yardımcı olabilir.
- Türkiye’nin uluslararası eğitim diplomasisinin daha verimli gerçekleştirilmesi için yabancı uyruklu öğrenciler ile etkileşimde olacak tüm çalışanlara (üniversite hocaları, personel, devlet birimlerinde çalışan memurlar, yurt memurları ve diğer personeline) hazırlık seminerleri ve gerekirse eğitim faaliyetleri yapılmalıdır.
- Sosyal, psikolojik ve maddi destek konularında ilgili dernekler oluşturulmasının öğrencilerin eğitim sürecinin her bakımdan daha verimli geçmesine yardımcı olacağı düşünülüyor. Bu derneklerde mutlaka uluslararası eğitim diplomasisi alanında psikolojik ve yabancı dil konularında özel olarak hazırlanmış

profesyoneller görevlendirilmeli ve gönüllü yerel ve uluslararası öğrencilerin yardımından faydalanılmalıdır.

Bu tezin konusu ile ilgili ileri çalışmalar için, temel olarak öğrenci göçmenlerin kültürleşme stratejilerinin şekillenmesinde öğrencilerin alıcı toplumdaki maddi destek türlerinin etkisinin de araştırılması gerekmektedir. Diğer deyişle, bireylerin tam burslu program tarafından eğitiminin desteklenmesi ile aile desteği ya da öğrencinin eğitim ile çalışma faaliyetlerinin beraber gerçekleşmesi arasındaki farklarının ne kadar ve ne biçimde etkilediği üzerinde daha detaylı araştırmaların yapılması önerilmektedir. Ek olarak, Kırgızistan-Türkiye arası eğitim tecrübesini kazanmış mezun bireylerin eğitim sonrası geri göç, alıcı toplumda kalma veya diğer ülkeye gitme durumlarında sermaye biçimlerinin nasıl kullandığı ve Türkiye’de kazandığı yeni sermaye elementlerinin mezunların ilerideki kariyer ve genel hayat eğrisini ve kalitesini nasıl bir yönde etkilediği üzerine çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adamkulova, Ç.U. (2015). Problemy i perspektivy internatsionalizatsii vysshego obrazovaniya v Kirgizstane (Kirgizistan'da yükseköğrenimin uluslararasılaşmasının sorunları ve beklentileri). *Инновационная наука*, 12(1). <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-i-perspektivy-internatsionalizatsii-vysshego-obrazovaniya-v-kyrgyzstane>. 25.09. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Akipress (Bilim Akipress). (2018). Boleye 15 tysyaç Kirgizstantsev obuçayutsya v VUZah Rossii (Rusya üniversitelerinde 15 binden fazla Kırgız öğrencisi eğitim görüyor). <http://bilim.akipress.org/tr/news:1536801/?f=cp>. 4.09.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Appleyard, R. (2001). International Migration Policies: 1950—2000. *International Migration*, 39 (6), 7—20.
- Asipova, N. (2004). *Sotrudničestvo turkoyaziçnıh gosudarstv v svere obrazovaniya i yego mestov renessanse Turkskoy tsivilizatsii. Turkskaya tsivilizatsiya i traditsii gosudarstva* (Türkçe konuşan devletlerin eğitim alanındaki işbirliği ve Türk medeniyetinin rönesansındaki yeri. Türk medeniyeti ve devlet gelenekleri). Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, Bişkek, 315—323.
- Ayyılmaz, S., Biçer, N., Çoban, İ. (2015). Atatürk üniversitesinde öğrenim gören Kırgız öğrencilerin Türkçe ve Türkiye'ye yönelik görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 4 (1), 328-338. Doi: <http://dx.doi.org/10.7884/teke.439>.
- Balaz, V. ve Williams, A. (2004a). “Been there, done that”: international student migration and human capital transfers from the UK to Slovakia. *Population, Space and Place*, 10, 217–237.
- Balaz, V., Williams, A. M. ve Kollar, D. (2004b). Temporary versus permanent youth brain drain: economic implications. *International Migration*, 42, 3-34.
- Bauder, H. (2003). “Brain abuse” or the devaluation of immigrant labour in Canada?. *Antipode* 35(4): 699–717. 12.11.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Berry, J. W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International migration*, 30, 69-69.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied psychology*, 55 (3), 303-332.
- Berry, J.W. (1997). “Immigration, acculturation and adaptation”. *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-34.
- Beşirli H. (2010). Türkiye’de yükseköğrenim gören Kırgız öğrencilerin eğitimlerinden sonra ülkelerindeki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*, 12, 39-63.

- Birleşmiş Milletler. (1996). *Konventsia o statute bejntsev* (Mülteciler statüsü üzerine sözleşme). Deystvuyuşee Mejdunarodnoye Pravo. 3 ciltli. Cilt 1. Moskova, 284.
- Black, J. S. ve Mendenhall, M. (1991). The U-curve adjustment hypothesis revisited: a review and theoretical framework. *Journal of International Business Studies*, 22(2), 225-247.
- Bourdieu, P (1983). *The forms of capital*. Richardson, J. (ed.) The Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York, NY: Greenwood Press içinde, 241-258.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2007). *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity.
- Boyd, M. (1989). Family and personal networks in international migration: recent developments and new agendas. *The International Migration Review*, 23(3), 638-670. doi:10.2307/2546433.
- Böhme, M. H. (2015). Migration and educational aspirations—another channel of brain gain? *IZA Journal of Migration*, 4(1), 1-12.
- Brooks, R. ve Waters, J. (2010). Social networks and educational mobility: the experiences of UK students. *Globalisation, Societies and Education*, 8(1), 143-157.
- Burns, E., Fenwick, J., Schmied, V. ve Sheenan, A. (2012). Reflexivity in midwifery research: the insider/outsider debate. *Midwifery*, 28(1), 5260. doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.>
- Creswell, J.W, Plano Clark V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. 2. Baskı. ThousandOaks, CA: Sage.
- Creswell, J.W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 2. Baskı. Thousand Oaks, CA: Sage
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Ankara: Publication of Higher Education Council, 200.
- DAAD. (2012). *Country Case Study of the Kyrgyz University System Regarding the Possibilities of Exporting German Degree Programmes*. German Academic Exchange Service.
- Demoscope. (2013). İz-za nestabilnosti v Kirgizii çislo trudovih migrantov mojet virasti do 450 tısyacı (Kırgızistan'daki dengesizlik nedeniyle, işçi göçmen sayısı 450 bine kadar çıkabilir). <http://demoscope.ru/>. 25.09.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Dentakos, S., Wintre, M., Chavoshi, S. ve Wright, L. (2017). Acculturation motivation in international student adjustment and permanent residency intentions: a mixed-methods approach. *Emerging Adulthood*, 5(1), 27-41.

- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (Ed.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. Sage.
- Deyoung, A. J. (2006). Problems and trends in education in Central Asia since 1990: The case of general secondary education in Kyrgyzstan. *Central Asian Survey*, 25(4), 499-514.
- DeYoung, A. J. (2008). Conceptualizing paradoxes of post-socialist education in Kyrgyzstan. *Nationalities Papers*, 36(4), 641-657.
- Djamangulov, K.E. (2001). Vneşnyaya trudovaya tigratsiya molodeji Kırgızstana kak forma sotsialno-ekonomičeskoy mobilnosti (Sosyo-ekonomik hareketlilik biçimi olarak Kırgızistan gençlerinin dış iş göçü). <http://econom.nsc.ru/ieie/SMU/text/kairat1.doc> . 25.09. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Djanaeva, N. N. (1999). The Internationalization of higher education in Kyrgyzstan. *Anthropology of East Europe Review*, 17(2), 131-140.
- Dzhaparova, R. (2006). “On whether Kyrgyzstan should join the Bologna process.” *Russian Education and Society*, 48(10), 92-98
- Efionayi, D. ve Piguet, E. (2014). Western African student migration: A response to the globalisation of knowledge. *Education, learning, training: critical issues for development*, 174-194.
- Elebayeva, A. (2008). *Migratsiya i çeloveshekaya bezopasnost v Kırgızstane* (Göç ve Kırgızistan’daki kişisel güvenlik). İzmenyayuşeesya Obşestvo: Ekologiya i Çeloveshekaya Bezopasnost v Tsentralnoy Azii. Ed. Kimura, İ. IRES, 2: Univeristy of Tokyo
- Erel, U. (2010). “Migrating cultural capital: Bourdieu in migration studies”. *Sociology*, 44, 642–660.
- Ergeşbayev, U.C., Maksitova, B.T. ve Eşenova, S.E. (2016). Sovremennaya migratsiya naseleniya Kırgızstana i yeyo sotsialno-ekonomičeskiye posledstviya. *Kırgız-Rus Slavyan Üniversitesi Dergisi*. 16(2), 96-98.
- Ergin, G. ve Türk, F. (2010). Türkiye’de öğrenim gören Orta Asyalı Öğrenciler (Central Asian students studying in Turkey). *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi /Journal of Social Sciences and Humanities*, 2 (1), 35-41.
- Eurydice (2019). Population: demographic situation, languages, and religions. <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eudice> . 05.11.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Findlay, A. (2011). An assessment of supply and demand-side theorizations of international student migration. *International Migration*, 49 (2), 162–190.
- Findlay, A. M., King, R., Smith, F. M., Geddes, A., ve Skeldon, R. (2012). World class? An investigation of globalisation, difference and international student mobility. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 37(1), 118-131.

- Fu, K. (2015). A brief literature review on acculturation strategies of overseas students. *English Language Teaching*, 8(8), 121-127.
- Glick Schiller, N., Basch, L. ve Blanc-Szanton, C. (1992). *Transnationalism: A new analytic framework for understanding migration*. Glick Schiller, N., Basch, L. ve Blanc-Szanton, C. (ed.) Towards a transnational perspective on migration, race, class, ethnicity and nationalism reconsidered. *Annals of the new academy of sciences*, 645 içinde, 1-24.
- Gorbaçeva, E.A. (2007). *Osobennosti migratsionnogo povedeniya studençeskoj molodeji omskoj oblasti*. Doktora Tezi Özeti. 08.00.05. Dan. Prof. Dr. Karpov V. V. Omsk: RAN. <https://static.freereferats.ru/avtoreferats/01003309962.pdf> 23.09.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Gribble, C. (2008). "Policy options for managing international student migration: the sending country's perspective". *Journal of Higher Education Policy and Management*, 30(1), 25-39
- Grzymala-Kazłowska, A. (2005). From ethnic cooperation to in-group competition: undocumented polish workers in Brussels. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 31(4):675-697.
- Gündüz, O. (2012). *Uluslararası burslu öğrencilerin Türkiye’de eğitim görme beklentileri ve kariyer hedefleri*. Uzmanlık Tezi. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı: Ankara.
- Güvenç, B. (2010). *İnsan ve kültür*, 12. Baskı, İstanbul: Boyut Yayınları, s.121-125
- Hage, G. (1998). *White nation: fantasies of white supremacy in a multicultural society*. Annandale, NSW: Pluto Press.
- Hawthorne L. (2010). *Demography, migration and demand for international students*. Globalization and Tertiary Education in the Asia-Pacific – The Changing Nature of a Dynamic Market, Findlay C, Tierney, W. (ed) içinde. World Scientific Press: Singapore, 91-120. <https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1030&context=imrc>. 14.11. 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Hazen, H., Alberts, H. (2006). Visitors or immigrants? International students in the United States. *Population, Space and Place*, 12: 201-216.
- Holloway, S., O’Hara, S. ve Pimlott-Wilson, H. (2012). Educational mobility and the gendered geography of cultural capital: the case of international student flows between Central Asia and the UK. *Environment and Planning*, 44, 2278-2294
- Iontsev, V.A. (1999). *Mejdunarodnaya migratsiya naseleniya. Teoriya i istoriya izuçeniya* (Halkın uluslararası göçü. Teoriler ve araştırma tarihi). Moskova:Dialog- MGU
- Iosifides, T. (2003). Qualitative migration research: some new reflections six years later. *The Qualitative Report*, 8(3), 435-446.

- Kelly, P. ve Lusi, T. (2006). 'Migration and the transnational habitus: evidence from Canada and the Philippines. *Environment and Planning A* 38, 831–47.
- Kıdıkeeva, N., Mamıtбек uulu, T., Eşenova, A. (2016). Problemi migratsiyi naseleniya Kırgızstana. *İnnovatsionnaya Nauka*, 2, 24-38
- Kırgız Cumhuriyeti Göç İdaresi. (2018). Transfer Sistemleri Yoluyla Bireylerin Para Havaleleri.
<http://ssm.gov.kg/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%8F%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0/> 19.07.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kırgız Cumhuriyeti Milli İstatistik Komitesi Raporları. (2018). Demografiçeskiy yejegodnik Kırgızskoy Respubliki (Kırgız Cumhuriyetinin Yıllık Demografik Raporu).
<http://www.stat.kg/ru/publications/demograficheskij-ezhegodnik-kyrgyzskoj-respubliki/> 08.10. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kırgız Cumhuriyeti Milli İstatistik Komitesi. (2018). 2018 yılında Kırgızistan nüfusu (Naseleniye Kırgızstana v 2018 godu).
<http://www.stat.kg/ru/statistics/download/dynamic/315/> 10.11. 2018 tarihinde edinilmiştir
- Kırgız Cumhuriyeti Milli İstatistik Komitesi. (2019). Çislennost zanyatogo naseleniya po polu i obrazovaniyu (Cinsiyet ve eğitime göre nüfus istihdam oranı).
<http://www.stat.kg/ru/statistics/download/dynamic/439/> 08.10. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Kıroğlu, K., Kesten, A., Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6 (2), 26-39.
- King, R. (2002). Towards a new map of European migration. *International Journal of Population Geography*, 8, 89-106.
- King, R. ve Raghuram, P. (2013). International student migration: Mapping the field and new research agendas. *Population, Space and Place*, 19(2), 127-137.
- King, R. ve Ruiz-Gelices, E. (2003). International student migration and the European ‘Year Abroad’: Effects on European identity and subsequent migration behaviour. *International Journal of Population Geography*, 9 (3), 229-252.
- Kleinhans, R., Priemus, H. ve Engbersen, G. (2007). Understanding social capital in restructured urban neighbourhoods: two case studies in Rotterdam. *Urban Studies* 44(5/6), 1069–1091.
- Kuluyeva, Ç. R. (2011). Sostoyaniye trudovih resursov Kırgızskoy Respubliki (Kırgız Cumhuriyeti’nin çalışma kaynakları durumu). *Nauçno-Tehniçeskiye Vedomosti Sankt-Peterburgskogo Gosudarstvennogo Politehniçeskogo Universiteta. Ekonomiçeskiye Nauki*, 1, 114.

- Kumskova, N. H. (2015). Vneşnyaya migratsiya naseleniya Kırğızskoy Respubliki. *Vestnik KRSU*, 15 (8): 109-113.
- Kurekova, L. (2011). Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU eastwest flows. *Interdisciplinary Conference on Migration. Economic Change, Social Challenge*, April 6-9, 2011, University College London. <https://pdfs.semanticscholar.org/f6cd/407bb33dcee11d834a6dacb2d3ccdb99f972.pdf>. 23.11. 2018 tarihinde edinilmiştir.
- Lahey, P. N. (2003). Acculturation: A review of the literature. *Intercultural communication studies*, 12(2), 103-118.
- Lingard, B., Rawolle, S. ve Taylor, S. (2005). Globalising policy sociology in education: working with Bourdieu. *Journal of Education Policy* 20(6): 759–777.
- Liu Farrer, G. (2009). Educationally channelled international labour mobility: contemporary student migration from China to Japan. *International Migration Review*, 43, 178–204.
- Madge, C., Raghuram, P. ve Noxolo, P. (2014). Conceptualizing international education: From international student to international study. *Progress in Human Geography*, 1–21.
- Massey, D. S. (1999). International migration at the dawn of the twenty-first century: The role of the state. *Population and Development Review*, 25(2), 303-322. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.1999.00303.x>.
- Meyer, J. B. (2001). Network approach versus brain drain: Lessons from the diaspora”. *International Migration*, 39, 91-108
- Miyagiwa, K. (1991). Scale economies in education and the brain drain problem. *International Economic Review* 32(3):743–759.
- Nohl, A. M., Schittenhelm, K., Schmidtke, O. ve Weiss, A. (2006). Cultural capital during migration - a multi-level approach for the empirical analysis of the labor market integration of highly skilled migrants. *Forum: Qualitative Social Research*, 7 (3).
- Odhiambo, G. (2012). Brain drain in higher education: Lost hope or opportunity? *Bulgarian Comparative Education Society*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED567064.pdf>. 15.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Odhiambo, G. O. (2011). Higher education quality in Kenya: a critical reflection of key challenges. *Quality in Higher Education*, 17 (3), 299-315. <https://doi.org/10.1080/13538322.2011.614472>.
- Olimova, S., Olimov, M. (2005). Mejdunarodnaya migratsiya v postsovetskom Tadjikistane: Analitičeskiy otčet (Post-soviyet Tajikstanda uluslararası göç: analitik bir rapor). *Central Asian Conference on International Migration*. UNESCO, Almatı, 29.
- Omarov, N. ve Mahnovskiy, V. (1998). Migratsionniye protsessı v Kırğızstane: Sovremenniy tendentsii i perspektivı (Kırğızistan’da Göç Süreçleri: Çağdaş eğilimler ve perspektifler). *Центральная Азия и Кавказ*, 13, 1-12

- Ormusev, A. S. (2004). Turkish Republic's contribution to the sphere of education in Kyrgyzstan. *Türk Uygarlığının II. Uluslararası Kongresi*, Bışkek, 2004. 629–639.
- Özkan, A. (2012). Kamu diplomasisi. istanbul üniversitesi açık ve uzaktan eğitim fakültesi ders notları. İstanbul
- Özkan, A. (2013), Ülke markası inşasında kamu diplomasisinin rolü ve Türkiye'nin kamu diplomasisi imkanları. *Avrupa Sosyal Bilimler Araştırma Konferansı*. 19 Haziran 2013, İstanbul
- Öztürk, ř. (2011). Pierre Bourdieu's theory of social action. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(15). <https://sbd.aku.edu.tr/VI2/sozturk.pdf>. 19.11.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Panarin, S. A. (1999). *V dvijanii dobrovolnom i vinujdennom. Postsovetkiye migratsii v Evrazii (Gönüllü ve zorunlu hareketlilik içinde. Avrasya'da Post-soviyet göçler)*. Moskova: Natalis
- Parijs, P. (2000). The ground floor of the world: on the socio-economic consequences of linguistic globalization. *International Political Science Review*, 21, 217–33.
- Pedersen, E. R., Neighbors, C., Larimer, M. E., ve Lee, C. M. (2011). Measuring sojourner adjustment among American students studying abroad. *International Journal of Intercultural Relations*, 35, 881-889.
- Perruchoud, R. (1992). Persons falling under the mandate of the international organization for migration and whom the organization may provide migration services. *International Journal of Refugee Law*, 4 (2), 206—214.
- Phillips, M. W. ve Stahl, C. W. (2001). International trade in higher education services in the Asia Pacific region: Trends and issues. *Asian and Pacific Migration Journal*, 10, 273-301.
- Piskun, O. (1998). *Osnovi Migratsionnogo Prava (Göç haklarının temelleri)*. Kiyev: Lesya.
- Pohlebayeva, A. (2003). Ponyatiye migratsii i yeyo klassifikatsii (Göç kavramı ve sınıflandırılması). *Журнал Международного Права и Международных Отношений*, 3, 3-6.
- Portes, A., Haller, W. and Guarnizo, L. E. (2001). Transnational entrepreneurs: The emergence and determinants of an alternative form of immigrant economic adaptation. *ESRC Transnational Communities*, Oxford
- Raghuram, P. (2013). Theorising the spaces of student migration. *Population, Space and Place*, 19(2), 138-154.
- Raheim, M., Magnussen, L. H., Sekse, R. J. T., Lunde, A., Jacobsen, T., ve Blystad, A. (2016). Researcher–researched relationship in qualitative research: shifts in positions and researcher vulnerability. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 11(1). doi: 10.3402/qhw.v11.30996

- Ramirez, A. F. (2003). Dismay and disappointment: parental involvement of Latino immigrant parents. *The Urban Review*, 35(2), 93-110.
- Rankin, K. N. (2002). Social capital, microfinance, and the politics of development. *Feminist Economics*, 8(1), 1-24.
- Regets, M. (2001). *Research and policy issues in high-skilled international migration: a perspective with data from the United States*. Innovative People: Mobility of Skilled Personnel in National Innovation Systems. Google Books veritabanından edinilmiştir.
- Rıbakovski, L.L. (2009) Migratsionnyi potentsial: Ponyatiya i kriterii otsenki (Göç Potansiyeli: kuramlar ve analiz kriterleri. *Социологические Исследования*, 2, 34–50.
- Rosenzweig, M. (2006). Higher education and international migration in Asia: brain circulation. *The Regional Bank Conference on Development Economics (RBCDE) – Beijing 'Higher Education and Development'*, 16-17 January 2007. <http://documents.vsemirnybank.org/curated/ru/251621468214503702/pdf/454900PUB0Box3101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf#page=68>. 18. 11.2018 tarihinde edinilmiştir
- Sadovskaya, E. Y. (2001). *Migratsiya v Kazakstane na rubeje XXI veka: Osnovnye tendentsii i perspektivi (XXI. yüzyılın sonuna doğru Kazakistan'da göç: Temel Eğilimler ve Perspektifler)*. Alma-Ata: Atakent
- Salt, J. (1997). International movements of the highly skilled. *OECD Occasional Paper*, 30. <http://www.oecd.org/migration/mig/2383909.pdf>. 12.12.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Samançina, J. B. (2012). Trudovaya i studençeskaya migratsiya iz Kırğızstana: uteçka mozgov ili razvitiye potentsiala strany? (Kırğızistan'dan İşçi ve Öğrenci Göçü: Beyin Göçü Mü Yoksa Ülkenin Kapasitesini Geliştirme Mi?) *Наука, Новые Технологии и Инновации*, 4, UDK: 325.327. ss. 263-267.
- Samançina, J.B. (2013). Osobennosti učeбnoy migratsii iz Kırğızstana v Turtsiyu (Kırğızistan'dan Türkiye'ye Öğrenci Göçünün Özellikleri). *Наука, Новые Технологии и Инновации*, 2, UDK: 325.314
- Samançina, J.B. (2014). Učeбnaya Migratsiya v Razvitii Mejgosudarstvennih Otnosheniy Kırğızstana i Turtsii (Öğrenci göçünün Kırğızistan ve Türkiye arasında ülkeler arası ilişkilerin gelişmesindeki rolü). Doktora tezi. BGU, 23.00.02, UDK:325, 1(575.2)(043.3).
- Sancar, A. (2012). *Kamu diplomasisi ve uluslararası halkla ilişkiler*. İstanbul: Beta Yayınları
- Schmidt, M. ve Sagynbekova, L. (2008). Migration past and present: changing patterns in Kyrgyzstan. *Central Asian Survey*, 27(2), 111-127.
- Segni, K. ve Kuillin, B. (2007). Denejnyye perevody v stranah SNG. Vsemirny Bank. Region Yevropy v Tsentrlnoy Azii (BDT ülkelerinde para transferleri: seçilen gönderme ve alma kanallarının incelenmesi. Dünya bankası Avrupa Bölgesi ve Orta Asya). *Серия Региональных Публикаций*, 2 (2), 1-8

- Sorokin, P. A. (1992). *Çelovek. tsivilizatsiya. Obşestvo*. Moskova: Politizdat
- Sulaimanova, B. ve Jasoolov, D. (2017). International migration in Kyrgyzstan: Dynamics and determinants. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 303-331.
- Sumption, M. (2009). *Social networks and polish immigration to the UK. Economics of migration*. Working Paper 5 May. London: Institute for Public Policy Research. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.458.4173&rep=rep1&type=pdf>. 06.04. 2019 tarihinde edinilmiştir.
- Spring, J. (2009). *Globalization of education: An introduction*. New York: Queens College and Graduate Centre - City University of New York
- Taşmatova, G. E. (2017). Migratsiya molodeji Kırgızstana (Kırgızistan'dan gençlerin göçü). *Российский государственный социальный университет*, 16, 85-90.
- Thieme, S. (2011). Student mobility, experiences of return and employment in Kyrgyzstan. The SRC's Research Fellows Working Paper. https://www.zora.uzh.ch/id/eprint/56297/1/2011_ThiemeS_Thieme_studentmobility_2011.pdf . 28.10.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Thieme, S. (2014). An international degree, social ties and return: when international graduates make a career back home in Kyrgyzstan. *Internationales Asienforum*, 45 (1-2), 113-128.
- Times Higher Education. (2018). The best universities in Eurasia. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/best-universities-eurasia>. 28.10.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Tolbaeva, G. ve McLean, G. N. (2004). Higher education reform in Kyrgyzstan. *Journal of College Teaching & Learning (TLC)*, 1(10), 23-34
- Totsky, N.N. (1999). *Vvedeniye v migratsionnoye pravo. Migratsionnoye pravo kak podotrasl konstitutsionnogo prava rossiysloy federatsii. Normativniye akti, reguliruyuşıye pravootnoşeniya s uçastiyem migrantov*. Moskova: Диалог МГУ.
- Tremblay, K. (2002). Student mobility between and towards OECD Countries: A Comparative analysis. *International Mobility of the Highly Skilled*. OECD (ed); OECD: Paris içinde. 39-70. Google Books veritabanından edinilmiştir.
- Trow, M. (2005). Reflections on the transition from elite to mass to universal access: forms and phases of higher education in modern societies since WWII. Berkeley, CA: Institute of Governmental Studies.
- Ulusal Yoksulluğu Azaltma Stratejisi (Стратегия национального уменьшения бедности). (2001). Bışkek: UN
- United Nations Development Program (UNDP). (2000). Corruption in Kyrgyzstan. Bishkek: Center of Public Opinion Studies and Forecasts.

http://www.kg.undp.org/content/kyrgyzstan/en/home/ourwork/democraticgovernance/in_depth.html 17.07.2019 tarihinde edinilmiştir.

- United Nations Development Program (UNDP). (2005). The Influence of Civil Society on the Human Development Process in Kyrgyzstan. National Human Development Report. Kyrgyz Republic, World Bank Education Statistic. web.worldbank.org/servlets/ECR?contentMDK=2033452&sitePK=395767. 23.07.2019 tarihinde edinilmiştir
- Ünal, U. (2018). International strategies framework education of diplomacy in Turkey (A Study on the Mevlana Change Program). *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 8(2), 113-134.
- Van Meeteren, M., Engbersen, G. ve Van San, M. (2009). Striving for a better position: aspirations and the role of cultural, economic, and social capital for irregular migrants in Belgium. *International Migration Review*, 43(4), 881-907.
- Varghese, N.V. (2008). Globalization of higher education and cross-border student mobility. International Institute for Educational Planning, UNESCO. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.536.4194&rep=rep1&typ e=pdf>. 27.07.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Vasilyeva. L. A. (2000). Vinujdennaya migratsiya v Respublike Belarus: Teoretiko-pravoviye i organizatsionniye aspektı (Beyaz Rusya’da zorunlu göç: teorik-hukuksal ve organizasyonel yönler). Minsk: Akademiya MVD Respubliki Belarus.
- Vershinina, N., Barrett, R. ve Meyer, M. (2011). Forms of capital, intra-ethnic variation and Polish entrepreneurs in Leicester. *Work, employment and society*, 25(1), 101-117. <https://doi.org/10.1177/0950017010389241>.
- Walsh, S., Shulman, S., Feldman, B. ve Maurer, O. (2005). The impact of immigration on the internal processes and developmental tasks of emerging adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 34, 413-426.
- Ward, C. ve Kennedy, A. (1993). Where’s the “Culture” in crosscultural transition? Comparative studies of sojourner adjustment. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24, 221-249.
- Ward, C. ve Rana-Deuba, A. (1999). Acculturation and adaptation revisited. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 30(4), 422-442.
- Waters, J., Brooks, R. (2010). Accidental achievers: International higher education, class reproduction and privilege in the experiences of UK students overseas. *British Journal of Sociology of Education* 31, 217–228.
- Weiss, A. (2005). The transnationalization of social inequality: conceptualizing social positions on a world scal, *Current Sociology* 53(4): 707–728.
- Williams, A. M. (2007). International labour migration and tacit knowledge transactions: a multi-level perspective. *Global Networks*, 7(1), 29-50.

- Yazgan, P. (2010). Danimarka'daki Türkiye kökenli göçmenlerin aidiyet ve kimlikleri. Doktora Tezi. <http://dspace.sozlutarih.org.tr/handle/20.500.11834/188>. 17.11.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte kimlik inşasına yönelik analitik bir çerçeve. *Göç Dergisi (GD)*, 3(2), 282-296.
- Yıldırım, M. (2017). Politika Turtsii v Tsentralnoy Azii posle raspada SSSR i obrazovaniya suverennih respublik v regione (SSCB'nin çöküşünden ve bölgede egemen cumhuriyetlerin kurulmasından sonra Türkiye'nin Orta Asya'daki politikası). *Вестник Института философии и политико-правовых исследований Национальной академии наук Кыргызской Республики*, 1, 107-114.
- YÖK (Türkiye Cumhuriyeti'nin Yüksek Öğretim Kurulu. (2018). <https://istatistik.yok.gov.tr/>. 19.01.2019 tarihinde edinilmiştir.
- YunusEmreVakfi.http://www.yunusemrevakfi.com.tr/turkiye/index.php?lang=en&page=68&anIicat_1=0&anIitm_1=1. 29.10.2019 tarihinde edinilmiştir.
- Yüksek Öğretim Kurulu İstatistikleri. (2018). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyruklarına Göre Sayıları, 2017 – 2018. Tablo 21.
- Zaker, A. (2017). The acculturation model of second language acquisition: Inspecting weaknesses and strengths. *Indonesian EFL Journal*, 2(2), 80-87.
- Zhou, M. (2005). *Ethnicity as social capital: community-based institutions and embedded networks of social relations*, G. Loury, T. Madood and S. Teles (eds) *Ethnicity, Social Mobility, and Public Policy. Comparing the US and the UK*, Cambridge: Cambridge University Press içinde. 131–159.
- Ziguras, C., Law, S. (2006). Recruiting international students as skilled migrants: the global 'skills race' as viewed from Australia and Malaysia. *Globalisation, Societies and Education* 4(1), 59–76.

EKLER

Ek-1: Anket Araştırma Soruları

I.Katılımcının Genel Profili

1. Cinsiyetiniz a) Kadın b) Erkek
2. Eğitim Düzeyiniz (Şu andaki eğitim aşaması): a) Lisans b)Yüksek Lisans c)Doktora
3. Bölümünüz? (yazınız)
4. Medeni Durumunuz: a) Bekar b) Evli c) Nişanlı d) Boşanmış, çocuk sahibiyim e) Boşanmış, çocuk sahibi değilim
5. Evli, nişanlı ya da çocuk sahibi iseniz, yakınlarınız nerede oturuyor? a) Kırgızistan'da b)Türkiye'de c) Başka ülkede (yazınız)
6. Ailenizin (doğup-büyüdüğünüz ailenin) geliri: a) 100-300\$ b) 301-500\$ c) 501-700\$ d) 700\$-fazla
7. YTB burslusu musunuz? a) evet b) hayır
8. Hayır ise: gelir kaynağınız nedir? (yazınız)
9. Türkiye'deki maddi durumunuzu değerlendiriniz a) zayıf b) orta c) çok iyi
10. Mezun olduğunuz orta okulun kamusal niteliği nedir? a) ilçe-devlet okulu b) il merkezi-devlet okulu c) şehir-devlet okulu d) özel okul
11. Hangi liseden mezun oldunuz? a) ilçe-devlet okulu b) il merkezi-devlet okulu c) şehir-devlet okulu d) özel lise (yazınız) e) "Sebat" Lisesi f) Kırgız-Türk Anadolu Lisesi
12. Mezun olduğunuz üniversitenin adı (yazınız)
13. Doğum yeriniz a) Isık-Göl b) Batken c) Narın d) Talas e) Calal-Abad f) Oş j) Çüy
14. Son 10 yıl ağırlıklı olarak hangi tür yerleşim yerinde yaşadınız? İl merkezi (başkent ve diğer büyük şehirler dahil) İlçe merkezi Kasaba Köy
15. Kendimi Kırgızistan toplumuna tamamen ait hissediyorum a) kesinlikle katılıyorum b) katılıyorum c) kararsızım d) katılmıyorum e) kesinlikle katılmıyorum
16. Kendimi Türki topluma ait hissediyorum a) kesinlikle katılıyorum b) katılıyorum c) kararsızım d) katılmıyorum e) kesinlikle katılmıyorum
17. Kendimi diğer topluma ait hissediyorum a) kesinlikle katılıyorum b) katılıyorum c) kararsızım d) katılmıyorum e) kesinlikle katılmıyorum
18. Dininiz? a) İslam b) Ateistim c) Hristyan d) Buddizm e) Tenirciyim f) diğer (yazınız)
19. Dindarlık derecesi? a) inancım güçlü, fakat günlük ibadetlerimi yapmam b) her gün ibadet ederim c) ara-sıra ibadet ederim d) ateistim
20. Dil bilgisi: hangi dilleri konuşursunuz ve dilbilgisi seviyeleri nedir?

Kırgızca	Zayıf	Orta	Çok İyi
Rusça	Zayıf	Orta	Çok İyi
İngilizce	Zayıf	Orta	Çok İyi

Türkçe	Zayıf	Orta	Çok İyi
Diğer	Zayıf	Orta	Çok İyi

21. En son mezun olduğunuz eğitim aşamasındaki genel başarı notunuz (yazınız)
22. Sosyal etkinliklere aktif bir biçimde katılıyorum a)evet b)hayır
23. Aşağıdaki görüşlerin hangileri size daha yakın? a) ilericiler, komünistler, yeşiller, sosyal demokratlar, sosyalistler, sendikalistler, sosyal liberaller, demokratik sosyalistler, sol liberteriler, laikler, otonomistler, anti-emperyalistler, anti-kapitalistler ve anarşistler b) muhafazakarlar, gericiler, neo-muhafazakarlar, ulusal demokratlar, sağcı liberaller, sağcı liberteriler, anarko-kapitalistler, milliyetçiler, sosyal otoriter, monarşistler, teokratlar, sağcı popülistler c) merkezci kapitalistler, merkezci liberalistler ve diğer merkezci siyasi görüşler
24. Hayatınızda faydalı olabilecek en az 3 yeteneğinizi (yazınız)
25. endinizi hangi dünya medeniyetine daha yakın hissederseniz? a) Batı medeniyeti b) Uzak Doğu medeniyeti c) İslam medeniyeti d) Slavyan medeniyeti
26. Kırgızistan hakkında hakkında genel düşünceniz nedir?

Ülkem, yeterince gelişmiş ve başarılı bir devlettir	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum
Ülkem, siyasal açıdan güvensiz bir alandır	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum
Ülkemizin vatandaşlarının genel ekonomik durumu iyidir	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum
Ülkemizdeki eğitim sistemi yeterince kalitelidir	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum
Ülkemdeki genel toplumsal hayat durumundan memnunuz	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum
Kendi ülkemde yaşamak istemiyorum	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum
Ülkemde iş bulabilmek zordur	a) kesinlikle katılıyorum	b) katılıyorum	c) kararsızım	d) katılmıyorum	e) kesinlikle katılmıyorum

II. Göç Kararını Etkileyen Faktörlere Yönelik Sorular

1. Türkiye'ye gelmeden önce (birkaç seçenek işaretleyebilirsiniz): a) Tarihi ile ilgilenirdim b) dizilerini izlerdim c) şarkılarını dinlerdim e) hiçbir
2. Neden Türkiye'de eğitim almayı tercih ettiniz? (asıl sebebi belirtin, sadece bir tane seçenek seçebilirsiniz) a) daha kaliteli eğitim almak için b) daha iyi koşullarda yaşamak için c) Türkiye hayranıydım, yakından tanımak için geldim d) Türkiye'de okumak ve yaşamak diğer ülkelere göre daha ucuzdur e) Türkiye'de dinimi yaşamak daha kolaydır f) Türkiye'li tanıdıklarımın sayesinde g) mezun olduktan sonra Türkiye'de kalıp çalışma fırsatı olduğu için h) Türkiye'de eğitim alma aracılığı ile dünyanın diğer ülkelerine daha kolay gidebilmek için i) burs programını kazanmak daha kolaydı j) diğer (yazınız)
3. Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında en çok hangi kaynaktan bilgi edinmiştiniz? a) tarih kitaplarından b) haberlerden c) okulum, Türkiye kaynaklı bir okuldu d) Türkiye'nin şarkı, dizilerinden vb e) diğer (yazınız)
4. Türkiye'de eğitim alabileceğiniz imkanlar hakkında kimden ya da nereden öğrenmiştiniz? a) sosyal medya aracılığıyla b) arkadaşlar, akrabalarım sayesinde c) okuldaki hocalardan veya duyurulardan d) Türkiye'de okumayı çok istediğim için kendim araştırıp bulmuştum
5. Türkiye dışında yurtdışı deneyiminiz var mı? a) evet b) hayır
6. Evet ise, hangi ülkeye (ülkelere) gitmiştiniz? Yazınız.

III. Göç Sonrası Uyum Sürecine Yönelik Sorular

1. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz/staj yapıyor musunuz? a) evet b) hayır
2. Evetse, emeğiniz ücretli midir? a) evet b) hayır
3. Hangi pozisyonda çalışıyorsunuz? Yazınız
4. İşteki/staj yerinizdeki durumunuzdan memnun musunuz? a) evet b) hayır
5. Türkiye'deki hayatınızdan genel olarak memnun musunuz? a) evet b) hayır
6. Türkiye'nin eğitim sisteminden memnun musunuz? a) evet b) hayır
7. Türkiye'deki insanların size olan davranış biçimlerinden memnun musunuz? a) evet b) hayır
8. Türkiye'de günlük yaşamınızı genel olarak kiminle geçirirsiniz ? a) Türk arkadaşlarımla b) Kırgız arkadaşlarımla c) diğer yabancı uyruklu arkadaşlarla d) genellikle yalnızım
9. Türkiye'de eğitim aldığınız süreçteki *eğitimde* başarılarınızı nasıl değerlendirebilirsiniz? (GPA ve bilimsel etkinliklere katılımı)
27. Türkiye'de *sosyal etkinliklere* aktif biçimde katılıyorum a) kesinlikle katılıyorum b) katılıyorum c) kararsızım d) katılmıyorum e) kesinlikle katılmıyorum
10. Yakın Türk arkadaşlarınız var mı? a) evet b) hayır
11. Sınıfta sizin dışınızda başka yabancı öğrenciler var mı? a) evet b) hayır
12. Evetse - Sınıfta daha çok kiminle yakın ilişki kurarsınız (örn not paylaşma, ödevle ilgili soruları sorma vs)? a) Türk sınıf arkadaşlarınızla b) yabancı uyruklu sınıf arkadaşlarımla c) hiç kimseyle
13. Türk filmlerini severim a) evet b) hayır
14. Türk şarkılarını severek dinlerim a) evet b) hayır
15. Türkçe konuşmayı severim a) evet b) hayır
16. Türkiye'de (okul, iş ve diğer sosyal alanlarda) vatandaşları bana ırkçı davranır a) Hiçbir zaman b) çok nadir c) bazen d) çoğu zaman e) her zaman

IV. Katılımcının Gelecekle İlgili Kısa ve Uzun Vadeli Hedef ve Beklentilerine İlişkin Sorular

17. Eğitiminizi tamamladıktan sonra Türkiye’de ileri eğitime devam etmeyi ve/veya çalışmayı düşünüyor musunuz? a) evet b) hayır
18. Evet ise – Neden? a) Türkiye’de iş olanakları fazladır b) Çoğu arkadaşlarım ve sosyal ilişkilerim Türkiye’de olduğu için c) Türkiye hayatına ve toplumuna alıştım d) Türkiye’de evleneceğim e) diğer (yazınız)
19. Hayır ise – Neden? a) bilgi ve yeteneklerimi Kırgızistan – vatanımda değerlendirmek isterim b) bilgi ve yeteneklerimi başka ülkelerde değerlendirmek isterim c) Türkiye hayatına ve toplumuna alışamadım d) Türkiye’de vasıflı bir iş bulamam e) ailevi nedenlerle f) diğer (yazınız)
20. Eğer “hayır” ise, nereye gitmeyi düşünüyorsunuz? (yazınız)
21. Neden? (yazınız)

Ek-2: Derinlemesine Mülakat Soruları

I.Katılımcının Genel Profili

1. Katılımcının ve ailesinin ve kendisinin maddi durumu.
2. Türkiye’deki gelir kaynağınız nedir?
3. Eğitim Düzeyiniz (Şu andaki eğitim aşaması):
4. Bölümünüz?
5. Medeni Durumunuz? (Evli, nişanlı ya da çocuk sahibi iseniz, yakınlarınız nerede oturuyor? Sorusundan yola çıkabilecek göç ama ve hedefleri ile ilgili kirgiz disinda birisiyle evlenir miydiniz?
6. YTB burslusu musunuz? YTB burslusu olmak nedir?
7. Kendinizi Kırgızistan toplumuna tamamen ait hissediyor musunuz? neden?
8. Kırgızistan hakkında genel düşünceniz nedir?
9. Kendinizi “Türki” topluma ait hissediyor musunuz? neden?
10. Kendinizi diğer toplumlara ait hissediyor musunuz? neden?
11. Kendinizi hangi dünya medeniyetine daha yakın hissederseniz?
12. Dininiz nedir ve dindarlık derecesi nasıldır?
13. Orta ve lise eğitimini nerede, hangi okulda tamamladınız? (Okulun niteliği ve coğrafik konumu: rural-urban)
14. (Lisansüstü öğrenci ise) Üniversite eğitimini nerede tamamladınız? (Okulun niteliği)
15. Dil bilgisi: hangi dilleri konuşursunuz ve dilbilgisi seviyeleri nedir? Bu dilleri nasıl, ne zaman, nerede öğrenmiştiniz?
16. Türkiye’ye gelmeden önce eğitimde ne kadar başarılıydınız? (GPA, diğer ölçekler)
17. Türkiye’ye gelmeden önce sosyal aktivite alanlarına katılımınız nasıldı ve ne kadar başarılıydınız?
18. Kendini nasıl bir insan olarak tanımlarsınız (sosyal anlamda aktif, iyimser, yardımsever, introvert-extrovert-ambivert, strese dayanıklı, konuşkan vs)
19. Aşağıdaki görüşlerin hangileri size daha yakın? a) solcu b) sağcı c) merkezci
20. Hayatınızda faydalı olabilecek en az 3 yeteneğinizi dile getiriniz (örn. Yabancı dil bilgisi, satış, on parmak klavye, pedagojik yetenekler, müzik enstrüman çalabilme, resim, dans, şarkı, münazara vs)
21. Bu zamana kadar nasıl bir iş deneyimi kazandınız? (Eğitim dışında mesleki olarak ne tür faaliyetlerde bulunmuştunuz ve ne gibi deneyimlere sahipsiniz? (örn garson, araştırma asistanı, kuaför, satıcı ya da okuduğu bölümüyle ilgili herhangi staj veya iş deneyimi ve pratik yetenekleri)

II. Göç Kararını Etkileyen Faktörlere Yönelik Sorular

1. Neden yurt dışında eğitim almak istediniz?
2. Türkiye’ye gelmeden önce Türkiye hakkında hangi kaynaklardan bilgi edinmiştiniz? Türkiye’ye gelmeden önce Türk kültürüne ilgi duyar mıydınız? (Tarih, diziler, şarkılar)
3. Neden Türkiye’de eğitim almayı tercih ettiniz?
4. Türkiye’de eğitim alabileceğiniz imkanlar hakkında kimden ya da nereden öğrenmiştiniz?
5. Türkiye dışında yurtdışı deneyiminiz var mı?

III. Göç Sonrası Uyum Sürecine Yönelik Sorular

22. Türkiye’de eğitim aldığınız süreçteki *eğitimde* başarınızı nasıl değerlendirebilirsiniz? (GPA ve bilimsel etkinliklere katılımı)
23. Türkiye’de eğitim aldığınız süreçteki *sosyal aktivite alanında* başarınızı nasıl değerlendirebilirsiniz? (gönüllü olarak toplulukların sosyal etkinliklerine aktif biçimde katılımı, yarışma, kurs, seminerlere ve atölyelere katılımı)
24. Türk arkadaşlarınız var mı? Ne kadar yakın? Neden yakın (eğer öyleyse)? Türk arkadaşının genel kişisel profili (sağcı-solcu, tuttuğu ideoloji, kişisel özellikleri, dini, bölümü, eğitimde ve sosyal hayatta başarısı)
25. Türkiye’de günlük yaşamınızı genel olarak kiminle geçirirsiniz? Örneğin, kampüs yemekhanesine, kütüphanesine daha çok kiminle beraber gidersiniz?
26. Sınıfta sizin dışınızda başka yabancı öğrenciler var mı? varsa, sınıfta daha çok Türk sınıf arkadaşlarınızla mı, yoksa yabancı arkadaşlarla mı yakın ilişki kurarsınız (örn not paylaşma, ödevle ilgili soruları sorma vs). Neden?
27. Herhangi bir işte çalışıyor musunuz? Evetse, bu işi nasıl buldunuz? emeğiniz ücretli midir? hangi pozisyonda çalışıyorsunuz? İşteki durumunuzdan memnun musunuz? İyi ve kötü taraflarını açıklayınız.
28. Türkiye’deki hayatınızdan genel olarak memnun musunuz?
29. Nerede kalıyorsunuz – yurttan mı, evde mi? Memnun musunuz? Neden?
30. Türkiye’nin eğitim sisteminden memnun musunuz? Olumsuz ve olumlu taraflarını belirtiniz.
31. Türkiye’deki insanların size olan davranış biçimlerinden memnun musunuz? Olumlu ve olumsuz taraflarını belirtiniz.
32. Türkçe konuşmayı sever misiniz? Neden?
33. Türkiye’de (okul, iş ve diğer sosyal alanlarda) vatandaşları size ırkçı davranır mı? hangi durumlarda ve nasıl?
34. Türk filmlerini, şarkılarını sever misiniz? Neden?

IV. Katılımcının Gelecekle İlgili Kısa ve Uzun Vadeli Hedef ve Beklentilerine İlişkin Sorular

1. Eğitiminizi tamamladıktan sonra Türkiye’de ileri eğitime devam etmeyi ve/veya çalışmayı düşünüyor musunuz? “Evet” ise, neden?
2. Eğer “hayır” ise, neden?
3. Eğer “hayır” ise, nereye gitmeyi düşünüyorsunuz? Neden?

Ek-3: Etik Kurulu Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/06/2019-E.8462

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı :61923333/050.99/

Konu :13/09 Aizat İBRAEVA

Aizat İBRAEVA'nın "Eğitim ve Uyum Bağlamında Kırgızistan'dan Türkiye'ye Nitelikli Göç: Sosyolojik Bir Değerlendirme " başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda; Aizat İBRAEVA'nın "Eğitim ve Uyum Bağlamında Kırgızistan'dan Türkiye'ye Nitelikli Göç: Sosyolojik Bir Değerlendirme " başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.140.253.232/envision.Sorgula/BelgeDogrulama.aspx?V=BEL9BDB3S>

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Tel:0264 295 50 00 Faks:0264 295 50 31
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Aizat IBRAEVA 14.08.1994 ısık-Göl doğumludur. İlk, orta ve lise öğretimini ısık-Göl'ün Tüp ilçesinde tamamladı. 2017 yılında Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyoloji bölümünde lisans derecesini tamamladı. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisans derecesine başlayarak, halen eğitimine devam etmektedir.

